

(Schema Codicis Iuris Canonici)

(Sub secreto pontificio).

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

PII PP. X

• CODEX IURIS CANONICI

CUM NOTIS

PETRI CARD. GASPARRI

ROMAE

TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS

—
MDCGCCXIII.

ERRATA

CORRIGE

IN LIBRO I ET II.

Lib. I	pag. 11	lin. 13	can. 827	can. 809.
»	» 19	» 12	» 803	» 784.
Lib. II	» 26	» 21, 22	vel protracta ad sex menses completos.. . . .	vel protracta ad mensem completum.
»	» 35	» 3	can. 656 § 4	can. 637 § 4.
»	» 35	» 15	» 656 § 4	» 637 § 4.
»	» 50	» 5	» 736 § 2	» 717 § 2.
»	» 69	» 11	» 153	» 152.
»	» 82	» 16	» 584	» 575.
»	» 91	» 11	» 690	» 672.
»	» 104	» 24	» 53, 56, 251	» 59, § 3, 245.
»	» 119	» 5	» 699-702	» 681-683.
»	» 121	» 7	» 622	» 602.
»	» 128	» 5	portatilis ad normam can. 99	portatilis.
»	» 145	» 18	can. 741	can. 722.
»	» »	» 26	» 699-702	» 681-683.
»	» 163	» 7	» 699	» 681.
»	» 168	» 18	» 720	» 701.
»	» 175	» 12	» 512	» 495.
»	» »	» 18	» 803	» 784.
»	» 178	» 16	» 624	» 604.
»	» 183	» 22	» 724	» 705.
»	» 201	» 19	» 522	» 505.
»	» 202	» 5	» 146	» 146, 147.
»	» 203	» 3	» 147	» 148.
»	» 204	» 7	» 147	» 148.
»	» 205	» 23	» 148	» 153 § 2.
»	» 208	» 2	» 830	» 811.
»	» »	» 12	» 793	» 776.
»	» 220	» 17	» 145-147	» 146-148.
»	» 248	» 6	» 247	» 241.
»	» 261	» 10	» 527	» 250 § 2.
»	» 265	» 14	» 199	» 195.
»	» 274	» 19	» 199	» 195.

SEDES APOSTOLICA SIBI VINDICAT CODICIS PROPRIETATEM

ET

PETRUS CARD. GASPARRI PROPRIETATEM NOTARUM

ET, SI QUAE DEDERIT, COMMENTARIORUM

LIBER TERTIUS

DE REBUS

CAN. 1.

Res de quibus in hoc libro agitur quaeque totidem media sunt ad Ecclesiae finem consequendum, aliae sunt spirituales, aliae temporales, aliae mixtae.

CAN. 2.

Permutare aut pactum inire permutandi res spirituales cum rebus temporalibus, imo etiam res spirituales cum spiritualibus vel temporales cum temporalibus, quando haec permutatio ob periculum irreverentiae contra res sacras ab Ecclesia prohibetur, est sacrilegium quod appellatur simonia ¹.

CAN. 3.

Quando de simonia agitur:

1.º Permutatio et pactum late accipienda sunt pro qualibet conventionem etiam tacita, si scilicet animus simoniacus expresse non manifestetur, sed ex circumstantiis colligatur;

¹ C. 1, 3, 6, 7, 8, 10, 11, 22, 101, 117, C. I, q. 1; c. 8, 15, C. I, q. 3; c. 33, C. VII, q. 1; c. 1, 8, 9, 10, 12, 16, 39, X, *de simonia*, V, 3; c. 2, *de simonia*, V, 1, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 1; Prop. 22, damn. ab Alexand. VII, 24 sept. 1665; Prop. 45, 46, damn. ab Innocent. XI, 2 mart. 1679; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. de Prop. Fide, decr. 13 apr. 1807, n. VIII.

2.° Nomine *rei temporalis* venit quidquid potest pecunia aestimari aut lucrum, seu temporalem utilitatem vel commodum afferre;

3.° Nomine *rei spiritualis*, quidquid ex supernaturali institutione vel potestate procedit aut ad spiritualem finem proxime ordinatur; vel quod adeo intrinsece cohaeret rei, iuri aut officio spirituali ut ab iisdem separari nequeat ¹.

CAN. 4.

Firmis poenis statutis in can. 177 et 202, *De delictis et poenis*:

1.° Contractus ipse simoniacus et, si simonia committatur circa beneficia, officia, dignitates, subsequens provisio viribus caret, licet a tertia persona, etiam inscio proviso, simonia commissa fuerit, dummodo non in fraudem contra eundem;

2.° Hinc ante quamcumque iudicis sententiam res simoniace data et accepta, si restitutionis sit capax nec obstat reverentia rei spirituali debita, restitui debet et beneficium, officium, dignitas dimitti.

3.° Interim provisos non facit fructus suos; quod si eos in bona fide perceperit, prudentiae iudicis vel Ordinarii remittitur fructus perceptos ex toto vel ex parte eidem condonare ².

¹ C. 114, C. I, q. 1; c. 2-5, 7, 8, C. I, q. 3; c. 1, C. VIII, q. 2; c. 1, 8, 9, 12, 16, 36, 39, X, *de simonia*, V, 3; Pius IV, const. « *Romanum Pontificem* », 11 oct. 1564; S. Pius V, const. « *Intolerabilis* », 11 iun. 1569; Prop. 45, 46, damn. ab Innocent. XI, 2 mart. 1679; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. C., *Bellunen.*, a. 1585; *Aprutina*, 12 sept. 1609; *Vicen.*, 28 nov. 1680.

² C. 3, 6, 8, 110, C. I, q. 1; c. 2, 5, 9, 15, C. I, q. 3; c. 12, X, *de electione*, I, 6; c. 6, X, *de pactis*, I, 35; c. 13, 27, X, *de simonia*, V, 3; c. 2,

CAN. 5.

Non habetur simonia, quando temporale datur non pro re spirituali, sed eius occasione ex iusto titulo a sacris canonibus vel a legitima consuetudine recognito; item quando datur res temporalis pro re temporali, quae praesupponatur tamquam subiectum ad aliquid spirituale, e. g., calix ad consecrationem dummodo pretium non augeatur propter adnexam rem spiritualem ¹.

de simonia, V, 1, in Extravag. com.; Pius IV, const. « *Romanum Pontificem* », 11 oct. 1564; S. Pius V, const. « *Intolerabilis* », 11 iun. 1569; S. C. C., *Bellunen.*, a. 1585.

¹ C. 10, 42, X, *de simonia*, V, 3; Art. 25, Ioann. Wikleff, damn. a Martin. V, per bullam « *Inter cunctas* » et « *In eminentis* », 22 febr. 1418; Prop. 54, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; S. C. C., decr. 10 iun. 1896.

PARS PRIMA

DE SACRAMENTIS

CAN. 6.

Cum sacramenta Novae Legis, a Christo Domino Nostro instituta, sint praecipua sanctificationis et salutis media, summa ad illa opportune riteque administranda ac suscipienda diligentia et reverentia adhibenda est ¹.

CAN. 7.

Sacramenta Novae Legis valide non conferuntur, nisi subiecto capaci, quod, si rationis usum est assecutum, debet praeterea habere intentionem eadem recipiendi ².

¹ Conc. Trid., sess. VII, *de sacram. in gen.*, can. 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8; Prop. 42, Armenor., damn. a Bened. XII; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; Prop. 1, Martini Luther, damn. a Leone X, per const. « *Exsurge Domine* », 16 iun. 1520; Professio fid. Trid. a Pio IV praescr. per const., « *Iniunctum nobis* », 13 nov. 1564; Professio fid. Orientalib. ab Urban. VIII et Bened. XIV praescr. per const. « *Nuper ad nos* », 16 mart. 1743; Leo XIII, const. « *Apostolicae curae* », 13 sept. 1896; Pius X, litt. encycl. « *Pascendi* », 8 sept. 1907; S. C. S. Off., 3 iul. 1907, prop. 39, 40, 41, damn.; Rit. Rom., tit. I, c. un., *de iis quae in administr. sacram.*, n. 3.

² C. 7, 8, 74, D. IV, *de cons.*; c. 3, X, *de baptismo*, III, 42; c. 9, X, *de Iudaeis*, V, 6; Conc. Trid., sess. VI, *de iustificatione*, c. 7; S. C. de Prop. Fide, instr. 23 iun. 1830; Rit. Rom., tit. II, c. 3, *de bapt. adultor.*, n. 1, 12, 13.

CAN. 8.

Subiectum capax rite dispositum ius per se habet ad sacramentorum administrationem, excepta sacra ordinatione; cui iuri respondet in ministro relativa obligatio ¹.

CAN. 9.

Sacramenta baptismi, confirmationis, poenitentiae, extremae unctionis tunc tantum sub conditione primum conferenda sunt, cum prudenter dubitatur num desit aliquid quod ad eorum validam administrationem requiratur, collatio urgeat, et sacramentum modo certo confici nequeat ².

CAN. 10.

§ 1. Sacramenta baptismi, confirmationis et ordinis quae characterem imprimunt, iteranda non sunt ³.

§ 2. Si vero prudens dubium exsistat num de facto collata fuerint vel valide, sub conditione repeti debent ⁴.

¹ C. 3, X, *de baptismo*, III, 42; Rit. Rom., tit. I, c. un., *de iis quae in administr. sacram.*, n. 3.

² S. C. de Prop. Fide, instr. 17 apr. 1777, ad V.

³ C. 51, 57, C. I, q. 1; c. 8, 9, D. V, *de cons.*; c. 1, X, *de sacram. non iterand.*, I, 16; c. 6, X, *de baptismo*, III, 42; c. 3, X, *de presbyt. non bapt.*, III, 43; c. un., X, *de clerico per saltum prom.*, V, 29; Conc. Trid., sess. VII, *de sacram. in gen.*, can. 9; *de baptismo*, can. 11, 13; sess. XXIII, *de sacram. ordin.*, c. 4, can. 4; Confessio fid. Michaelis Palaeologi Gregorio X oblata: Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; Professio fid. Trid. a Pio IV praeser. per const. « *Iniunctum nobis* », 13 nov. 1564; Professio fid. Orientalib. ab Urban. VIII et Bened. XIV praeser. per const. « *Nuper ad nos* », 16 mart. 1743; S. C. de Prop. Fide, instr. 4 maii 1774; instr. 23 iun. 1830; Pont. Rom., tit. *De confirmandis*; tit. *De ordinibus conferendis*; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 9; c. 3, *de baptismo adultor.*, n. 14.

⁴ C. 2, X, *de baptismo*, III, 42; Bened. XIV, const. « *Postremo men-*

CAN. 11.

In sacramentis conficiendis, administrandis ac suscipiendis accurate servantur ritus et caeremoniae quae in libris ritualibus ab Ecclesia probatis praecipuntur.

CAN. 12.

§ 1. Sacra olea quae sacramentis administrandis inseruiunt, debent esse ab Episcopo benedicta feria V *in Coena Domini* proxime elapsa; neque adhibeantur vetera, nisi ubi necessitas urgeat ¹.

§ 2. Deficienti oleo benedicto, potest non benedictum admisceri, etiam iterato, minori tamen quantitate ².

§ 3. Parochus olea sacra a suo Ordinario petere debet et in ecclesia sub fidei custodia, clavibus adhibitis, diligenter asservare ³.

se », 28 febr. 1747; S. C. C., *Ianuen.*, 19 mart. 1644; 29 dec. 1682; 27 mart. 1683, ad 1, 2; *Neapolitan.*, 1 sept. 1714; *Urbis*, 15 ian. 1724; *Ulyxbonen.*, 26 apr. 1732; *Ripana*, 12 dec. 1733; *Tarvisina*, 23 apr. 1736 et 4 maii 1737; *Ugentina*, 3 aug. 1743; *Constantien.*, 8 iul. 1769 et 20 ian. 1770; *Melevitana*, 18 iun. 1792, ad 1; *Sutrina*, 12 iul. 1794; S. C. de Prop. Fide, instr. 23 iun. 1830; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 9; c. 3, *de baptismo adultor.*, n. 15.

¹ C. 18, D. III, *de cons.*; c. 122, D. IV, *de cons.*; c. 12, X, *de celebrat. miss.*, III, 41; S. C. S. Off., 13 ian. 1611; 14 febr. 1704; 14 sept. 1842; 15 maii 1878; S. C. de Prop. Fide, 13 aug. 1669; 18 febr. 1783; 27 sept. 1835; 5 iul. 1841; S. R. C., *Oriolen.*, 23 sept. 1837; *S. Pauli de Minnesota*, 22 mart. 1862, ad 5; *Annechien.*, 31 ian. 1896; Pont. Rom., tit. *De officio in feria V. Coenae Domini*; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 31, 32, 33; tit. V, c. 1, *de sacram. extrem. unct.*, n. 3.

² S. R. C., *Patarina*, 7 dec. 1844, ad 3; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 33.

³ C. 123, D. IV, *de cons.*; S. R. C., *Ariminen.*, 16 iun. 1663; *Gandaven.*, 16 dec. 1826, ad 1, 2; *Toletana*, 31 aug. 1872, ad 5; Rit. Rom.,

CAN. 13.

In administratione sacramentorum minister nihil quavis de causa vel occasione neque directo neque indirecto exigat aut petat, praeter oblationes de quibus in can. 784; sed, si agatur de pauperibus, neque has oblationes exigere potest, et exactas debet restituere ¹.

TITULUS I.

De Baptismo.

CAN. 14.

§ 1. Baptismus, sacramentorum ianua, omnibus absolute necessarius ad salutem, conferri debet per aquam veram et naturalem ac per relativa verba in ritualibus libris ab Ecclesia probatis praescripta ².

§ 2. Appellatur *solemnis*, quando confertur servatis omnibus ritibus et caeremoniis quae in ritualibus libris praecipuntur; *privatus*, si solis ritibus essentialibus.

tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 32, 37, 38; tit. V, c. 1, *de sacram. extrem. unct.*, n. 3.

¹ C. 9. 42, X, *de simonia*, V, 3; S. C. C., *Gerunden.*, mense mart. 1588; *Ferentina*, 20 apr. 1782 et 16 sept. 1837; S. C. de Prop. Fide, 17 iun. 1782; Rit. Rom., tit. I, c. un., *de iis quae in administr. sacram.*, n. 13.

² C. 54, C. I, q. 1; c. 37, 142, D. IV, *de cons.*; c. 1, X, *de summa Trinit.*, I, 1; c. 1, 5, X, *de baptismo*, III, 42; c. un., *de summa Trinit.*, I, 1, in Clem.; Conc. Trid., sess. V, *de peccato orig.*, can. 3, 4; sess. VI, *de iustificatione*, c. 4; sess. VII, *de baptismo*, can. 2, 5; sess. XIV, *de poenit.*, c. 2; Innocent. IV, const. « *Sub catholicae* », 6 mart. 1254; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; Prop. 27, damn. ab Alex. VIII, 7 dec. 1690; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; Professio fid. Orientalib. ab Urban. VIII et Bened. XIV praescr. per const. « *Nuper ad nos* »,

CAPUT I.

De ministro baptismi.

CAN. 15.

§ 1. Minister ordinarius baptismi sollemnis est sacerdos; sed eius collatio reservatur parochi proprio, vel alii sacerdoti de licentia eiusdem parochi vel Ordinarii proprii ¹.

§ 2. Etiam peregrinus, si id facile et absque mora fieri potest, a parochi vel Ordinario proprio solemniter baptizetur; secus vero peregrinum quilibet parochus vel Ordinarius potest solemniter baptizare.

CAN. 16.

In alieno territorio nemini licet, absque debita licentia, baptismum solemnem ne suis quidem subditis conferre.

CAN. 17.

Ubi paroeciae nondum sunt constitutae, statutorum peculiarium et receptarum consuetudinum ratio habenda est, ut constet cuinam sacerdoti, praeter Ordinarium, in universo territorio vel in eius parte ius insit baptizandi.

16 mart. 1743; S. C. S. Off., litt. 6 apr. 1741; 8 nov. 1770, ad 2; 17 apr. 1839; 20 iun. 1883; 21 aug. 1901; decr. 3 iul. 1907, prop. 42, 43, damn.; S. C. de Prop. Fide, instr. 23 iun. 1830; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 1, 3, 8.

¹ C. 13, D. XCIII; c. 19, D. IV, *de cons.*; c. 1, X, *de clerico non ord.*, V, 28; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 13; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; S. C. C., *Fabrianen.*, 21 iun. 1732. 2 maii et 14 nov. 1733 et 20 mart. 1734; *Aesina*, 15 iul. 1797; *Reatina*, 11 iun. 1825; *Galtellinoren.*, 7 sept. 1895; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 12.

CAN. 18.

Extraordinarius baptismi solemnīs minister est diaconus, cum Ordinarii tamen vel parochi licentia, iusta de causa concedenda, quae, ubi necessitas urgeat, legitime praesumitur ¹.

CAN. 19.

§ 1. Urgente necessitate, baptismus a quovis potest sine solemnitate conferri, servata debita materia, forma et intentione; quatenus vero fieri potest, adhibeantur duo testes vel saltem unus, quibus baptismi collatio probari possit ².

§ 2. Si tamen adsit sacerdos, diacono praeferatur, diaconus subdiacono, clericus laico et vir foeminae, nisi pudoris gratia deceat foeminam potius quam virum baptizare, vel nisi foemina noverit melius formam et modum baptizandi ³.

§ 3. Patri aut matri suam prolem baptizare non licet, praeter quam in mortis periculo, quando alius non reperiatur qui baptizet ⁴.

¹ C. 13, D. XCIII; c. 19, D. IV, *de cons.*; S. R. C., Mariannen, 10 febr. 1888; Pont. Rom., tit. *De ordinatione diaconi*.

² C. 7, C. XXX, q. 1; c. 21, 36, D. IV, *de cons.*; Conc. Trid. sess. VII, *de baptismo*, can. 4; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; const. « *Cantate Domino* », 4 febr. 1441; Professio fid. Orientalib. ab Urban. VIII et Bened. XIV praescr. per const. « *Nuper ad nos* », 16 mart. 1743; Bened. XIV, const. « *Postremo mense* », 28 febr. 1747; S. C. S. Off., 20 aug. 1671; 11 ian. 1899; S. C. de Prop. Fide, 27 ian. 1788, ad 1; 16 ian. 1804, ad 2; litt. 11 sept. 1841; Rit. Rom., tit. I, c. un., *de iis quae in administr. sacram.*, n. 17; tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 12.

³ S. C. de Prop. Fide, 21 ian. 1789, ad 5; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 13.

⁴ C. 7, C. XXX, q. 1; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 14.

CAN. 20.

Curet parochus ut fideles rectum baptizandi modum in casu necessitatis probe ediscant, praesertim medici ac obstetrices ¹.

CAN. 21.

Adulterum baptismus, ubi commode fieri possit ad episcopum, loci Ordinarium, deferatur ut, ab eo, si voluerit, solemnus conferatur; alioquin parochus ipse baptizet ².

CAPUT II.

De baptismi subiecto.

CAN. 22.

§ 1. Subiectum capax baptismi est omnis et solus homo viator, nondum baptizatus.

§ 2. Cum agitur de baptismo:

1.° Parvulorum seu infantium nomine veniunt qui nondum rationis usum adepti sunt, eisdemque accensentur amentes ab infantia, in quavis aetate constituti.

2.° Adulti autem censentur, qui rationis usum sunt assequuti; idque satis est ut suo quisque motu baptismum petat et ad illum admittatur ³.

¹ S. C. C., *Ceneten.*, 12 maii 1753; *Forosempronien.*, 24 maii 1823. ad 3; *Senen.*, 16 aug. 1828; Rit. Rom., tit. II. c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 13.

² Rit. Rom., tit. II. c. 3, *de bapt. adulter.*, n. 3.

³ C. 5, D. XLV; c. 7, C. XXVI, q. 6; c. 139, D. IV, *de cons.*; c. 1, X, *de summa Trinit.*, I, 1; c. 3, X, *de baptismo*, III, 42; c. 9, X, *de Iudaeis*, V, 6; c. 13, *de haereticis*, V, 2, in VI°; c. un., *de summa Trinit.*, I, 1, in Clem.; Conc. Trid., sess. VII, *de baptismo*, can. 12-14; Professio fid. Waldensib. praescrip. ab Innocent. III; Alexand. VII, const. « *Sacrosancti* », 18 ian. 1658; Bened. XIV, const. « *Postremo mense* », 28 febr. 1747; S. C. S. Off., 8 mart. 1770, ad 1-3; 18 sept. 1850, ad 1; instr. 3 aug. 1860; 10

CAN. 23.

§ 1. Extra mortis periculum nemo in utero matris clausus aut nondum plene editus, baptizari debet ¹.

§ 2. Si infans caput emisit et periculum mortis imminet, baptizetur in capite nec postea, si vivus evaserit, erit iterum baptizandus ².

§ 3. Si non caput sed aliud membrum emisit quod vitalem indicet motum, in illo, si periculum impendeat, baptizetur sub conditione; at tunc, si natus vixerit, erit sub conditione rebaptizandus ³.

§ 4. Si mater praegnans mortua fuerit, foetus ab iis ad quos spectat, quam primum caute extrahatur, et, si certo vivat, baptizetur absolute; si dubie, sub conditione ⁴.

CAN. 24.

Omnino curandum ut omnes foetus abortivi, quovis tempore editi, saltem sub conditione baptizentur, nisi de eorum morte certo constet ⁵.

CAN. 25.

Monstra et ostenta semper baptizentur saltem sub conditione; in dubio autem utrum unus sit an duplex homo,

apr. 1861; 27 ian. 1892; S. C. C., *Vilnen.*, 16 iul. 1639; 20 ian. 1770; S. C. de Prop. Fide, 3 mart. 1703; instr. 17 apr. 1777, n. I, II; instr. 8 maii 1779; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 15; c. 3, *de bapt. adultor.*, n. 1, 2, 7, 11, 12, 13.

¹ S. C. C., *Sutrina*, 12 iul. 1794; 16 mart. 1897; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 16.

² Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 16.

³ Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 16.

⁴ Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 17.

⁵ S. C. S. Off., 5 apr. 1713.

provideatur per duplicem baptismum, unum absolutum, alium sub conditione ¹.

CAN. 26.

Infantes expositi et inventi, si, re diligenter investigata, de eorum baptismo non constet, sub conditione baptizentur ².

CAN. 27.

Si alter parentum pertineat ad ritum latinum, alter ad orientalem: filii ritu patris baptizentur, nisi aliud iure speciali cautum sit ³.

CAN. 28.

§ 1. Infantes infidelium licite baptizantur, cum in eo versantur vitae discrimine, ut prudenter praevideatur infantem esse moriturum, antequam ad usum rationis pertingat ⁴.

§ 2. Extra mortis periculum, dummodo catholicae eorum educationi cautum sit, licite baptizantur:

1.° Si parentes, idest pater, mater, avus, avia, vel tutores, desint aut si eorum ius in eos fuerit exstinctum vel exerceri nullo pacto queat.

¹ Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 18, 19, 20, 21.

² Bened. XIV, const. « *Postremo mense* », 28 febr. 1747; S. C. S. Off., 5 ian. 1724; S. C. C., *Urbis*, 16 dec., 1723 et 15 ian. 1724; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 17.

³ Bened. XIV, const., « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; const. « *Demandatam* », 24 dec. 1743; S. C. de Prop. Fide, 11 apr. 1894, ad 2.

⁴ Bened. XIV, const. « *Postremo mense* », 28 febr. 1747; const. « *Probe* », 15 dec. 1751; S. C. S. Off., 28 ian. 1637, ad 1; 30 oct. 1678; 24 aug. 1703; 18 febr. 1705; 22 iul. 1840; 11 dec. 1850, ad 6; 4 maii 1853; 18 iul. 1894; S. C. de Prop. Fide, 13 febr. 1658; instr. 17 apr. 1777, n. VI.

2.° Si parentes vel tutores, aut unus eorum, consentiant ¹.

CAN. 29.

Licet Ecclesia ius habeat baptismum conferendi omnibus baptizatorum filiis, in baptismo tamen infantium duorum haereticorum aut schismaticorum, ac duorum catholicorum qui in apostasiam, haeresim, schisma prolapsi sint, generatim servantur in praxi normae in superiore canone constitutae ².

CAN. 30.

§ 1. Amentes et furiosi ne baptizentur, nisi tales a nativitate fuerint ³.

§ 2. Si autem dilucida habeant intervalla, dum mentis compotes sunt, baptizentur, si velint ⁴.

§ 3. Si vero antequam insanirent suscipiendi baptismi desiderium ostenderint ac vitae periculum immineat, etiamsi non sint compotes mentis, baptizentur ⁵.

§ 4. Idem dicendum est de eo qui lethargo aut phrenesi

¹ C. un., X, *de infantib.*, V, 11; Bened. XIV, const. « *Inter omnigenas* », 2 febr. 1744; const. « *Postremo mense* », 28 febr. 1747; const. « *Probe* », 15 dec. 1751; S. C. S. Off., 11 dec. 1850, ad 4; 13 febr. 1867; 6 sept. 1899; S. C. de Prop. Fide, instr. 17 apr. 1777, n. VI.

² S. C. S. Off., 12 oct. 1600; 8 febr. 1624; 28 ian. 1637, ad 2; 29 nov. 1764; 21 ian. 1767, ad 1; 6 mart. 1844, ad 2; 11 dec. 1850, ad 5; 26 aug. 1885; S. C. de Prop. Fide, instr. 17 apr. 1777, n. IX.

³ S. C. S. Off., 8 mart. 1770, ad 3; Rit. Rom., tit. II, c. 3, *de bapt. adultor.*, n. 11.

⁴ C. 3, X, *de baptismo*, III, 42; Rit. Rom., tit. II, c. 3, *de bapt. adultor.*, n. 12.

⁵ C. 3, X, *de baptismo*, III, 42; Bened. XIV, const. « *Postremo mense* », 28 febr. 1747; Rit. Rom., tit. II, c. 3, *de bapt. adultor.*, n. 12.

laborat, ut tantum vigilans et intelligens baptizetur, nisi periculum mortis impendeat et in eo prius apparuerit baptismi desiderium ¹.

CAN. 31.

§ 1. Adultus, nisi sciens et volens, sufficienter instructus ac peccata sua dolens, ne baptizetur ².

§ 2. In mortis autem periculo, si nequeat in praecipuis fidei mysteriis diligentius instrui, satis est ad baptismum conferendum, ut aliquo modo ostendat se eisdem consensum praebere serioque promittat se christianae religionis mandata servaturum ³.

§ 3. Quod si nec baptismum petere queat, sed vel antea vel in praesenti statu manifestaverit aliquo probabili modo intentionem illum suscipiendi, baptizandus est sub conditione; ac deinde si superstes evaserit ac dubium de valore

¹ C. 3, X, *de baptismo*, III, 42; Rit. Rom., tit. II, c. 3, *de bapt. adultor.*, n. 13.

² C. 3, 5, D. XLV; c. 97, D. IV, *de cons.*; c. 3, X, *de baptismo*, III, 42; c. 9, X, *de Iudaeis*, V, 6; Conc. Trid., sess. VI, *de iustificat.*, c. 6, 7, 8; Alex. VII, const. « *Sacrosancti* », 18 ian. 1658; Bened. XIV, const. « *Postremo mense* », 28 febr. 1747; S. C. S. Off., 20 mart. 1686, ad 8; 25 ian. 1703, ad 2; 10 maii 1703, ad 1-7; 22 maii 1713; 8 mart. 1770, ad 1, 2; 12 maii 1830; 18 sept. 1850, ad 1; 11 dec. 1850, ad 1; 4 iun. 1851; 20 sept. 1854; instr. 28 mart. 1860; instr. 3 aug. 1860; instr. 20 iun. 1866, ad 10; instr. 18 dec. 1872; 30 mart. 1898, ad 1, 2; S. C. de Prop. Fide, litt. 13 sept. 1760; instr. 8 maii 1779; Rit. Rom., tit. II, c. 3, *de bapt. adultor.*, n. 1, 10.

³ S. C. S. Off., 25 ian. 1703, ad 2; 10 maii 1703, ad 1, 6; 8 mart. 1770, ad 1, 2; 18 sept. 1850, ad 2; 11 dec. 1850, ad 2; 4 iun. 1851; instr. 3 aug. 1860; 10 apr. 1861, ad 1; 27 ian. 1892; Rit. Rom., tit. II, c. 3, *de bapt. adultor.*, n. 2.

baptismi collati remaneat, sub conditione baptismus iteretur ¹.

CAN. 32.

Acatholici ad sinum Ecclesiae venientes qui dubie baptizati reperiantur, baptizandi sunt iterum sub conditione; et peracta ante vel post alterum baptismum sacramentali et integra confessione peccatorum post primum baptismum commissorum, ab iis sub conditione, collato altero baptismo, absolvantur ².

CAN. 33.

Verba formae plurali numero, ad plures simul baptizandos, numquam adhibeantur, nisi in mortis periculo, et ubi tempus non patiat singularos separatim baptizari ³.

¹ S. C. S. Off., 18 sept. 1850, ad 2; 30 mart. 1898, ad 3.

² C. 24, D. IV, *de cons.*; c. 2, X, *de baptismo*, III, 42; Conr. Trid., sess. VII, *de baptismo*, can. 11; Stephan. I, decr. contra rebaptizantes; Prop. 27, Conc. Pistorien., damn. a Pio VI per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; S. C. S. Off., 17 iun. 1715; instr. 30 ian. 1833; 5 iul. 1853, ad 1, 2; litt. 6 apr. 1859, ad 2; instr. 20 iun. 1866, n. XIII; 17 dec. 1868; instr. 18 dec. 1872; 2 dec. 1874; instr. 24 ian. 1877; 20 nov. 1878; 21 febr. 1883; 1 aug. 1883; 18 mart. 1896, ad 2; S. C. C., 27 mart. 1683, ad 2; S. C. de Prop. Fide, instr. 23 iun. 1830; instr. 26 iul. 1845; litt. 12 iul. 1869; Rit. Rom., tit. II, c. 3, *de bapt. adultor.*, n. 15. Hic canon examini S. C. S. Officii submissus est.

³ S. C. S. Off., instr. 5 sept. 1877; Rit. Rom., tit. II, c. 2, *Ordo bapt. parculor.*, n. 27; c. 4, *Ordo bapt. adultor.*, n. 45.

CAPUT III.

De ritibus et caeremoniis baptismi.

CAN. 34.

§ 1. Baptismus conferatur cum ritibus et caeremoniis, quas probati rituales libri praescribunt, nisi urget necessitas aut loci Ordinarius gravissima de causa in casu particulari dispensaverit ¹.

§ 2. Ordinarius loci potest quoque gravi et rationabili de causa indulgere ut caeremoniae praescriptae pro baptismo infantium adhibeantur pro baptismo adultorum ².

CAN. 35.

§ 1. In baptismo solemni adhibenda est aqua ad hoc benedicta; atque etiam in baptismo privato sacer minister eam adhibeat, si facile et absque mora haberi possit ³.

§ 2. Si aqua benedicta in baptisterio adeo sit imminuta, ut minus videatur sufficere, alia non benedicta admisceatur, etiam iterato, minori tamen copia ⁴.

§ 3. Si vero corrupta fuerit, aut effluxerit, aut quovis

¹ S. C. S. Off., 23 mart. 1656; instr. 5 sept. 1877; S. R. C., *Rhedonen.*, 27 aug. 1836, ad 3. 4; Rit. Rom., tit. II, c. 4, *Ordo bapt. adultor.*, n. 57.

² S. C. S. Off., litt. 19 maii 1879; S. C. de Prop. Fide, 16 ian. 1797; 30 ian. 1803; S. R. C., *Portus Aloysii*, 9 maii 1857, ad 3.

³ Bened. XIV, const. « *Inter omnigenas* », 2 febr. 1744; S. C. S. Off., 30 ian. 1765; 17 apr. 1839; 11 dec. 1850, ad 10; 20 iun. 1883; S. C. de Prop. Fide, instr. 11 sept. 1779, n. 5; 16 ian. 1797; 23 aug. 1852, ad 1; instr. 8 sept. 1869, ad 42; S. R. C., *Urbevetana*, 7 dec. 1844; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 4.

⁴ S. C. S. Off., 30 ian. 1765; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 5.

modo defecerit, parochus in fontem bene mundatum ac nitidum, recentem aquam infundat ac proprio ritu benedicat ¹.

CAN. 36.

Licet baptismus conferri possit aut per infusionem, aut per immersionem, aut per aspersionem, primus tamen, vel secundus modus, aut mixtus ex utroque, qui magis sit in usu, retineatur, iuxta probatos diversarum ecclesiarum rituales libros ².

CAN. 37.

§ 1. Urgente necessitate, si baptismus conferatur a ministro qui nec sacerdos sit nec diaconus, ea tantum ponantur, quae sunt ad baptismi validitatem necessaria; si a sacerdote vel diacono, servantur quoque caeremoniae quae servari possunt iuxta proprios rituales libros ³.

§ 2. Caeremoniae autem quae in baptismi collatione praetermissae quavis ratione fuerint, quamprimum suppleantur ⁴.

¹ S. C. S. Off., 30 ian. 1765; 17 apr. 1839; 20 iun. 1883; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 5.

² S. C. S. Off., 8 nov. 1770; 14 dec. 1898; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 10.

³ S. C. S. Off., 28 febr. 1663; 10 apr. 1861, ad 1, 2, 4; 15 sept. 1869; instr. 5 sept. 1877; S. C. de Prop. Fide, instr. 30 aug. 1775; 21 ian. 1789, ad 1; 27 ian. 1805; S. R. C., *Calaguritana*, 23 sept. 1820.

⁴ Bened. XIV, const. « *Inter omnigenas* », 2 febr. 1744; S. C. S. Off., 17 sept. 1681; 10 apr. 1861, ad 2; instr. 5 sept. 1877; S. C. de Prop. Fide, instr. 30 aug. 1775; 28 nov. 1785; 21 ian. 1789, ad 1; 19 iul. 1838; S. R. C., *Calaguritana*, 23 sept. 1820; *Rhedonen.*, 27 aug. 1836, ad 3, 4; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 15; c. 5. *Ordo supplendi omissa super bapt.*

CAN. 38.

Cum baptismus sub conditione solemniter iteratur, caeremoniae, si quidem in primo baptismo omissae fuerint, servantur; secus repeti aut omitti possunt ¹.

CAN. 39.

Curent parochi ut ei qui baptizatur, christianum imponatur nomen; quod si consequi haud poterunt, nomini a parentibus imposito, addant nomen alicuius Sancti et in libro baptizatorum utrumque notent ².

CAPUT IV.

De patrinis.

CAN. 40.

§ 1. Ex vetustissimo Ecclesiae more nemo solemniter baptizetur, nisi suum habeat, quatenus fieri possit, patrinum ³.

§ 2. Etiam in baptismo privato patrinus, si facile et absque mora haberi possit, adhibeatur; si non interfuerit, adhibeatur in supplendis baptismi caeremoniis.

§ 3. Cum baptismus iteratur sub conditione, idem patrinus, quatenus fieri possit, adhibeatur, qui in primo baptismo forte adfuit; extra hunc casum in baptismo conditio-

¹ S. C. S. Off., 2 apr. 1879, ad 1, 2; S. R. C., *Rhedonen.*, 27 aug. 1836, ad 4.

² Bened. XIV, const. « *Omnium sollicitudinum* », 12 sept. 1744; S. C. de Sacramentis, *Romana et aliarum*, 12 mart. 1910, ad IX, 1; S. C. de Prop. Fide, instr. 8 sept. 1869, n. 48; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 54.

³ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matr.*, c. 2; S. C. S. Off., 9 dec. 1745; instr. 15 sept. 1869; S. C. de Prop. Fide, 1 apr. 1816; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 22.

nato patrinus non est necessarius, et si adsit, nullam obligationem aut cognationem contrahit.

CAN. 41.

Patrinus unus tantum, licet diversi sexus a baptizando, vel ad summum unus et una adhibeantur; sed duo simul viri, aut mulieres duae ne admittantur ¹.

CAN. 42.

Ut valide quis sit patrinus, oportet:

1.° Sit baptizatus, rationis usum assequutus et intentionem habeat id munus gerendi;

2.° Ad nullam pertineat haeticam aut schismaticam sectam nec sententiâ condemnatoria vel declaratoria sit excommunicatus, infamis infamia iuris, exclusus ab actibus legitimis, nec clericus depositus vel degradatus.

3.° Non sit pater, mater, coniux baptizandi.

4.° Ab ipso baptizando eiusve parentibus vel tutoribus, aut, his deficientibus, a ministro sit designatus.

5.° Baptizandum, in actu baptismi, per se vel per procuratorem physice teneat aut tangat vel statim levet seu suscipiat de sacro fonte aut de manibus baptizantis ².

¹ C. 100, 101, D. IV, *de cons.*; c. 3, *de cognat. spirit.*, IV, 3, in VI°: Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matr.*, c. 2; S. C. S. Off., 9 dec. 1745; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 22, 23.

² C. 1, 2, C. XXX, q. 1; c. 102, D. IV, *de cons.*; Reg. 72, R. L., in VI°: Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matr.*, c. 2; S. C. S. Off., 14 oct. 1676, ad 1; 9 dec. 1745; instr. mense ian. 1763; 30 iun. et 7 iul. 1864, ad 4; instr. 15 sept. 1869; instr. 3 ian. 1871, n. 1; 3 maii 1893; 27 iun. 1900; S. C. de Prop. Fide, 21 ian. 1856; instr. 8 sept. 1869, n. 47; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 22, 23, 25; c. 2, *Ordo bapt. parvulor.*, n. 19; c. 4, *Ordo bapt. adultor.*, n. 44.

CAN. 43.

Ut autem quis licite sit patrinus, oportet :

1.° Decimum quartum suae aetatis annum attigerit, nisi aliter iusta de causa ministro videatur.

2.° Non sit propter notorium delictum excommunicatus, exclusus ab actibus legitimis, infamis infamia iuris, quin sententia intercesserit, nec interdictus aut alias publice criminosus vel infamis infamia facti.

3.° Fidei rudimenta dignoscat.

4.° In nulla religione sit novitius vel professus, nisi necessitas urgeat et expressa habeatur venia superioris saltem localis.

5.° In sacris ordinibus non sit constitutus, nisi accedat expressa episcopi proprii licentia ¹.

CAN. 44.

In dubio utrum quis valide vel licite admitti possit ad patrini munus, parochus, si tempus adsit, consulat Ordinarium.

CAN. 45.

Ex valido baptismo etiam privato oritur spiritualis cognatio inter baptizantem et baptizatum, levantem et levatum ².

¹ C. 8, C. XVI, q. 1; c. 20, C. XVIII, q. 2; c. 103, 104, D. IV, *de cons.*: S. C. S. Off., instr. 5 iul. 1878; S. C. Ep. et Reg., *Castellanet.*, 20 aug. 1602; S. C. C., *Mediolanen.*, 3 oct. 1671; S. R. C., *Naxiran.*, 23 aug. 1713; *Bengal.-Centr.*, 15 febr. 1887, ad 2; S. Poenit., 10 dec. 1860; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 24, 25, 26.

² C. 5, C. XXX, q. 1; c. 1, C. XXX, q. 3; c. 1, *de cognat., spirit.*, IV, 3, in VI°; Conc. Trid. sess. XXIV, *de ref. matr.*, c. 2; S. C. C., *Pisana*, mense apr. 1589; *Nullius*, 19 apr. 1605; *Nullius*, 15 mart. 1631; *Theatina*, 15 sept. 1721; Rit. Rom., tit. II, c. 2, *Ordo bapt. parvulor.*, n. 31.

CAN. 46.

Patrinorum munus secumfert obligationem spirituales filios perpetuo sibi commendatos habendi, atque in iis quae ad christianae vitae institutionem spectant, curandi diligenter ut illi tales in omni vita se praebeant, quales futuros esse solemni caeremonia spoponderunt ¹.

CAPUT V.

De tempore et loco baptismi conferendi.

CAN. 47.

Infantes quam citius baptizentur; et parochi ac concionatores frequenter debent hac de re commonere fideles ².

CAN. 48.

Baptismus privatus, urgente necessitate, quovis tempore et loco administrandus est ³.

CAN. 49.

Etiam solemnis baptismus qualibet die administrari potest, quamquam decet, si fieri commode queat, antiquissimum Ecclesiae ritum servari quo adultis sabbato sancto

¹ C. 105, D. IV, *de cons.*; S. C. S. Off., 9 dec. 1745; instr. mense ian. 1763; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 25.

² Eugen. IV, const. « *Cantate Domino* », 4 febr. 1441; Bened. XIV, const. « *Omnium sollicitudinum* », 12 sept. 1744; Leo XIII, litt. ap. « *Gratae* », 22 iul. 1899; S. C. S. Off., 14 iun. 1741; 11 ian. 1899; S. C. de Prop. Fide, 21 ian. 1788, ad 1; 16 ian. 1804, ad 2; litt. 11 sept. 1841; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 15.

³ C. un., *de baptismo*, III, 15, in Clem.; S. C. de Prop. Fide, 28 nov. 1785; 21 ian. 1789, ad 4; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 27, 28, 29.

Paschatis et Pentecostes conferri solet, praecipue in metropolitanis aut cathedralibus ecclesiis ¹.

CAN. 50.

Proprius baptismi sollemnis administrandi locus est ecclesia in qua sit fons baptismalis ².

CAN. 51.

§ 1. Quaelibet paroecialis ecclesia, non obstante quovis contrario statuto vel privilegio vel consuetudine, baptismalem habeat fontem, salvo legitimo iure cumulativo aliis ecclesiis iam quaesito ³.

§ 2. Consentiente loci Ordinario, fons baptismalis poni pro fidelium commoditate potest etiam in alia ecclesia vel publico oratorio infra paroeciae limites.

CAN. 52.

Si ad ecclesiam paroecialem aut ad aliam iure fontis gaudentem baptizandus, propter locorum distantiam aliave adiuncta, absque gravi incommodo aut periculo, accedere aut transferri nequeat, baptismus sollemnis conferri potest et debet in proxima ecclesia aut oratorio publico, licet baptismali fonte carente.

¹ C. 11, 12, 17, 18, D. IV. *de cons.*; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 27.

² C. un., *de baptismo*, III, 15. in Clem.: S. C. de Prop. Fide, 23 febr. 1660; 17 apr. 1758, ad 1; instr. 30 aug. 1775; instr. 11 sept. 1779, n. 4: S. R. C., *S. Iacobi de Cile*, 14 mart. 1861, ad 9; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 28, 30.

³ S. C. C., *Viterbien.*, 22 mart. 1749; S. R. C., *Oreten.*, 31 aug. 1872: *Spalaten.*, 7 iun. 1892; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 12, 28.

CAN. 53.

§ 1. In domibus autem privatis baptismus sollemnis administrari non debet, nisi hisce in adiunctis:

1.° Si infans ad ecclesiam vel publicum oratorium transferri nequeat aut non sine aliquo periculo vel incommodo gravi.

2.° Si baptizandi sint filii aut nepotes eorum qui supremum actu tenent populorum principatum aut ius habent succedendi in thronum, id ipsis ita exposcentibus.

3.° Si loci Ordinarius, pro suo prudenti arbitrio et conscientia, iusta ac rationabili de causa, in casu aliquo extraordinario, id concedendum censuerit ¹.

§ 2. In memoratis casibus baptismus conferendus est in sacello domus aut saltem in alio decenti loco et in aqua baptismali de more benedicta ².

CAPUT VI.

De collati baptismi adnotatione et probatione.

CAN. 54.

Si baptismus non a proprio parocho aut eodem praesente administratus fuerit, minister de ipso collato quamprimum proprium baptizati parochum certiore reddat.

¹ C. un., *de baptismo*, III. 15. in Clem.: S. C. S. Off., 28 febr. 1663; instr. mense ian. 1763; 21 ian. 1767; 10 apr. 1861, ad 1; 5 sept. 1877; S. C. de Sacramentis, *Romana et aliarum*, 23 dec. 1912, ad II; S. C. C., *Belgi*, 16 iun. 1635; *Castrimaris*, 20 ian. 1894; S. C. de Prop. Fide instr. 30 aug. 1775; instr. 11 sept. 1779, n. 4; 28 nov. 1785; 21 ian. 1789, ad 3, 4; S. R. C., *Calagurit.*, 23 sept. 1820; *Vicar. Ap. de Dania*, 4 febr. 1871, ad III; *Asculana in Piceno*, 27 apr. 1877; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.* n. 29.

² Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 29

CAN. 55.

§ 1. Parochi debent nomina baptizatorum, mentione facta de patrinis ac parentibus, in baptismali libro sedulo et absque ulla mora referre ¹.

§ 2. Ubi vero de illegitimis filiis agatur, matris nomen est inserendum, si publice eius maternitas constet, vel ipsa sponte sua scripto vel coram duobus testibus id petat; item nomen patris, dummodo ipse sponte sua a parocho vel scripto vel coram duobus testibus id requirat, vel ex publico authentico documento sit notus; in ceteris casibus inscribatur natus tamquam filius patris ignoti vel ignotorum parentum ².

CAN. 56.

Collato baptismo comprobando, ubi non fiat alteri praeiudicium, satis est unus testis omni exceptione maior, vel ipsius baptizati iusiurandum ³.

¹ Bened. XIV, const. « *Firmandis* », 6 nov. 1744; S. C. S. Off., 9 dec. 1745; Rit. Rom., tit. II, c. 2, *Ordo bapt. parvulor.*, n. 34; tit. X, c. 2, *Formulae scribendae*; c. 3, *Forma describ. bapt.*

² Rit. Rom., tit. X, c. 3, *Forma describ. bapt.*

³ C. 110, 112. D. IV, *de cons.*; Bened. XIV, const. « *Postremo mense* », 28 febr. 1747; S. C. S. Off., 5 ian. 1724; 18 mart. 1896, ad 1; S. C. C., *Brixien.*, 11 febr. 1797; S. C. de Prop. Fide, instr. 30 sept. 1848; instr. 8 sept. 1869, n. 43.

TITULUS II.

De Confirmatione.

CAN. 57.

Sacramentum confirmationis conferri debet per unctionem cum chrismate, manus impositionem et verba in ritualibus libris ab Ecclesia probatis praescripta ¹.

CAN. 58.

§ 1. Chrisma in sacramento confirmationis adhibendum debet esse ab episcopo consecratum, etiamsi sacramentum a presbytero, ex facultate ab Apostolica Sede recepta, ministretur ².

¹ C. 1. 3. 4. 5. 7, D. V, *de cons.*; c. 4, X, *de consuetud.*, I, 4; c. un., X, *de sacra unctione*, I, 15; c. 1. X, *de sacram. non iterand.*, I, 16; Conc. Trid., sess. VII, *de confirmatione*, can. 1, 2; Innocent. I, ep. ad Decentium Eugubini.; Professio fid. Waldensib. praescr. ab Innocent III; Innocent. IV, const. « *Sub catholicae* », 6 mart. 1254; Confessio fid. Michaelis Palaeologi Gregorio X oblata: Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; const. « *Anno vertente* », 19 iun. 1750; const. « *Ex quo* », 1 mart. 1756; Leo XIII, litt. ap. « *Abrogata* », 22 iun. 1897; S. C. de Prop. Fide, 13 aug. 1669; instr. 4 maii 1774; S. R. C., *Grossetana*, 7 maii 1853. ad 2; Pont. Rom., tit. *De confirmandis*; tit. *Confirmatio unius*.

² C. 2, D. XCV; c. 18, D. III, *de cons.*; Innocent. IV, const. « *Sub catholicae* », 6 mart. 1254; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; Innocent. XIII, const. « *Cum ad* », 13 sept. 1721; Bened. XIV, const. « *Cum ad* », 9 ian. 1741; const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; const. « *Eo quamvis* », 4 maii 1745; const. « *Ex tuis* », 16 nov. 1748; const. « *Suprema* », 26 apr. 1749; const. « *Anno vertente* », 19 iun. 1750;

§ 2. Unctio autem ne fiat aliquo instrumento, sed ipsa ministri manu capiti confirmandi rite imposita ¹.

CAPUT I.

De ministro confirmationis.

CAN. 59.

§ 1. Ordinarius confirmationis minister est solus episcopus ².

§ 2. Extraordinarius minister est presbyter cui a Sede Apostolica ea facultas concessa sit ³.

const. « *Ex quo* », 1 mart. 1756; S. C. de Prop. Fide, instr. 4 maii 1774; Pont. Rom., tit. *De officio in feria V. Coenae Domini*.

¹ Bened. XIV, const. « *Ex quo* », 1 mart. 1756; S. C. S. Off., 14 ian. 1885; S. C. de Prop. Fide, 5 iul. 1886, ad 2; S. R. C., *Grossetana*, 7 maii 1853, ad 2; Pont. Rom., tit. *De confirmandis*.

² C. 2. D. XCV: c. 119, 120, D. IV, *de cons.*; c. 4, D. V, *de cons.*; c. 4, X, *de consuetud.*, I, 4; c. un., X, *de sacra unct.*, I, 15; Conc. Trid., sess. VII, *de confirmatione*, can. 3; sess. XXIII, *de sacram. ordin.*, c. 4, can. 7; Innocent. I, ep. ad Decentium Eugubini; Innocent. IV, const. « *Sub catholicae* », 6 mart. 1254; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; Clem. VIII, instr. 31 aug. 1595; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; const. « *Eo quamvis* », 4 maii 1745; S. C. S. Off., 25 aug. 1880, ad 1; S. C. C., *Nullius Caren.*, 11 dec. 1897; S. C. de Prop. Fide, instr. 4 maii 1774; Pont. Rom., tit. *De confirmandis*.

³ C. 1. D. XCV; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; Innocent. XIII, const. « *Cum ad* », 13 sept. 1721; Clem. XII, const. « *Creditae nobis* », a. 1732; Bened. XIV, const. « *Cum ad* », 9 ian. 1741; const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; const. « *Demandatam* », 24 dec. 1743; const. « *Eo quamvis* », 4 maii 1745; ep. « *Ex tuis* », 16 nov. 1748; const. « *Suprema* », 26 apr. 1749; const. « *Anno vertente* », 19 iun. 1750; Pius X, ep. « *Ex quo* », 26 dec. 1910; S. C. S. Off., 25 aug. 1880, ad 1; 21 apr. 1899; 4 mart. 1903; S. C. Ep. et Reg., *Nullius Montis Virginis*, 30 mart. 1855; S. C. C., *Portugallien.*, 28 febr. 1643; *Colimbrien.*, 26

§ 3. Hac facultate ipso iure gaudent Vicarius et Praefectus Apostolicus, Superior Missionis, Praelatus Nullius, Administrator Apostolicus, etsi character episcopali insigniti non sint, sed hoc in casu intra limites sui territorii et durante munere tantum ¹.

CAN. 60.

Minister nemini confirmationem conferat, nisi sibi certo constet subiectum esse idoneum.

CAN. 61.

§ 1. Episcopus in sua dioecesi hoc sacramentum etiam extraneis legitime ministrat, nisi obstet expressa proprii eorum Ordinarii prohibitio ².

§ 2. In aliena dioecesi indiget licentia Ordinarii loci saltem rationabiliter praesumpta, nisi agatur de propriis subditis privatim et absque baculo et mitra confirmandis ³.

CAN. 62.

Presbytero quoque licet, si apostolico locali privilegio sit munitus, in designato sibi territorio confirmare etiam extraneos, nisi obstet expressa ipsorum Ordinarii prohibitio ⁴.

iun. 1655; *Nullius Caren.*, 11 dec. 1897; S. C. de Prop. Fide, decr. 23 apr. 1774; instr. 4 maii 1774; 12 sept. 1821; 6 aug. 1840; decr. 29 iul. 1841; litt. 11 sept. 1841; 5 iul. 1860.

¹ S. C. de Prop. Fide, 22 mart. 1669, ad 2; 29 iul. 1841.

² S. C. S. Off., 21 apr. 1899; S. C. C., 28 nov. 1602.

³ Conc. Trid., sess. VI, *de ref.*, c. 5; S. C. S. Off., 21 apr. 1899; S. C. C., *Pacten.*, mense ian. 1593; *Nullius*, 2 aug. 1596; *Nullius Caren.*, 11 dec. 1897; S. R. C., *Nullius S. Luciae*, 14 apr. 1877.

⁴ S. C. Ep. et Reg., *Nulius Montis Virginis*, 30 mart. 1855.

CAN. 63.

§ 1. Episcopus obligatione tenetur sacramentum hoc subditis rite petentibus conferendi, praesertim tempore visitationis dioecesis ¹.

§ 2. Eadem obligatione tenetur presbyter, privilegio apostolico donatus, erga illos quorum in favorem est concessa facultas.

§ 3. Episcopus legitima causa impeditus et Ordinarius potestate confirmandi carens debet, quoad fieri possit, saltem intra triennium providere ut suis subditis hoc sacramentum administretur ².

§ 4. Si episcopus graviter neglexerit sacramentum confirmationis suis subditis per se vel per alium ministrare, servetur praescriptum can. 174 n. 4, *De personis*.

CAPUT II.

De subiecto confirmationis.

CAN. 64.

Licet sacramenti confirmationis administratio convenienter in Ecclesia Latina differatur ad septimum aetatis annum, nihilominus etiam antea conferri potest, si infans in mortis periculo sit constitutus, vel ordinario aut extraordinario ministro id expedire ob iustas causas videatur, vel alius in loco vigeat usus ³.

¹ S. C. C., *Amalphiitana*, 18 iul. 1699.

² S. R. C., *Nullius S. Luciae*, 14 apr. 1877.

³ C. 1, 3, 6. D. V, *de cons.*; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; const. « *Eo quamvis* », 4 maii 1745; const. « *Anno vertente* », 19 iun. 1750; Leo XIII, litt. ap. « *Abrogata* », 22 iun. 1897; S. C. S. Off., a. 1782; 11 dec. 1850, ad 12; 22 apr. 1896; S. C. C., *Segovien.*,

CAN. 65.

Confirmandus debet esse baptizatus, in statu gratiae constitutus, et si usu rationis polleat, sufficienter instructus ¹.

CAN. 66.

Etsi hoc sacramentum non sit de necessitate medii ad salutem, nemini tamen licet, oblata occasione, illud negligere; imo parochi curent ut fideles ad illud opportuno tempore accedant ².

CAN. 67.

Curet minister ut confirmandi, si plures sint, adsint primae manuum impositioni seu extensioni, nec nisi expleto ritu discedant ³.

CAPUT III.

• *De tempore et loco confirmationis conferendae.*

CAN. 68.

Hoc sacramentum quovis tempore conferri potest; maxime autem decet illud administrari in hebdomada Pentecostes, in qua Spiritus Sanctus illapsus est Apostolis ⁴.

23 apr. 1774; 19 nov. 1854; S. C. de Prop. Fide, instr. 4 maii 1774; 5 iul. 1886, ad 1; Pont. Rom., tit. *De confirmandis*.

¹ C. 6, D. V, *de cons.*; Bened. XIV, const. « *Etsi minime* », 7 febr. 1742; const. « *Eo quamvis* », 4 maii 1745; S. C. S. Off., 11 dec. 1850, ad 15; 10 apr. 1861, ad 1; S. C. de Prop. Fide, instr. 4 maii 1774; Pont. Rom., tit. *De confirmandis*; tit. *Confirmatio unius*.

² C. 1, D. V, *de cons.*; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; Pius IX, ep. encycl. « *Nostis et Nobiscum* », 8 dec. 1849; S. C. S. Off., 23 aug. 1826, ad 1; S. C. de Prop. Fide, instr. 4 maii 1774.

³ S. C. S. Off., 17 apr. 1872; S. C. de Prop. Fide, instr. 4 maii 1774; 6 aug. 1840; Pont. Rom., tit. *De confirmandis*.

⁴ Bened. XIV, const. « *Ad honorandam* », 27 mart. 1752; S. C. de Prop. Fide, instr. 4 maii 1774.

CAN. 69.

Licet proprius confirmationis administrandae locus ecclesia sit, ex causa tamen quam minister iustam ac rationabilem iudicaverit, potest hoc sacramentum in quolibet alio decenti loco conferri ¹.

CAN. 70.

Episcopo ius est intra suam dioecesim confirmationem administrandi etiam in ecclesiis regularium sive paroecialibus sive non paroecialibus ².

CAPUT IV.

De patrinis.

CAN. 71.

Ex vetustissimo Ecclesiae more, ut in baptismo, ita etiam in confirmatione adhibendus est patrinus, si haberi possit ³.

CAN. 72.

§ 1. Nemo praesentet nisi unum confirmandum aut duos, nisi aliter iusta de causa ministro videatur ⁴.

§ 2. Patrinus quoque sit unus tantum, licet diversi sexus quo confirmandus ⁵.

¹ S. C. de Prop. Fide, instr. 4 maii 1774; Pont. Rom., tit. *Confirmatio unius*.

² Bened. XIV, const. « *Firmandis* », 6 nov. 1744; S. C. C., *Brixien.*, 9 iul. 1657; *Caputaquen.*, 17 ian. 1761.

³ C. 100, 101, D. IV, *de cons.*; S. C. S. Off., 11 dec. 1850, ad 13; instr. 5 sept. 1877; S. C. de Prop. Fide, instr. 4 maii 1774; Pont. Rom., tit. *De confirmandis*; tit. *Confirmatio unius*.

⁴ S. C. S. Off., litt. 26 nov. 1873; litt. 16 iun. 1884; S. C. C., *Fesulana*, 12 iul. 1823; S. C. de Prop. Fide, instr. 4 maii 1774; Pont. Rom., tit. *De confirmandis*.

⁵ C. 101, D. IV, *de cons.*; S. C. de Prop. Fide, instr. 4 maii 1774.

CAN. 73.

Ut aliquis valide sit patrinus, oportet:

1.° Sit et ipse confirmatus, rationis usum assequutus et intentionem habeat id munus gerendi.

2.° Nulli haereticae aut schismaticaе sectae sit adscriptus, nec alia poena de qua in can. 42, n. 2 per sententiam declaratoriam aut condemnatoriam notatus.

3.° Nec sit pater, mater, coniux confirmandi.

4.° A confirmando eiusve parentibus, tutoribus vel, hi si desint, a ministro sit designatus.

5.° Inter conferendum sacramentum vel ipse per se vel per procuratorem tangat confirmandum ¹.

CAN. 74.

Ut vero etiam licite sit patrinus, oportet:

1.° Sit alius a patrino baptismi, nisi iusta ac rationalis causa, iudicio ministri, aliud suadeat aut statim post baptismum legitime confirmatio conferatur.

2.° Servetur praescriptum can. 43 ².

¹ C. 101, 102, D. IV, *de cons.*; c. 3, *de cognat. spirit.*, IV, 3, in VI°; S. C. S. Off., 14 oct. 1676, ad 1; 11 dec. 1850, ad 13; instr. 3 ian. 1871; 26 nov. 1873; S. C. de Prop. Fide, instr. 4 maii 1774; S. R. C., *Iaurinen.*, 20 sept. 1749, ad 6; *Policastren.*, 14 iun. 1873, ad 3; Pont. Rom., tit. *De confirmandis*.

² C. 100, D. IV, *de cons.*; S. C. S. Off., 3 sept. 1671; instr. 5 iul. 1878; S. C. Ep. et Reg., *Castellanet.*, 20 aug. 1602; S. C. C., *Anconitan.*, 16 febr. 1884; S. C. de Prop. Fide, instr. 4 maii 1774; 21 sept. 1843; S. R. C., *Policastren.*, 14 iun. 1873, ad 3; *Praefect. Ap. Bengal. Centr.*, 15 febr. 1887, ad 2; S. Poenit., 10 dec. 1860; Pont. Rom., tit. *De confirmandis*.

CAN. 75.

Patrini munus secumfert obligationem confirmatum perpetuo sibi commendatum habendi eiusque christianam educationem curandi ¹.

CAPUT V.

De collatae confirmationis adnotatione et probatione.

CAN. 76.

De collata confirmatione extra propriam paroeciam minister quamprimum parochum confirmati certiores faciat vel per se vel per alium.

CAN. 77.

Ministri, confirmatorum, parentum et patrinorum nomina parochi inscribant in apposito libro, prout pro baptismo praescriptum fuit can. 55 ².

CAN. 78.

Ad collatam confirmationem probandam, modo ne fiat alteri praeiudicium, satis est unus testis omni exceptione maior, vel ipsius confirmati iusiurandum ³.

¹ S. C. de Prop. Fide, instr. 4 maii 1774; Pont. Rom., tit. *Confirmatio unius*.

² Bened. XIV, const. « *Firmandis* », 6 nov. 1744; const. « *Ad honorandam* », 27 mart. 1752; Rit. Rom., tit. X, c. 2, *Formulae scribendae*; c. 4, *Forma describendi confirmatos*.

³ S. C. C., *Verulana*, 11 maii 1595.

TITULUS III.

De Sanctissima Eucharistia.

CAN. 79.

Sanctissimam Eucharistiam qua sub speciebus panis et vini ipsemet Christus Dominus continetur, offertur, sumitur, omnes, laetiae cultu, prosequi debent ¹.

CAPUT I.

De sacrosancto Missae sacrificio.

Art. I. - *De sacerdote Missae sacrificium celebrante.*

CAN. 80.

Potestatem offerendi Missae sacrificium habent soli sacerdotes, idest episcopi et presbyteri ².

¹ C. 35, 38, 40, 41, 42, 43, 48, 55, 58, 61, 68, 69, 70, 72, 74, 78, 80, 82, 84, 85, 91, 92, D. II, *de cons.*; c. 1, X, *de summa Trinit.*, I, 1; Conc. Trid., sess. XIII, *de Eucharistia*, c. 1, 3, 5, can. 1, 2, 3, 4, 6; sess. XXI, *de communione*, c. 3, can. 3; sess. XXII, *de sacrificio missae*, c. 1, 2; Error 67, Armenor., damn. a Bened. XII; Art. 3, Ioann. Wicleff, damn. a Martin. V, per bullam « *Inter cunctas* », 22 febr. 1418; Art. 16, 17, de quibus error. Wicleff et Huss suspecti interrogandi iuxta Martin. V, bullam « *Inter cunctas* », 22 febr. 1418; Martin. V, bulla « *In eminentis* », 22 febr. 1418; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; const. « *Cantate Domino* », 4 febr. 1441; Professio fid. Trid., praescr. a Pio IV, per const. « *Iniunctum nobis* », 13 nov. 1564; Professio fid. Orientalib. praescr. ab Urban. VIII et Bened. XIV, per const. « *Nuper ad nos* », 16 mart. 1743; Leo XIII, ep. « *Communis omnium* », 30 iul. 1897; ep. encycl. « *Mirae caritatis* », 28 maii 1902; Rit. Rom., tit. IV, c. 1, *de sanctissimo Euchar. sacram.*, n. 1, 3.

² C. 11, D. I, *de cons.*; c. 1, X, *de summa Trinit.*, I, 1; c. 1, 2, X, *de clerico non ord.*, V, 28; Conc. Trid., sess. XXII, *de sacrificio missae*,

CAN. 81.

In Ecclesia Latina non licet pluribus sacerdotibus celebrare praeter quam in Missa ordinationis presbyterorum et in Missa consecrationis episcoporum iuxta Pontificale Romanum ¹.

CAN. 82.

§ 1. Sacerdos extraneus ecclesiae in qua celebrare postulat, exhibens authenticas litteras commendatitias sui Ordinarii, si est saecularis, vel sui superioris, si religiosus, ad Missae celebrationem admittatur, nisi interim aliquid commisisse certo constet, quo a Missae celebratione repelli debeat ².

§ 2. Si iis litteris careat, sed rectori ecclesiae de eius probitate apprime constet, poterit admitti; si vero rectori sit ignotus, admitti adhuc potest una vel altera vice, dummodo ecclesiastica veste indutus devotionis tantum causa celebrare deposcat, et nomen, officium suamque dioecesim in apposito libro signet ³.

c. 1, can. 2; sess. XXIII, *de sacram. ordin.*, c. 1; Professio fid. Waldensib. praescr. ab Innocent. III; Gregor. XIII, const. « *Officii nostri* », 6 aug. 1574; Clem. VIII, const. « *Etsi alias* », 1 dec. 1601; Urban. VIII, const. « *Apostolatus officium* », 23 mart. 1628; Bened. XIV, const. « *Sacerdos in aeternum* », 20 apr. 1744; const. « *Quam grave* », 2 aug. 1757; const. « *Divinarum* », 2 aug. 1757; Missale Rom., tit. *De defectib. in celebr. miss.*, c. 1.

¹ Bened. XIV, const. « *Allatae sunt* », 26 iul. 1755; Pont. Rom., tit. *De ordinatione presbyteri*; tit. *De consecratione electi in episcopum*.

² C. 7, D. LXXI; Conc. Trid., sess. XXII, *decr. de observand. et evitand. in celebr. missae*; sess. XXIII, *de ref.*, c. 16; Bened. XIV, const. « *Apostolicum ministerium* », 30 maii, 1753; const. « *Quam grave* ». 2 aug. 1757; S. C. S. Off., 11 aug. 1649.

³ C. 3. X, *de clericis peregrinis*, I, 22.

§ 3. Peculiares hac de re normae, salvis huius canonis praescriptis, ab Ordinario loci datae, servandae sunt ab omnibus, etiam religiosis exemptis, nisi agatur de religiosis in suae religionis ecclesia celebraturis ¹.

CAN. 83.

Sacerdotes omnes obligatione tenentur sacrum litandi pluries per annum; curet autem episcopus ut iidem saltem singulis diebus dominicis aliisque diebus festis de praecepto divinis operentur ².

CAN. 84.

§ 1. Excepto die Natali Domini quo facultas est in Ecclesia Latina ter offerendi eucharisticum sacrificium, haud licet uni eidemque sacerdoti plures in die celebrare Missas, nisi ex apostolico indulto aut potestate facta ab Ordinario ³.

§ 2. Hanc tamen facultatem impertiri nequit Ordinarius, nisi quum propter inopiam sacerdotum die festo de praecepto notabilis fidelium pars Missae adstare non possit; non

¹ Bened. XIV, const. « *Apostolicum ministerium* », 30 maii 1753; const. « *Quam grave* », 2 aug. 1757; S. C. S. Off., 11 aug. 1649; S. C. C., Nullius, a. 1594; 17 nov. 1594; *Zacithen.*, 26 iul. 1626; 29 nov. 1670; S. C. de Prop. Fide, 28 iul. 1626.

² C. 9, X, *de celebrat. miss.*, III, 41; c. 12, *de privileg.*, V, 7, in VI°; Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 14; Bened. XIV, const. « *Declarasti* », 16 mart. 1746.

³ C. 53, D. I, *de cons.*; c. 3, 12, X, *de celebrat. miss.*, III, 41; Bened. XIV, const. « *Declarasti* », 16 mart. 1746; const. « *Quod expensis* », 26 aug. 1748; const. « *Magno* », 2 iun. 1751; const. « *In superiori* », 29 dec. 1755; S. C. C., 20 sept. 1622; *Bracharen.*, 14 maii 1711; *Toletan.*, 15 febr. 1772; S. C. de Prop. Fide, instr. 24 maii 1870, n. 2, 7; S. R. C., *Arboren.*, 11 ian. 1676 et 26 nov. 1678; *Carpen.*, 16 dec. 1823; *Ambianen.*, 22 maii 1841; *Ordin. Carthusian.*, 19 iun. 1875; *Lucerina*, 19 iun. 1875; *Calaguritana et Calceaten.*, 13 febr. 1892, ad 21; Missale Rom., *Rubr. in Vigilia Nativit. Dom.*

est autem in eius potestate plusquam duas Missas eidem sacerdoti permittere ¹.

CAN. 85.

Sacerdos sibi conscius peccati mortalis, quantumvis se contritum existimet, absque praemissa sacramentali confessione Missam celebrare ne audeat; quod si, deficiente copia confessarii et urgente necessitate, absque praevia confessione, elicitio tamen perfectae contritionis actu, celebraverit, quamprimum confiteatur ².

CAN. 86.

Non naturaliter ieiuno a media nocte fas non est celebrare ³.

¹ Bened. XIV, const. « *Declarasti* », 16 mart. 1746; const. « *Apostolicum ministerium* », 30 maii 1753; S. C. S. Off., 20 iun. 1860, ad 2; S. C. Ep. et Reg., *Vercellen.*, 2 oct. 1578; S. C. C., 20 sept. 1622; *Paraguarien.*, 1 sept. 1657; 25 ian. 1659; *Apten.*, 27 iun. 1733 et 8 maii 1734; instr. 14 oct. 1843; *Salamantina*, 22 febr. 1862, ad 1, 3; 3 febr. 1884, ad 2; *S. Ioseph de Costarica*, 6 maii 1893; *Mexican.*, 20 dec. 1879 et 28 mart. 1896; 25 apr. 1897; *Malacitan.* 10 maii 1897; S. C. de Prop. Fide, instr. 24 maii 1870, n. 3-6, 8, 10-17; S. R. C., *Namurcen.*, 11 sept. 1841; *Nivernen.*, 8 mart. 1879, ad 4.

² C. 7, X, *de celebrat. miss.*, III, 41; Conc. Trid., sess. XIII, *de Eucharistia*, c. 7, can. 11; Prop. 38, 39, damn. ab Alexand. VII, 18 mart. 1666; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; Missale Rom., tit. *Ritus celebrand. miss.*, c. 1 *de praeparat. sacerdot.*, n. 1: tit. *De defectibus*, c. 8, *de defect. disposit. animae*.

³ C. 16, C. VII, q. 1; c. 49, D. I, *de cons.*; c. 5, X, *de celebrat. miss.*, III, 41; Bened. XIV, const. « *Declarasti* », 16 mart. 1746; S. C. S. Off., 2 dec. 1874; S. C. de Prop. Fide, instr. 24 maii 1870, n. 19; S. Poenit., 29 nov. 1882; Missale Rom., tit. *De defectibus*, c. 3, *de defectu panis*, n. 5; c. 4, *de defectu vini*, n. 5; c. 9, *de defectu disposit. corporis*.

CAN. 87.

Integrum est Missam applicare pro quibusvis tum vivis, tum etiam defunctis purgatorio igne admissa expiantibus, salvo praescripto can. 66, § 2, *De delictis et poenis* ¹.

CAN. 88.

Sacerdos ne omittat ad eucharistici sacrificii oblationem sese piis precibus disponere, eoque expleto, gratias Deo pro tanto beneficio agere ².

CAN. 89.

§ 1. Sacerdos, Missam celebraturus, deferat vestem sibi convenientem, quae ad talum pedis pertingat et sacra ornamenta a rubricis praescripta ³.

§ 2. Abstineat autem a pileolo et annulo, nisi sit episco-

¹ Conc. Trid., sess. XXII, *de sacrificio missae*, c. 2, can. 3; sess. XXV, *decr. de purgatorio*; Confessio fid. a Michaelae Palaeologo Gregor. X oblata; Eugen. IV, const. « *Laetentur coeli* », 4 iul. 1439; Professio fid. Trident., praescr. a Pio IV, per const. « *Iniunctum nobis* », 13 nov. 1564; Professio fid. Graecis praescr. a Gregor. XIII, per const. « *Sanctissimus Dominus Noster* »; Professio fid. Orientalib. praescr. ab Urban. VIII et Bened. XIV, per const. « *Nuper ad nos* », 16 mart. 1743; Prop. 30, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; Leo XIII, ep. encycl. « *Mirae caritatis* », 28 maii 1902.

² Missale Rom., tit. *Ritus celebrand. miss.*, c. 1, *de praeparat. sacerdot.*, n. 1; c. 12, *de benedictione in fine missae*.

³ Conc. Trid., sess. XIV, *de ref.*, c. 6; sess. XXII, *de sacrificio missae*, can. 7; sess. XXIII, *de ref.*, c. 6, 17; Sixtus V, const. « *Cum sacrosanctam* », 9 ian. 1589; S. C. C., *Ruben.*, 18 aug. 1708; *Spoletan.*, 28 ian. 1764; S. C. de Prop. Fide, 30 nov. 1828; Missale Rom., tit. *Rubricae gener.*, c. 18, *de colorib. paramentor.*; c. 19, *de qualit. paramentor.*; tit. *Ritus celebrand. miss.*, c. 1, *de praeparat. sacerdot.*, n. 2, 3, 4, 5.

pus vel abbas benedictus aut ratione ritus vel apostolici indulti id ei liceat ¹.

CAN. 90.

Nulli sacerdoti celebranti, praeter episcopos aliosque praelatos usu pontificalium fruentes, licet sola honoris causa, habere presbyterum assistentem ².

CAN. 91.

§ 1. Sacerdos Missam ne celebret sine ministro qui eidem inserviat et respondeat ³.

§ 2. Officio mulieris sacerdos ne utatur, nisi, deficiente viro, iusta de causa eaque lege ut mulier ex longinquo respondeat nec ullo pacto ad altare accedat ⁴.

§ 3. Licet clericus laico convenienter praeferatur, admitti tamen potest laicus, etiam clerico praesente ⁵.

¹ C. 15, X, *de vita et honestate cleric.*, III, 1; S. C. S. Off., 25 aug. 1880, ad 2; S. C. de Prop. Fide, litt. 6 dec. 1859; instr. 18 oct. 1883, n. XVI; S. R. C., decr. in initio Missalis Rom., confirm. ab Urban. VIII; 20 nov. 1628; *Boianen.*, 22 iun. 1630; *Hydruntin.*, 11 apr. 1840; *Bahien.*, 23 maii 1846, ad 5; *Iacien.*, 28 iul. 1876, ad 1 et 30 ian. 1878, ad 1; *Senen.*, 30 iun. 1883, ad 7; *Piscien.*, 9 mart. 1894.

² Pius VII, const. « *Decet Romanos Pontifices* », 4 iul. 1823; S. R. C., decr. 27 sept. 1659, n. 7; *Cortonen.*, 10 sept. 1701, ad 14; *Alexandrina*, 8 apr. 1702; *Pistorien. et Praten.*, 15 mart. 1721; *Baren.*, 3 aug. 1839, ad 1; *Lucan.*, 7 dec. 1844, ad 2; *Drepanitan.*, 27 febr. 1847; *Montis Pessulani*, 11 iul. 1857; *Iacien.*, 28 iul. 1876, ad 2 et 30 ian. 1878, ad 2; *Vicentin.*, 1 dec. 1882; *Cremen.*, 21 nov. 1902; Caer. Episc. l. I, c. VII.

³ C. 6, X, *de filiis presbyt.*, I, 17; Missale Rom., tit. *Ritus celebrand. miss.*; tit. *De defectibus*, c. 10, *de defect. in ministerio*.

⁴ C. 1, X, *de cohabit. cleric.*, III, 2; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; const. « *Allatae sunt* », 26 iul. 1755; S. R. C., *Veronen.*, 27 aug. 1836, ad 8; *Alatrina*, 18 mart. 1899, ad 6; Missale Rom., tit. *De defectibus*, c. 10, *de defect. in ministerio*.

⁵ S. R. C., *Egitanien.*, 23 nov. 1602, ad 6; *Asculana*, 11 dec. 1885, ad 6, 7.

Art. II. - *De Missae ritibus et caeremoniis.*

CAN. 92.

Sacrosanctum Missae sacrificium offerri debet ex pane et vino, cui modicissima aqua miscenda est ¹.

CAN. 93.

§ 1. Panis debet esse mere triticeus et recenter confectus ita ut nullum sit periculum corruptionis ².

§ 2. Vinum debet esse naturale ex acinis uvae, nulla admixta extranea substantia, et non corruptum ³.

¹ C. 1. 2. 4. 5, 7, 55, 83, D. II, *de cons.*; c. 6. 13, 14, X, *de celebrat. miss.*, III, 41; Conc. Trid., sess. XXII, *de sacrificio missae*, c. 7, can. 9; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; S. C. S. Off., 7 aug. 1704, ad 2; S. C. de Prop. Fide, 30 ian. 1635; Missale Rom., tit. *Ritus celebrand. miss.*, c. 7, *de offertorio*, n. 4; tit. *De defectibus*, c. 4, *de defectu vini*, n. 2, 7; tit. *Ordo missae*.

² Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; const. « *Cantate Domino* », 4 febr. 1441; Professio fid. Graecis praescr. a Gregor. XIII, per const. « *Sanctissimus Dominus Noster* »; Clem. VIII, const. « *Sanctissimus Dominus Noster* », 31 aug. 1595; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; Professio fid. Orientalib. praescr. ab Urban. VIII et Bened. XIV, per const. « *Nuper ad nos* », 16 mart. 1743; S. C. S. Off., 23 iun. 1852; 9 iul. 1881; litt. encycl. 30 aug. 1901; S. R. C., *Gandaven.*, 16 dec. 1826, ad I, 1, 2; *Sanctorien.*, 12 sept. 1884, ad 2; Missale Rom., tit. *De defectibus*, c. 2, *de defect. materiae*; c. 3, *de defectu panis*, n. 1, 2, 3; Rit. Rom., tit. IV, c. 1, *de sanctiss. Eucharist. sacram.*, n. 7; Caeremon. Episcopor., l. I, c. VI, n. 2.

³ Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; S. C. S. Off., 22 iul. 1706; 7 maii 1879; 9 iul. 1881; 4 maii 1887; 30 iul. 1890; 15 apr. 1891; 25 iun. 1891; 5 aug. 1896; 22 maii 1901; litt. encycl. 30 aug. 1901; S. C. de Prop. Fide, a. 1819; litt. encycl. 10 mart. 1861; Missale Rom., tit. *De defectibus*, c. 2, *de defect. materiae*; c. 4, *de defectu vini*, n. 1, 2, 3.

Can. 94.

In Missae celebratione sacerdos, secundum proprium ritum, debet panem azymum vel fermentatum adhibere ubicumque sacrum litet ¹.

CAN. 95.

Nefas est, ne urgente quidem extrema necessitate, unam materiam sine altera, aut, extra Missae celebrationem, utramque consecrare ².

CAN. 96.

Integra consecrationis verba quae in missalibus proprii ritus ab Ecclesia probatis indicantur, ita sunt a sacerdote pronuntianda supra materiam praesentem, ut sensu percipiantur ³.

CAN. 97.

Reprobata quavis contraria consuetudine, etiam immemorabili, sacerdos celebrans accurate ac devote servet ru-

¹ C. 14, X, *de off. ordin.*, I, 31; c. 14, *de celebrat. miss.*, III, 41; Eugen. IV, const. « *Laetentur coeli* », 4 iul. 1439; S. Pius V, const. « *Providentia* », 20 aug. 1566; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; const. « *Imposito Nobis* », 29 mart. 1751; const. « *Allatae sunt* », 26 iul. 1755; Pius X, const. « *Tradita ab antiquis* », 14 sept. 1912; S. C. de Prop. Fide, decr. 20 nov. 1838; Missale Rom., tit. *De defectibus*, c. 3, *de defectu panis*, n. 3.

² Missale Rom., tit. *De defectibus*, c. 3, *de defectu panis*, n. 5; c. 4, *de defectu vini*, n. 5, 8; c. 10, *de defect. in ministerio*, n. 3.

³ Conc. Trid., sess. XXII, *de sacrificio missae*, can. 9; Missale Rom., tit. *Ritus celebrand. miss.*, c. 8, *de canone miss.*, n. 5; tit. *De defectibus*, c. 5, *de defect. formae*, n. 1; tit. *Canon missae*.

bricas missalis proprii ritus, caveatque ne alias caeremonias aut preces proprio arbitrio adiungat ¹.

CAN. 98.

Missae sacrificium celebrandum est lingua liturgica sui cuiusque ritus ab ecclesia probati ².

Art. III. - *De tempore et loco Missae celebrandae.*

CAN. 99.

Missae sacrificium omnibus diebus celebrari potest, exceptis iis qui proprio sacerdotis ritu excipiuntur ³.

CAN 100.

§ 1. Missae celebratio inchoari nequit ante unam horam ante auroram et post unam post meridiem, nisi aliter proprio ritu praescribatur ⁴.

§ 2. In nocte Nativitatis Domini inchoari a media no-

¹ Conc. Trid., sess. VII, *de sacram. in genere*, can. 13; sess. XXII, *de sacrificio missae*, c. 5, can. 7, 9; *decr. de observand et evitand. in celebrat. miss.*; S. Pius V, const. « *Quo primum* », 14 iul. 1570; Bened. XIV, ep. « *Aestas* », 11 oct. 1757; S. C. C., *Pacen.*, 4 iul. 1644; S. R. C., *decr. in initio Missalis Rom.*, confirmatum ab Urbano VIII; *Urbis*, 19 aug. 1651. ad 2.

² Conc. Trid., sess. XXII, *de sacrificio missae*, c. 8, can. 9; S. Pius V, const. « *Providentia* », 20 aug. 1566; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; const. « *Allatae sunt* », 26 iul. 1755; S. C. C., *Ordin. S. Basil.*, 4 maii 1771; S. R. C., *decr.* 5 aug. 1898, n. IX, X.

³ C. 71, D. II, *de cons.*; c. 13, D. III, *de cons.*; c. 3, X, *de celebrat. miss.*, III, 41; S. R. C., *Florentina*, 19 dec. 1654; *Veneta*, 20 mart. 1762; *Urbis*, 28 mart. 1775, ad 5; 28 iul. 1821, ad 3; *Tertii Ordin. S. Franc.*, 31 aug. 1839, ad 1; *Ordin. Carmelit.*, 22 iul. 1848; *Missale Rom.*, tit. *Rubricae gener.*

⁴ S. Pius V, const. « *Sanctissimus Dominus Noster* », 29 mart. 1566 Clem. XI, const. « *Solicitudo* », 10 maii 1707.

cte potest sola Missa solemnis, conventualis, paroecialis, non autem alia absque apostolico indulto ¹.

CAN. 101.

§ 1. Missa celebranda est super altare consecratum et in ecclesia vel oratorio, ad normam can. 438-481 ².

§ 2. Privilegium ubique celebrandi, honesto tamen ac decenti loco et super petram sacram, idest privilegium *altaris portatilis*, ab una Sede Apostolica conceditur ³.

§ 3. Loci Ordinarius aut, si agatur de domo religiosa exempta, Superior maior, licentiam celebrandi extra ecclesiam ac oratorium concedere potest iusta tantum ac rationabili de causa, in aliquo extraordinario casu et per modum actus transeuntis ⁴.

§ 4. Privilegium altaris portatilis non secumfert facultatem celebrandi in mari ⁵.

¹ C. 48, D. I, *de cons.*; S. C. S. Off., 26 nov. 1908; S. C. de Prop. Fide, instr. 29 febr. 1836; S. R. C., 7 dec. 1641; *Lucana*, 22 nov. 1681; *Senen.*, 23 mart. 1686; *Aretin.*, 18 sept. 1781; *Gerunden.*, 3 apr. 1830; *Societ. Iesu*, 11 maii 1878, ad 15; *Cuneen.*, 2 iun. 1883, ad 10; Missale Rom., tit. *Rubricae gener.*, c. 15, *de hora celebr. miss.*, n. 4.

² C. 1, 11, 12, 14, 15, 28, 33, D. I, *de cons.*; c. 18, *de sent. excomm.*, V, 11, in VI°; Conc. Trid., sess. XXII, *decr. de observand. et evitand. in celebr. miss.*; Bened. XIV, const. « *Imposito nobis* », 29 mart. 1751; const. « *Magno cum* », 2 iun. 1751; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. C., *Florentin.*, 2 dec. 1628; *Taurinen.*, 26 ian. 1669; 1 mart. 1687; S. C. de Prop. Fide, 14 dec. 1668; 17 apr. 1758, ad 4; 21 sept. 1840, ad 7; litt. encycl. 13 aug. 1842; S. R. C., *Bellunen. et Fel-tren.*, 4 febr. 1898, ad VI; Missale Rom., tit. *Rubricae gener.*, c. 20, *de praeparat. altaris*; tit. *De defectibus*, c. 10, *de defect. in ministerio*.

³ Pius VII, const. « *Iam diu* », 19 apr. 1816; S. C. C., 4 iun. 1672; S. R. C., *Congreg. Mission.*, 11 iul. 1699.

⁴ S. C. De Sacramentis, *Romana et aliarum*, 23 dec. 1912, ad I.

⁵ S. R. C., *Vicen.*, 4 mart. 1901, ad 4.

CAN. 102.

§ 1. Non licet Missam celebrare in templo haereticorum vel schismaticorum, etsi olim valide consecrato aut benedicto ¹.

§ 2. Sacerdoti fas est ritu proprio celebrare in altari alterius ritus catholici, nisi adsit altare proprii ritus ².

§ 3. In altaribus papalibus nemo celebret sine apostolico indulto ³.

Art. IV. - *De Missarum eleemosynis seu stipendiis*

CAN. 103.

§ 1. Secundum receptum et probatum Ecclesiae morem atque institutum, sacerdoti cuilibet Missam celebranti et applicanti licet eleemosynam seu stipendium recipere ⁴.

§ 2. Quoties autem pluries in die celebrat, si unam Missam ex obligatione iustitiae applicet, sacerdos, praeterquam

¹ C. 21, D. I, *de cons.*; Bened. XIV, const. « *Iam inde* », 12 maii 1756; S. C. S. Off., 1 dec. 1757; S. C. de Prop. Fide, 21 maii 1627; 13 aug. 1627; 13 febr. 1629; 7 maii 1631, ad 2.

² Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; const. « *Imposito nobis* », 29 mart. 1751; const. « *Allatae sunt* », 26 iul. 1755.

³ Bened. XIV, const. « *Dilectus Filius* », 15 ian. 1745; const. « *Magnitudo* », 17 sept. 1750; allocut. « *Postquam* », 30 sept. 1750; const. « *Ad honorandam* », 27 mart. 1752; const. « *Fidelis Dominus* », 25 mart. 1754; const. « *In postremo* », 20 oct. 1756.

⁴ Art. 25, Ioann. Wikleff, damn. a. Martin. V, per bullam « *Inter cunctas* » et « *In eminentis* », 22 febr. 1418; Bened. XIV, const. « *Quod expensis* », 26 aug. 1748; Prop. 30, 54, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; S. C. de Prop. Fide decr. 13 apr. 1807, n. XVI.

in die Nativitatis Domini, pro alia eleemosynam recipere nequit, excepta aliqua retributione ex titulo extrinseco ¹.

CAN. 104.

Numquam licet:

1.º Missam applicare ad intentionem illius qui applicationem cum eleemosyna petiturus est, sed nondum petiit, et eleemosynam postea oblatam retinere pro Missa antea applicata.

2.º Eleemosynam recipere pro Missa quae alio titulo debetur et applicatur.

3.º Duplum pro eadem Missa stipendium accipere, applicando pro altero medium, pro altero specialissimum fructum.

4.º Unam recipere eleemosynam pro sola celebratione, aliam pro applicatione eiusdem Missae, nisi certo constet unam stipem esse pro celebratione absque applicatione ².

CAN. 105.

§ 1. Stipendia Missarum manualia habenda sunt, quae non percipiuntur ex foundationum redditibus, sed a fidelibus pro Missis offeruntur sive ex propria devotione, veluti ad

¹ Bened. XIV, const. « *Quod expensis* », 26 aug. 1748; const. « *Apostolicum ministerium* », 30 maii 1753; S. C. C., *Ventimilien.*, 19 dec. 1835; instr. 14 oct. 1843; *Cameracen.*, 25 sept. 1858, ad 2; *Treviren.*, 23 mart. 1861; *Salamantina*, 22 febr. 1862, ad 3; 14 sept. 1878; 21 mart. 1887; *Turdertina*, 15 sept. 1888; 27 febr. 1907, ad 4; S. C. de Prop. Fide, litt. encycl. 15 oct. 1863; instr. 24 maii 1870, n. 8.

² Prop. 8, 10, damn. ab Alexand. VII. 24 sept. 1665; Innocent. XII, const. « *Nuper* », 23 dec. 1697; Bened. XIV, const. « *Demandatam* », 24 dec. 1743; const. « *Quod expensis* », 26 aug. 1748; S. C. C., *Aretina*, 28 apr. 1629; 13 iul. 1630; *Belgii*, 16 iun. 1635; *Vicentina*, 23 aug. 1642; 27 sept. 1659; *Neapolitan.*, 25 ian. et 13 dec. 1659; 18 sept. 1683, ad 4; 23 mart. 1861; 16 dec. 1893; S. C. de Prop. Fide, decr. 13 apr. 1807, n. XVI; S. R. C., *Monasterien.*, 14 iun. 1845, ad 1.

manum, sive ex impositione etiam perpetua a testatore propriis haeredibus facta ¹.

§ 2. Ad instar manualium censenda sunt stipendia Missarum fundatarum, quae applicari non possunt in proprio loco, aut ab iis qui eas applicare deberent iuxta tabulas foundationis et ideo aut de iure aut Sanctae Sedis indulto aliis sacerdotibus tradendae sunt ut iisdem satisfiat ².

CAN. 106.

§ 1. Ordinarii loci est manulem Missarum stipem in sua diocesi definire per decretum, quantum fieri potest, in dioecisana synodo latum; nec sacerdoti licet ea maiorem exigere ³.

§ 2. Ubi desit Ordinarii decretum, servetur consuetudo dioecesis ⁴.

§ 3. Etiam religiosi, licet exempti, in stipe manuali stare debent decreto Ordinarii loci aut dioecesis consuetudini ⁵.

CAN. 107.

Sacerdoti fas est oblatam ultro maiorem stipem pro Missae applicatione accipere; et, nisi loci Ordinarius ad vitandum commune damnum prohibuerit, etiam minorem ⁶.

¹ S. C. C., decr. « *Ut debita* », 11 maii 1904.

² S. C. C., decr. « *Ut debita* », 11 maii 1904; 19 dec. 1904, ad 1.

³ Conc. Trid. sess. XXII, decr. de observand. et evitand. in celebrat. miss.; Innocent. XII, const. « *Nuper* », 23 dec. 1697; Bened. XIV, const. « *Quod expensis* », 26 aug. 1748; S. C. C., *Mediolanen.*, 3 ian. 1629; *Interamnen.*, 15 nov. 1698, ad 1; *Aprutina*, 19 nov. 1698.

⁴ Bened. XIV, const. « *Quod expensis* », 26 aug. 1748; S. C. C., *Mediolanen.*, 3 ian. 1629; *Aprutina*, 19 nov. 1698.

⁵ S. C. C., *Romana*, 15 ian. 1639; *S. Severini*, 16 iul. 1689; *Ordin. Minor. Convent.*, 8 maii 1905.

⁶ Innocent. XII, const. « *Nuper* », 23 dec. 1697; S. C. C., *Pistorien.*, 16 ian. 1649; *S. Severini*, 16 iul. 1689; *Ordin. Minor. Convent.*, 8 maii 1905.

CAN. 108.

Si quis pecuniae summam testamento reliquerit pro Missarum applicatione, non indicans earumdem numerum, hic supputetur secundum eleemosynam loci in quo testator morabatur, nisi aliam fuisse eius intentionem legitime praesumi debeat ¹.

CAN. 109.

A stipe Missarum quaelibet etiam species negotiationis vel mercaturae omnino arceatur ².

CAN. 110.

Tot celebrandae et applicandae sunt Missae, quot stipendia etiam exigua data et accepta fuerint ³.

CAN. 111.

Praesumitur oblatorem petiisse solam Missae applicationem; si tamen oblatores expresse aliquas circumstantias,

¹ Innocent. XII, const. « *Nuper* », 23 dec. 1697; S. C. C., *Aprutina*, 19 nov. 1698, ad 2; *Larinen.*, 10 maii 1710.

² Conc. Trid., sess. XXII, decr. *de observand. et evitand. in celebrat. miss.*; Bened. XIV, const. « *Quanta cura* », 30 iun. 1741; const. « *Quod expensis* », 26 aug. 1748; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. S. Off., 13 ian. 1892, ad 4; S. C. C., decr. 25 iul. 1874, ad 1, 2, 4, 5; 24 apr. 1875, ad 4; decr. « *Vigilanti* », 25 maii 1893, ad 1-5; ep. 28 aug. 1897; 21 nov. 1898; decr. « *Ut debita* », 11 maii 1904, n. 8-11; S. C. de Prop. Fide, decr. 13 aug. 1774; decr. 18 aug. 1893.

³ Prop. 10, damn. ab Alexand. VII, 24 sept. 1665; Innocent. XII, const. « *Nuper* », 23 dec. 1697; Bened. XIV, const. « *Demandatam* », 24 dec. 1743; S. C. de Prop. Fide, decr. 13 apr. 1807, n. XVI.

in Missae celebratione servandas determinaverit, sacerdos eleemosynam acceptans, eius voluntati stare debet ¹.

CAN. 112.

§ 1. Missae manuales pro quibus celebrandis tempus ab oblatores expresse praescriptum est, eo omnino tempore sunt celebrandae ².

§ 2. Si oblatores nullum tempus expresse praescripserit:

1.° Missae pro urgenti causa oblatae quamprimum tempore utili sunt celebrandae;

2.° In aliis casibus tempus erit unius mensis pro una Missa, semestris pro centum et aliud longius vel brevius tempus pro maiori vel minori Missarum numero;

3.° Sed nemini licet tot Missarum onera per se celebrandarum suscipere, quibus intra annum satisfacere nequeat;

4.° Quod si oblatores libertati sacerdotis tempus celebrationis expresse remiserit, sacerdos, non obstante praescripto n. 2 et 3, poterit tempore quo sibi magis placuerit, eas celebrare ³.

§ 3. Qui Missas per alios celebrandas habet, eas quamprimum distribuat, salvo praescripto can. 114; sed tempus legitimum pro earundem celebratione incipit a die quo sacerdos easdem recepit, nisi aliud constet ⁴.

¹ S. C. C., *Patarina*, 13 iun. 1653; *Romana*, 4 iun. 1689; *Romana*, 1 iun. 1715, ad 5; *Romana*, 2 oct. 1721; *Bergomen.*, 10 iul. 1728, ad 2; S. R. C., decr. 5 aug. 1662; decr., 5 sept. 1714; *Aquen.*, 3 mart. 1761, ad 7; *Plurimum dioec.*, 13 iun. 1899, ad 4.

² S. C. C., *Clusina*, 12 iul. 1670; *Alexanen.*, 1 sept. 1742, ad IX.

³ Innocent. XII, const. « *Nuper* », 23 dec. 1697; S. C. C., decr. « *Ut debita* », 11 maii 1904, n. 1-3; 27 febr. 1905, ad 5-8.

⁴ S. C. C., decr. « *Ut debita* », 11 maii 1904, n. 4; 27 febr. 1905, ad 7.

CAN. 113.

In ecclesiis in quibus ob fidelium peculiarem devotionem Missarum eleemosynae ita affluunt, ut omnes Missae celebrari ibidem debito tempore nequeant, moneantur fideles per tabellam in loco patenti et obvio positam, Missas oblatas celebratum iri vel ibidem, cum commode poterit, vel alibi ¹.

CAN. 114.

§ 1. Omnes et singuli ubique locorum beneficiarii et administratores causarum piarum aut utcumque ad Missarum onera implenda obligati, sive ecclesiastici sive laici, sub exitum cuiuslibet anni, Missarum onera quibus nondum satisfecerint, suis Ordinariis tradant iuxta modum ab his definiendum ².

§ 2. Hoc autem tempus ita est accipiendum ut in Missis quasi-manualibus obligatio eas deponendi decurrat a fine illius anni intra quem erant implenda onera; in manualibus vero, post annum a die suscepti oneris, si permultae sint Missae, salvis praescriptis in can. 112 pro minori Missarum numero et salva diversa offerentium voluntate ³.

CAN. 115.

Qui habent Missarum numerum de quibus sibi liceat libere disponere, possunt eas tribuere sacerdotibus sibi acce-

¹ S. C. C., 8 mart. 1659.

² S. C. C., decr. « *Vigilanti* », 25 maii 1893; decr. « *Ut debita* », 11 maii 1904, n. 4; 19 dec. 1904, ad 4..

³ S. C. C., decr. « *Vigilanti* », 25 maii 1893; decr. « *Ut debita* », 11 maii 1904, n. 4.

ptis, dummodo certo sibi notis et omni exceptione maioribus ¹.

CAN 116.

§ 1. Licet absque culpa illius qui onere celebrandi gravatur, Missarum eleemosynae perierint, obligatio non cessat.

§ 2. Qui Missas a fidelibus receptas aut utcumque suae fidei commissas aliis celebrandas tradiderint, obligatione tenentur usque dum acceptae obligationis et recepti stipendii fidem assecuti fuerint ².

CAN. 117.

§ 1. Qui Missarum stipes manuales ad alios transmittit, debet acceptas integre transmittere, nisi aut oblatores expresse consentiat, aut certo constet excessum datum fuisse intuitu personae, aut sacerdos celebraturus iuri suo ultro renuntiet ³.

§ 2. In Missis quasi-manualibus, nisi obstet mens fundatoris, legitime retinetur excessus et sola remitti potest eleemosyna manualis dioecesis in qua Missa celebratur, si

¹ S. C. C., decr. « *Vigilanti* », 25 maii 1893; decr. « *Ut debita* », 11 maii 1904, n. 5, 7; litt. 22 maii 1907.

² S. C. C., decr. « *Ut debita* », 11 maii 1904, n. 6.

³ Prop. 9, damn. ab Alexand. VII, 24 sept. 1655; Innocent. XII, const. « *Nuper* », 23 dec. 1697; Bened. XIV, const. « *Quanta cura* », 30 iun. 1741; const. « *Pro eximia* », 30 iun. 1741; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. S. Off., 13 ian. 1892, ad 4; S. C. C., *Romana*, 21 febr. 1688; decr. 25 iul. 1874, ad 3. 7; decr. « *Vigilanti* », 25 maii 1893, ad 6; decr. « *Ut debita* », 11 maii 1904, n. 9; 19 dec. 1904, ad 3; *Bredae*, 25 febr. 1905, ad 2; S. Poenit., 6 apr. 1742; 22 aug. 1826, ad 3.

pinguis eleemosyna locum pro parte teneat dotis beneficii aut causae piae ¹.

CAN. 118.

§ 1. Rectores ecclesiarum aliorumque piorum locorum sive saecularium sive religiosorum in quibus eleemosynae Missarum recipi solent, librum habeant ab eo distinctum, in quo Missae recensentur piarum foundationum, in eoque accurate notent Missarum receptarum numerum, intentionem, eleemosynam, applicationem ².

§ 2. Ordinarius loci vel superior religiosus maior, teneatur obligatione singulis saltem annis huiusmodi libros sive per se sive per alios recognoscendi ³.

CAN. 119.

Ordinarii locorum, superiores religiosi et ecclesiarum rectores, quas acceperint, Missas cum suis stipendiis cito in librum per ordinem referant eurentque pro viribus ut quamprimum celebrentur ⁴.

CAN. 120.

Ius et officium advigilandi ut onera Missarum adimpleantur, ad loci Ordinarium pertinet et in religionibus ad superiorem maiorem eorumque delegatos ⁵.

¹ Innocent. XII, const. « *Nuper* », 23 dec. 1697; S. C. C., *Romana*, 7 maii 1672 et 21 febr. 1688; *Monacen.*, 25 iul. 1874; *Hildesien.*, 21 ian. 1898; decr. « *Ut debita* », 11 maii 1904, n. 15; S. Poenit., 22 aug. 1826, ad 2.

² Innocent. XII, const. « *Nuper* », 23 dec. 1697; S. C. C., 16 dec. 1893; decr. « *Ut debita* », 11 maii 1904, n. 15.

³ Innocent. XII, const. « *Nuper* », 23 dec. 1697; S. C. C., 16 dec. 1893

⁴ S. C. C., decr. « *Vigilanti* », 25 maii 1893; decr. « *Ut debita* », 11 maii 1904, n. 7; 27 febr. 1905, ad 1.

⁵ Innocent. XII, const. « *Nuper* », 23 dec. 1697; S. C. C., 13 nov. 1683; decr. « *Vigilanti* », 25 maii 1893; decr. « *Ut debita* », 11 maii 1904, n. 15.

CAPUT II.

De sanctissimo Eucharistiae sacramento.

Art. I. - *De ministro sacrae communionis.*

CAN. 121.

§ 1. Minister ordinarius sacrae communionis est solus sacerdos ¹.

§ 2. Extraordinarius est diaconus de Ordinarii loci vel parochi licentia iusta de causa concedenda, quae in casu necessitatis legitime praesumitur ².

CAN. 122.

§ 1. Quilibet sacerdos in Missa quam celebrat et proxime ante et statim post, sacram communionem ministrare potest ³.

§ 2. Etiam extra Missam quilibet sacerdos eadem facultate pollet ex licentia saltem praesumpta rectoris ecclesiae, si sit extraneus ⁴.

CAN. 123.

§ 1. Infirmis publice sacra communio ministretur, nisi iusta et rationabili causa aliud suadeat ⁵.

¹ Conc. Trid., sess. XIII, *de Eucharistia*, c. 8; Missale Rom., tit. *Ritus celebr. miss.*, c. 10, *de oratione domin.*, n. 6.

² C. 13, 18, D. XCIII; S. R. C., *Ordin. Minor. Observ. S. Franc.*, 25 febr. 1747; *Tonkini Occident.*, 14 aug. 1858, ad 1.

³ S. C. C., *Comen.*, 17 maii 1749, ad 4; S. R. C., *Albinganen.*, 24 iul. 1683, ad 2; *decr. gen.* 27 iun. 1868; 17 iul. 1894, ad 3; Missale Rom., tit. *Ritus celebr. miss.*, c. 10, *de oratione domin.*, n. 6; *Rit. Rom.*, tit. IV, c. 2, *Ordo administr. sacr. commun.*, n. 10, 11.

⁴ C. 1, *de privileg.*, V, 7, in Clem.

⁵ C. 10, X, *de celebrat. miss.*, III, 41; Conc. Trid., sess. XIII, *de Eucharistia*, c. 6, can. 7; Bened. XIV, const. « *Inter omnigenas* », 2 febr.

§ 2. Quando privatim sacra communio infirmis ministratur, reverentia ac decentia tanto Sacramento debita sedulo servetur ¹.

CAN. 124.

§ 1. Ius et officium sacram communionem infirmis etiam non paroecialibus ministrandi extra ecclesiam per modum viatici, aut publice per simplicem communionem pertinet ad parochum infra suum territorium, salvo praescripto can. 274, n. 3 et can. 397, *De personis* ².

§ 2. Ceteri sacerdotes id possunt in casu tantum necessitatis aut de licentia saltem praesumpta eiusdem parochi vel Ordinarii ³.

§ 3. Etiam pro privata communione infirmis deferenda requiritur venia sacerdotis cui custodia sanctissimi Sacramenti commissa est.

1744; Leo XIII, allocut. « *Ex quo* », 27 iul. 1885; S. C. S. Off., 5 iul. 1854, ad 1; S. C. C., decr. 12 febr. 1679; S. C. de Prop. Fide. 14 dec. 1668; 20 sept. 1739; instr. 11 sept. 1779, n. 3; 26 iun. 1820; 9 dec. 1822, ad 1; litt. encycl. 25 febr. 1859; S. R. C., *Gandaven.*, 16 dec. 1826, ad II, 1; *Bisinianen.*, 23 maii 1846; *Molinen.*, 12 sept. 1857, ad XIX; *Vicar. Ap. de Dania*, 4 febr. 1871, ad 1, 1, 3, 4, 5; *Mantuana*, 6 febr. 1875; *Templen.*, 12 ian. 1878, ad VII; *Calaguritan. et Calcesten.*, 13 febr. 1892, ad dub. addit. III; Rit. Rom., tit. IV, c. 4, *de commun. infirmor.*, n. 1, 6, 7, 9, 10.

¹ Bened. XIV, const. « *Inter omnigenas* », 2 febr. 1744; S. C. de Sacramentis, *Romana et aliarum*, 23 dec. 1912, ad III.

² Pius X, const. « *Tradita ab antiquis* », 14 sept. 1912.

³ C. 1, *de privileg.*, V, 7, in Clem.; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; Pius X, const. « *Tradita ab antiquis* », 14 sept. 1912.

CAN. 125.

§ 1. Sacerdos sacram communionem distribuat azymo pane vel fermentato, secundum proprium ritum ¹.

§ 2. Ubi vero necessitas urgeat nec sacerdos diversi ritus adsit, licebit sacerdoti orientali qui fermentato utitur, ministrare Eucharistiam consecratam in azymo, vicissim latino aut orientali qui utitur azymo, ministrare in fermentato; at suum quisque ritum ministrandi servabit ².

CAN. 126.

Sanctissima Eucharistia sub sola specie panis praebeatur ³.

Art. II. + *De subiecto sacrae communionis.*

CAN. 127.

§ 1. A sacra communione percipienda prohibentur pueri qui sacramenti huius cognitionem et gustum nondum habeant ⁴.

¹ C. 14. X. *de off. ord.*, I. 31; Bened. XIV. const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; const. « *Allatae sunt* », 26 iul. 1755; Pius X. const. « *Tradita ab antiquis* », 14 sept. 1912; S. C. de Prop. Fide, litt. 24 sept. 1863; 30 apr. 1866. ad 2.

² Pius X. const. « *Tradita ab antiquis* », 14 sept. 1912.

³ Conc. Trid., sess. XXI, *de communione*, c. 1, 2, can. 1, 2; Art. 18, de quo error. Wickleff et Huss suspecti interrogandi iuxta Martin. V bullam « *Inter cunctas* », 22 febr. 1418; Martin. V. bulla « *In eminentis* », 22 febr. 1418; Error 16, Martini Luther. damn. a Leone X. per bullam « *Exurge Domine* », 16 iun. 1520; Bened. XIV. const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; litt. ap. « *Fra le molteplicità* », 1 maii 1751; const. « *Allatae sunt* », 26 iul. 1755; S. C. de Prop. Fide, instr. 6 dec. 1777; Missale Rom., tit. *Ritus celebrand. miss.*, c. 10. *de oratione domin.*, n. 6.

⁴ Conc. Trid., sess. XXI, *de communione*, c. 4, can. 4; Bened. XIV. const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; S. C. S. Off., 14 iun. 1741; S. C.

§ 2. Item, nisi mortis periculum superveniat, qui ipso die eam receperunt.

CAN. 128.

§ 1. In periculo mortis, quavis ex causa procedat, fideles sacrae communionis recipiendae praecepto tenentur ¹.

§ 2. Etiam si eadem die sacra communione fuerint refectioni, valde tamen suadendum, ut in vitae discrimen adducti denuo communicent.

§ 3. Sacrum Viaticum, iuxta prudentis confessarii consilium, pluries, distinctis diebus, administrari et potest et decet ².

CAN. 129.

§ 1. Sacrum viaticum infirmis ne nimium differatur; et qui animarum curam gerunt sedulo advigilent ut eo infirmi plene sui compotes reficiantur ³.

§ 2. Quacumque diei aut noctis hora ministrari potest.

CAN. 130.

§ 1. Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis, id est ad rationis usum, pervenerit, debet saltem semel in anno, paschali tempore, Eucharistiae sacramentum recipere, nisi forte de consilio proprii sacerdotis ob ali-

de Sacramentis, decr. 8 aug. 1909, n. III; Rit. Rom., tit. IV, c. 1, *de sanctiss. Euchar. sacram.*, n. 11.

¹ C. 9, C. XXVI, q. 6; c. 93, D. II, *de cons.*; Conc. Trid., sess. XIII, *de Eucharistia*, c. 6, can. 7; S. C. de Prop. Fide, 20 febr. 1801; 21 iul. 1841, ad 1, 2.

² Rit. Rom., tit. IV, c. 4, *de commun. infirmor.*, n. 3.

³ C. 93, D. II, *de cons.*; Alexand. VII, const. « *Sacrosancti* », 18 ian. 1658; Bened. XIV, const. « *Inter omnigenas* », 2 febr. 1744; Rit. Rom., tit. IV, c. 4, *de commun. infirmor.*, n. 1.

quam rationabilem causam ad tempus ab eius perceptione duxerit abstinendum ¹.

§ 2. Suadendum fidelibus ut huic praecepto satisfaciant in sua quisque paroecia a dominica Palmarum ad dominicam in Albis; fas tamen est illud implere in qualibet ecclesia vel oratorio ubi sacra communio distribuatur et a feria IV Cinerum inclusive ad expletum festum SS^{mae} Trinitatis ².

§ 3. Praeceptum paschalis communionis adhuc urget, si quis illud dicto tempore, quavis de causa, non impleverit ³.

CAN. 131.

§ 1. In periculo mortis, ut Sanctissima Eucharistia pueris ministrari possit ac debeat, satis est ut sciant Corpus Christi a communi cibo discernere illudque reverenter adorare ⁴.

§ 2. Extra mortis periculum plenior cognitio doctrinae christianae et accuratior praeparatio merito exigitur ad normam instructionum Sedis Apostolicae ⁵.

¹

¹ C. 12, X, *de poenit.*, V, 38; Conc. Trid., sess. XIII, *de Eucharistia*, can. 9; sess. XXI, *de communione*, c. 4, can. 4; Bened. XIV, const. « *Inter omnigenas* », 2 febr. 1744; Leo XIII, ep. encycl. « *Mirae caritatis* », 28 maii 1902; S. C. de Sacramentis, decr. 8 aug. 1910, n. I; S. C. de Prop. Fide, 12 sept. 1645; Rit. Rom., tit. IV, c. 3, *de commun. paschal.*, n. 1.

² Eugen. IV, const. « *Fide digna* », 8 iul. 1440; Bened. XIV, const. « *Inter omnigenas* », 2 febr. 1744; const. « *Magno cum* », 2 iun. 1751; Pius X, const. « *Tradita ab antiquis* », 14 sept. 1912; S. C. C., 28 nov. 1912; Rit. Rom., tit. IV, c. 3, *de commun. paschal.*, n. 3.

³ Eugen. IV, const. « *Fide digna* », 8 iul. 1440.

⁴ S. C. de Sacramentis, decr. 8 aug. 1910, n. VIII; Rit. Rom., tit. IV, c. 1, *de sanctiss. Euchar. sacram.*, n. 11.

⁵ Prop. 32, Michaelis de Molinos, damn. ab Innocent. XI, per const. « *Coelestis Pastor* », 20 nov. 1687; Bened. XIV, const. « *Etsi minime* »,

§ 3. De sufficienti puerorum dispositione ad primam communionem iudicium esto sacerdoti a confessionibus eorumque parentibus aut iis qui loco parentum sunt; quod tamen non eximit parochum ab officio hac super re prudenter advigilandi ¹.

CAN. 132.

Praecepto communionis recipiendae non satisfit per sacrilegam communionem ².

CAN. 133.

Expedit ut feria V maioris hebdomadae omnes clerici, ecclesiae cathedrali vel collegiatae inservientes qui eo die secundum Apostolicae Sedis decreta a sacro litando abstinere, sanctissimo Christi Corpore in Missa solemni seu conventuali reficiantur ³.

CAN. 134.

Excitentur fideles ut frequenter, etiam quotidie, pane eucharistico reficiantur ad normas in decretis Apostolicae Sedis traditas; utque Missae adstantes non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam sanctissimae Eucharistiae perceptione, rite dispositi, communicent ⁴.

7 febr. 1742: S. C. de Sacramentis, decr. 8 aug. 1910, n. II, III: S. C. de Prop. Fide, 12 ian. 1869.

¹ Bened. XIV, const. « *Etsi minime* », 7 febr. 1742: S. C. de Sacramentis, decr. 8 aug. 1910, n. IV: S. C. de Prop. Fide, 12 ian. 1869.

² Prop. 55, damn. ab Innocent. XI, 2 mart. 1679.

³ S. R. C., *Civitaten.*, 27 sept. 1608; *Seguntin.*, 19 sept. 1654, ad 1; *Civitat. Castellan.*, 21 mart. 1676, ad 4; *Cortonen.*, 10 sept. 1701, ad 16; decr. gener. 12 sept. 1716; *Conchen.*, 22 dec. 1770; *Mutinen.*, 23 sept. 1837, ad 1; *Amerin.*, 12 aug. 1854; Caeremon. Episcopor., l. II, c. XXIII, n. 6.

⁴ C. 56, D. II, *de cons.*; Conc. Trid., sess. XIII, *de Eucharistia*, c. 8; sess. XXII, *de sacrificio missae*, c. 6; Prop. 32, Michaelis de Molinos,

CAN. 135.

§ 1. Eucharistiae recipiendae praecedat naturale ieiunium a media nocte servandum, nisi mortis urgeat periculum aut necessitas impediendi irreverentiam in sacramentum ¹.

§ 2. Aegrotis tamen qui certam spem non habent ut cito convalescant et naturale ieiunium in sua integritate servare nequeunt, de confessarii consilio, sacram communionem, semel vel bis in hebdomada recipere fas est, etsi aliquid per modum potus antea sumpserint ².

CAN. 136.

Nemo quem conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritum existimet, absque praemissa sacramentali confessione ad sacram communionem acce-

damn. ab Innocent. XI. per const. « *Coelestis Pastor* », 20 nov. 1687; Prop. 23. damn. ab Alexand. VIII. 7 dec. 1690; Bened. XIV. const. « *Certiores effecti* », 13 nov. 1742; Pius IX. ep. encycl. « *Nostis et Nobiscum* », 8 dec. 1849; Leo XIII. ep. encycl. « *Mirae caritatis* », 28 maii 1902; S. C. Ep. et Reg., *Baiocen.*, 1 oct. 1839; decr. « *Qemadmodum* », 17 dec. 1900, n. 5, 6; S. C. de Sacramentis, decr. 8 aug. 1910, n. V, VI; S. C. C., decr. 12 febr. 1679; decr. « *Sacra Tridentina Synodus* », 20 dec. 1905; *Romana et aliarum*, 15 sept. 1906, ad 1; S. C. de Prop. Fide, instr. 29 apr. 1784, n. 4; instr. a. 1817; 12 ian. 1869; S. R. C., *Cameracen.*, 11 dec. 1885, ad 2; Rit. Rom., tit. IV, c. 1, *de sanctiss. Euchar. sacram.*, n. 2, 3.

¹ C. 54, D. II, *de cons.*; Martin. V, bulla « *In eminentis* », 22 febr. 1418; Bened. XIV. const. « *Quadam* », 24 mart. 1756; S. C. S. Off., 5 iul. 1854, ad 1; 2 dec. 1874; Missale Rom., tit. *De defectibus*, c. 9, *de defect. dispos. corporis*, n. 1; Rit. Rom., tit. IV, c. 1, *de sanctiss. Euchar. sacram.*, n. 3.

² Martin. V, bulla « *In eminentis* », 22 febr. 1418; Bened. XIV. const. « *Quadam* », 24 mart. 1756; S. C. S. Off., 5 iul. 1854, ad 1; 7 sept. 1897; S. C. C., 7 dec. 1906; 6 mart. 1907; Rit. Rom., tit. IV, c. 4, *de commun. infirmor.*, n. 4.

dat; quod si urgeat necessitas ac copia confessarii illi desit, actum perfectae contritionis prius eliciat ¹.

CAN. 137.

Publici peccatores a sacra communione arceantur; occultos vero, si occulte petant et non eos emendatos agnoverit, minister repellat; non autem, si publice petant et sine scandalo ipsos praeterire nequeat ².

CAN. 138.

§ 1. Omnibus fidelibus cuiusvis ritus datur facultas ut, pietatis causa, sacramentum Eucharisticum, quolibet ritu confectum suscipiant ³.

§ 2. Suadendum tamen ut quisque fidelium praecepto communionis paschalis satisfaciat suo ritu.

§ 3. Sanctum viaticum moribundis ritu proprio accipiendum est; sed, urgente necessitate, fas esto quolibet ritu illud accipere ⁴.

¹ Conc. Trid., sess. XIII. de Eucharistia, c. 7, can. 11; Error 15. Martini Luther, damn. a Leone X. per bullam « *Exurge Domine* », 16 iun. 1520; S. C. C., decr. « *Sacra Tridentina Synodus* », 20 dec. 1905, n. 3; S. C. de Prop. Fide, instr. 29 apr. 1784, n. 4.

² C. 95, D. II, de cons.; c. 2. X. de off. ord., I. 3.; Bened. XIV, ep. encycl. « *Ex omnibus* », 16 oct. 1756; Rit. Rom., tit. IV, c. 1, de sanctiss. Euchar. sacram., n. 8, 9; c. 4, de commun. infirmor., n. 1.

³ Leo XIII, const. « *Orientalium dignitas* », 30 nov. 1894; Pius X, const. « *Tradita ab antiquis* », 14 sept. 1912; S. C. de Prop. Fide, instr. 30 apr. 1862, n. 2°; 25 iul. 1887, ad 6; decr. 18 aug. 1893; litt. encycl. 26 febr. 1896.

⁵ Pius X, const. « *Tradita ab antiquis* », 14 sept. 1912; S. C. de Prop. Fide, 11 dec. 1838, ad 23; instr. 30 apr. 1862; n. 2°, 3°; decr. 18 aug. 1893; litt. encycl. 26 febr. 1896.

Art. III. - *De tempore et loco quo sacra communio
distribui potest.*

CAN. 139.

§ 1. Omnibus diebus licet sanctissimam Eucharistiam distribuere ¹.

§ 2. Feria tamen VI maioris hebdomadae solum licet viaticum ad infirmos deferre; sacra autem communio ministranda non est, nisi privatim et graves ob causas Ordinario probatas ².

§ 3. Sacra communio iis tantum horis distribuatur, quibus Missae sacrificium offerri potest, nisi aliud rationabilis causa exigat, salvo praescripto can. 129, § 2 ³.

CAN. 140.

Sacerdoti celebranti non licet Eucharistiam infra Missam distribuere fidelibus adeo distantibus ut ipsi altare e conspectu amittendum sit ⁴.

CAN. 141.

Sacra communio distribui potest ubicumque Missam celebrare licet, etiam in oratorio privato, nisi loci Ordinarius iustis de causis in casibus particularibus id prohibuerit ⁵.

¹ S. C. C., decr. 12 febr. 1679.

² S. C. C., decr. 12 febr. 1679; S. R. C., *Lucana*, 15 maii 1745; *Missale Rom.*, *Rubr. fer. V, in Coena Domini*.

³ S. R. C., *Tuden.*, 7 sept. 1816, ad 23; *Ord. Fratr. Min. Prov. Portugalliae*, 11 iun. 1904, ad I.

⁴ S. R. C., *Florentin.*, 19 dec. 1829, ad 1; *Ianuen.*, 7 dec. 1844; *Ordin. Minor. Cap. S. Franc.*, 24 mart. 1860, ad 1.

⁵ S. C. C., decr. 12 febr. 1679.

TITULUS IV.

De Poenitentia.

CAN. 142.

In poenitentiae sacramento, per iudicalem absolutio-
nem a legitimo ministro impertitam subiecto rite disposito
remittuntur peccata post baptismum commissa ¹.

CAPUT I.

De Ministro Sacramenti Poenitentiae.

CAN. 143.

Minister huius sacramenti est solus sacerdos ².

¹ C. 51, D. I. *de poenit.*; Conc. Trid., sess. VI, *de iustificatione*, c. 14, can. 29; sess. XIV, *de poenit.*, c. 1-8, can. 1-5, 9, 12, 15; Prop. 48, 51, 52, Armenor., damn. a Bened. XII; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; Error 11, 12, 14, Martini Luther, damn. a Leone X, per bullam « *Eurge Domine* », 16 iun. 1520; Prop. 38, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; Rit. Rom., tit. III, c. 1, *de sacram. poenit.*, n. 1, 22.

² C. 51, D. I. *de poenit.*; Conc. Trid., sess. XIV, *de poenit.*, c. 1, 2, 5, 6, 7, can. 10; Capitul. 12, Abaelardi, damn. ab Innocent. II, 16 iul. 1411; Art. 20, 21, de quibus errorum Wicleff et Huss suspecti interrogandi, iuxta Martin. V bullam « *Inter cunctas* », 22 febr. 1418; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; Error 13, 26, Martini Luther, damn. a Leone X, per bullam « *Eurge Domine* », 16 iun. 1520; Gregor. XIII, const. « *Officii nostri* », 6 aug. 1574; Clem. VIII, const. « *Etsi alias* », 1 dec. 1601; Urban. VIII, const. « *Apostolatus officium* », 23 mart. 1628; Bened. XIV, const. « *Sacerdos in aeternum* », 20 apr. 1741; ep. encycl. « *Quam grave* », 2 aug. 1757; const. « *Divinarum* », 2 aug. 1757; Prop. 34, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const.

CAN. 144.

Praeter potestatem ordinis, ad validam peccatorum absolutionem requiritur in ministro potestas iurisdictionis sive ordinaria sive delegata in poenitentem ¹.

CAN. 145.

§ 1. Praeter Romanum Pontificem, ordinaria iurisdictione ad confessiones excipiendas potiuntur: Maior Poenitentiarius et Cardinales pro universa Ecclesia; Ordinarius loci, pro suo territorio; canonicus poenitentiarius etiam ecclesiae collegiatae, pro dioecesi; superior regularis pro suis subditis; parochus vel quasi-parochus aliique sacerdotes qui loco parochi sunt, pro suo territorio ².

§ 2. Haec iurisdictio cessat amissione officii, ad normam can. 110, § 2, *De personis*, et excommunicatione, suspensione ab officio et interdicto post sententiam condemnatoriam vel declaratoriam.

CAN. 146.

§ 1. Iurisdictionem delegatam ad recipiendas confessiones quorumlibet sive saecularium sive religiosorum non

« *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; Rit. Rom., tit. III, c. 1, *de sacram. poenit.*, n. 1.

¹ C. 2, *de poenitentiis*, V, 10, in VI°; Conc. Trid., sess. XIV, *de poenit.*, c. 7; sess. XXIII, *de ref.*, c. 15; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; Prop. 13, 16, damn. ab Alexand. VII, 24 sept. 1665; Prop. 37, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; S. C. C., *Neapolitana*, 14 apr. 1646; *Hildeshemen.*, 18 nov. 1769; Rit. Rom., tit. III, c. 1, *de sacram. poenit.*, n. 1.

² Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 15; Clem. X, const. « *Superna* », 22 iun. 1670; Bened. XIV, const. « *Pastor bonus* », 13 apr. 1744; const. « *Apostolicum ministerium* », 30 maii 1753; S. C. C., *Parisien.*, a. 1594; 1 apr. 1876.

exemptorum confert sacerdotibus tum saecularibus tum religiosis etiam exemptis Ordinarius loci in quo confessiones excipiuntur; sacerdotibus autem religiosis eadem uti non licet sine licentia sui superioris ¹.

§ 2. Ordinarii iurisdictionem ad audiendas confessiones saecularium aut religiosorum non exemptorum ne concedant religiosis qui a proprio superiore non praesentantur; iis vero qui a proprio superiore praesentantur, et quos, praevio examine, habiles invenerint, absque gravi causa ne denegent ².

CAN. 147.

§ 1. Ad recipiendas confessiones religiosorum exemptorum iurisdictionem delegatam confert proprius eorumdem

¹ C. 2, *de poenitentis*, V, 10, in VI°; c. 2, *de sepulturis*, III, 7, in Clem.; c. un., *de iudiciis*, II, 1, in Extravag. com.; c. 2, *de sepulturis*, III, 6, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 15; S. Pius V, const. « *Romani Pontificis* », 6 aug. 1571; Gregor. XV, const. « *Inscrutabili* », 5 febr. 1622; Urban. VIII, const. « *Cum sicut* », 12 sept. 1628; Innocent. X, const. « *Cum sicut* », 14 maii 1648; Prop. 13, 16, damn. ab Alexand. VII, 24 sept. 1665; Clem. X, const. « *Superna* », 22 iun. 1670; Innocent. XII, const. « *Cum sicut* », 19 apr. 1700; Innocent. XIII, const. « *Apostolici ministerii* », 23 maii 1723; Bened. XIII, const. « *In supremo* », 23 sept. 1724; Bened. XIV, const. « *Apostolica indulta* », 3 aug. 1744; const. « *Apostolicum ministerium* », 30 maii 1753; S. C. Ep. et Reg., 2 mart. 1866; S. C. C., *Pharen.*, a. 1594; *Bracharen.*, a. 1601; *Calagurit.*, mense iul. 1608; *Aretina*, 26 oct. 1631; *Casertana*, 10 sept. 1633; *S. Angeli Lombardor.*, 30 maii 1637; *Civitatis Plebis*, 19 ian. 1641; *Nulius*, 15 oct. 1644; *Neapolitana*, 14 apr. 1646; *Burgen.*, 10 iun. 1662; decr. 12 febr. 1679; *Patavina*, 4 dec. 1683; *Posnanien.*, 19 nov. 1707, ad 2; *Hildeshemen.*, 18 nov. 1769; *Baren.*, 25 sept. 1858.

² C. 2, *de sepulturis*, III, 7, in Clem.; c. un., *de iudiciis*, II, 1, in Extravag. com.; c. 2, *de sepulturis*, III, 6, in Extravag. com.; Leo X, const. « *Dum intra* », 19 dec. 1516.

superior, ad normam constitutionum, salvo praescripto can. 399, *De personis*; cui fas est eam concedere etiam sacerdotibus e clero saeculari aut alterius religionis ¹.

§ 2. Pro excipiendis vero confessionibus eorum de quibus in can. 397, § 1, *De personis*, delegatam iurisdictionem elargitur tum superior regularis tum loci Ordinarius ².

§ 3. Quod si agatur de religione exempta laicali, superior designat confessarium qui tamen iurisdictionem obtinere debet ab Ordinario loci, in quo regularis domus reperitur.

CAN. 148.

§ 1. Ad confessiones quarumcumque religiosarum ac novitiarum valide et licite recipiendas sacerdotes tum saeculares tum religiosi, cuiusvis gradus aut officii, peculiari iurisdictione indigent, salvis praescriptis can. 400, § 3 et 4, *De personis* ³.

§ 2. Hanc iurisdictionem confert loci Ordinarius, ubi religiosarum domus reperitur, servatis tamen praescriptis can. 399, 402, *De personis* ⁴.

¹ Clem. VIII, decret. « *Sanctissimus Dominus noster* », 26 maii 1593; const. « *Romani Pontificis* », 23 nov. 1599; Urban. VIII, const. « *Sacra congregatio* », 21 sept. 1624; S. C. Ep. et Reg., *Piscien.*, 3 iun. 1864; S. C. C., *Hildeshemen.*, 18 nov. 1769.

² Clem. X, const. « *Superna* », 22 iun. 1670; S. C. C., *Parisien.*, a. 1594.

³ Gregor. XV, const. « *Inscrutabili* », 5 febr. 1622; Clem. X, const. « *Superna* », 22 iun. 1670; Innocent. XIII, const. « *Apostolici ministerii* », 23 maii 1723; Bened. XIII, const. « *In supremo* », 23 sept. 1724; Bened. XIV, const. « *Quae ex Apostolica* », 30 iul. 1756; S. C. C., *Olomucen.*, 7 iun. 1755, ad 11, 12; S. C. de Prop. Fide, 11 dec. 1838, ad 9.

⁴ Gregor. XV, const. « *Inscrutabili* » 5 febr. 1622; Clem. X, const. « *Superna* », 22 iun. 1670; Innocent. XIII, const. « *Apostolici ministerii* », 23 maii 1723; Bened. XIII, const. « *In supremo* », 23 sept. 1724; const. « *Pastoralis officii* », 27 mart. 1726; Bened. XIV, const. « *Pastor*

CAN. 149.

§ 1. Tum locorum Ordinarii tum superiores regulares iurisdictionem aut licentiam audiendarum confessionum ne concedant, nisi iis qui idonei, etiam per examen, si necesse videbitur, reperti fuerint ¹.

§ 2. Si post concessam iurisdictionem aut licentiam prudenter dubitent num probatus a se antea sacerdos pergat adhuc idoneus esse, eum ad novum doctrinae periculum adigere possunt, etsi agatur de parochio aut canonico poenitentiario ².

bonus », 13 apr. 1744: const. « *Pastoralis curae* », 5 aug. 1748; const. « *Quamvis iusto* », 30 apr. 1749; const. « *Quae ex Apostolica* », 30 iul. 1756; Leo XIII, const. « *Condita a Christo* », 8 dec. 1900; S. C. Ep. et Reg., decr. « *Quemadmodum* », 17 dec. 1890, n. 4; 30 sept. 1903, ad 1; S. C. C., *Oscen.*, 13 nov. 1649; *Ianuen.*, 15 nov. 1653; *Cadurcen.*, 12 iul. 1658, ad 2; *Caurien.*, 10 apr. 1660; *Vratislavian.*, 30 ian. 1723; *Pharaonen.*, 14 nov. 1733, ad 3; *Constantien.*, 6 aug. 1746; *Ariminen.*, 27 ian. 1748, ad 13; *Olomucen.*, 2 aug. 1755, ad 13; S. C. de Prop. Fide, 11 dec. 1838, ad 9.

¹ Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 15; Leo X, const. « *Dum intra* », 19 dec. 1516; S. Pius V, const. « *Romani Pontificis* », 6 aug. 1571; Gregor. XV, const. « *Inscrutabili* », 5 febr. 1622; Urban. VIII, const. « *Cum sicut* », 12 sept. 1628; Clem. X, const. « *Superna* », 22 iun. 1670; Bened. XIV, const. « *Apostolicum ministerium* », 30 maii 1753; Clem. XIII, const. « *Inter multiplices* », 11 dec. 1758; S. C. Ep. et Reg., *Venetiarum*, 15 mart. 1594; S. C. C., *Olomucen.*, 7 iun. 1755; S. C. de Prop. Fide, 17 mart. 1760; 2 aug. 1762; decr. 13 apr. 1807, n. XII.

² S. Pius V, const. « *Romani Pontificis* », 6 aug. 1571; Clem. X, const. « *Superna* », 22 iun. 1670; Bened. XIV, const. « *Apostolicum ministerium* », 30 maii 1753; S. C. Ep. et Reg., *Toletana*, 22 apr. 1596; *Granaten.*, 25 iul. 1597; S. C. C., *Panormitana*, mense sept. 1585; *Nulius*, mense ian. 1598; *Patarina*, 17 ian. 1654; *Pampilonen.*, 15 ian. 1667.

CAN. 150.

§ 1. Iurisdictio delegata aut licentia audiendarum confessionum concedi potest circumscripta limitibus ¹.

§ 2. Caveant locorum Ordinarii ac regulares superiores ne iurisdictionem aut licentiam absque rationabili causa nimis coarctent ².

CAN. 151.

Facultas audiendi confessiones, gratis concedenda, debet esse expressa, vel tacita, non autem praesumpta seu interpretativa ³.

CAN. 152.

§ 1. Iurisdictio delegata aut licentia cessat tum transacto tempore ad quod forte concessa sit, tum revocatione expresse facta et confessario intimata ⁴.

¹ Clem. X, const. « *Superna* », 22 iun. 1670; Innocent. XIII, const. « *Apostolici ministerii* », 23 maii 1723; Bened. XIII, const. « *In supremo* », 23 sept. 1724; const. « *Pastoralis officii* », 27 mart. 1726; Bened. XIV, const. « *Apostolica indulta* », 3 aug. 1744; const. « *Apostolicum ministerium* », 30 maii 1753; S. C. C., *Olomucen.*, 7 iun. et 2 aug. 1755; *Nullius Orbetelli*, 19 maii 1821; S. C. de Prop. Fide, 11 dec. 1838, ad 5.

² S. C. Ep. et Reg., *Mediolanen.*, 18 maii 1622; 13 sept. 1641; *Pisauren.*, 22 sept. 1645; S. C. C., *Galliarum*, 26 apr. 1653; *Senonen.*, 28 febr. 1654; *Ipren.*, 22 sept. 1668; *Umbriaticen.*, 16 mart. 1669; S. R. C., *Perusina*, 13 maii 1719.

³ Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 15; Gregor. XV, const. « *Inscrutabili* », 5 febr. 1622; Innocent. X, const. « *Cum sicut* », 14 maii 1648; Clem. X, const. « *Superna* », 22 iun. 1670; Innocent. XIII, const. « *Apostolici ministerii* », 23 maii 1723; Bened. XIII, const. « *In supremo* », 23 sept. 1724; Bened. XIV, const. « *Apostolica indulta* », 3 aug. 1744.

⁴ C. 2, *de sepulturis*, III, 7, in Clem.; c. un., *de iudiciis*, II, 1, in

§ 2. Morte concedentis non cessat, nisi aliud ex adiectis clausulis appareat ¹.

CAN. 153.

§ 1. Ordinarius vel superior regularis confessarios rite approbatos ab audiendis confessionibus ne revocent aut suspendant, nisi gravem ob causam ².

§ 2. At graves ob causas Ordinarius potest etiam parochum aut poenitentiarium confessionibus interdicere ³.

§ 3. Non tamen ei licet, inconsulta Sede Apostolica, si de domo formata agatur, omnibus alicuius religiosae domus confessariis iurisdictionem adimere, aut eam ad unum vel duos tantum restringere ⁴.

CAN. 154.

§ 1. Omnes utriusque cleri sacerdotes ad audiendas confessiones approbati in aliquo loco, sive ordinaria sive delegata iurisdictione instructi, possunt etiam vagos ac pe-

Extravag. com.: c. 2, *de sepulturis*, III, 6, in Extravag. com.; Innocent. XIII, const. « *Apostolici ministetii* », 23 maii 1723; Bened. XIII, const., « *In supremo* », 23 sept. 1724; Bened. XIV, const. « *Apostolica indulta* », 3 aug. 1744; const. « *Apostolicum ministerium* », 30 maii 1753; S. C. C., *Panormitana*, mense sept. 1585; *Miletan.*, 24 iul. 1643; *Cadurcen.*, 7 oct. 1662.

¹ C. 1, *de privileg.*, V, 7, in Extravag. com.

² Innocent. X, const. « *Cum sicut* », 14 maii 1648; Clem. X, const. « *Superna* », 22 iun. 1670; Bened. XIV, const. « *Apostolicum ministerium* », 30 maii 1753; S. C. Ep. et Reg., decr. 20 nov. 1615; S. C. de Prop. Fide, 11 dec. 1838, ad 5.

³ S. C. de Prop. Fide, 11 dec. 1838, ad 5; 11 dec. 1839, ad 4.

⁴ Innocent. X, const. « *Cum sicut* », 14 maii 1648; Clem. X, const. « *Superna* », 22 iun. 1670; S. C. Ep. et Reg., decr. 20 nov. 1615; 24 apr. 1671; 28 nov. 1732; *S. Deodati*, 13 febr. 1896.

regrinos ex alia dioecesi eo ad sese accedentes valide et licite absolvere ¹.

§ 2. Ordinariis et parochis ius est suos absolvendi subditos ubique terrarum ².

CAN. 155.

In periculo mortis omnes sacerdotes, licet ad confessiones non approbati, valide et licite absolvunt quoslibet poenitentes rite dispositos a quibusvis peccatis aut censuris, quantumvis reservatis et notoriis, etiamsi praesens sit sacerdos approbatus, salvo praescripto can. 157 ³.

CAN. 156.

§ 1. Sacerdotes omnes maritimum iter arripientes, dummodo vel a proprio Ordinario cuius ex dioecesi discedant, vel ab Ordinario portus, in quo navim conscendant, vel etiam ab Ordinario portus cuiusvis interiecti, per quem in itinere transeant, facultatem rite acceperint confessiones audiendi, possunt, toto itinere, quorumlibet fidelium secum navigantium confessiones in navi excipere, quamvis inter eundem navis transeat vel etiam aliquamdiu consistat

¹ Clem. X, const. « *Superna* », 22 iun. 1670.

² S. C. C., *Civitatis Plebis*, 19 ian. 1641; *Posnanien.*, 19 nov. 1707, ad 1.

³ C. 5, 26, 58, X, *de sent. excom.*, V, 39; c. 5, *de poenis*, V, 9, in VI°; c. 1, 3, *de privileg.*, V, 7, in Extravag. com.; c. 1, *de sent. excom.*, V, 10, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. XIV, *de poenit.*, c. 7; Innocent. XII, const. « *Cum sicut* », 19 apr. 1700; Bened. XIV, const. « *Pia Mater* », 5 apr. 1747; S. C. S. Off., 9 maii 1821; 13 sept. 1859, ad 1; 30 iun. et 7 iul. 1864, ad 6; 29 iul. 1891; S. C. Ep. et Reg., 9 ian. 1601; Rit. Rom., tit. III, c. 1, *de sacram. poenit.*, n. 1, 23.

variis in locis diversorum Ordinariorum iurisdictioni subiectis ¹.

§ 2. Quoties vero in itinere navis consistat, possunt confessiones excipere tum fidelium qui quavis de causa ad navim accedant, tum eorum qui, ipsis in terram obiter appellentibus confiteri petant eosque valide ac licite absolvere etiam a casibus Ordinario loci forte reservatis, dummodo tamen - quod ad casus reservatos spectat - nullus in loco vel unicus tantum sit sacerdos adprobatus nec facile loci Ordinarius adiri queat ².

CAN. 157.

Absolutio complicitis in peccato turpi invalida est, praeterquam in mortis periculo, et etiam in periculo mortis est ex parte confessarii illicita extra casum necessitatis, ad normam constitutionum Benedicti XIV, *Sacramentum poenitentiae*, 1 Iun. 1741, et *Apostolici muneris*, 8 Febr. 1745 ³.

CAN. 158.

Etsi sacramenti poenitentiae vis proprie sita sit in verbis absolutionis, nihilominus preces ab Ecclesia adiunctae, nisi iusta de causa, ne omittantur ⁴.

¹ S. C. S. Off., decr. 17 mart. 1869; decr. 9 apr. 1900; 13 dec. 1901; decr. 23 aug. 1905; S. C. de Prop. Fide, decr. 4 febr. 1907.

² S. C. S. Off., 13 dec. 1906.

³ Prop. 7, damn. ab Alexand. VII, 24 sept. 1665; Bened. XIV, const. « *Convocatis* », 25 nov. 1749; const. « *Inter praeteritos* », 3 dec. 1749; const. « *Benedictus Deus* », 25 dec. 1750; Pius IX, litt. ap. « *Arcano* », 20 nov. 1846; const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. S. Off., 13 sept. 1859, ad 4; 18 iul. 1860; instr. 20 febr. 1866; 4 apr. 1871; 10 dec. 1883, ad 2; 13 ian. 1892, ad 3; S. C. C., *Colonien.*, 16 nov. 1720, ad 3, 4; S. Poenit., 19 febr. 1896.

⁴ Conc. Trid., sess. XIV, de poenit., c. 3; S. C. S. Off., 11 dec. 1850, ad 16; Rit. Rom., tit. III, c. 2, *Absolutionis forma*.

CAN. 159.

Confessarius poenitenti rite disposito absolutionem ad quam hic ius habet, arbitrato suo ne differat; dubie dispositum, non obstantibus confessarii curis ut rite disponatur, absolvat, modo iusta sit causa, sub conditione ¹.

CAN. 160.

Pro qualitate peccatorum et poenitentis conditione salutare et convenientes satisfactiones iniungat; quas poenitens volenti animo excipere atque ipse per se debet implere ².

¹ Prop. 60, 61, 64, damn. ab Innocent. XI, 2 mart. 1679; Prop. 17, damn. ab Alexand. VIII, 7 dec. 1690; Prop. 87, Paschasii Quesnelli, damn. a Clem. XI, per const. « *Unigenitus* », 8 sept. 1713; Bened. XIV, const. « *Etsi minime* », 7 febr. 1742; const. « *Apostolica constitutio* », 26 iun. 1749; S. C. S. Off., 17 ian. 1838; S. C. de Prop. Fide, instr. 3 oct. 1736, n. 1; instr. 29 apr. 1784, n. 6; decr. 13 apr. 1807, n. XXI; instr. mense aug. 1827; 19 iul. 1838; Rit. Rom., tit. III, c. 1, *de sacram. poenit.*, n. 22.

² C. 12, X, *de poenit.*, V, 38; c. 2, *de sepulturis*, III, 7, in Clem.; c. un., *de iudiciis*, II, 1, in Extravag. com.; c. 2, *de sepulturis*, III, 6, in Extravag. com.; c. 1, *de privileg.*, V, 7, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. XIV, *de poenit.*, c. 3, 5, 8, 9, can. 4, 12-15; sess. XXIV, *de ref.*, c. 6; Art. 21, de quo errorum Wicleff et Huss suspecti interrogandi iuxta Martin. V bullam « *Inter cunctas* », 22 febr. 1418; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; Prop. 15, damn. ab Alexand. VII, 24 sept. 1665; Bened. XIV, const. « *Pia Mater* », 5 apr. 1747; const. « *Apostolica constitutio* », 26 iun. 1749; const. « *Ex quo primum* », 1 mart. 1756; Prop. 35, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; S. C. de Prop. Fide, instr. 3 oct. 1736, n. 2; instr. 29 apr. 1784, n. 6; 19 iul. 1838; Rit. Rom., tit. III, c. 1, *de sacram. poenit.*, n. 11, 18-21, 25; c. 2, *Absolutionis forma*, n. 1.

CAN. 161.

§ 1. Meminerit sacerdos in audiendis confessionibus se iudicis pariter et medici personam sustinere ac divinae iustitiae simul et misericordiae ministrum a Deo constitutum esse ut honori divino et animarum saluti consulat ¹.

§ 2. Caveat omnino ne complicitis nomen inquirat, curiosis aut inutilibus quaestionibus quemquam detineat et praesertim ne iuniores utriusque sexus de iis quae ignorant, imprudenter interroget ².

CAN. 162.

Sacramentale sigillum inviolabile est; hinc caveat diligenter confessarius ne verbo aut signo aut alio quovis modo prodat aliquatenus peccatorem ³.

CAN. 163.

§ 1. Omnino prohibitum est confessario usus scientiae ex confessione acquisitae cum gravamine poenitentis, secluso etiam quovis revelationis periculo ⁴.

¹ C. 12, X, *de poenit.*, V, 38; Bened. XIV, const. « *Apostolica constitutio* », 26 iun. 1749; S. C. de Prop. Fide, instr. 29 apr. 1784, n. 6; Rit. Rom., tit. III, c. 1, *de sacram. poenit.*, n. 2, 3.

² Bened. XIV, const. « *Suprema* », 7 iul. 1745; const. « *Ubi primum* », 2 iun. 1746; const. « *Ad eradicandum* », 28 sept. 1746; const. « *Apostolici ministerii* », 9 dec. 1749; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; Rit. Rom., tit. III, c. 1, *de sacram. poenit.*, n. 16.

³ C. 89, D. I, *de poenit.*, c. 2, D. VI, *de poenit.*; c. 2, X, *de off. ord.*, I, 31; c. 13, X, *de excessib. praelat.*, V, 31; c. 12, X, *de poenit.*, V, 38; Conc. Trid., sess. XIV, *de poenit.*, c. 5, can. 6; S. C. Ep. et Reg., *Caput-aquen.*, 26 iun. 1582; S. C. C., 19 aug. 1673; S. C. de Prop. Fide, 14 ian. 1806; decr. 13 apr. 1807, n. XVII; Rit. Rom., tit. III, c. 1, *de sacram. poenit.*, n. 1.

⁴ C. 2, X, *de off. ord.*, I, 31; S. C. S. Off., 18 nov. 1682; S. C. de Prop. Fide, instr. 29 febr. 1836.

§ 2. Tam superiores pro tempore existentes, quam confessarii qui postea ad superioris gradum fuerint promoti, notitia quam de peccatis in confessione habuerint, ad exteriorem gubernationem nullo modo uti possunt ¹.

CAN. 164.

§ 1. Superiores religiosi in sacro presbyteratus ordine constituti, possunt confessiones audire subditorum qui ab illis sponte sua ac motu proprio id petant; at sine rationabili causa id per modum habitus ne agant. Caveant vero ne quem subditum aut ipsi per se aut per alium vi, metu, importunis suasionibus aliave ratione inducant ut peccata apud se confiteatur ².

§ 2. Magister novitiorum eiusque socius, superior seminarii collegiive sacramentales confessiones suorum alumnorum in eadem domo commorantium ne audiant, nisi vera urgente necessitate, de quo eorum conscientia oneratur ³.

CAN. 165.

§ 1. Parochi alique quibus cura animarum vi muneris est demandata, gravi obligatione tenentur audiendi sive per se sive per alium confessiones fidelium sibi commissorum, quoties ii audiri rationabiliter petant ⁴.

§ 2. Urgente necessitate omnes confessarii obligatione tenentur ex charitate fidelium confessiones audiendi et in mortis periculo omnes sacerdotes.

¹ Clem. VIII, decr. « *Sanctissimus Dominus noster* », 26 maii 1593.

² Clem. VIII, decr. « *Sanctissimus Dominus noster* », 26 maii 1593; Urban. VIII, const. « *Sacra Congregatio* », 21 sept. 1624; S. C. S. Off., 5 iul. 1899.

³ Clem. VIII, decr. « *Sanctissimus Dominus noster* », 26 maii 1593; Urban. VIII, const. « *Sacra Congregatio* », 21 sept. 1624; S. C. S. Off., 5 iul. 1899.

⁴ Rit. Rom., tit. III, c. 1, de sacram. poenit., n. 6.

CAPUT II.

De reservatione peccatorum.

CAN. 166.

§ 1. Omnes qui iure ordinario possunt iurisdictionem conferre ad confessiones audiendas, iidem possunt, excepto vicario capitulari et vicario generali, aliqua peccata externa reservare, a quibus absque speciali facultate confessarii nequeunt valide et licite absolvere ¹.

§ 2. Quod ad reservationem peccati ratione censurae, servetur praescriptum can. 51, *De delictis et poenis*.

CAN. 167.

§ 1. Peccata ratione sui reservata Sanctae Sedi sunt:

1.° Delictum sollicitationis in confessione, de quo in constitutione Benedicti XIV, *Sacramentum Poenitentiae*, 1 Iun. 1741.

¹ C. 29, C. XVII, q. 4; c. 1. 3, 5-7, 9-13, 17-20, 22-24, 26, 58, X, *de sent. excom.*, V, 39; c. 5, *de poenis*, V, 9, in VI°; c. 2, *de poenit.*, V, 10, in VI°; c. 1, *de privileg.*, V, 7, in Clem.; c. 1, *de privileg.*, V, 7, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. XIV, *de poenit.*, c. 7, can. 11; Art. 25, de quo errorum Wikleff et Huss suspecti interrogandi iuxta Martin. V bullam « *Inter cunctas* », 22 febr. 1418; Prop. 12, damn. ab Alexand. VII, 24 sept. 1665; Clem. X, const. « *Superna* », 22 iun. 1670; Bened. XIV, const. « *Pastor bonus* », 13 apr. 1744; const. « *Inter praeteritos* », 3 dec. 1749; const. « *Benedictus Deus* », 25 dec. 1750; Prop. 44, 45, Synodi Pistorein., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; Pius IX, litt. ap. « *Arcano* », 20 nov. 1846; S. C. Ep. et Reg., 9 ian. 1601; S. C. C., *Salernitan.*, a. 1584; *Marsicana*, a. 1587; *Fossanen.*, 5 dec. 1637; *Nullius*, 5 febr. 1650; *Suessionen.*, 16 sept. 1662; *Maioricen.*, 4 maii 1671; *Coloni.*, 16 nov. 1720, ad 1; *Pisauren.*, 21 nov. 1761; S. C. de Prop. Fide, 20 febr. 1801; 11 dec. 1838, ad 10; Rit. Rom., tit. III, c. 1, *de sacram. poenit.*, n. 4, 12, 22.

2.º Falsa delatio qua sacerdos innocens accusatur de crimine sollicitationis apud iudices ecclesiasticos ¹.

§ 2. Haec peccata nemo alius potest valide sibi reservare.

CAN. 168.

§ 1. Episcopi alique praelati quibus est ius reservandi peccata, sibi ne reservent, nisi pauca tantum, non ultra tria vel quatuor, specificè determinata, ex atrocioribus et gravioribus delictis, audito consilio Capituli Cathedralis et, si opportunum iudicaverint, aliorum quoque prudentum sacerdotum ².

§ 2. Per totum territorium ac praesertim in locis ab Episcopi vel praelati sede remotioribus, confessarios constituent ac delegent, quibus facultatem absolvendi a casibus sibi reservatis concedant, cum potestate eam subdelegandi, si opus sit, etiam viva voce, aliis quoque confessariis ³.

CAN. 169.

Inter superiores regulares unus superior generalis et in monasterii sui iuris abbas peccata, ut supra, subditorum reservare potest, firmo manente praescripto can. 398, § 1, *De personis* ⁴.

¹ Prop. 7, damn. ab Alexand. VII, 24 sept. 1665; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; S. C. S. Off., 13 iun. 1710; 13 sept. 1859, ad 2, 3; instr. 20 febr. 1866; decr. 27 iun. 1866; S. C. de Prop. Fide, instr. 26 aug. 1775.

² Conc. Trid., sess. XIV, *de ponit.*, c. 7; Bened. XIV, const. « *A quo primum* », 14 iun. 1751; S. C. Ep. et Reg., 9 ian. 1601; 26 nov. 1602; S. C. de Prop. Fide, instr. 6 iun. 1817, n. 4; instr. 8 sept. 1869, n. 49.

³ S. C. Ep. et Reg. 26 nov. 1602.

⁴ Clem. VIII, decr. « *Sanctissimus Dominus noster* », 26 maii 1593; S. C. Ep. et Reg., declar. 7 iul. 1617.

CAN. 170.

Absolvendi facultas a Sede Apostolica concessa non comprehendit facultatem absolvendi a peccatis episcopo reservatis, nisi id expresse declaretur ¹.

CAN. 171.

Poenitentes a peccatis in dioecesi reservatis possunt in alia dioecesi ubi non sunt reservata, absolvi a quolibet confessario sive religioso sive saeculari, etiamsi praecise ad absolutionem obtinendam eo accesserint ².

CAN. 172.

Si gravi de causa, iudicio confessarii, ei qui peccatum reservatum commisit, difficile sit ad superiorem reservantem vel legitime delegatum accedere, cessat reservatio ³.

CAN. 173.

Confessarius sive religiosus sive saecularis, qui in casu particulari facultatem absolvendi a reservatis petit a legitimo superiore regulari vel saeculari, potest, superiore eam denegante, poenitentem pro illa vice absolvere; item qui prohibetur facultatem petere ob periculum violationis sigilli.

¹ Clem. X, const. « *Superna* », 22 iun. 1670; Bened. XIV, const. « *Romanae Ecclesiae* », 30 iun. 1741; const. « *Benedictus Deus* », 25 dec. 1750; const. « *Pias Christifidelium* », 21 aug. 1752; S. C. C., 10 sept. 1572; *Elboren.*, mense maii 1585; *Castellaneten.*, a. 1587; *Mediolanen.*, a. 1588; *Andrien.*, 29 nov. 1710 et 14 ian. 1711; S. C. de Prop. Fide, 4 febr. 1664, ad 1; 6 aug. 1753; 11 dec. 1838, ad 1, 2, 10.

² Clem. X, const. « *Superna* », 22 iun. 1670; S. C. C., *Caven.*, 22 iun. 1619.

³ C. 6, 11, 13, 17, 26, 29, 33, 58. X. *de sent. excom.*, V, 39.

CAPUT III.

De subiecto sacramenti Poenitentiae.

CAN. 174.

§ 1. Peccata post baptismum commissa sive venialia, sive mortalia directo potestate clavium remissa, sunt materia sufficiens, sed non necessaria sacramenti Poenitentiae ¹.

§ 2. Qui vero post baptismum mortalia perpetravit, quae nondum per claves Ecclesiae directo remissa sunt, debet omnia quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habeat, confiteri, etiamsi occultissima illa sint, et circumstantias in confessione explicare, quae speciem peccati mutant ².

¹ C. 1, *de privileg.*, V, 7, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. XIV, *de poenit.*, c. 5, can. 7; Error 8, Martini Luther, damn. a Leone X, per bullam « *Exurge Domine* », 16 iun. 1520; Bened. XIV, const. « *Apostolica constitutio* », 26 iun. 1749; const. « *Inter praeteritos* », 3 dec. 1749; Prop. 39, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794.

² C. 12, X, *de poenit.*, V, 38; c. 1, *de privileg.*, V, 7, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. XIV, *de poenit.*, c. 2, 4, 5, can. 6-9; Error 82, Armenor., damn. a Bened. XII; Art. 7, Ioannis Wikleff, damn. a Martin. V, per bullam « *Inter cunctas* » et « *In eminentis* », 22 febr. 1418; Art. 20, de quo errorum Wikleff et Huss suspecti interrogandi iuxta Martin. V bullam cit. « *Inter cunctas* »; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; Sixtus IV, const. « *Licet ea* », 8 aug. 1478; Prop. 1-4, Petri Oxomensis, damn. a Sixto IV, a. 1479; Error 8, Martini Luther, damn. a Leone X, per bullam « *Exurge Domine* », 16 iun. 1520; Prop. 11, 24, 25, damn. ab Alexand. VII, 24 sept. 1665; Prop. 50, 58, 59, damn. ab Innocent. XI, 2 mart. 1679; Bened. XIV, const. « *Apostolica consti-*

CAN. 175.

Numquam licet per litteras, nuncium aut telephonium vel alio modo peccata confessario absenti sacramentaliter confiteri ¹.

CAN. 176.

§ 1. Si inter confitendum vel etiam antequam incipiat confiteri, vox et loquelâ poenitenti deficiat, sacerdos nutibus et signis conetur, quoad fieri poterit, peccata illius cognoscere et eundem ad contritionem disponere ².

§ 2. Peccatis utcumque vel in genere vel in specie cognitis, vel etiam si confitendi desiderium per se vel per alios ostenderit, poenitens absolvatur absolute; si vero, usu sensuum amisso, nullum confitendi desiderium ostenderit, aut de eius dispositionibus quomodocumque dubitetur, sub conditione absolvatur ³.

CAN. 177.

Qui aliter confiteri non possunt, non prohibentur, si velint, per interpretem confiteri, praecavendo abusus et scandala, et admonito graviter interprete de obligatione servandi secreti sacramentalis ⁴.

tutio », 26 iun. 1749; const. « *Inter praeteritos* », 3 dec. 1749; Rit. Rom., tit. III, c. 1, *de sacram. poenit.*, n. 11, 14, 15.

¹ C. 88, D. I, *de poenit.*; c. 1, *de privileg.*, V, 7, in Extravag. com.; Clem. VIII, decr. « *Sanctissimus Dominus noster* », 20 iul. 1602.

² Rit. Rim., tit. III, c. 1, *de sacram. poenit.*, n. 2., 24.

³ C. 10, C. XXVI, q. 6; c. 75, D. IV, *de cons.*; S. C. S. Off., 9 maii 1821; S. C. de Prop. Fide, 13 ian. 1794; Rit. Rom., tit. III, c. 1, *de sacram. poenit.*, n. 22, 24.

⁴ S. C. de Prop. Fide, 6 sept. 1630.

CAN. 178.

Tenetur poenitens confessarium reum delicti sollicitationis infra mensem denuntiare ad normam constitutionis Gregor. XV, *Universi*, 31 Augusti 1622 et Bened. XIV, *Sacramentum poenitentiae*, 1 Iunii 1741, et confessarius de hoc onere poenitentem monere debet ¹.

CAN. 179.

Cuivis integrum est rite approbato sacerdote, cuicumque maluerit, peccata sua confiteri, nisi iure speciali de quibusdam aliter cautum fuerit ².

CAN. 180.

Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis, idest ad usum rationis, pervenerit, saltem semel in anno tenetur obligatione ad hoc sacramentum accedendi, si gravis culpa conscientiam habeat ³.

CAN. 181.

Praecepto confitendi peccata non satisfacit, qui confessionem facit voluntarie nullam ⁴.

¹ Prop. 6, 7, damn. ab Alexand. VII, 24 sept. 1665; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; Pius IX, litt. ap. « *Arcano* », 20 nov. 1846; const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. S. Off., 28 apr. 1700; 13 iun. 1710; 22 ian. 1727; 6 mart. 1839; litt. 20 maii 1842; instr. 20 febr. 1866, n. 1-7; instr. 20 iul. 1890; instr. 6 aug. 1897; S. C. de Prop. Fide, instr. 26 aug. 1775; instr. 25 iul. 1883.

² C. 2, *de haereticis*, V, 3, in Extravag. com.; S. C. de Prop. Fide, 17 sept. 1792; instr. 2 iun. 1835; 11 dec. 1838, ad 12, 13; instr. 30 apr. 1862, ad 2.

³ C. 12, X, *de poenit.*, V, 38; c. 2, *de tregua*, I, 9, in Extravag. com.; c. 1, *de privileg.*, V, 7, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. XIV, *de poenit.*, c. 5, can. 8; S. C. S. Off., 23 mart. 1656.

⁴ Prop. 14, damn. ab Alexand. VII, 24 sept. 1665.

CAPUT IV.

De variis normis servandis in confessionibus recipiendis.

CAN. 182.

Sacramentalis confessionis proprius locus est ecclesia vel oratorium publicum aut semipublicum ¹.

CAN. 183.

Sedes confessionalis ad audiendas mulierum confessiones, patenti, conspicuo et apto loco posita, crate tenuiter perforata inter poenitentem et confessarium sit instructa ².

CAN. 184.

Foeminarum confessiones, extra sedem confessionalem, in ecclesia vel oratorio saltem semipublico aut in loco ab Ordinario loci ad hunc finem adprobato collocatam, ne audiantur, nisi necessitatis causa et opportunis adhibitis cautelis ³.

CAN. 185.

Confessiones virorum etiam in aedibus privatis excipere licet, accedente iusta aliqua causa ⁴.

¹ Bened. XIV. const. « *Magno cum* », 2 iun. 1751; Gregor. XVI, ep. encycl. « *Inter gravissimas* », 3 febr. 1832; S. C. C., *Nullius seu Nonantulana*, 8 maii 1745; S. C. de Prop. Fide, decr. 13 apr. 1807, n. XIII; Rit. Rom., tit. III, c. 1, *de sacram. poenit.*, n. 7.

² S. C. de Prop. Fide, 22 febr. 1660; decr. 26 aug. 1780; 17 mart. 1785; Rit. Rom., tit. III, c. 1, *de sacram. poenit.*, n. 8.

³ S. C. S. Off., 25 nov. 1874; S. C. de Prop. Fide, decr. 26 aug. 1780; 17 mart. 1785; decr. 13 apr. 1807, n. XIII; 12 febr. 1821; 21 sept. 1840, ad 8.

⁴ Bened. XIV, const. « *Magno cum* », 2 iun. 1751; S. C. de Prop. Fide, decr. 13 apr. 1807, n. XIII; Rit. Rom., tit. III, c. 1, *de sacram. poenit.*, n. 7.

CAPUT V.

De indulgentiis.

Art. I. - *De indulgentiarum concessione.*

CAN. 186.

Romani Pontificis et Concilii Oecumenici est, ex thesauro Ecclesiae, ad remissionem poenae temporalis coram Deo pro peccatis quoad culpam iam deletis debitae, indulgentias omnes sive plenarias sive partiales, concedere tam pro vivis per modum absolutionis, quam pro defunctis per modum suffragii ¹.

CAN. 187.

Salvo praescripto can. 140, § 1, n. 21; 174, n. 2; 194, § 2; 221; 247, § 2, n. 2, *De personis*, nemo alius, non exclusis Vicariis Capitularibus, valet iure ordinario, indulgentias elargiri ².

¹ C. 14, X, *de poenit.*, V, 38; c. 2, *de poenit.*, V, 9, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. XXV, *decr. de indulg.*; Art. 42, Ioann. Wickleff, damn. a Martin. V, per bullam « *Inter cunctas* », 22 febr. 1418; Art. 26, 27, de quibus error. Wickleff et Huss suspecti interrogandi iuxta Martin V bullam « *Inter cunctas* », 22 febr. 1418; Prop. 6, Petri Oxomen., damn. a Sixto IV, a. 1479; Error 17-22, Martini Luther. damn. a Leone X, per bullam « *Exurge Domine* », 16 iun. 1520; Pius IV, const. « *Decet Romanum Pontificem* », 7 nov. 1562; Bened. XIV, const. « *Pia Mater* », 5 apr. 1747; const. « *Peregrinantes* », 5 maii 1749; const. « *Apostolica constitutio* », 26 iun. 1749; Prop. 40-42, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; S. C. Indulg., *S. Flori*, 28 iul. 1840; S. C. de Prop. Fide, 8 iul. 1774, ad 1.

² C. 12, X, *de excess. praelat.*, V, 31; S. C. Indulg., *Quiten.*, 12 ian. 1878, ad 4; S. R. C., *decr.* 27 sept. 1659, n. 12.

CAN. 188.

Inferiores Romano Pontifice nequeunt :

1.º Facultatem concedendi indulgentias aliis committere, nisi id eis a Sede Apostolica expresse fuerit indultum.

2.º Indulgentias concedere defunctis applicabiles.

3.º Eidem rei seu actui pietatis vel sodalities cui iam a Romano Pontifice vel ab alio indulgentiae concessae sint, alias adiungere, nisi novae conditiones adimplendae praescribantur ¹.

CAN. 189.

Possunt benedictionem papalem, secundum praescriptam formulam, concedere Episcopi in sua quisque dioecesi bis in anno, hoc est die solemni Paschatis Resurrectionis et alio die festo solemni ab ipsis designando, etiamsi iidem Missae solemni adstiterint tantum; Vicarii autem et Praefecti Apostolici, Superiores Missionum ac Praelati *Nullius*, etsi episcopali dignitate non insigniti, id possunt in suis territoriis uno tantum ex iis diebus, quibus permittitur pontificalium usus ².

CAN. 190.

§ 1. Episcopi residentiales, Vicarii et Praefecti Apostolici, Superiores Missionum ac Praelati *Nullius* sive per se sive per sacerdotes ab eis delegatos, possunt etiam imperitari benedictionem apostolicam in articulo mortis, secun-

¹ S. C. Indulg., *Massilien.*, 17 dec. 1838; *Quiten.*, 12 ian. 1878, ad 1, 3, 5.

² Clem. XIII, const. « *Inexhaustum* », 3 sept. 1762; S. R. C., *Alexandrina*, 23 maii 1835; *Tarvisina*, 8 aug. 1835; *Costantien.*, 7 dec. 1884.

dum formulam praescriptam et ab omnibus indiscriminatum servandam ¹.

§ 2. Pro religiosis autem mulieribus in clausura degentibus, delegandus est earumdem confessarius vel capellanus ².

CAN. 191.

Regulares, qui privilegium habeant impertiendi benedictionem papalem, non solum obligatione tenentur servandi formulam praescriptam, sed hoc privilegio uti nequeunt, nisi in ecclesiis suorum conventuum et in ecclesiis monialium sui primi Ordinis, vel tertiariorum utriusque sexus qui primo suo ordini legitime fuerint aggregati; non autem eodem die et loco ubi Episcopus eam impertiat ³.

CAN. 192.

Episcopi, Vicarii ac Praefecti Apostolici, Superiores Missionum et Praelati *Nullius* possunt designare et declarare unum altare privilegiatum perpetuum in ecclesiis cathedralibus, abbatialibus, collegiatis, paroecialibus, non autem in capellis publicis seu semipublicis, nisi sint ecclesiae paroeciali unitae seu eiusdem subsidiariae, in quibus

¹ Bened. XIV, const. « *Pia Mater* », 5 apr. 1747; S. C. Indulg., 23 apr. 1675; *Vindana*, 23 sept. 1775, ad 5-8; *Aturen.*, 20 iun. 1836, ad 7; *Veronen.*, 24 sept. 1838, ad 2; *Valentinen.*, 5 febr. 1841, ad 8; *Ditionis Belgicae*, 12 mart. 1855; *Tarantasiën.*, 23 nov. 1878; *Tertii Ord. S. Franc.*, 22 mart. 1879, ad 3-5; 18 dec. 1885; S. R. C., decr. 7 maii 1882, ad 1.

² Bened. XIV, const. « *Pia Mater* », 5 apr. 1747; S. C. Indulg., *Vindana*, 23 sept. 1775, ad 9.

³ Bened. XIV, const. « *Exemplis praedecessorum* », 19 mart. 1748; Leo XIII, breve « *Quo univarsi* », 7 iul. 1882; S. C. Indulg., decr. 4 febr. 1754; *Tertii Ord. S. Franc.*, 22 mart. 1879, ad 1, 2, 6, 7; S. R. C., 7 maii 1882, ad 2, 3.

nimirum pleraeque functiones paroeciales infra annum celebrantur ¹.

CAN. 193.

§ 1. Die secunda Novembris, in commemoratione omnium fidelium defunctorum, omnes Missae gaudent privilegio ac si essent in altari privilegiato celebratae ².

§ 2. Omnia altaria ecclesiae per eos dies quibus in ea peragitur supplicatio Quadraginta Horarum, etiam non continuarum, sunt privilegiata.

CAN. 194.

§ 1. Ut indicetur altare esse privilegiatum nihil aliud inscribatur, nisi: *altare privilegiatum*, perpetuum vel ad tempus, quotidianum vel non, iuxta concessionis verba.

§ 2. Pro Missis celebrandis in altari privilegiato nequit, sub obtentu privilegii, maior exigi Missae eleemosyna ³.

CAN. 195.

§ 1. Novae indulgentiae, ecclesiis etiam Regularium concessae, quae Romae promulgatae non sint, ne pervulgentur, inconsulto Ordinario loci ⁴.

¹ Bened. XIII, const. « *Omnium saluti* », 20 aug. 1724; Clem. XIII, decr. « *Ut erga parochiales* », 19 maii 1759; S. C. S. Off., 2 iul. 1884, ad 9; S. C. Indulg., *Bergomen.*, 30 ian. 1760; *Wormatien.*, 30 ian. 1760, ad 3, 4; 26 mart. 1760; *Curien.*, 14 febr. 1761, ad 3; *Wladislarien.*, 27 nov. 1764; 18 sept. 1776; decr. 10 sept. 1781.

² S. C. Indulg., decr. 19 maii 1761.

³ S. C. Indulg., decr. 19 maii 1761; S. C. de Prop. Fide, decr. 13 aug. 1774.

⁴ Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 9; S. C. S. Off., 8 iul. 1846, ad 1; S. C. Indulg., *Calcedonien.*, 1 iul. 1839, ad 6; S. C. C., *Aquilana*, 21 iun. 1760, ad 1.

§ 2. In edendis libris, libellis etc., quibus concessionem indulgentiarum pro variis precibus aut piis operibus recensentur, servetur praescriptum can. 664.

CAN. 196.

Qui a Summo Pontifice impetraverint generales indulgentiarum concessionem, obligatione tenentur, sub poena nullitatis gratiae obtentae, authentica exemplaria earumdem concessionum ad Secretariam S. C. S. Officii deferendi ¹.

CAN. 197.

§ 1. Indulgentia plenaria concessa *pro festis* vel etiam *pro omnibus et singulis festis* Domini Nostri Iesu Christi, intelligitur concessa tantum pro festis Nativitatis, Circumcisionis, Epiphaniae, Paschatis, Ascensionis, Corporis Christi, et Sacratissimi Cordis ².

§ 2. Concessa *pro festis* vel etiam *pro omnibus et singulis festis* Beatae Mariae Virginis, intelligitur concessa dumtaxat pro festis Conceptionis, Nativitatis, Annuntiationis, Visitationis, Purificationis, et Assumptionis ³.

§ 3. Quodsi insuper indulgentia partialis concedatur in reliquis omnibus festis Domini Nostri Iesu Christi vel Beatae Mariae Virginis, ea festa intelliguntur quae in universa Ecclesia celebrantur ⁴.

§ 4. Concessa indulgentia plenaria vel partiali in omnibus et singulis festis Apostolorum, intelligenda sunt dum-

¹ Pius X, motu propr. « *Cum per Apostolicas* », 7 apr. 1910; S. C. S. Off., 17 iun. 1910; S. C. Indulg., 28 ian. 1756; decr. 14 apr. 1856.

² S. C. Indulg., decr. 18 sept. 1862, ad 1.

³ S. C. Indulg., decr. 18 sept. 1862, ad 3.

⁴ S. C. Indulg., decr. 18 sept. 1862, ad 2, 4.

taxat festa natalis cuiusque Apostoli, non vero festa secundaria ¹.

CAN. 198.

§ 1. Indulgentiae adnexae festis, vel sacris supplicationibus vel precibus novendialibus, septenariis, triduanis, quae ante aut post festum vel etiam eius octavario perdurante, peraguntur, translatae intelliguntur in eum diem, quo festa huiusmodi legitime sive in perpetuum sive ad tempus sive aliqua occasione transferantur quod ad solemnitatem et externam celebrationem ².

§ 2. Cum vero tantummodo officium cum Missa, non autem solemnitatis et exterior celebratio transfertur, nulla fit indulgentiarum translatio ³.

CAN. 199.

Nisi aliud in indulto expresse habeatur, indulgentiae alicuius diei affixae lucrari possunt a meridie diei praecedentis usque ad mediam noctem constituti diei ⁴.

CAN. 200.

Indulgentiae locales non cessant, si ecclesia demoliatur rursusque aedificetur in eodem vel fere eodem loco et sub eodem titulo ⁵.

¹ S. C. Indulg., decr. 18 sept. 1862, ad 5.

² S. C. Indulg., *Warmien.*, 12 dec. 1731; *Cameracen.*, 12 iul. 1847, ad 4; *Valentin.*, 12 iul. 1847, ad 1; *Briocen.*, 6 maii 1852, ad 1, 3; decr. 9 aug. 1852; *Iannuen.*, 12 ian. 1878, ad 1, 2.

³ S. C. Indulg., *Belgica*, 8 febr. 1762, ad 1; *Briocen.*, 6 maii 1852, ad 1; decr. 9 aug. 1852; S. C. S. Off., decr. 12 iun. 1912, ad III.

⁴ S. C. S. Off., 26 ian. 1911.

⁵ S. C. Indulg., *Leodien.*, 9 aug. 1843; 23 mart. 1886.

CAN. 201.

Indulgentiae coronis rebusve adnexae tunc tantum cessant, quum res desinat esse aut vendatur ¹.

Art. II. - *De indulgentiarum acquisitione.*

CAN. 202.

§ 1. Ut quis capax sit lucrandi indulgentias, debet esse baptizatus, non excommunicatus, in statu gratiae saltem in fine operum praescriptorum, subditus concedentis aut peregrinus vel vagus degens in territorio concedentis ².

§ 2. Ut vero subiectum capax eas de facto lucretur, debet habere intentionem saltem generalem eas acquirendi et opera iniuncta implere statuto tempore ac debito modo secundum concessionis tenorem ³.

CAN. 203.

§ 1. Indulgentia plenaria concessa visitantibus aliquam ecclesiam vel aliud pium opus peragentibus, semel tantum in die acquiri potest, nisi aliud expresse cautum sit ⁴.

¹ Alexand. VII, decr. 6 febr. 1657; S. C. Indulg., *Valentin.*, 12 iul. 1847, ad 2; 25 iun. 1887, ad 2; 10 iul. 1896.

² Bened. XIV, const. « *Inter praeteritos* », 3 dec. 1749; S. C. Indulg., decr. 17 dec. 1870; *Quiten.*, 12 ian. 1878, ad 2; 26 maii 1898.

³ Bened. XIV, ep. « *Accepimus* », 16 apr. 1746; S. C. Indulg., decr. 21 mart. 1820, ad 4; *Briocen.*, 29 maii 1841, ad 4, 8; *Melden.*, 12 mart. 1855, ad 1. 4; decr. 26 iul. 1855; *Bituricen.*, 18 sept. 1862.

⁴ Bened. XIV, const. « *Inter praeteritos* », 3 dec. 1749; S. C. Indulg., 7 mart. 1678; *Congreg. S. Bened.*, 29 febr. 1864, ad 2, 3; *Patarina*, 13 sept. 1905, ad 1.

§ 2. Si concessio ad plures ecclesias spectat, toties indulgentia plenaria acquiri potest, quoties aliqua ex iis ecclesiis visitetur ¹.

§ 3. Etiam indulgentia plenaria alicui festo adnexa, si festum in variis ecclesiis, diebus variis, celebretur, pluries ab unoquoque fidei, diversas eas ecclesias visitante, acquiri potest ².

§ 4. Partialis indulgentia, nisi contrarium expresse notetur, saepius per diem, eodem opere repetito, potest lucrificari.

CAN. 204.

Si constet pro uno eodemque opere plures concessas fuisse plenarias indulgentias, unam tantum pro se quisque lucrificare potest; ceteras vero pro animabus defunctorum.

CAN. 205.

Nemo indulgentias acquirens potest eas aliis in vita degentibus applicare; animabus autem in Purgatorio detentis indulgentiae omnes a Romano Pontifice concessae, nisi aliud constet, applicabiles sunt ³.

CAN. 206.

§ 1. Confessio et communio peragi possunt sive intra hebdomadam quae immediate praecedit diem cui indulgentia fuit affixa, sive intra subsequentem totam octavam ⁴.

§ 2. Christifideles qui solent, nisi legitime impediantur, saltem bis in mense ad poenitentiae sacramentum accede-

¹ S. C. Indulg., *Patavina*, 13 sept. 1905, ad 2.

² S. C. Indulg., *Patavina*, 13 sept. 1905, ad 3.

³ S. C. Indulg., decr. 30 sept. 1852.

⁴ S. C. Indulg., 19 maii 1759; decr. 12 iun. 1822; *Aturen.*, 20 iun. 1836, ad 4; *Mechlinien.*, 15 dec. 1841, ad I; decr. 6 oct. 1870.

re, aut sanctam communionem in statu gratiae et cum recta piaque mente recipere quotidie, quamvis semel aut iterum per hebdomadam ab eadem abstineant, possunt omnes indulgentias consequi, etiam sine actuali confessione quae ceteroquin ad eas lucrandas necessaria foret, exceptis indulgentiis sive iubilaei ordinarii et extraordinarii sive ad instar iubilaei ¹.

CAN. 207.

Opere, cui praestando quis ex alio titulo obligatur, nequit indulgentia lucriferi, nisi in eiusdem concessione aliter expresse dicatur; qui tamen praestat opus sibi in sacramentalem poenitentiam iniunctum et indulgentiis forte ditatum, potest simul et poenitentiae satisfacere et indulgentias lucrari ².

CAN. 208.

Uni eidemque rei vel loco plures ex variis titulis adnecti possunt indulgentiae; sed uno eodemque opere cui ex variis titulis indulgentiae adnexae sint, non possunt plures acquiri indulgentiae, nisi agatur de confessione vel de communionem aut de indulgentia circa quam aliud expresse cautum fuerit ³.

¹ S. C. Indulg., decr. 9 dec. 1763; decr. 12 iun. 1822; *Veronen.*, 12 mart. 1855, ad 1, 3; decr. 25 febr. 1886; 5 dec. 1893, ad 1, 2; decr. 14 febr. 1906.

² Bened. XIV, const. « *Inter praeteritos* », 3 dec. 1749; S. C. Indulg., decr. 19 mart. 1841; *Briocен.*, 29 maii 1841, ad 2; *Quebecen.*, 15 dec. 1841; *Mechlinien.*, 10 maii 1844, ad 1, 2; 14 iun. 1901.

³ S. C. Indulg., decr. 29 febr. 1820, ad 3; *Briocен.*, 29 maii 1841, ad 1; *Mechlinien.*, 10 maii 1844, ad 3; *Galliarum*, 22 ian. 1858, ad 2; *Congreg. S. Bened.*, 29 febr. 1864, ad 2, 3; *Geneven.*, 12 ian. 1878, ad 3; *Quiten.*, 12 ian. 1878, ad 1.

CAN. 209.

Si ad assequendam indulgentiam confessio exigatur, haec debet esse sacramentalis, et ab iis etiam est peragenda qui lethalis peccati conscii non sint, licet necesse non sit ut sacramentalis absolutio poenitenti detur ¹.

CAN. 210.

Si ad lucrandam indulgentiam oratio praescribatur, mentalis tantum oratio non sufficit; oratio autem vocalis poterit arbitrio fidelium deligi, nisi specialis adsignetur, eamque licebit alterne cum socio recitare ².

CAN. 211.

Pia opera ad lucrandas indulgentias iniuncta, confessarii possunt in alia commutare pro iis qui, legitimo detenti impedimento, eadem praestare nequeant ³.

CAN. 212.

Muti lucrari possunt indulgentias adnexas publicis precibus, si corpore coniuncti ceteris fidelibus in eodem loco orantibus, mentem ac pios sensus ad Deum attollant; et si agatur de privatis orationibus, eorum confessarii eas commutare poterunt in pia opera exterius manifestata, aut satis erit ut ipsi eas mente signisve effundant, vel tantummodo legant ⁴.

¹ Bened. XIV, const. « *Inter praeteritos* », 3 dec. 1749; S. C. Indulg., 19 maii 1759; *Montis Falisci*, 20 aug. 1822, ad 2; *Mechlinien.*, 15 dec. 1841, ad 2; *Briocen.*, 6 maii 1852, ad 4

² S. C. Indulg., decr. 29 febr. 1820, ad 4; *Briocen.*, 29 maii 1841, ad 3; 6 maii 1887, ad 1; 13 sept. 1888, ad 1, 2.

³ Bened. XIV, const. « *Inter praeteritos* », 3 dec. 1749; S. C. Indulg., decr. 18 sept. 1862; 16 ian. 1886, ad 2.

⁴ S. C. Indulg., decr. 15 mart. 1852; decr. 18 iul. 1902.

TITULUS V.

De **Extrema Unctione**.

CAN. 213.

Extremae unctionis sacramentum conferri debet per sacras unctiones, adhibito oleo olivarum rite benedicto, et per verba in ritualibus libris ab Ecclesia probatis praescripta ¹.

CAPUT I.

De ministro extremae unctionis.

CAN. 214.

§ 1. Hoc sacramentum valide administrat omnis et solus sacerdos ².

§ 2. Legitimus autem minister est parochus loci, in quo degit infirmus; in casu autem necessitatis, vel de licentia saltem rationabiliter praesumpta sive eiusdem parochi sive

¹ Conc. Trid., sess. XIV, *de extrema unct.*, c. 1, can. 1, 3; Professio fid. Waldensib. praescr. ab Innocent. III; Confessio fid. a Michaelae Palaeologo Gregor. X oblata; Error 65, Armenor., damn. a Bened. XII; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; Bened. XIV, const. « *Ex quo* », 1 mart. 1756; Rit. Rom., tit. V, c. 1, *de sacram. extrem. unct.*, n. 1, 3, 15-20; c. 2, *Ordo ministrandi extrem. unct.*, n. 9, 10.

² C. 3, D. XCV; c. 14, X, *de verbor. signif.*, V, 40; Conc. Trid., sess. XIV, *de extrema unct.*, c. 1, 3, can. 4; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; Rit. Rom., tit. V, c. 2, *Ordo ministrandi extrem. unct.*, n. 1.

Ordinarii, alius quilibet sacerdos, salvo praescripto can. 274, n. 3, *De personis* ¹.

CAN. 215.

Parochus vel superior competens tenetur hoc sacramentum rite petenti administrare.

CAPUT II.

De subiecto extremae unctionis.

CAN. 216.

§ 1. Extrema unctio praeberi non potest, nisi fidei qui post usum rationis ob infirmitatem vel senium in periculo mortis versetur ².

§ 2. In eadem autem infirmitate hoc sacramentum tunc tantum iterari potest, cum infirmus in novum periculum mortis inciderit; item in dubio utrum idem an diversum sit mortis periculum ³.

CAN. 217.

Quando dubitatur num infirmus usum rationis attigerit, vel num mortuus sit, hoc sacramentum ministretur sub conditione ⁴.

¹ C. 1, *de privileg.*, V, 7, in Clem.; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; Rit. Rom., tit. V, c. 2, *Ordo ministrandi extrem. unct.*, n. 7.

² Conc. Trid., sess. XIV, *de extrema unct.*, c. 3; Confessio fid. a Michaele Palaeologo Gregor. X. oblata; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; const. « *Ex quo* », 1 mart. 1756; S. C. S. Off., 10 maii 1703, ad 8; 11 dec. 1850, ad 17; 10 apr. 1861, ad 1; S. C. de Sacramentis, decr. 8 aug. 1909, n. VIII; S. C. de Prop. Fide, 20 febr. 1801; 26 sept. 1821; Rit. Rom., tit. V, c. 1, *de sacram. extrem. unct.*, n. 5, 8, 9.

³ Conc. Trid., sess. XIV, *de extrema unct.*, c. 3; Rit. Rom., tit. V, c. 1, *de sacram. extrem. unct.*, n. 14.

⁴ Rit. Rom., tit. V, c. 1, *de sacram. extrem. unct.*, n. 12.

CAN. 218.

Hoc sacramentum non est conferendum illis qui impoenitentes in manifesto peccato mortali contumaciter perseverant; quod si id certo non constet, conferatur sub conditione ¹.

CAN. 219.

Infirmis autem qui quum suae mentis compotes essent, illud saltem implicate petierunt aut verisimiliter petiissent, etiamsi deinde sensus vel usum rationis amiserint, nihilominus praebeatur ².

CAN. 220.

Quamvis hoc sacramentum non sit de necessitate medii ad salutem, nemini tamen licet illud negligere; et omni studio et diligentia curandum ut infirmi, dum sui plene compotes sunt, illud recipiant ³.

CAPUT III.

De ritibus et caeremoniis extremae unctionis.

CAN. 221.

§ 1. Oleum olivarum, in sacramento extremae unctionis adhibendum, debet esse ad hoc benedictum a catholico

¹ C. 3. D. XCV; S. C. de Prop. Fide, 10 maii 1898; Rit. Rom., tit. V, c. 1. *de sacram. extrem. unct.*, n. 8.

² Rit. Rom., tit. V, c. 1. *de sacram. extrem. unct.*, n. 6, 7.

³ C. 11. X, *de poenit.*, V, 38; Conc. Trid., sess. XIV, *de extrema, unct.*, c. 3, can. 3; Innocent. IV, const. « *Sub catholicae* », 6 mart. 1254; Art. 19, de quo errorum Wikleff et Huss suspecti interrogandi iuxta Martin. V bullam « *Inter cunctas* », 22 febr. 1418; Bened. XIV, const. « *Ex quo* », 1 mart. 1756; S. C. S. Off., 23 mart. 1656; 13 nov. 1669; S. C. de Prop. Fide, 12 sept. 1645; Rit. Rom., tit. V, c. 1, *de sacram. extrem. unct.*, n. 1.

Episcopo vel a presbytero, qui facultatem illud benedicendi a Sede Apostolica obtinuerit ¹.

§ 2. Extra casum gravis necessitatis, unctiones, ipsa ministri manu, nullo adhibito instrumento, fiant ².

CAN. 222.

Oleum infirmorum domi, etsi in loco decenti, retinere parochis non licet, nisi in casu necessitatis, vel, dummodo accedat licentia episcopi, ex alia rationabili causa ³.

CAN. 223.

Poenitentiae et Eucharistiae sacramenta infirmis ante extremam unctionem, regulariter, praebeantur; sed si tempus et conditio infirmi id sinant, infirmo primum poenitentiam, deinde extremam unctionem ac postremo eucharistiam ministrare licet ⁴.

¹ Conc. Trid., sess. XIV, *de extrema unct.*, c. 1; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; Clem. VIII, instr. « *Sanctissimus* », 31 aug. 1595; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; const. « *Ex quo* », 1 mart. 1756; S. C. S. Off., 13 ian. 1611; 11 iul. 1754, ad 3; 14 sept. 1842; 15 maii 1878; S. R. C., *Coreyren.*, 19 ian. 1608; Pont. Rom., tit. *De officio in feria V. Coenae Domini*; Rit. Rom., tit. V, c. 1, *de sacram. extrem. unct.*, n. 3.

² S. C. S. Off., 11 iul. 1754, ad 2; S. C. de Prop. Fide, 21 iun. 1788; S. R. C., *Portus Aloysii*, 9 maii 1857, ad II; *Toletana*, 31 aug. 1872, ad 1, 3, 4; *Colimen.*, 12 iul. 1901; Rit. Rom., tit. V, c. 2, *Ordo ministrandi extrem. unct.*, n. 8.

³ C. 1, X, *de custodia Eucharistiae*, III, 44; S. R. C., *Gandaven.*, 16 dec. 1826, ad 1; *Toletana*, 31 aug. 1872, ad 5; *Compostellan.*, 15 nov. 1890, ad II; *Lauden.*, 23 iun. 1892, ad VII; S. Poenit., 19 sept. 1893, ad 2; Rit. Rom., tit. V, c. 1, *de sacram. extrem. unct.*, n. 3.

⁴ S. R. C., *Sanctimonial. Ord. Cist.*, 8 mart. 1879; Rit. Rom., tit. V, c. 1, *de sacram. extrem. unct.*, n. 2, 13.

CAN. 224.

§ 1. Uctiones, cum suis quaeque verbis, in libris ritualibus praescriptae, accurate peragantur; in casu autem verae necessitatis sufficit unica unctio in uno sensu aut rectius in fronte cum forma: *per istam sanctam unctionem indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti. Amen* ¹.

§ 2. Unctio renum in mulieribus semper omittatur ².

§ 3. Unctio renum in viris et unctio pedum tum in viris tum praesertim in mulieribus ex qualibet rationabili causa omitti potest ³.

TITULUS VI.

De Ordine.

CAN. 225.

Ordo seu sacra ordinatio est sacer Ecclesiae ritus, quo spiritualis potestas confertur ad munia spiritualia rite obeunda ⁴.

CAN. 226.

In Ecclesia Latina nomine ordinum *maiorum* vel ordinum *sacrorum* intelliguntur presbyteratus, diaconatus,

¹ Conc. Trid., sess. XIV, *de extrema unct.*, c. 1; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; S. C. S. Off., 11 iul. 1754, ad 4; 25 apr. 1906; Rit. Rom., tit. V, c. 1, *de sacram. extrem. unct.*, n. 10, 15-20; c. 2, *Ordo ministrandi extrem. unct.*, n. 9, 10.

² S. C. S. Off., 28 aug. 1889; Rit. Rom., tit. V, c. 1, *de sacram. extrem. unct.*, n. 15; c. 2, *Ordo ministrandi extrem. unct.*, n. 11.

³ S. C. S. Off., 28 aug. 1889; S. C. de Prop. Fide, 21 sept. 1843; S. R. C. *Ultrajecten.*, 14 aug. 1858; Rit. Rom., tit. V, c. 1, *de sacram. extrem. unct.*, n. 15; c. 2, *Ordo ministrandi extrem. unct.*, n. 11.

⁴ Conc. Trid., sess. XXIII, *de sacram. ordin.*, c. 3, can. 3.

subdiaconatus; *minores* sunt acolythatus, exorcistatus, lectoratus, ostiariatus ¹.

CAN. 227.

In iure verba: *ordinare, ordo, ordinatio, sacra ordinatio*, comprehendunt consecrationem episcopalem, ordines enumeratos in can. 226 et ipsam primam tonsuram, nisi aliud ex natura rei vel ex contextu verborum eruatur ².

CAPUT I.

De ministro sacrae ordinationis.

CAN. 228.

Sacrae ordinationis minister ordinarius est solus episcopus consecratus; extraordinarius est qui, caractere episcopali non insignitus, a Romano Pontifice potestatem acceperit aliquos ordines conferendi ³.

CAN. 229.

Nemini licet ordinatum a Romano Pontifice ad altiorem gradum promovere sine Sedis Apostolicae facultate ⁴.

¹ C. 11, 12, 14, D. XXXII; c. 4, D. LX; c. 5, 9, X, *de aetate et qualit.*, I, 14; Conc. Trid., sess. XXIII, *de sacram. ordin.*, c. 2, 4, can. 2; Pont. Rom., tit. *De sacris ordinibus in genere*.

² C. 11, X, *de aetate et qualit.*, I, 14.

³ C. 1, D. XXV; c. 24, D. XCIII; Conc. Trid., sess. XXIII, *de sacram. ordin.*, c. 4, can. 7; Art. 28, Ioann. Wicleff, damn. a Martin. V, per bullam « *Inter cunctas* », 22 febr. 1418; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; S. C. Ep. et Reg., *Neritonon.*, 22 dec. 1578; *Gravina*, 26 aug. 1616.

⁴ C. 12, X, *de temporib. ordinat.*, I, 11; Bened. XIV, ep. « *In postremo* », 20 oct. 1756.

CAN. 230.

Consecratio episcopalis reservatur Romano Pontifici ita ut nemini liceat quemquam consecrare episcopum, nisi prius constet de pontificio mandato ¹.

CAN. 231.

Episcopus consecrator debet alios duos episcopos adhibere, qui sibi in consecratione adsistant, nisi hac super re apostolicum indultum obtentum fuerit ².

CAN. 232.

§ 1. Unusquisque a proprio episcopo ordinetur ³.

§ 2. Episcopus proprius, iusta de causa non impeditus, per se ipse suos subditos ordinet; sed subditum diversi ritus, sine apostolico indulto, licite ordinare non potest ⁴.

CAN. 233.

Episcopus neminem promoveat, praesertim ad sacros ordines, nisi prius ex positivis argumentis moraliter certus sit de eius ad statum clericalem canonica idoneitate; secus

¹ Bened. XIV, ep. « *In postremo* », 20 oct. 1756; S. C. de Prop. Fide, 30 dec. 1781; Pont. Rom., tit. *De consecratione electi in episcopum*.

² C. 7, D. XXXIII; c. 5, D. LI; c. 6, 7, X, *de temporib. ordinat.*, I, 11; Pius IV, breve 11 aug. 1562; Alexand. VII, breve 27 febr. 1660; S. C. de Prop. Fide, 18 maii 1695; Pont. Rom., tit. *De consecratione electi in episcopum*.

³ C. 1, D. LXVII; c. 1-4, D. LXXI; c. 2, D. LXXII; c. 6, 7, 9, 10, C. IX, q. 2; c. 1-3, *de temporib. ordinat.*, I, 9, in VI°; Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 8; Innocent. XII, const. « *Speculatores* », 4 nov. 1694.

⁴ C. 9, X, *de temporib. ordinat.*, I, 11; Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 3; Innocent. XIII, const. « *Apostolici ministerii* », 23 maii 1723; Bened. XIII, const. « *In supremo* », 23 sept. 1724; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; S. C. C., *Calaguritana*, mense aug. 1592.

non solum graviter delinquit, sed et periculo se committit alienis communicandi peccatis ¹.

CAN. 234.

§ 1. Episcopus proprius, quod attinet ad ordinationem saecularium, est episcopus dioecesis in qua promovendus habeat domicilium ad normam can. 6, § 1, *De personis*; sed si agatur de collatione primae tonsurae animus perpetuo manendi in dioecesi probari debet iureiurando praestito in manibus Ordinarii vel eius delegati, ab ipso promovendo vel, si promovendus non sit sui iuris, ab illo sub cuius potestate est ².

§ 2 Per receptionem primae tonsurae clericus dioecesi incardinatur, salvo praescripto can. 637, § 4.

§ 3. Alius episcopus saecularem clericum licite non ordinat, nisi vel praehabita eiusdem incardinatione in propria dioecesi, ad normam can. 22 seq., *De personis*, vel acceptis ab eius Ordinario dimissoriis, scripto dandis ³.

¹ Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 4; Bened. XIV, ep. encycl. « *Ubi primum* », 3 dec. 1740; Pius IX, ep. encycl. « *Qui pluribus* », 9 nov. 1846; ep. encycl. « *Nostis* », 8 dec. 1849; Leo XIII, litt. encycl. « *Fin dal principio* », 8 dec. 1902; Pius X, ep. encycl. « *Pieni l'animo* », 28 iul. 1906.

² C. 3, *de temporib. ordinat.*, I, 9, in VI°; Innocent. XII, const. « *Speculatores* », 4 nov. 1694; S. C. Ep. et Reg., *Tranen.*, 31 aug. 1592; S. C. C., *Lucen.*, mense mart. 1587; *Neapolitan. seu Vici Equen.*, 12 mart. 1718; *Neapolitan. seu Caputaquen.*, 8 febr. 1721; *Elboren.*, 2 et 23 aug. 1721; *Valren. seu Sulmonen.*, 22 mart. 1732; *Asculana*, 7 febr. 1733, ad 1; *Rarenennaten.*, 28 sept. 1743; *Anconitan.-Senogallien.*, 28 sept. 1754; *Spolemana*, 20 nov. 1756; *Anconitan.*, 14 mart. 1795; *Lunen.-Sarzanen.*, 29 maii 1824, ad 1. 4; *Terracinen.*, *Privernen. et Albanen.*, 26 ian. 1833; *Caietan. et Terracinen.*, 31 ian. 1835; 24 nov. 1906, n. 3.

³ C. 1-5, D. LXXI; c. 2, D. LXXII; c. 7, C. IX, q. 2; c. 11, X, *de temporib. ordinat.*, I, 11; c. 2, 4. *de temporib. ordinat.*, I, 9, in VI°; Conc. Trid., sess. XIV, *de ref.*, c. 2, 3; sess. XXIII, *de ref.*, c. 8, 10; Pius II, const.

CAN. 235.

Litteras dimissorias pro saecularibus dare possunt, quamdiu iurisdictionem in territorio retinent:

1.º Episcopus proprius, postquam possessionem suae dioecesis legitime ceperit ad normam can. 233, § 3, *De personis*, licet nondum consecratus;

2.º Vicarius generalis ex speciali tamen episcopi mandato;

3.º Capitulum et vicarius capitularis post annum a vacante sede; intra annum vero solis arctatis ratione benefici recepti vel recipiendi, aut ratione certi alicuius officii, cui propter necessitatem dioecesis sine dilatione sit providendum; numquam autem dimissorias concedant iis qui ab episcopo reiecti fuerint;

4.º Apostolicus dioecesis administrator ¹.

CAN. 236.

Qui potest litteras dimissorias dare, potest quoque ordinare per se ipse, si character episcopali insignitus sit ².

« *Cum ex sacrorum* », 17 nov. 1461; Urban. VIII, const. « *Secretis* », 11 dec. 1624; Innocent. XII, const. « *Speculatores* », 4 nov. 1694; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. C., *Sypontina*, 14 ian. 1634; *Mutinen.*, 26 ian. 1658; *Pientina seu Ilcinen.*, 18 iul. 1733; decr. « *A primis* », 20 iul. 1898, n. 4.

¹ C. 2, 3, 4, *temporib. ordinat.*, I, 9, in VI°; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 10; sess. XXIII, *de ref.*, c. 10; S. C. Ep. et Reg., *Squillacen.*, 3 ian. 1594; *Neapolitana*, 12 ian. 1604; *Salernitana*, 28 ian. 1606; S. C. C., *Squillacen.*, a. 1594; *Burgen.*, 10 febr. 1594; *Ripana*, mense mart. 1634; *Mexicana*, 24 apr. 1700; decr. « *A primis* », 20 iul. 1898, n. 4; decr. « *Vetuit* », 22 dec. 1905, n. 4; 24 nov. 1906.

² Reg. 72, R. L., in VI°.

CAN. 237.

§ 1. Litterae dimissoriae ne concedantur, nisi habitis antea omnibus testimoniis, quae episcopus proprius quando per se ipse ordinat, exigere debet ad normam can. 271-278.

§ 2. Si post datas litteras dimissorias nova testimonia necessaria sint ad normam can. 272, § 3, episcopus alienus ne ordinet, antequam Ordinarius eadem transmiserit.

§ 3. Quod si promovendus tempus sufficiens ad contrahendum impedimentum ad normam mem. can. 272, transegerit in ipsa dioecesi episcopi ordinantis, hic testimonia potest directo colligere.

CAN. 238.

Litterae dimissoriae mitti possunt ab episcopo proprio, etiam Cardinali episcopo suburbicario, ad quemlibet episcopum, communionem cum Sede Apostolica habentem, excepto tantum, citra apostolicum indultum, episcopo ritus diversi a ritu promovendi ¹.

CAN. 239.

Quilibet episcopus, acceptis legitimis litteris dimissoriis, alienum subditum licite ordinat, dummodo ipse de litterarum authenticia dubitare nullatenus possit.

CAN. 240.

Litterae dimissoriae possunt ab ipso concedente vel ab eius successore limitari aut revocari, sed semel concessae non extinguuntur, resoluto iure dandis ².

¹ C. 9, X, *de temporib. ordinat.*, I, 11; Conc. Trid., sess. XXIII. *de ref.*, c. 3; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742.

² C. 9, *de off. deleg.*, I, 14. in VI°: Reg. 14. 16. 46. R. I. in VI°: S. C. Ep. et Reg. *Oritan.*, 21 noy. 1600.

CAN. 241.

§ 1. Regulares votorum solemnium et professi votorum simplicium perpetuorum in Congregationibus religiosis iuris pontificii a nullo episcopo ordinari licite possunt sine litteris dimissoriis proprii superioris maioris ¹.

§ 2. Maior superior potest praeterea suis subditis votorum simplicium de quibus in can. 446, 447, *De personis*, dimissorias concedere, sed dumtaxat ad primam tonsuram et ordines minores assequendos ².

§ 3. Imo abbas regularis de regimine, etsi sine territorio *Nullius*, potest conferre primam tonsuram et ordines minores, dummodo promovendus sit ipsi subditus vi professionis saltem simplicis, ipse vero sit presbyter et benedictionem abbatialem legitime acceperit; extra hos limites ordinatio, ab eodem collata, sublato quolibet privilegio, est irrita, nisi ordinans fuerit caractere episcopali insignitus ³.

¹ C. 1, D. LVIII; c. 5, X, *de temporib. ordinat.*, I, 11; S. C. Ep. et Reg., decr. « *Auctis admodum* », 4 nov. 1892, n. 1.

² S. C. Ep. et Reg., litt. encycl. 12 iun. 1858, n. VII; decr. « *Auctis admodum* », 4 nov. 1892, n. 2.

³ C. 1, D. LXIX; c. 1, X, *de supplenda neglig. praelat.*, I, 10; c. 11, X, *de aetate et qualitat.*, I, 14; c. 3, *de privileg.*, V, 7, in VI°; Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 10; Bened. XIII, const. « *Commissi* », 6 maii 1725; Bened. XIV, const. « *Ad audientiam* », 15 febr. 1753; S. C. S. Off., 15 iul. 1903; S. C. Ep. et Reg., *S. Hippolyti*, 20 aug. 1852; S. C. C., *Portugallien.*, 2 apr. 1591; *Tullen.*, 19 dec. 1596; 11 maii 1624; *Calaritan.*, 13 febr. 1639; *Catanien.*, 15 febr. 1642; *Panormitan.*, 16 mart. 1647. ad I; *Leodien.*, 14 mart. 1648; 7 aug. 1649, ad 2; *Conimbricen.*, 26 iun. 1655; 26 ian. 1709; 16 dec. 1713, ad 1; *Uratistarien.*, 12 febr. 1724; *Brixien.*, 12 dec. 1733, ad VI; *Congreg. Olivetan.*, 24 sept. 1788; *Collen.*, 24 ian. 1795; S. R. C., decr. 27 sept. 1659, n. 17, 19; *S. Hippolyti*, 31 aug. 1867. ad 8.

§ 4. Ordinatio ceterorum omnium alumnorum cuiusvis religionis regitur iure saecularium, nisi speciale apostolicum indultum religio obtinuerit ¹.

CAN. 242.

Episcopus ad quem superior religiosus litteras dimissorias mittere debet, est episcopus dioecesis, in qua sita est domus religiosa, ad cuius familiam pertinet ordinandus ².

CAN. 243.

§ 1. Tunc tantum superior religiosus ad alium episcopum dimissorias mittere potest, cum episcopus dioecesanus licentiam dederit, aut sit diversi ritus, aut sit absens, aut non sit habiturus proximo legitimo tempore ad normam can. 285, § 2 et 3, ordinationem vel denique cum dioecesis vacet ³.

§ 2. Necesse est ut singulis casibus res episcopo ordinaturo constet ex authentico Curiae episcopalis testimonio ⁴.

¹ S. Pius V, const. « *Romanus Pontifex* », 14 oct. 1568; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. Ep. et Reg., 6 maii 1864, ad 1, 2.

² Innocent. XIII, const. « *Apostolici ministerii* », 23 maii 1723; Bened. XIII, const. « *In supremo* », 23 sept. 1724; Bened. XIV, const. « *Impositi nobis* », 27 febr. 1747; S. C. Ep. et Reg., *Ord. Eremit. Camald.*, 13 iul. 1730; S. C. C., *Hispaniarum*, a. 1589; *Catanien.*, a. 1595; decr. 15 mart. 1596; *Senonen.*, 28 febr. 1654; *Caputaquen.*, 17 dec. 1712; *Brixien.*, 12 dec. 1733, ad III-V; *Lunen.-Sarzanen.*, 18 aug. 1888.

³ Innocent. XIII, const. « *Apostolici ministerii* », 23 maii 1723; Bened. XIII, const. « *In supremo* », 23 sept. 1724; Bened. XIV, const. « *Impositi nobis* », 27 febr. 1747; S. C. Ep. et Reg., *Minor. Obserr.*, 11 iun. 1638; *Ord. Eremit. Camald.*, 13 iul. 1730; S. C. C., a. 1573; *Hispaniarum*, a. 1589; *Catanien.*, a. 1595; decr. 15 mart. 1596; *Senonen.*, 28 febr. 1654; *Tirasonen.*, 13 iul. 1782; *Lunen.-Sarzanen.*, 18 aug. 1888.

⁴ Bened. XIV, const. « *Impositi nobis* », 27 febr. 1747; S. C. Ep. et Reg., *Ord. Eremit. Camald.*, 13 iul. 1730; S. C. C., 24 aug. 1619; *Tirasonen.*, 13 iul. 1782; *Lunen.-Sarzanen.*, 18 aug. 1888.

CAN. 244.

Caveant superiores religiosi ne in fraudem episcopi dioecisani subditum ad aliam religiosam domum mittant aut concessionem dimissoriarum de industria in id tempus differant, quo episcopus vel abfuturus sit, vel nullas habiturus ordinationes ¹.

CAN. 245.

§ 1. Vicarius apostolicus, Praefectus apostolicus, Superior Missionis, Praelatus *Nullius*, si caractere episcopali insigniti sint, episcopo dioecesano aequiparantur quod pertinet ad ordinationem.

§ 2. Si episcopali caractere careant, possunt nihilominus:

1.° Conferre primam tonsuram et ordines minores tum saecularibus ad normam can. 234, tum religiosis de quibus in can. 241, § 4, tum etiam religiosis de quibus in eodem canone § 1, 2, acceptis tamen dimissoriis litteris legitimi superioris, ita ut ordinatio extra hos limites ab eisdem collata sit irrita.

2.° Dare litteras testimoniales et dimissorias etiam ad ordines maiores ad normam can. 237-240 ².

¹ Bened. XIV, const. « *Impositi nobis* », 27 febr. 1747; S. C. Ep. et Reg., *Minor. Obserr.*, 11 iun. 1638; S. C. C., decr. 15 mart. 1596; *Tirasonen.*, 13 iul. 1782.

² S. C. C., *Nullius Nonantulae*, 19 ian. 1636.

CAPUT II.

De subiecto sacrae ordinationis.

CAN. 246.

§ 1. Sacram ordinationem valide recipit solus vir baptizatus; licite autem qui ad normam sacrorum canonum debitis conditionibus praeditus sit, neque ulla detineatur irregularitate aliove impedimento ¹.

§ 2. Qui ordinem illegitime, etsi absque culpa, receperint, prohibentur illum ordinem, durante impedimento, exercere, nisi aliud expresse caveatur ².

CAN. 247.

§ 1. Nemo ex saecularibus ordinetur, qui iudicio proprii episcopi non sit necessarius vel utilis ecclesiis dioecesis ³.

§ 2. Quilibet ordinatus adscribatur alicui ecclesiae vel pio loco dioecesis eique inserviat ¹.

CAN. 248.

Proprius episcopus vel superior religiosus maior potest suis subditis ex quavis canonica causa, occulta quoque.

¹ C. 52, 60, C. I, q. 1; c. 1, 3, X, *de presbyt. non bapt.*, III, 43; S. C. S. Off., 2 mart. 1842.

² C. 1, D. LII; c. un., X, *de clerico per saltum prom.*, V, 29; Pius II, const. « *Cum ex sacrorum* », 17 nov. 1461; Urban. VIII, const. « *Secretis* », 11 dec. 1624.

³ Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 2; sess. XXIII, *de ref.*, c. 11, 16; Innocent. XIII, const. « *Apostolici ministerii* », 23 maii 1723; Bened. XIII, const. « *In supremo* », 23 sept. 1724; Pius X, ep. encycl. « *Pieni l'animo* », 28 iul. 1906.

⁴ C. 1, 2, D. LXX; Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 11, 16.

etiam extraiudicialiter, ascensum ad ordines interdicere, salvo iure recursus ad Sanctam Sedem vel etiam ad Moderatorem generalem, si agatur de religiosis et ascensum interdixerit superior provincialis ¹.

CAN. 249.

Nefas est quemquam quovis modo ob quamlibet rationem ad statum clericalem cogere, vel vocatum et idoneum ab eodem avertere ².

CAN. 250.

§ 1. Curandum ut pueri inde a teneris annis in seminario recipiantur, sed omnes seminarii alumni ibidem commorari tenentur saltem per integrum sacrae theologiae curriculum, nisi Ordinarius in casibus peculiaribus, gravi de causa, dispensaverit ³.

§ 2. Qui ad ordines adspirent, et extra seminarium legitime morentur, commendentur pio et idoneo sacerdoti, qui iis invigilet eosque ad pietatem informet.

Art. I. - *De requisitis positivis in subiecto
sacrae ordinationis.*

CAN. 251.

§ 1. Prima tonsura aliique ordines illis tantum conferendi sunt, qui propositum habeant ascendendi ad presby-

¹ Conc. Trid., sess. XIV, *de ref.*, c. 1; S. C. C., *Strongolen.*, 3 iul. 1634; *Vercellen.*, 21 mart. 1643; *Alerien.*, 24 nov. 1654; *Remen.*, 21 apr. 1668; *Maioricen.*, 5 mart. 1689; *Asculana*, 21 apr. 1792.

² S. C. C., *Ipren.*, 16 dec. 1719; *Parisien.*, 25 ian. et 12 iul. 1721; *Meletitana*, 18 iun. 1792.

³ C. 1, C. XII, q. 1; Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 18; Bened. XIV. ep. encycl. « *Ubi primum* », 3 dec. 1740.

teratum et de quibus merito conicere liceat aliquando dignos futuros esse presbyteros ¹.

§ 2. Ordinatus tamen qui superiores ordines recipere recuset, nec potest ab episcopo ad eos recipiendos obligari, nec prohiberi a receptorum ordinum exercitio, nisi impedimento canonico detineatur ².

CAN. 252.

§ 1. Ut quis licite ordinari possit, requiruntur insuper :

- 1.° Recepta confirmatio;
- 2.° Mores ordini recipiendo congruentes;
- 3.° Aetas canonica;
- 4.° Debita scientia;
- 5.° Ordinum inferiorum susceptio;
- 6.° Interstitiorum observatio;
- 7.° Titulus canonicus, si agatur de ordinibus maioribus ³.

§ 2. Quod pertinet ad consecrationem episcopalem serventur can. 230 sequ., *De personis*.

CAN. 253.

Aetas canonica est pro prima tonsura saltem annus decimus quartus completus et aetas maturior, iudicio episcopi.

¹ C. 4, *de temporib. ordinat.*, I, 9, in VI°; Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 4, 11; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*.

² C. 1, 2, 7, 8, D. LXXIV.

³ C. 1, D. LII; c. 2, D. LXX; c. 1, D. LXXVII; c. un., X, *de clerico per saltum prom.*, V, 29; Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 4; Prop. 51, 53, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI. per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; S. C. Ep. et Reg., *Rhegien.*, *Veronen.*, *Mantuan.*, *Bririen. et Senogallien.*, 15 febr. 1578; *Calren.*, 25 febr. 1592; S. C. C., *Nullius*, a. 1602; *Ordin. Capuccinor.*, 15 nov. 1710; *Ordin. S. Basil.*, 6 maii 1775; *Anglonen. et Tursien.*, 15 maii 1802; *Seguntina seu Mimaten.*, 11 mart. 1843; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*.

pro minoribus ordinibus; pro subdiaconatu annus 21 completus; pro diaconatu 22 completus; pro presbyteratu 24 completus ¹.

CAN. 254.

§ 1. Nemo sive saecularis sive religiosus ordinetur, nisi saltem regulare humaniorum studiorum curriculum expleverit, si agatur de prima tonsura et minoribus ordinibus; saltem per annum integrum, praemisso philosophiae cursu, sacrae theologiae operam dederit, si de subdiaconatu; saltem per integrum biennium, si de diaconatu; saltem per integrum triennium, si de presbyteratu ².

§ 2. Haec studia peracta esse debent non privatim, sed in scholis ad id institutis iuxta studiorum rationem can. 638 determinatam ³.

CAN. 255.

§ 1. Clerici minores ad subdiaconatum, subdiaconi ad diaconatum, diaconi ad presbyteratum, si per annum saltem in suo ordine non sint versati, ascendere non permittantur ⁴.

§ 2. Haec interstitia remittere vel protrahere potest episcopus proprius ob rationabilem causam pro sua prudentia,

¹ C. 3, *de aetate et qualitat.*, I, 6, in Clem.; Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 12; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; S. C. Ep. et Reg., *Alberna*, mense apr. 1593; S. C. C., *Fanen.*, a. 1594; 16 mart. 1675; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*.

² S. C. Ep. et Reg., decr. « *Auctis admodum* », 4 nov. 1892, n. 6; S. C. de Religiosis, declar. 7 sept. 1909, ad 1, 2, 4; declar. 7 dec. 1909; 31 maii 1910; S. C. Consist., 24 mart. 1911, ad 1.

³ S. C. de Religiosis, declar. 7 sept. 1909, ad 6; 31 maii 1910, ad 1, 2.

⁴ Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 11, 13, 14; Innocent. XII, const. « *Speculatores* », 4 nov. 1694; S. C. C., *Nullius*, 30 iun. 1597; 30 sept. 1609; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*.

vel, si agatur de religiosis, iudicio superioris qui dimissorias dedit ¹.

§ 3. Numquam tamen, nisi de speciali licentia Romani Pontificis, minores ordines cum subdiaconatu, duove sacri ordines uno eodemque die, reprobata quavis consuetudine, conferantur ².

CAN. 256..

Pro religiosis de quibus in can. 241, § 1 titulus canonicus est professio religiosa ³.

CAN. 257.

§ 1. Pro clericis saecularibus et pro religiosis de quibus in can. 241, § 4, titulus canonicus est titulus beneficii eoque deficiente, patrimonii aut pensionis, si necessitas aut utilitas dioecesis id requirant ⁴.

¹ Conc. Trid., sess. XXIII. *de ref.*, c. 11, 13, 14: S. C. Ep. et Reg., *Spoletana-Caietana*, 14 febr. 1581; *Aliphana*, 9 aug. 1593; *Ord. Eremit. Camald.*, 13 iul. 1730; S. C. C., *Aquen.*, mense iun. 1589; *Nolana*, mense sept. 1591; 17 maii 1593; 31 maii et 1 iul. 1597; 12 sept. 1609; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*.

² C. 13, 15, X. *de temporib. ordinat.*, I, 11; c. 2, X. *de eo, qui furtive*, V, 30; Conc. Trid., sess. XXIII. *de ref.*, c. 13; S. C. C., *Nullius*, a. 1597; *Boren.*, 7 maii 1707; *Calaritan.*, 21 febr. 1728; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*.

³ S. Pius V, const. « *Romanus Pontifex* », 14 oct. 1568; S. C. Ep. et Reg., 20 ian. 1860, ad l. 4; decr. « *Auctis admodum* », 4 nov. 1892, n. 2; S. C. de Prop. Fide, instr. 27 apr. 1871, n. 4.

⁴ C. 2, 23, X. *de praebendis*, III, 5; Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 2; S. Pius V, const. « *Romanus Pontifex* », 14 oct. 1568; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; Prop. 53, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; S. C. C., a. 1573; *Squillacen.*, mense sept. 1588; *Seguntin.*, mense oct. 1589; 9 sept. 1679; 12 mart. 1718; *Nepesin.*, 21 nov. 1750; S. C. de Prop. Fide, instr. 27 apr. 1871, n. 3; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*.

§ 2. Hic titulus debet esse et vere securus pro tota ordinati vita et vere sufficiens ad congruam eiusdem sustentationem secundum normas ab Ordinariis pro diversis locorum et temporum necessitatibus et adiunctis datas et a Sede Apostolica approbatas ¹.

CAN. 258.

§ 1. Ordinatus in sacris, si titulum amittat, alium sibi provideat, nisi, iudicio episcopi, eius congruae sustentationi aliter cautum sit ².

§ 2. Qui, citra apostolicum indultum, clericum in sacris sine titulo canonico aut cum titulo non sufficienti scienter ordinaverint aut ordinari permiserint, debent ipsi eorumque successores eidem egenti alimenta necessaria praebere, donec congruae eiusdem sustentationi aliter provisum fuerit ³.

¹ Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 2; Innocent. XII, const. « *Speculatores* », 4 nov. 1694; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; S. C. Ep. et Reg., *Caesenaten.*, 15 maii 1590, ad 1; S. C. C., a. 1573; *Seguntina*, 26 oct. 1589; 5 febr. 1604; 23 maii 1609; *Terracinen.*, 20 iul. 1619; 21 iul. 1629; 6 mart. 1638; 15 mart. 1652; *Sipontina*, 29 nov. 1670; 16 nov. 1686; *Florentin.*, 28 iun. 1704; *Romana*, 27 maii 1713; *Fanen.*, 21 aug. 1717; *Tolentin.*, 2 oct. 1717; *Ariminen.*, 8 et 29 aug. 1722, 15 maii et 17 iul. 1723; *Sanen.*, 15 sept. 1838; *Compsana*, 2 mart. 1861; *Lancianen.*, 3 febr. 1884; S. C. de Prop. Fide, instr. 27 apr. 1871, n. 1.

² Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 2; S. C. C., *Terracinen.*, 20 iul. 1619; *Parmen.*, 20 iul. 1641; *Bitecten.*, 28 nov. 1686 et mense iul. 1687; *Lancianen.*, 9 febr. 1726; *Asten.*, 3 apr. et 22 maii 1734; *Tusculana*, 10 maii 1783; S. C. de Prop. Fide, instr. 27 apr. 1871, n. 11-13; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*.

³ C. 13, X, *de aetate et qualitat.*, 1, 14; c. 2, 4, 16, X, *de praebendis*, III, 5; c. 37, *de praebendis*, III, 4, in VI°; S. C. Ep. et Reg., *Pharen.*, a. 1593; *Lucana*, 16 iun. 1692; S. C. C., *Civitatis Ducalis*, mense ian. 1589

§ 3. Si episcopus aliquem ordinaverit absque titulo canonico cum pacto ut ordinatus non petat ab ipso alimenta, hoc pactum viribus caret, salvo praescripto can. 179, n. 3, *De delictis et poenis*.

CAN. 259.

§ 1. Si nullus titulus de quo in can. 257, § 1, praesto sit, suppleri potest titulo servitii dioecesis, et in locis S. C. de Prop. Fide subiectis titulo missionis ita tamen ut ordinandus, iureiurando interposito, se devoveat perpetuo missionis servitio, sub omnimoda superioris pro tempore auctoritate ¹.

§ 2. Ordinarius presbytero, promoti titulo servitii ecclesiae vel missionis, debet officium vel subsidium, ad congruam eiusdem sustentationem sufficiens, conferre.

Art. II. - *De irregularitatibus aliisque impedimentis*.

CAN. 260.

Impedimentum perpetuum quod venit nomine *irregularitatis*, sive ex defectu sit sive ex delicto, non contrahitur, nisi fuerit in sequentibus canonibus expressum.

CAN. 261.

Sunt irregulares ex defectu :

1.º Illegitimi, sive illegitimitas sit publica sive occulta, nisi fuerint legitimati vel vota solemnia professi.

2.º Corpore vitiati qui nec secure propter debilitatem, nec decenter propter deformitatem altaris ministerio fungi valeant; ad impediendum tamen exercitium ordinis legi-

¹ S. C. de Prop. Fide, instr. 27 apr. 1871, n. 3, 6-10; 4 febr. 1873. ad 4, 5; decr. 18 aug. 1885.

time recepti, gravior requiritur defectus, neque ob hunc defectum prohibentur actus qui rite poni possunt.

3.° Qui epileptici vel amentes vel a daemone possessi fuerunt; quod si haec post receptos ordines acciderint et iam cessavisse certo constiterit, Ordinarius vel superior religiosus maior potest suis subditis receptorum ordinum exercitium permittere.

4.° Bigami qui, nempe, cum duabus vel pluribus mulieribus matrimonium validum successive contraxerunt.

5.° Qui infamia iuris notantur.

6.° Qui munus carnificis susceperint eorumque voluntarii ac immediati ministri in executione capitalis sententiae ¹.

¹ C. 2, 3; 5, D. XXVI; c. 1-5, D. XXXIII; c. 10, 14, D. XXXIV; c. 1, D. XXXVI; c. 56, 59, D. I; c. 5, D. LI; c. 1, D. LV; c. 17, X, *de temporib. ordinat.*, I, 11; c. 1, 12, 14, X, *de filiis presbyt.*, I, 17; c. 5, X, *de servis non ordinand.*, I, 18; c. 2, 7, X, *de corpore vitiat.*, I, 20; c. 1, X, *de bigamis.*, I, 21; c. 3, X, *de clandestina despons.*, IV, 3; c. 1, 6, 13, X, *qui filii*, IV, 17; c. 1, 2, *de filiis presbyt.*, I, 11, in VI°; Reg. 87, R. I., in VI°; Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 17; Bened. XIV, const. « *Redditae nobis* », 5 dec. 1744; S. C. S. Off., 2 iun. 1718; S. C. Ep. et Reg., *Ariminen.*, 14 maii 1591; *Faventina*, 30 aug. 1839; 20 ian. 1860, ad 2; S. C. C., *Panormitana*, 10 apr. 1683; *Alexanen.*, 27 apr. 1686; *Messanen.*, 28 apr. 1688; *Firmana*, 24 maii 1723; *Mediolanen.*, 10 febr. et 2 dec. 1724; *Cosentina*, 13 iul. 1725; *Florentina*, 23 aug. 1727; *Abellinen.*, 28 iul. 1770; *Augustana*, 19 dec. 1772; *Comen.*, 5 maii 1775; *Malacitana*, 6 maii 1775; *Sarsinaten.*, 21 apr. 1792; *Albinganen.*, 20 ian. 1798; *Barchinonen.*, 11 iul. 1801; *Fulginaten.*, 25 ian. 1806; *Sutrina*, 22 aug. 1807; *Neapolitana*, 17 sept. 1814; *Camenacen.*, 17 febr. 1821; *Comaclen.*, 19 iul. 1828; *Reatina et Nursina*, 14 maii 1831; *Platien.*, 28 ian. 1832; *Imolen.*, 14 apr. 1832; *Aturen.*, 24 sept. 1832; *Melphicten.*, 25 maii 1833; *Fabrianen.*, 7 sept. 1833; *Agrigent.*, 18 dec. 1841; *Nanneten.*, 21 iul. 1832, 3 aug. 1833 et 19 apr. 1845; *Neocastren. et Cathacen.*, 7 aug. 1847; *Taurinen.*, 29 ian. 1848; *Panormitana*,

CAN. 262.

Sunt irregulares ex delicto :

1.° Apostatae notorii a fide.

2.° Qui praeter casum extremae necessitatis baptismum ab acatholicis quovis modo receperunt.

3.° Qui matrimonium contrahere vel civilem tantum actum ponere ausi sunt vinculo matrimoniali aut ordine sacro aut votis religiosis etiam simplicibus ac temporariis ligati, vel cum muliere iisdem votis adstricta aut matrimonio valido coniuncta.

4.° Qui homicidium perpetrarunt aut foetus humani abortum procuraverunt, effectu sequuto, omnesque in his delictis operam conferentes.

5.° Qui seipsos vel alios mutilaverunt.

6.° Clerici medicam vel chirurgicam artem sibi vetitam exercentes, si exinde mors sequatur.

7.° Qui actum, clericis in ordine sacro constitutis reservatum, ponunt vel eo ordine carentes, vel ab eius exercitio poena canonica tum personali tum locali prohibiti ¹.

20 apr. 1850; *Camerinen.*, 27 iun. 1850; *Vercellen.*, 28 iul. 1860; *Ianuen.*, 29 nov. 1862; *Comaclen.*, 5 dec. 1863; *Aesina*, 26 nov. 1864; *Pinhelen.*, 16 iun. 1865; *Soanen.*, 22 sept. 1866; *Bergomen.*, 22 sept. 1866 et 13 iun. 1868; 9 aug. 1890; S. C. de Prop. Fide, deer. 13 apr. 1807, n. X; 22 sept. 1828; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*.

¹ C. 2, 5, 6, 8, 9, 32, 41, 49, 52, 69. D. L; c. 5. D. LI; c. 4, 5, 6. D. LV; c. 1, D. LXXXI; c. 3, 4, C. I, q. 4; c. 10, C. I, q. 7; c. 17, X, *de temporib. ordinat.*, I, 11; c. 7, X, *de aetate et qualitat.*, I, 14; c. 3, X, *de corpore ritiat.*, I, 20; c. 9, X, *ne clerici*, III, 50; c. 6, 7, 8, 10, 11, 18, 19, 20, X, *de homicidio*, V, 12; c. 3, 4, 9, X, *de clerico excom.*, V, 27; c. 1, 2, X, *de clerico non ordin.*, V, 28; c. 1, *de sententia et re iudic.*, II, 14, in VI°; c. 1, 18, 20, *de sent. excom.*, V, 11, in VI°; Conc. Trid., sess. XIV, *de ref.*, c. 7; sess.

CAN. 263.

Delicta de quibus in can. praec. irregularitatem non pariunt, nisi fuerint gravia peccata, post baptismum perpetrata, externa, sive publica sive occulta ¹.

CAN. 264.

Irregularitas, sive ex delicto sive ex defectu, semel contracta, non extinguitur citra legitimam dispensationem, salvo praescripto can. 261, 1.º ².

XXIV, *de ref.*, c. 6; Clem. VII, const. « *Cum sicut* », 15 ian. 1530; Sixtus V, const. « *Effrenatam* », 29 oct. 1588; Gregor. XIV, const. « *Sedes Apostolica* », 31 maii 1591; Prop. 53, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; S. C. C., *Tunkin.*, 9 febr. 1669; 22 apr. 1673; 15 dec. 1674; *Leodien.*, 7 iul. 1703; *Papien.*, 21 maii 1718; *Romana*, 21 maii 1718, ad 1; *Vicentina*, 19 apr. 1738; *Albinganen.*, 7 apr. 1753; *S. Marci*, 8 iun. 1771; *Veronen.*, 16 febr. 1805; *Forolivien.*, 27 apr. 1816; *Caietana*, 14 iun. 1823 et 20 nov. 1824; *Aquipendien. et Suanen.*, 21 iul. 1827; *Baren.*, 24 ian. 1829; *Tricentin.*, 7 sept. 1833; *Oppiden.*, 13 febr. 1841; *Civitatis Castell*, 13 mart. 1843; S. C. de Prop. Fide, instr. 20 oct. 1884, n. 11; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*.

¹ C. 1, D. LXXXI; c. 9, 15, 16, X, *de homicidio*, V, 12; c. un., *de homicidio*, V, 4, in Clem.; S. C. Ep. et Reg., *Ianuen.*, 23 maii 1589; S. C. C., *Bituntina*, a. 1599; *Hispalen.*, 25 ian. 1726.

² C. 1, 14, X, *de filiis presbyter.*, I, 17; c. 1, 2, *de filiis presbyt.*, I, 11, in VIº; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 6; Clem. VII, const. « *Cum sicut* », 15 ian. 1530; Prop. 56, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; S. C. C., *Caesenaten.*, 29 apr. 1702; *Cameracen.*, 17 febr. 1721; *Comen.*, 6 maii 1775; *Camenecen.*, 30 iul. 1785; *Farentina*, 17 dec. 1796; *Albinganen.*, 11 febr. 1797 et 20 ian. 1798; *Melphicten.*, 25 ian. 1806; *Fulginaten.*, 8 mart. 1806; *Asculana*, 20 febr. 1808; *Neapolitana*, 17 sept. 1814; *Florentina*, 19 apr. 1823; *Hydruntina*, 21 febr. 1824; *Catanien.*, 12 sept. 1829; *Adiacen.*, 22 iun. 1850 et 29 nov.

CAN. 265.

Sunt simpliciter impediti :

1.° Filii acatholicorum, donec parentes in suo errore permanserint, et filii orti ex matrimonio valido inter partem catholicam et partem acatholicam sine Ecclesiae dispensatione ab impedimento mixtae religionis, donec parentes dispensationem obtinuerint.

2.° Viri uxorem habentes.

3.° Qui officium vel administrationem gerunt clericis vetitam cuius rationes reddere debeant, donec, deposito officio, et administratione atque rationibus redditis, liberi facti sint.

4.° Servi servitute proprie dicta ante acceptam libertatem.

5.° Qui ad militare servitium regulare et ordinarium adstringuntur, antequam illud expleverint; eo autem expleto, sacris ne initientur, nisi elapso laudabilis probationis anno.

6.° Excommunicati, interdicti aut suspensi sive ad modum censurae sive ad modum poenae vindicativae.

7.° Male promoti, antequam promotionis vitium rite purgaverint.

8.° Neophyti, nisi, iudicio episcopi, sufficienter probati.

9.° Qui infamia facti laborant, donec ipsa, iudicio Ordinarii, perduret ¹.

1851; *Treviren.*, 27 ian. 1855; *Barbastren.*, 12 sept. 1858; *Bergomen.*, 27 nov. 1858; *Pampilonen.*, 25 sept. 1859; *Matheranen.*, 22 sept. 1860; *Burdigalen.*, 28 ian. 1865.

¹ C. 1, 2, D. XLVIII; c. 1, 5, D. LI; c. 1, D. LII; c. un., D. LIII; c. 1-7, 12, 21, D. LIV; c. 1, D. LV; c. 9, D. LXI; c. 17, X, *de temporib. ordinat.*.

CAN. 266.

Ignorantia impedimentorum et irregularitatum sive ex delicto sive ex defectu ab eisdem non excusat ¹.

CAN. 267.

Irregularitates et impedimenta multiplicantur ex diversis eorumdem causis, non autem ex repetitione eiusdem causae.

CAN. 268.

§ 1. Licet locorum Ordinariis per se vel per Vicarium specialiter deputandum ab irregularitatibus omnibus ex delicto occulto provenientius, ea excepta quae oritur ex homicidio voluntario et quae ad forum contentiosum deducta sit, suos subditos dispensare ².

§ 2. Eadem facultas competit etiam Superioribus religiosis qui suis subditis litteras dimissorias concedere possint.

CAN. 269.

§ 1. In precibus pro irregularitatum ac impedimentorum dispensatione, omnes irregularitates ac impedimenta

I, 11; c. 1, 3-6, X, *de serris non ordin.*, I, 18; c. un., X, *de obligat. ad ratiocin.*, I, 19; c. 56, X, *de testibus*, II, 20; c. 3, 5, X, *de clericis coniug.*, III, 3; c. 21, X, *de accusationib.*, V, 1; c. 4, *de temporib. ordinat.*, I, 9, in VI°; Reg. 87, R. I., in VI°; c. un., *de roto et roti redemptione*, tit. VI, in Extravag. Ioann. XXII; Pius II, const. « *Cum ex sacrorum* », 17 nov. 1461; Clem. VIII, const. « *Nuper* », 6 oct. 1593; S. C. S. Off., 28 nov. 1668; 4 dec. 1890; 6 mart. 1891; 3 febr. 1898, ad 2; S. C. Ep. et Reg., *Mutinen.*, 12 aug. 1611; S. C. C., *Tricaricen.*, a. 1609; *Meleritana*, 13 aug. 1718; *Pragen.*, 12 maii 1759; *Sarnen.*, 26 febr. 1825; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*.

¹ S. C. C., *Arianen.*, 23 ian. 1808

² Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 6.

indicanda sunt; secus dispensatio generalis valebit quidem etiam pro reticitis in bona fide, excepta irregularitate ex homicidio voluntario vel ex alio delicto ad forum contentiosum deducto, non autem pro reticitis in mala fide.

§ 2. Si agatur de irregularitate ex homicidio voluntario etiam numerus delictorum exprimendus est sub poena nullitatis concessae dispensationis.

§ 3. Dispensatio generalis ad ordines valet quoque pro ordinibus maioribus ac beneficiis et officiis minoribus etiam curatis, non autem pro cardinalatu, episcopatu aliisque dignitatibus quasi-episcopalibus sive regularibus sive saecularibus ¹.

CAPUT III.

De iis quae sacrae ordinationi praeire debent.

CAN. 270.

Omnes tum saeculares tum religiosi ad ordines promovendi opportuno tempore ante ordinationem episcopo aliive qui episcopi hac in re vices gerat, suum propositum aperiant ².

CAN. 271.

Promovendi saeculares aut religiosi de quibus in can. 241, § 4 afferant:

1.° Testimonium recepti baptismi ad normam can. 351, § 2, *De personis*, confirmationis, si de prima tonsura agatur, et ultimae ordinationis;

2.° Testimonium de peractis laudabiliter studiis, pro singulis ordinibus, ad normam can. 254, requisitis;

¹ S. C. S. Off., 5 dec. 1906.

² Conc. Trid., sess. XXIII; *de ref.*, c. 5; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*.

3.º Testimonium rectoris seminarii, aut sacerdotis cui candidatus extra seminarium commendatus fuerat, de bonis eiusdem candidati moribus;

4.º Testimoniales litteras Ordinarii loci in quo promovendus tantum temporis moratus est ut canonicum impedimentum contrahere ibi potuerit ¹.

CAN. 272.

§ 1. Tempus quo promovendus potuit canonicum impedimentum contrahere, est, regulariter, pro militibus trimestre, pro aliis semestre transactum post pubertatem; sed episcopus ordinans pro sua prudentia exigere potest litteras testimoniales etiam ob minus commorationis tempus, infra quoque pubertatem ².

§ 2. Si loci Ordinarius promovendum satis non noverit, ut testari possit eum tempore quo in suo territorio moratus sit, nullum canonicum impedimentum contraxisse, aut si promovendus per tot dioeceses vagatus sit ut impossibile vel nimis difficile evadat omnes litteras testimoniales exquirere, provideat Ordinarius saltem per iuramentum suppletorium ³.

¹ C. 5, D. XXIV: c. 2, X, *de clericis peregrinis*, I, 22; Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 7; Innocent. XII, const. « *Speculatores* », 4 nov. 1694; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. Ep. et Reg., decr. « *Auctis admodum* », 4 nov. 1892, n. 6; S. C. de Religiosis, declar. 7 sept. 1909, ad 8; S. C. C., *Neapolitana seu Vici Equen.*, 12 febr. 1718; *Romana seu Tusculana*, 27 apr. 1720; *Asculana*, 7 febr. 1733, ad 2; *Anconitana*, 14 mart. 1795; *Lunen.-Sarzanen.*, 29 maii 1824, ad 2, 3; *Parentina et Polen.*, 14 iul. 1894; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*.

² S. C. Ep. et Reg., 27 nov. 1892; S. C. C., *Firmana*, 9 sept. 1893; *Urgellen.*, 26 ian. 1895; 25 iun. 1904.

³ S. C. C., *Urgellen.*, 26 ian. 1895; 25 iun. 1904.

§ 3. Si post obtentas litteras testimoniales et ante peractam ordinationem, promovendus praedicto temporis spatio in eodem territorio rursus moratus sit, novae litterae testimoniales Ordinarii loci necessariae sunt.

CAN. 273.

§ 1. Etiam superior religiosus suis litteris dimissoriis non solum testari debet promovendum professionem religiosam emisisse et esse de familia domus religiosae sibi subditae in dioecesi existentis, sed etiam de studiis peractis, de doctrinae periculo deque aliis iure requisitis ¹.

§ 2. Episcopus, acceptis iis litteris dimissoriis, aliis testimonialibus litteris non indiget ².

CAN. 274.

§ 1. Quilibet promovendus sive saecularis sive religiosus debet praevium ac diligens examen subire circa ipsum ordinem suscipiendum ³.

§ 2. Promovendi vero ad sacros ordines in aliis quoque de sacra theologia tractationibus periculum faciant ad normam can. 254.

§ 3. Episcoporum est statuere qua methodo, coram quibus examinatorebus et de quibus tractationibus sacrae theologiae promovendi periculum facere debeant.

CAN. 275.

§ 1. Hoc examen recipit episcopus proprius, sive is ordinet, sive tantum det dimissorias litteras seu licentiam; qui

¹ C. 5, D. XXIV; Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 7; Bened. XIV, const. « *Impositi nobis* », 27 febr. 1747; S. C. Ep. et Reg., decr. « *Auctis admodum* », 4 nov. 1892, n. 6; S. C. C., decr. 15 mart. 1596.

² S. C. C., 28 febr. 1654.

³ Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 3, 12; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*.

tamen potest quoque ex iusta causa illud episcopo ordinaturo committere ¹.

§ 2. Religiosi omnes, etiam illi qui cum litteris dimissoriis sui superioris ordinantur, debent prius etiam a suis superioribus per se vel per alios idoneos viros diligenter examinari ².

§ 3. Episcopus ordinans alienum subditum saecularem cum dimissoriis proprii Ordinarii, asserentis candidatum examinatum fuisse et idoneum repertum, potest hac attestatione acquiescere, sed non tenetur ³.

CAN. 276.

§ 1. Nomina promovendorum ad singulos sacros ordines, exceptis religiosis de quibus in can. 241, § 1, publice denuntientur in paroeciali cuiusque candidati ecclesia; sed Ordinarius pro sua prudentia potest tum ab iis publicationibus dispensare ex iusta causa, tum praecipere ut in aliis quoque locis peragantur, tum publicationibus substituere publicam ad valvas ecclesiae affixionem, ad normam can. 306 ⁴.

§ 2. Publicationes fiant die festo de praecepto in ecclesia inter Missarum solemnia aut alia die et hora quibus maior populi frequentia in ecclesia habeatur.

¹ Conc. Trid., sess. VII. *de ref.*, c. 11; sess. XXIII. *de ref.*, c. 3, 12; S. C. Ep. et Reg., *Caietana*, 20 dec. 1588; S. C. C., *Vintimilien.*, mense dec. 1587; *Nullius*, 16 ian. 1595; 17 ian. 1693; *Elboren.*, 23 aug. 1721; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*.

² Conc. Trid., sess. XXIII. *de ref.*, c. 12; Bened. XIV, const. « *Impositi nobis* », 27 febr. 1747.

³ Conc. Trid., sess. XXIII. *de ref.*, c. 3, 8; S. C. C., *Miletan.*, mense nov. 1592; *Nullius*, 16 ian. 1595; 17 ian. 1693; *Elboren.*, 23 aug. 1721.

⁴ Conc. Trid., sess. XXIII. *de ref.*, c. 5; S. C. C., *Mediolanen.*, a. 1587; *Miletan.*, a. 1595; *Monopolitana*, a. 1602; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*.

§ 3. Si sex intra menses candidatus promotus non fuerit, publicationes repetantur, nisi aliter Ordinario videatur.

CAN. 277.

Omnes fideles obligatione tenentur impedimenta ad sacros ordines, si quae norint, parocho vel Ordinario ante sacram ordinationem revelandi.

CAN. 278.

§ 1. Parocho qui publicationes peragit et etiam alii cui magis expedire videbitur, Ordinarius committat ut de ordinandorum moribus et vita a fide dignis diligenter exquirat; et litteras testimoniales, ipsam investigationem et publicationes referentes, ad Curiam transmittat ¹.

§ 2. Idem Ordinarius alias percontationes etiam privatas, si id necessarium aut opportunum iudicaverit, facere ne omittat.

CAN. 279.

§ 1. Qui ad primam tonsuram et ordines minores promovendi sunt, spiritualibus exercitiis per tres saltem integros dies; qui vero ad ordines sacros, saltem per octo integros dies vacent; sed si infra trimestre ad plures ordines maiores promovendi sint, Ordinarius potest exercitiorum tempus pro altera et tertia ordinatione reducere ita tamen ut singulis eisdem ordinationibus exercitia spiritualia per tres saltem integros dies praemittantur ².

§ 2. Haec spiritualia exercitia religiosi peragant in propria domo vel in alia de prudenti superioris arbitrio; saepe

¹ C. 5, D. XXIV; Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 5, 7; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*.

² Alexand. VII, const. « *Apostolica sollicitudo* », 7 aug. 1662; S. C. Ep. et Reg., *encycl.* 9 oct. 1682.

culares vero in seminario, si id commode fieri possit, aut in alia pia vel religiosa domo ab Episcopo designata ¹.

§ 3. De peractis spiritualibus exercitiis Episcopus certior fiat testimonio superioris domus, in qua peracta fuerint; vel, si de religiosis agatur, attestazione superiorum suorum ².

CAPUT IV.

De ritibus et caeremoniis sacrae ordinationis.

CAN. 280.

In quovis conferendo ordine minister proprios ritus in Pontificali Romano aliisque ritualibus libris ab Ecclesia probatis descriptos, adamussim servet, quos nulla ratione licet praeterire vel invertere ³.

CAN. 281.

Quoties ordinatio iteranda sit vel aliquis ritus supplendus, sive absolute sive sub conditione, id fieri potest etiam extra tempora ac secreto ⁴.

CAN. 282.

Missa ordinationis vel consecrationis episcopalis semper debet ab ipsomet ordinationis vel consecrationis ministro celebrari ⁵.

¹ Alexand. VII, const. « *Apostolica sollicitudo* », 7 aug. 1662; S. C. Ep. et Reg., encycl. 9 oct. 1682.

² Alexand. VII, const. « *Apostolica sollicitudo* », 7 aug. 1662; S. C. Ep. et Reg., encycl. 9 oct. 1682.

³ Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*.

⁴ S. C. S. Off., 19 aug. 1851; 20 ian. 1875; S. C. C., *Senogallien.*, 10 ian. 1711; S. R. C., *Taurinen.*, 16 iun. 1837; *Viraurien.*, 22 maii 1841.

⁵ S. R. C., *Vratislavian.*, 8 iun. 1658 et 24 ian. 1660; *Bergonen.*, 21 mart. 1744, ad 1, 2; *Fesulana*, 11 febr. 1764; *Nemausen.*, 23 sept. 1837;

CAN. 283.

Si quis ritu orientali ad aliquos ordines promotus sit et a Sede Apostolica indultum obtinuerit superiores ordines suscipiendi ritu latino, debet prius ritu latino recipere ordines quos ritu orientali non recepit ¹.

CAN. 284.

Omnes promoti etiam ad primam tonsuram ac minores ordines officio tenentur, ipso ordinationis die, sanctissimae communionis recipiendae ².

CAPUT V.

De tempore et loco sacrae ordinationis.

CAN. 285.

§ 1. Consecratio episcopalis conferri debet intra Missarum solemnias, die dominico vel natalitio Apostolorum ³.

§ 2. Ordinationes celebrentur intra Missarum solemnias sabbatis quatuor temporum, sabbato ante Dominicam Passionis, et Sabbato Sancto; sed, iusta causa interveniente, Episcopus potest eas habere etiam quolibet die dominico aut festo de praecepto ⁴.

Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*; tit. *De consecratione electi in episcopum*.

¹ Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742.

² Pont. Rom., tit. *De sacris ordinibus in genere*; tit. *De ordinatione presbyteri*.

³ C. 5, D. LI; c. 1, D. LXXV; Pont. Rom., tit. *De consecratione electi in episcopum*.

⁴ C. 1, D. LII; c. 4, 7, D. LXXV; c. 2, 3, X, *de temporib. ordinat.* l. 11; Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 8; S. C. C., 15 ian. 1689; *Tirasonen.*, 11 maii 1782; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*.

§ 3. Prima tonsura et ordines minores qualibet die, sed intra Missam tantum, dari possunt ¹.

§ 4. Reprobatur quaevis, etiam immemorabilis consuetudo contra ordinationum tempora praecedentibus paragraphis praescripta; quae servanda quoque sunt, quando Episcopus latini ritus ordinat clericum ritus orientalis aut contra ².

CAN. 286.

§ 1. Extra proprium territorium nemo potest ordinationes peragere sine expressa Ordinarii loci licentia ³.

§ 2. Attamen Cardinales episcopi suburbicarii possunt in suo quisque Urbis palatio, etiam sine licentia Cardinalis Urbis Vicarii, suis subditis ordines conferre.

CAN. 287.

§ 1. Ordinationes in cathedrali ecclesia, vocatis praesentibusque ecclesiae canonicis, publice celebrentur; si autem in alio dioecesis loco, praesente clero loci, dignior, quantum fieri poterit, ecclesia semper adeatur ⁴.

§ 2. Non prohibetur autem Episcopus, iusta suadente causa, ordinationes habere in aliis etiam ecclesiis necnon

¹ C. 1, 3, X, *de temporib. ordinat.*, l. 11; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*; tit. *De clerico faciendo*.

² C. 2, 16, X, *de temporib. ordinat.*, l. 11; Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 8.

³ C. 6, 7, 9, C. IX, q. 2; Conc. Trid., sess. VI, *de ref.*, c. 5; S. C. C., *Limana*, mense febr. 1586.

⁴ Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 8; Innocent. XIII, const., « *Apostolici ministerii* », 23 maii 1723; S. C. C., *Gerunden.*, mense mart. 1588; *Giennen.*, 2 aug. 1727 et 19 iun. 1728; *Alatrina*, 20 aug. 1785; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*.

in oratorio domus episcopalis aut seminarii aut religiosae virorum domus ¹.

§ 3. Prima tonsura et ordines minores conferri possunt etiam in privatis oratoriis ².

CAPUT VI.

De adnotatione ac testimonio peractae ordinationis.

CAN. 288.

Expleta ordinatione, nomen singulorum ordinatorum ac ministri ordinantis, locus et dies ordinationis notentur in speciali libro in Curia diligenter servando, una cum omnibus singularum ordinationum documentis; singulis autem ordinatis detur authenticum ordinationis receptae testimonium.

CAN. 289.

Praeterea loci Ordinarius proprius, si agatur de ordinatis e clero saeculari, et superior maior, si de religiosis ordinatis cum eiusdem dimissoriis, notitiam celebratae ordinationis subdiaconatus transmittat ad parochum baptismi, qui id adnotet in suo baptizatorum libro.

¹ Innocent. XIII, const. « *Apostolici ministerii* », 23 maii 1723; S. C. C., *Seguntina*, mense iul. 1586; *Meliten.*, mense nov. 1592; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*.

² Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*.

TITULUS VII.

De Matrimonio.

CAN. 290.

§ 1. Christus Dominus ad sacramenti dignitatem evexit ipsum contractum matrimonialem validum inter baptizatos ¹.

§ 2. Hinc inter baptizatos nequit matrimonialis contractus validus consistere, quin sit eo ipso sacramentum, et vicissim ².

CAN. 291.

Matrimonii finis non modo est procreatio atque educatio prolis, sed mutuum quoque adiutorium et remedium concupiscentiae ³.

¹ Conc. Trid., sess. VII, *de sacram. in gen.*, can. 1; sess. XXIV, *de sacram. matrim.*, can. 1; Confessio fid. a Michaelae Palaeologo Gregor. X oblata; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; Pius IX, litt. ap. « *Ad Apostolicæ* », 22 aug. 1851; allocut. « *Acerbissimum* », 27 sept. 1852; Leo XIII, ep. encycl. « *Inscrutabili* », 21 apr. 1878; ep. encycl. « *Quod Apostolici* », 28 dec. 1878; litt. « *Ci siamo* », 1 iun. 1879; ep. encycl. « *Arcanum* », 10 febr. 1880; litt. « *Il divisamento* », 8 febr. 1893; allocut. « *In litteris* », 18 mart. 1895; ep. « *Dum multa* », 24 dec. 1902; S. C. S. Off., instr. 6 iul. 1817; decr. 3 iul. 1907, prop. 51, damni.; S. Poenit., instr. 15 ian. 1866, n. 2.

² Pius IX, litt. ap. « *Ad Apostolicæ* », 22 aug. 1851; allocut. « *Acerbissimum* », 27 sept. 1852; Leo XIII, litt. « *Ci siamo* », 1 iun. 1879; ep. encycl. « *Arcanum* », 10 febr. 1880; litt. « *Il divisamento* », 8 febr. 1893; op. « *Dum multa* », 24 dec. 1902; S. C. S. Off., instr. 6 iul. 1817; S. Poenit., instr. 15 ian. 1866, n. 3.

³ C. 41, C. XXVII, q. 1; c. 3, 6, C. XXXII, q. 2; c. 31, X, *de sponsalib.*, IV, 1; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; Leo XIII,

CAN. 292.

Praeter sacramenti dignitatem in baptizatis, essentielles matrimonii proprietates sunt unitas ac indissolubilitas ¹.

CAN. 293.

§ 1. Matrimonium fidelium validum est *ratum tantum*, si nondum consummatione completum est; *ratum et consummatum*, si inter coniuges locum habuerit coniugalis actus, ad quem natura sua ordinatur contractus matrimonialis et quo coniuges fiunt una caro ².

§ 2. Matrimonium inter infideles valide celebratum, dicitur *legitimum* ³.

§ 3. Matrimonium invalidum est *putativum*, si in bona fide ab una saltem parte celebratum fuerit, donec utraque pars de eiusdem nullitate certa evadat.

ep. encycl. « *Arcanum* », 10 febr. 1880; S. C. S. Off., instr. 9 dec. 1874, n. 5; S. C. de Prop. Fide, instr. a. 1858.

¹ C. 8, X, *de dirortiis*, IV, 19; Conc. Trid., sess. XXIV, *de sacram. matrim.*, can. 2, 5; Hadrian. I., ep. ad Episcop. Hispan., a. 785; Professio fid. Waldensib. praescr. ab Innocent. III; Confessio fid. a Michaelae Palaeologo Gregor. X oblata: Error 103. Armenor., damn. a Bened. XII; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; Urban. VIII, const. « *Magnum* », 20 iun. 1637; Professio fid. Orientalib. praescr. ab Urban. VIII et Bened. XIV, per const. « *Nuper ad nos* », 16 mart. 1743; Bened. XIV, const. « *Inter omnigenas* », 2 febr. 1744; Gregor. XVI, ep. encycl. « *Mirari vos* », 15 aug. 1832; Pius IX, litt. ap. « *Ad Apostolicæ* », 22 aug. 1851; allocut. « *Acerbissimum* », 27 sept. 1852; Leo XIII, ep. encycl. « *Arcanum* », 10 febr. 1880; allocut. « *Afferre* », 16 dec. 1901; ep. « *Dum multa* », 24 dec. 1902; S. C. S. Off., instr. 3 sept. 1772; instr. 6 iul. 1817; instr. 28 mart. 1860, n. 1; 11 iul. 1866, ad 6; instr. a. 1883.

² C. 36, C. XXVII, q. 2; c. 7, X, *de dirortiis*, IV, 19.

³ C. 7, X, *de dirortiis*, IV, 19; S. C. S. Off., instr. 20 iun. 1866, n. 25; 11 iul. 1866, ad 7; 22 nov. 1871, ad postrem. dub.

CAN. 294.

Baptizatorum matrimonium regitur iure non solum divino, sed etiam canonico, salva competentia civilis potestatis circa mere civiles eiusdem matrimonii effectus ¹.

CAN. 295.

§ 1. Ex promissione matrimonii sive unilaterali sive bilaterali, seu ex sponsalibus, nulla enascitur pro foro externo iuridica obligatio contrahendi matrimonium, salvo iure exigendi reparationem damnorum, si quae debeantur ².

§ 2. Curandum prudenter ne matrimonium post promissionem diu differatur ³.

CAPUT I.

De iis quae matrimonii celebrationi praemitti debent.

CAN. 296.

§ 1. Antequam matrimonium celebretur, constare debet nihil eius validae ac licitae celebrationi obsistere;

¹ Conc. Trid., sess. XXIV, *de sacram. matrim.*, can. 12; Prop. 58, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; Pius VII, breve ad Archiep. Mogunt., 8 oct. 1803; Pius IX, litt. ap. « *Ad Apostolicae* », 22 aug. 1851; allocut. « *Acerbissimum* », 27 sept. 1852; allocut. « *Multis gravibusque* », 17 dec. 1860; Leo XIII, litt. « *Ci siamo* », 1 iun. 1879; ep. encycl. « *Arcanum* », 10 febr. 1880; litt. « *Il divisamento* », 8 febr. 1893; ep. « *Quam religiosa* », 16 aug. 1898; ep. « *Dum multa* », 24 dec. 1902; S. C. S. Off., instr., 6 iul. 1817; 12 ian. 1881, ad 1; instr. a. 1883; 27 maii 1886; 24 mart. 1903; S. Poenit., instr. 15 ian. 1866, n. 2, 5.

² C. 3, C. XXX, q. 5; c. 17, X, *de sponsalib.*, IV, 1; Bened. XIV, const. « *Postremo mense* », 28 febr. 1747; S. C. C., *Lycien.*, 17 nov. 1731.

³ S. C. C., *Mediolanen.*, 2 oct. 1723; S. C. de Prop. Fide, decr. 13 apr. 1807, n. XXII.

hinc praemitti debent et parochi investigatio et publicationes ¹.

§ 2. In periculo mortis, si aliae probationes haberi nequeunt, sufficit, nisi contraria adsint indicia, affirmatio, praesertim iurata, ipsius contrahentis, se baptizatum fuisse et nullo detineri impedimento.

Art. I. - *De investigatione a paracho facienda.*

CAN. 297.

Parochus qui matrimonio assistere debet, opportuno antea tempore diligenter investiget num matrimonio contrahendo aliquid obstet ².

CAN. 298.

Nisi baptismus collatus fuerit in ipso suo territorio, parochus exigat baptismi testimonium ab utraque parte vel a parte tantum catholica, si agatur de matrimonio contrahendo cum dispensatione ab impedimento disparitatis cultus ².

CAN. 299.

Praeter baptismum convenit etiam ut catholici contrahentes sacramentum confirmationis receperint, antequam ad matrimonium admittantur.

CAN. 300.

Parochus tum sponsum tum sponsam etiam seorsum et caute interroget num aliquo detineantur impedimento, an

¹ C. 3, X, *de clandestina desponsat.*, IV, 3; Conc. Trad., sess. XXIV, *de ref. matrim.*, c. 1; Bened. XIV, const. « *Firinandis* », 6 nov. 1744; S. C. S. Off., instr. 22 aug. 1890, n. 1; Rit. Rom., tit. VII, c. 1, *de sacram. matrim.*, n. 1.

² C. 3, X, *de clandestina desponsat.*, IV, 3; S. C. C., decr. « *Ne temere* », 2 aug. 1907, n. V, § 1; S. C. de Sacramentis, instr. 6 mart. 1911, n. 1; Rit. Rom., tit. VII, c. 1, *de sacram. matrim.*, n. 1.

³ S. C. de Sacramentis, instr. 6 mart. 1911, n. 1.

consensum libere, praesertim mulier, praestent; an in doctrina christiana sufficienter instructi sint ¹.

CAN. 301.

§ 1. Praeterea duos saltem testes fide dignos sub iuramento interroget num adsit aliquod impedimentum et an consensus libere praestetur ².

§ 2. Si, attentis rerum adiunctis, aliquod dubium adhuc superesse prudenter iudicaverit, ipsis quoque partibus iuramentum deferat ³.

CAN. 302.

Ordinarii loci est speciales normas pro huiusmodi parochi investigatione dare ⁴.

Art. II. - *De publicationibus.*

CAN. 303.

Publice a paracho denuntietur inter quosnam matrimonium sit contrahendum ⁵.

¹ C. 14, 17, 29, X, *de sponsalib.*, IV, 1; c. 3, X, *de clandestina desponsat.*, IV, 3; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matrim.*, c. 1, 9; Bened. XIV, const. « *Etsi minime* », 7 febr. 1742; const. « *Nimiam licentiam* », 18 maii 1743; const. « *Firmandis* », 6 nov. 1744; S. C. S. Off., 9 maii 1821; S. Poenit., 5 sept. 1899; Rit. Rom., tit. VII, c. 1, *de sacram. matrim.*, n. 1, 10.

² S. C. S. Off., instr. 21 aug. 1670; 14 febr. 1847; 1 febr. 1865, ad 1; 13 ian. 1869; 2 apr. 1873; instr. 9 dec. 1874; instr. 22 aug. 1890, n. 8, 10, 11; 30 nov. 1898; S. C. de Sacramentis, *Venetiarum*, 6 mart. 1911; S. Poenit., 5 sept. 1899.

³ S. C. S. Off., 1 febr. 1865, ad 2, 4, 5; 28 febr. 1866; instr. 13 ian. 1869; 2 apr. 1873, ad 3, 4; instr. 9 dec. 1874; instr. 22 aug. 1890, n. 8, 10, 11; 30 nov. 1898; 8 aug. 1900.

⁴ S. Poenit., 5 sept. 1899.

⁵ C. 27, X, *de sponsalib.*, IV, 1; c. 3, X, *de clandestina desponsat.*, IV, 3; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matrim.*, c. 1; Bened. XIV, const. « *Ni-*

CAN. 304.

§ 1. Matrimoniorum publicationes fieri debent a parochο domicilii vel quasi-domicilii utriusque vel alterutrius contrahentis et, si de vagis agatur, a parochο loci in quo vagus nuptiarum tempore commoratur ¹.

§ 2. Si pars alio in loco per annum commorata sit in aetate ad nuptias ineundas idonea, expedit ut etiam ibi publicationes fiant; sed parochus rem exponat Ordinario, qui pro sua prudentia vel publicationes inibi faciendas exiget, vel si publicationes gravem praeseferant difficultatem aut inutiles praevideantur, idoneos testes admittet qui libertatem status pro tempore commorationis affirmant, vel, si idonei testes deficient, iuramentum suppletorium eidem parti, dummodo fide digna sit, deferet, aut alias probationes seu coniecturas super status libertate colligere curabit ².

§ 3. Si aliqua sit suspicio de contracto impedimento, parochus etiam pro breviori commoratione consulat Ordinarium, qui matrimonium non permittet, nisi prius suspicio, ad normam § 2, removeatur.

miam licentiam »; 18 maii 1743; const. « *Inter omnigenas* », 2 febr. 1744; const. « *Paucis abhinc* », 19 mart. 1758; S. C. S. Off., 14 iun. 1703; S. C. C., *Salernitana*, a. 1617; S. C. de Prop. Fide, 1 apr. 1816; S. R. C., *Nuscana*, 11 nov. 1641; Rit. Rom., tit. VII, c. 1, *de sacram. matrim.*, n. 7.

¹ Conc. Trid., sess. XXIV. *de ref. matrim.*, c. 1; Bened. XIV, const. « *Nimiam licentiam* », 18 maii 1743; const. « *Paucis abhinc* », 19 mart. 1758; S. C. S. Off., instr. 22 aug. 1890, n. 2; S. C. Ep. et Reg. *Alessanen.*, 8 nov. 1581; S. C. C., *Senogallien.*, 29 ian. 1684; *Vercellen.*, 9 maii 1719; *Senogallien. seu Maceraten.*, 3 apr. 1734; *Bovinen.*, 17 iun. 1820; *Colonien.*, 23 febr. 1901; S. C. de Prop. Fide, instr. 25 iun. 1791; Rit. Rom., tit. VII, c. 1, *de sacram. matrim.*, n. 7, 8.

² S. C. S. Off., instr. 21 aug. 1670; instr. 13 ian. 1869; instr. 22 aug. 1890, n. 2.

CAN. 305.

Publicationes fiant duobus continuis diebus dominicis in ecclesia inter missarum solemnia, aut, si magis congruum videatur, inter alia divina officia ad quae populus frequens accedat ¹.

CAN. 306.

Potest loci Ordinarius pro suo territorio publicationibus substituere publicam ad valvas ecclesiae paroecialis affixionem nominum contrahentium per spatium saltem octo dierum ita tamen ut, hoc spatio, duo dies festi de praecepto comprehendantur.

CAN. 307.

Publicationes vel affixio ad valvas ecclesiae a loci Ordinariis, pro sua prudentia, remoto scandalo, praescribi quoque possunt, quando matrimonia contrahuntur cum dispensatione ab impedimento disparitatis cultus aut mixtae religionis, dummodo mentio ne fiat religionis partis non catholicae ².

CAN. 308.

Omnes fideles tenentur impedimenta, si quae norint, parrocho aut loci Ordinario, ante matrimonii celebrationem, revelare ³.

¹ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matrim.*, c. 1; Bened. XIV, const. « *Nimiam licentiam* », 18 maii 1743; S. C. C., *Arenionen.*, 25 oct. 1586; *Colonien.*, 23 febr. 1901; Rit. Rom., tit. VII, c. 1, *de sacram. matrim.*, n. 7, 12, 13.

² S. C. S. Off., instr. a. 1858; litt. 26 nov. 1862; litt. 4 iul. 1874; Secret. Status, instr. 30 apr. 1841.

³ C. 12, 27. X. *de sponsalib.*, IV, 1; c. 3, X. *de clandestina desponsat.*, IV, 3; c. 6, X. *qui matrim. accusare possunt*, IV, 18; Rit. Rom., tit. VII, c. 1, *de sacram. matrim.*, n. 13.

CAN. 309.

Loci ordinarius proprius utriusque vel alterutrius contrahentis in cuius dioecesi matrimonium celebratur, pro suo prudenti iudicio potest ex legitima causa a publicationibus vel affixione etiam in aliena dioecesi faciendis dispensare ¹.

CAN. 310.

Si alius parochus investigationem aut publicationes vel affixionem peregerit, de harum exitu statim per authenticum documentum certiores reddat parochum, qui matrimonio assistere debet ².

Art. III. - *Quid, his praemissis, agendum.*

CAN. 311.

§ 1. Peractis publicationibus vel affixione, parochus matrimonio ne assistat, antequam omnia documenta necessaria receperit, et insuper, nisi aliqua gravis causa aliud postulet, tres dies decurrerint ab ultima publicatione vel ab exacto affixionis tempore.

§ 2. Si intra tres menses matrimonium contractum non fuerit, publicationes vel affixio repetantur, nisi aliter loci Ordinarius videatur ³.

¹ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matrim.*, c. 1; Bened. XIV, const. « *Satis vobis* », 17 nov. 1741; const. « *Nimiam licentiam* », 18 maii 1743; S. C. S. Off., 14 iun. 1703; S. C. C., *Novarien.*, a. 1609; S. C. de Prop. Fido, instr. 25 iun. 1791; 1 apr. 1816; 12 febr. 1821; Rit. Rom., tit. VII, c. 1, *de sacram. matrim.*, n. 9.

² Bened. XIV, const. « *Paucis abhinc* », 19 mart. 1758; Rit. Rom., tit. X, c. 5, *Forma describend. coniugat.*

³ S. C. S. Off., instr. 22 aug. 1890, n. 6; Rit. Rom., tit. VII, c. 1, *de sacram. matrim.*, n. 11.

CAN. 312.

§ 1. Si nullum detectum fuerit impedimentum, parochus ad matrimonii celebrationem partes admittat ¹.

§ 2. Detecto impedimento publico, etiam dubio, rem ad loci Ordinarium deferat, etsi dispensationem pro foro conscientiae tantum obtentam norit.

§ 3. Detecto impedimento occulto, parochus, si dispensationem concedere nequeat, rem deferat, reticens nomina, ad loci Ordinarium vel ad S. Poenitentiarium.

CAN. 313.

§ 1. Si impedimentum detegatur ante publicationes vel affixionem, parochus ulterius ne procedat, donec impedimentum removeatur ².

§ 2. Si detegatur post primam aut secundam publicationem, publicationes perficere potest, rem accuratius, si impedimentum sit dubium, interim investigans, et expletis publicationibus, rem deferat ad loci Ordinarium.

CAN. 314.

Matrimonio illorum qui vagantur et incertas habent sedes, parochus, excepto casu necessitatis, numquam assistat, nisi, re ad loci Ordinarium vel ad sacerdotem ab eo delegatum delata, licentiam assistendi obtinuerit ³.

¹ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matrim.*, c. 1; Rit. Rom., tit. VII, c. 1, *de sacram. matrim.*, c. 8.

² Bened. XIV, const. « *Nimiam licentiam* », 18 maii 1743.

³ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matrim.*, c. 7; Rit. Rom., tit. VII, c. 1, *de sacram. matrim.*, n. 6.

CAN. 315.

Ne omittat parochus, iuxta diversam personarum conditionem, sponso docere sanctitatem sacramenti matrimonii, mutuas coniugum obligationes et obligationes parentum erga prolem; eosdemque vehementer adhortetur ut prius sua peccata diligenter confiteantur, et ad sanctissimam Eucharistiam pie accedant ¹.

CAN. 316.

Parochus graviter filiosfamilias hortetur ne nuptias ineant, insciis aut invitis parentibus; quod si non paruerint, eorum matrimonio ne adsistat, nisi rationabili de causa et consulto prius loci Ordinario ².

CAPUT II.

De impedimentis in genere.

CAN. 317.

Omnes possunt matrimonium contrahere, qui iure non prohibentur ³.

CAN. 318.

§ 1. Impedimentum impediens continet gravem prohibitionem contrahendi matrimonium; attamen contractum non reddit irritum.

¹ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matrim.*, c. 1; S. C. S. Off., 9 maii 1821; 11 dec. 1850, ad 21; S. C. C., *Moguntin.*, 28 aug. 1852; S. C. de Prop. Fide, 5 mart. 1816; 17 apr. 1820; 21 sept. 1840, ad 4; Rit. Rom., tit. VII, c. 1, *de sacram. matrim.*, n. 17.

² C. 6, C. XXXVI, q. 2; c. 23. X. *de sponsalib.*, IV, 1; Bened. XIV. const. « *Nimiam licentiam* », 18 maii 1743.

³ C. 23, X. *de sponsalib.*, IV, 1; c. 1, X. *de coniugio serror.*, IV, 9; Confessio fid. a Michaelae Palaeologo Gregor. X oblata; Error 100, Armenor., damn. a Bened. XII.

§ 2. Impedimentum dirimens et graviter prohibet matrimonium contrahendum, et contractum irritum reddit.

CAN. 319.

Publicum censetur impedimentum quod probari in foro externo potest; secus est occultum ¹.

CAN. 320.

Omnia et singula impedimenta dirimentia vim suam semper exerunt, non obstante qualibet ignorantia aut bona fide aut quolibet incommodo ².

CAN. 321.

Supremae tantum auctoritatis ecclesiasticae est authentice declarare quandonam ius divinum sive naturale sive positivum matrimonium impediat vel dirimat ³.

CAN. 322.

Eidem supremae auctoritati privative ius est alia impedimenta matrimonium impedientia vel dirimentia pro baptizatis constituendi per modum legis sive universalis sive particularis ⁴.

¹ S. C. C., *Mohiloren, seu Tiraspolen.*, 9 iul. et 10 sept. 1881.

² C. 3. X, *de clandestina desponsat.*, IV, 3; S. C. S. Off., 4 iul. 1855; instr. 9 dec. 1874; 4 febr. 1891; 8 mart. 1899.

³ Conc. Trid., sess. XXIV, *de sacram. matrim.*, can. 3; Pius VII, breve ad Archiep. Mogunt., 8 oct. 1803; S. C. S. Off., 28 iun. 1865.

⁴ Conc. Trid., sess. XXIV, *de sacram. matrim.*, can. 3, 4, 9; *de ref. matrim.*, c. 1, 6; Bened. XIV, const. « *Singulari* », 9 febr. 1749; Prop. 59, 60, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; Pius IX, litt. ap. « *Multiplies inter* », 10 iun. 1851; litt. ap. « *Ad Apostolicae* », 22 aug. 1851; Leo XIII, ep. encycl. « *Arcanum* », 10 febr. 1880; S. C. S. Off., instr. 6 iul. 1817; S. C. C. *Brixinen.*, a. 1804; S. C. de Prop. Fide, 1 apr. 1816.

CAN. 323.

§ 1. Ordinarii locorum suis subditis ubique commorantibus et etiam extraneis intra limites sui territorii vetare possunt matrimonia in casu peculiari, sed ad tempus tantum, iusta de causa, eaque perdurante.

§ 2. Vetito clausulam irritantem Sedes tantum Apostolica addere potest.

CAN. 324.

Praeter Romanum Pontificem, nemo potest impedimenta iuris ecclesiastici sive impedientia sive dirimentia abrogare, aut illis derogare; item nec in eisdem dispensare, nisi iure communi vel speciali indulto a Sede Apostolica haec potestas concessa fuerit ¹.

CAN. 325.

Quaelibet consuetudo etiam immemorabilis novum impedimentum inducens aut impedimentis existentibus contraria, reprobat.

CAN. 326.

§ 1. Dispensatio matrimonialis ne concedatur, nisi propter iustam causam, habita ratione naturae impedimenti ².

¹ Prop. 59, 60, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; Pius IX, litt. ap. « *Ad Apostolicæ* », 22 aug. 1851; S. C. S. Off., instr. 6 iul. 1817.

² C. 7, X, *de consanguinit.*, IV, 14; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matrim.*, c. 5; Bened. XIV, const. « *Ad Apostolicæ* », 25 febr. 1742. const. « *Inter omnigenas* », 2 febr. 1744; S. C. S. Off., 5 sept. 1736, ad 1; 26 sept. 1754; 22 nov. 1865; instr. 12 dec. 1888, n. 4, 6; S. C. C., 16 dec. 1876; S. C. de Prop. Fide, instr. 6 sept. 1785; instr. 11 febr. 1804; 17 apr. 1828; 11 mart. 1848; litt. encycl. 11 mart. 1868; instr. 9 maii 1877.

§ 2. In impedimentis autem ex sacro presbyteratus ordine et ex affinitate licita in primo gradu lineae rectae provenientibus Ecclesia dispensare non solet ¹.

CAN. 327.

Urgente in alterutra parte mortis periculo ita ut tempus non suppetat adeundae Sanctae Sedis, locorum Ordinarii possunt tum super forma in matrimonii celebratione servanda, tum super omnibus et singulis impedimentis iuris ecclesiastici, sive publicis sive occultis, etiam multiplicibus, salvo praescripto can. 326, § 2, dispensare proprios subditos ubique commorantes et omnes in proprio territorio actu degentes, qui civili tantum vinculo iungantur vel alias in concubinato aut in invalido matrimonio vivant, remoto scandalo et, si dispensatio concedatur super cultus disparitate aut mixta religione, praestitis consuetis cautionibus ².

CAN. 328.

§ 1. Liceat Ordinariis locorum dispensationem concedere super omnibus impedimentis sive publicis sive occultis, etiam multiplicibus, super quibus Sedes Apostolica dispensare solet, quoties impedimentum detegatur, cum iam omnia sunt parata ad matrimonium, et hoc, sine probabili gravis mali periculo, differri nequeat usque dum a Sancta Sede dispensatio obtineatur ³.

¹ S. C. S. Off., litt. encycl. 20 febr. 1888; S. C. de Sacramentis, *Parmen. et aliarum*, 14 maii 1909; *Romana et aliarum*, 29 iul. 1910.

² S. C. S. Off., litt. encycl. 20 febr. 1888; litt. encycl. 1 mart. 1889; 23 apr. 1890, ad 1; 17 sept. 1890; 18 mart. 1891; 1 iul. 1891; 3 maii 1899; 13 dec. 1899; decr. 21 iun. 1912; decr. 21 iun. 1912, ad 1, 2; S. C. de Sacramentis, *Parmen. et aliarum*, 14 maii 1909.

³ S. C. S. Off., 23 apr. 1890, ad 1.

§ 2. Haec facultas valeat quoque, si idem periculum in mora timeatur, pro convalidatione matrimonii iam contracti.

CAN. 329.

§ 1. In eisdem rerum adiunctis de quibus in can. 327, 328, eadem dispensandi facultate polleat tum parochus, tum confessarius in actu sacramentalis confessionis, tum sacerdos extraneus qui matrimonio ad normam can. 379, n. 2 assistit, sed solum pro casibus quibus ne loci quidem Ordinarius adiri possit ¹.

§ 2. Parochus et sacerdos extraneus de quo in § 1, de concessa dispensatione pro foro externo Ordinarium loci statim certiore faciat eamque adnotet in libro matrimoniorum.

CAN. 330.

Dispensatio in foro interno non sacramentali concessa super impedimento occulto adnotetur in libro secreto diligenter ab Ordinario loci asservando, nec alia dispensatio est necessaria, etsi postea occultum impedimentum publicum evaserit; sed est necessaria pro foro externo, si dispensatio concessa fuerat tantum in foro interno sacramentali.

CAN. 331.

Si petitio dispensationis ad Sanctam Sedem missa sit, Ordinarii locorum, ad normam can. 107, § 2, *De personis*, suis facultatibus ne utantur, nisi ex dilatione matrimonii aliquod incommodum imminere prudenter timeatur.

¹ S. C. S. Off., litt. encycl. 1 mart. 1889; 23 apr. 1890, ad 2-4; 25 maii 1898; 3 maii 1899; 13 dec. 1899; S. C. de Sacramentis, *Romana et aliarum*, 29 iul. 1910.

CAN. 332.

§ 1. Qui possidet indultum dispensandi super certo quodam impedimento, e. g., consanguinitatis, potest, nisi in ipso indulto aliud expresse praescribatur, super eo dispensare etiamsi idem impedimentum multiplex sit ¹.

§ 2. Qui possidet indultum dispensandi super pluribus diversae speciei impedimentis, sive dirimentibus sive impedientibus, potest dispensare super iisdem impedimentis, etiam publicis, in uno eodemque casu occurrentibus.

CAN. 333.

Si quando cum impedimento seu impedimentis publicis super quibus ex indulto dispensare quis potest, concurrat aliud impedimentum super quo dispensare nequeat, pro omnibus Sedes Apostolica adiri debet; si tamen impedimentum seu impedimenta super quibus dispensare potest, comperiantur post impetratam a Sancta Sede dispensationem, episcopus suis facultatibus uti poterit ².

CAN. 334.

Per dispensationem super impedimento dirimenti ex potestate sive ordinaria sive delegata concessam, conceditur quoque eo ipso legitimatio prolis, si quae ab iis cum quibus dispensatur iam nata vel concepta fuerit, excepta tamen adulterina et sacrilega ³.

CAN. 335.

Pariter cum indulto sive generali sive speciali dispensandi super impedimentis matrimonialibus, concessa cen-

¹ S. C. S. Off., 15 iun. 1875; S. Poenit., 30 iul. 1873; 20 apr. 1883.

² S. C. de Prop. Fide, litt. 10 maii 1887.

³ S. C. S. Off., 12 dec. 1748, ad 1; 8 iul. 1903; litt. 11 dec. 1906.

setur etiam potestas absolvendi a poenis ecclesiasticis, si quae forte obstant, sed dumtaxat ad effectum dispensationis consequendae.

CAN. 336.

Dispensationes super publicis impedimentis Ordinario oratorum commissas, exequatur sive per se sive per alium ille Ordinarius qui litteras testimoniales dedit vel preces transmisit ad Sedem Apostolicam, sive sit Ordinarius originis, sive domicilii aut quasi-domicilii tum utriusque sponsi tum alterutrius tantum, etiamsi sponsi quo tempore executioni danda erit dispensatio, relicto illius dioecesis domicilio aut quasi-domicilio, in aliam dioecesim discesserint non amplius reversuri, monito tamen Ordinario loci in quo matrimonium contrahetur ¹.

CAN. 337.

Nisi haec facultas a Santa Sede expresse eis data fuerit, locorum Ordinarii eorumve officiales, reprobata quavis contraria consuetudine etiam immemorabili, nequeunt occasione concessae dispensationis aliquod emolumentum exigere, et si exegerint, tenentur, graviter onerata eorum conscientia, ad restitutionem, excepta in dispensationibus pro non pauperibus modica aliqua praestatione ex titulo expensarum Cancellariae, a Sancta Sede probanda ².

¹ S. C. S. Off., litt. encycl. 20 febr. 1888; S. C. de Prop. Fide, litt. 9 sept. 1861; S. Poenit., 6 febr. 1895.

² Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matrim.*, c. 5; S. C. C., 3 iul. 1634; 28 ian. 1882; S. C. de Prop. Fide, 14 ian. 1716; instr. 4 iul. 1793; instr. 8 sept. 1869, n. 52.

CAN. 338.

Qui ex potestate a Sede Apostolica delegata dispensationem concedunt, in eadem expressam pontificii indulti mentionem faciant ¹.

CAN. 339.

Parochus ne omittat populum prudenter erudire de matrimonii sacramento eiusque impedimentis.

CAPUT III.

De impedimentis impediētib.

CAN. 340.

§ 1. Matrimonium impedit votum simplex non nubendi, virginitatis, castitatis, suscipiendi ordines sacros aut amplectendi statum religiosum ².

§ 2. Nullum votum simplex matrimonium irritat, nisi irritatio speciali Sedis Apostolicae praescripto pro aliquibus statuta fuerit ³.

CAN. 341.

Severissime Ecclesia ubique prohibet matrimonium inire cum baptizatis haereticis aut schismaticis; quod, si adsit

¹ S. C. de Prop. Fide, litt. 9 sept. 1861; instr. 8 sept. 1869, n. 53.

² C. 20, 22, 41, C. XXVII, q. 1; c. 9, 10, X, *de conversione coniugator.*, III, 32; c. 3, 4, 6, X, *qui clerici*, IV, 6; c. un., *de voto*, III, 15, in VIe; c. un., *de voto*, tit. VI, in Extravag. Ioann. XXII.

³ C. 3, 4, 6, X, *qui clerici*, IV, 6; c. un., *de voto*, III, 15, in VIe; Gregor. XIII, const. « *Ascendente Domino* », 25 maii 1584; S. C. C., *Canarien.*, 26 mart. et 9 apr. 1718.

perversionis periculum coniugis catholici et prolis, ipsa etiam lege divina vetatur ¹.

CAN. 342.

Ecclesia super mixto matrimonio non dispensat, nisi :

1.° Urgeant iustae ac graves causae;

2.° Cautionem praestiterit coniux acatholicus de amovendo a coniuge catholico perversionis periculo et uterque coniux de universa prole utriusque sexus catholice tantum baptizanda et educanda;

3.° Moralis habeatur certitudo de cautionum implemento ².

¹ C. 15, 16, C. XXVIII, q. 1; Bened. XIV, declar. « *Matrimonia* », 4 nov. 1741; ep. encycl. « *Magnae nobis* », 29 iun. 1748; Clem. XIII, litt. ap. ad Episcop. Argentoraten., 16 nov. 1763; Pius VI, resc. ad Card. Archiep. Mechlin., 13 iul. 1782; Pius VII, breve ad Episcopos Galliarum, 17 febr. 1809; Pius VIII, litt. ap. « *Litteris altero* », 25 mart. 1830; Gregor. XVI, ep. encycl. « *Summo iugiter* », 27 maii 1832; litt. ap. « *Quas vestro* », 30 apr. 1841; S. C. S. Off., instr. 16 sept. 1824, ad 6; 11 dec. 1850, ad 24; instr. a. 1858; instr. 3 ian. 1871, n. 3; instr. 12 dec. 1888, n. 1-4; S. C. C., 20 aug. 1780; S. C. de Prop. Fide, instr. 6 sept. 1785; litt. encycl. 11 mart. 1868; Secret. Status, instr. 27 mart. 1830; instr. 12 sept. 1834, instr. 15 nov. 1858.

² Bened. XIV, ep. encycl. « *Magnae nobis* », 29 iun. 1748; Pius VI, resc. ad Card. Archiep. Mechlin., 13 iul. 1782; Pius VII, breve ad Episcop. Galliarum, 17 febr. 1809; Pius VIII, litt. ap. « *Litteris altero* », 25 mart. 1830; Gregor. XVI, ep. encycl., *Summo iugiter*, 27 maii 1832; litt. ap. « *Quas vestro* », 30 apr. 1841; S. C. S. Off., instr. 16 sept. 1824, ad 5; 30 iun. 1842, ad 2, 4, 5; 11 dec. 1850, ad 24; instr. a. 1858; 21 ian. 1863, n. 4; 22 nov. 1865; 30 ian. 1867, ad 1; instr. 3 ian. 1871, n. 3; instr. 18 dec. 1872; litt. 17 febr. 1875; 6 iun. 1879; instr. 12 dec. 1888, n. 4, 5, 8; 29 nov. 1899, ad 1; 10 dec. 1902, ad 1, 2; S. C. de Prop. Fide, instr. 6 sept. 1785; litt. encycl. 11 mart. 1868; litt. 17 apr. 1879; Secret. Status, instr. 27 mart. 1830; instr. 15 nov. 1858.

CAN. 343.

Coniux catholicus obligatione tenetur conversionem coniugis acatholici prudenter curandi ¹.

CAN. 344.

§ 1. Etsi ab Ecclesia obtenta sit dispensatio, coniuges nequeunt, vel ante vel post matrimonium coram Ecclesia initum, adire quoque, sive per se sive per procuratorem, ministrum acatholicum, sacris addictum, ad matrimoniallem consensum praestandum vel renovandum ².

§ 2. Si parochus certe noverit sponso hanc legem violaturos esse, eorum matrimonio ne assistat, nisi ex gravissimis causis, remoto scandalo et consulto prius Ordinario ³.

§ 3. Non improbat, tamen, quod, lege civili iubente, coniuges se sistant, ante vel post matrimonium legitime initum, etiam coram ministro acatholico, officialis civilis tantum munere fungente, idque ad actum civilem dumtaxat explendum, effectuum civilium causa ⁴.

¹ Bened. XIV, declar. « *Matrimonia* », 4 nov. 1741; ep. encycl. « *Magnae nobis* », 29 iun. 1748; Pius VI, rescr. ad Card. Archiep. Mechlin., 13 iul. 1782; Pius VIII, litt. ap. « *Litteris altero* », 25 mart. 1830; Gregor. XVI, ep. encycl. « *Summo iugiter* », 27 maii 1832; litt. ap. « *Quas vestro* », 30 apr. 1841; S. C. S. Off., 9 dec. 1822; instr. 16 sept. 1824, ad 5; 11 dec. 1850, ad 24; instr. 3 ian. 1871, n. 3; instr. 18 dec. 1872; instr. 12 dec. 1888, n. 5; S. C. de Prop. Fide, instr. 6 sept. 1785; litt. encycl. 11 mart. 1868; Secret. Status, instr. 27 mart. 1830; instr. 15 nov. 1858.

² S. C. S. Off., instr. a. 1858; 7 maii 1860; 21 ian. 1863, n. 1; 17 febr. 1864; instr. 12 dec. 1888, n. 7; 10 dec. 1902, ad 3; S. C. de Prop. Fide, 13 iun. 1864; Secret. Status, instr. 12 sept. 1834.

³ S. C. S. Off., instr. 12 dec. 1888, n. 8.

⁴ S. C. S. Off., 29 nov. 1672, ad 3; 14 nov. 1748; 17 febr. 1864; instr. 12 dec. 1888, n. 7; S. C. de Prop. Fide, instr. a. 1785; instr. 1 oct. 1785.

CAN. 345.

Ordinarii aliique animarum pastores:

1.° Fideles utriusque sexus a mixtis nuptiis, quantum possunt, absterreant;

2.° Si eas impedire non valeant, omni studio curent ut secundum Dei et Ecclesiae leges, contrahantur.

3.° Post mixtas nuptias celebratas sive in proprio sive in alieno territorio sedulo invigilent ut coniugum promissiones fideliter impleantur.

4.° Assistentes matrimonio servant praescriptum can. 383 ¹.

CAN. 346.

§ 1. Absterreantur quoque fideles a matrimonio contrahendo cum iis qui aut catholicam fidem notorie abiecerunt, etsi ad sectam acatholicam non transierint, aut societatibus ab Ecclesia damnatis notorie adscripti sunt ².

§ 2. Parochus praedictis nuptiis ne assistat, nisi, inspectis omnibus rei adiunctis, pro suo prudenti arbitrio iudicet satis consultum esse catholicae educationi universae

¹ Bened. XIV, declar. « *Matrimonia* », 4 nov. 1741; Pius VI, rescrip. ad Card. Archiep. Mechlin., 13 iul. 1782; Pius VIII, litt. ap. « *Litteris altero* », 25 mart. 1830; Gregor. XVI, ep. encycl., *Summo iugiter* », 27 maii 1832; litt. ap. « *Quas vestro* », 30 apr. 1841; S. C. S. Off., 30 iun. 1842, ad 2, 3; instr. a. 1858; 21 ian. 1863, n. 2, 3; 17 febr. 1864; instr. 3 ian. 1871, n. 7; instr. 12 dec. 1888, n. 10; S. C. de Prop. Fide, instr. 6 sept. 1785; litt. encycl. 11 mart. 1868; instr. 25 iun. 1884, n. 1; Secret. Status, instr. 27 mart. 1830; instr. 30 apr. 1841; instr. 22 maii 1841; instr. 15 nov. 1858.

² S. C. S. Off., 21 aug. 1861; 30 ian. 1867; instr. 5 iul. 1878; 25 maii 1897; S. C. de Prop. Fide, 28 nov. 1796.

prolis et remotioni perversionis alterius coniugis, consulto prius, si fieri potest, loci Ordinario ¹.

CAN. 347.

Si publicus peccator aut censura notorie innodatus prius ad sacramentalem confessionem accedere aut cum Ecclesia reconciliari recusaverit, parochus eius matrimonio ne assistat, nisi graves urgeant causae, de quibus, si possibile sit, consulat loci Ordinarium ².

CAPUT IV.

De impedimentis dirimentibus.

CAN. 348.

§ 1. Vir ante decimum sextum, mulier ante decimum quartum aetatis annum completum, matrimonium validum inire non possunt.

§ 2. Licet matrimonium post praedictam aetatem validum sit, curent tamen animarum pastores ab eodem avertere iuvenes ante aetatem, qua, secundum regionis honestos mores, matrimonium iniri solet.

CAN. 349.

§ 1. Impotentia antecedens et perpetua, sive ex parte viri sive ex parte mulieris, sive alteri cognita sive non, sive

¹ S. C. S. Off., 21 aug. 1861; 30 ian. 1867; 23 apr., 1873; instr. 5 iul. 1878; 25 maii 1897.

² S. C. S. Off., 21 aug. 1861; S. C. de Prop. Fide, 17 apr. 1820; S. Poenit., 10 dec. 1860

absoluta sive relativa, matrimonium ipso naturae iure dirimit ¹.

§ 2. Si impedimentum impotentiae dubium sit sive dubio iuris sive dubio facti, matrimonium non est impedendum ².

§ 3. Sterilitas matrimonium nec dirimit nec impedit ³.

CAN. 350.

§ 1. Invalide matrimonium attentat, qui vinculo tenetur prioris matrimonii, quamquam rati tantum, salvo privilegio fidei ⁴.

§ 2. Quamvis prius matrimonium sit irritum aut solu-

¹ C. 29, C. XXVII, q. 2; c. 18, 25, C. XXXII, q. 7; c. 1, 2, C. XXXIII, q. 1; c. 1, 2, 3, 5, 6, 7, X, *de frigidis*, IV, 15; Sixtus V. const. « *Cum frequenter* », 27 iun. 1587; S. C. S. Off., instr. a. 1883, tit. VI, art. 5; S. C. C., *Ianuen.*, 9 apr. 1707; *Tirasonen.*, 2 oct. 1723; *S. Severini*, 23 iun. 1742; *Spoletana*, 24 iul. 1762; *Anconitana*, 16 mart. 1793; *Amerina*, 7 sept. 1793; *Romana*, 21 nov. 1840; *Meleritana*, 17 dec. 1859; *Venetiarum*, 28 iul. 1860; *Salernitana*, 24 ian. 1871; *Leopolien.*, 15 dec. 1877; S. C. de Prop. Fide, instr. a. 1883, n. 46.

² C. 5, X, *de frigidis*, IV, 15; S. C. C., *Bononien.*, 23 apr. 1842.

³ C. 18, C. XXXII, q. 5; c. 27, C. XXXII, q. 7; S. C. S. Off., 23 iul. 1890; 31 iul. 1895.

⁴ C. 5-8, 10, C. XXXII, q. 7; c. 1-3, C. XXXIV, q. 1-2; c. 1, 2, 3, 5, X, *de sponsa duorum*, IV, 4; c. 2, 4, 7, X, *de eo, qui duxit*, IV, 7; c. 4, X, *qui filii*, IV, 17; c. 2, 5, X, *de divortiis*, IV, 19; Conc. Trid., sess. XXIV, *de sacram. matrim.*, can. 7; *de ref. matrim.*, c. 1; Bened. XIV, const. « *Inter omnigenas* », 2 febr. 1744; Pius VII, breve ad Archiep. Mogünt., 8 oct. 1803; Gregor. XVI, ep. encycl. « *Summo iugiter* », 27 maii 1832; S. C. S. Off., 23 iun. 1671, ad 1, 3, 4; 20 mart. 1675, ad 2; 13 ian. 1757; instr. 20 mart. 1817; 19 aug. 1857, ad 2; instr. 20 iun. 1866; instr. a. 1868; 29 nov. 1882, ad 2, 3, 5; S. C. C., *Rossanen.*, 3 maii 1642; S. C. de Prop. Fide, 7 dec. 1626; instr. 6 sept. 1785; instr. 1 oct. 1785; instr. a. 1883, n. 42.

tum qualibet ex causa, non tamen licet aliud contrahere, antequam de prioris nullitate aut solutione legitime et certo constiterit ¹.

CAN. 351.

§ 1. Nullum est matrimonium contractum a persona baptizata in Ecclesia catholica vel ad eandem conversa cum persona non baptizata ².

§ 2. Si haec altera, tempore contracti matrimonii, tamquam baptizata vulgo habebatur, aut eius baptismus erat dubius, standum est pro valore matrimonii, donec certo probetur primam baptizatam, alteram vero non baptizatam esse ³.

CAN. 352.

Quae de mixtis nuptiis in canonibus 341-345, praescripta sunt, applicari quoque debent matrimoniis quibus obstat impedimentum disparitatis cultus ⁴.

¹ C. 10. C. XXXV, q. 6; c. 18, 19, X, *de sponsalib.*, IV, 1; c. 4, X, *de sponsa duorum*, IV, 4; c. 3, 5, X, *de eo, qui cognovit*, IV, 13; c. 2, X, *de secundis nuptiis*, IV, 21; S. C. S. Off., 23 iun. 1671, ad 1, 5; 12 febr. 1851, ad 5; 22 mart. 1865; 28 iun. 1865; 21 nov. 1866; instr. a. 1868; S. C. Ep. et Reg., 24 nov. 1662; S. C. de Prop. Fide, 21 apr. 1788; instr. a. 1792; 11 febr. 1804; instr. a. 1883, n. 42, 43.

² C. 15, C. XXVIII, q. 1; Bened. XIV, const. « *Singulari* », 9 febr. 1749; S. C. S. Off., instr. 16 sept. 1824, ad 2, 5, 6; 17 nov. 1830; instr. 20 iun. 1866, n. II; 22 nov. 1871; instr. 9 dec. 1874; instr. 12 dec. 1888, n. 1; 4 febr. 1891; 8 mart. 1899; decr. 21 iun. 1912, ad 2; S. C. C., 26 sept. 1623.

³ S. C. S. Off., 17 nov. 1830; 29 apr. 1842, ad 1; instr. 18 dec. 1872; instr. 24 ian. 1877; 4 febr. 1891; 10 iun. 1896; S. C. C., *Brixien.*, 27 aug. 1796.

⁴ C. 9, C. XXVIII, q. 1; S. C. S. Off., 5 sept. 1736, ad 1; 12 ian. 1769, n. II; 15 dec. 1769; 15 febr. 1780; instr. mense aug. 1819; 29 apr. 1842, ad 2; 11 dec. 1850, ad 24; 11 iul. 1866, ad 6; instr. 18 dec. 1872; 18 mart. 1891; decr. 21 iun. 1912; decr. 21 iun. 1912, ad 1; S. C. de Prop. Fide, instr. 13 sept. 1760; 31 ian. 1796, ad 1; litt. 3 maii 1828.

CAN. 353.

Invalide matrimonium attentant clerici qui unum ex maioribus ordinibus libere receperint, aut vi metuve gravi receptum, libere postea ratum habuerint ¹.

CAN. 354.

Item religiosi utriusque sexus qui vota solemnia professi sint, aut vota simplicia ad normam tamen can. 340, § 2 ².

CAN. 355.

§ 1. Inter virum raptorem et mulierem, intuitu matrimonii, raptam, etiam post inita sponsalia, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum potest consistere matrimonium ³.

§ 2. Quod si rapta a raptoe separata et in loco tuto ac libero constituta, illum in virum habere consenserit, validum erit matrimonium ⁴.

¹ C. 40, C. XXVII, q. 1; c. 1, X, *qui clerici*, IV, 6; c. un., *de consanguinit.*, IV, 1, in Clem.; Conc. Trid., sess. XXIV, *de sacram. matrim.*, can. 9.

² C. 3, 4, 6, 7, X, *qui clerici*, IV, 6; c. un., *de coto*, III, 15, in VI°; c. un., *de consanguinit.*, IV, 1, in Clem.; Conc. Trid. sess. XXIV, *de sacram. matrim.*, can. 9; Gregor. XIII, const. « *Ascendente Domino* ». 25 maii 1584; S. C. C., *Canarien.*, 26 mart. et 9 apr. 1718.

³ C. 4, 11, C. XXXVI, q. 2; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. mtarim.*, c. 6; S. C. S. Off., instr. 15 febr. 1901; S. C. C., *Mediolanen.*, 20 aug. 1661; *Ruben.*, 3 mart. 1714, ad 1; *Olomucen.*, 14 mart. 1772; *Herbipolen.*, 24 apr. 1858, 18 iun. et 27 aug. 1859; Rit. Rom., tit. VII, c. 1, *de sacram. matrim.*, n. 4.

⁴ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matrim.*, c. 6; S. C. S. Off., instr. 15 febr. 1901.

§ 3. Quod ad matrimonii nullitatem, raptui par habetur retentio mulieris, cum, nempe, vir mulierem in loco ubi ea commoratur vel ad quem libere accessit, violenter intuitu matrimonii detinet.

CAN. 356.

§ 1. Nec validum contrahere possunt matrimonium :

1.º Qui, perdurante eodem legitimo matrimonio, adulterium inter se consummarunt cum publica attentatione matrimonii aut cum coniugicidio ab una tantum parte patrato intuitu matrimonii.

2.º Qui mutua opera physica vel morali, etiam sine adulterio, mortem coniugis patrarunt matrimonii intuitu ¹.

§ 2. Data a Sancta Sede dispensatio super matrimonio rato et non consummato vel permissio transitus ad alias nuptias, secumfert semper dispensationem ab impedimento proveniente ex adulterio cum attentatione matrimonii, si qua opus sit ².

CAN. 357.

§ 1. In linea recta consanguinitatis matrimonium irritum est inter omnes ascendentes et descendentes tum legitimos tum naturales.

§ 2. In linea collateralis irritum est usque ad secundum gradum inclusive secundum canonicam computationem ³.

§ 3. Numquam matrimonium permittatur, si quod sub-

¹ C. 1, X, *de conversione infidel.*, III, 33; c. 3, 6, 7, X, *de eo, qui duxit*, IV, 7; Bened. XIV, const. « *Redditae Nobis* », 5 dec. 1744; S. C. de Sacramentis, decr. 3 iun. 1912; S. C. C., *Ulyssiponen.*, 28 sept. 1726; *Neapolitana*, 26 mart. 1746; S. C. de Prop. Fide, 23 aug. 1852, ad 5, 6.

² S. C. de Sacramentis, decr. 3 iun. 1912.

³ C. 8. C. XXXV, q. 1-2; c. 2, 4, 6, C. XXXV, q. 5; S. C. C., *Leodien.*, 14 dec. 1793; *Aesina*, 23 nov. 1805.

sit dubium partes esse consanguineas in aliquo gradu lineae rectae aut in primo gradu lineae collateralis ¹.

CAN. 358.

§ 1. Affinitas, orta ex valido aut putativo coniugio consummato, in linea recta dirimit matrimonium in quolibet gradu; in linea collateralis usque ad secundum gradum inclusive secundum canonicam computationem ².

§ 2. Orta ex commercio illicito in linea recta matrimonium dirimit in primo et secundo, in linea collateralis in solo primo gradu ³.

CAN. 359.

Impedimentum dirimens publicae honestatis non oritur, nisi ex valido matrimonio rato tantum; sed semel ortum perpetuo durat, et nuptias irritat in solo primo gradu lineae sive rectae sive collateralis ⁴.

CAN. 360.

Ea tantum spiritualis cognatio matrimonium irritat, quae ex baptismo sive solemni sive privato orta est idque inter baptizantem et baptizatum, levantem et levatum ⁵.

¹ S. C. C., *Leodien.*, 14 dec. 1793; *Aesina*, 23 nov. 1805.

² C. 8, C. XXXV, q. 1-2; c. 3, 4, C. XXXV, q. 5; c. 9, X, *de divortiis*, IV, 19.

³ C. 3, 5, 7, 8, 9, X, *de eo, qui cognovit*, IV, 13; S. C. S. Off., instr. 16 sept. 1824, ad 2, 4; instr. 26 aug. 1891; S. C. C., *Caesenaten.*, 18 iul. 1611.

⁴ Bened. XIV, const. « *Inter omnigenas* », 2 febr. 1744; S. C. C., *Caputaquen.*, a. 1597; *Valentina*, 15 sept. 1605; *Valentina*, a. 1607; *Acheruntin.*, 16 iun. 1770 et 8 iun. 1771; 13 et 17 mart. 1879.

⁵ C. 5, C. XXX, q. 1: c. 1, C. XXX, q. 3; 1, *de cognatione spirit.*, IV, 3, in VI°; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matrim.*, c. 2; S. Pius V, const. « *Cum illius* », 28 nov. 1566; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; const. « *Inter omnigenas* », 2 febr. 1744; S. C. S. Off., 3 dec. 1902; S. C. Ep. et Reg., *S. Marci*, 15 febr. 1593; S. C. C., *Pisana*, mense

CAN. 361.

§ 1. Cognatio legalis, ex adoptione orta, constituit, vi iuris canonici, impedimentum dirimens matrimonium, dummodo adoptione ad normam legum civilium valide facta, adoptatus fiat de familia adoptantis ¹.

§ 2. Hoc impedimentum matrimonium dirimit :

1.° Inter adoptatum et liberos adoptantis sive legitimos sive naturales iure recognitos, sive etiam adoptivos, perdurante adoptione.

2.° Inter adoptantem et adoptatum huiusque descendentes sive legitimos sive naturales iure recognitos.

3.° Inter adoptantem et coniugem adoptati, adoptatum et coniugem adoptantis ².

CAPUT V.

De consensu matrimoniali.

CAN. 362.

Matrimonium facit partium consensus inter personas iure habiles legitime manifestatus; qui nulla humana potestate suppleri valet ³.

apr. 1589 ; *Nullius*, 19 apr. 1605; *Nullius*, 15 mart. 1631; *Theatina*, 15 sept. 1721; S. C. de Prop. Fide, instr. 11 sept. 1779, n. 4; Rit. Rom., tit. II, c. 2, *Ordo bapt. parrulor.*, n. 31.

¹ S. C. S. Off., instr. 16 apr. 1761.

² C. 1, C. XXX, q. 3; c. un., X, *de cognatione legal.*, IV, 12; S. C. C., *Hortana*, 25 sept. 1734.

³ C. 2, 5, 51, C. XXVII, q. 2; c. un., C. XXX, q. 2; c. 16, C. XXXII, q. 2; c. 1, 14, 23, 24, 25, 26, X, *de sponsalib.*, IV, 1; c. 1, 3, 5, X, *de sponsa duorum*, IV, 4; c. 4, X, *de coniugio servor.*, IV, 9; c. 9, *de procuratorib.*, I, 19, in VI; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matrim.*, c. 1; Eugen. IV,

CAN. 363.

§ 1. Ut matrimonialis consensus haberi possit, necesse est ut contrahentes saltem non ignorent matrimonium esse societatem inter virum et mulierem ad filios procreandos ¹.

§ 2. Haec ignorantia post pubertatem non praesumitur.

CAN. 364.

§ 1. Error circa personam invalidum reddit matrimonium.

§ 2. Error circa qualitatem personae, etsi det causam contractui, matrimonium irritat tantum :

1.° Si error qualitatis redundet in errorem personae.

2.° Si persona libera matrimonium contrahat cum persona quam liberam putat, quum contra sit serva, servitute proprie dicta. ,

3.° Si consensus datus sit sub conditione qualitatis quae desit ².

CAN. 365.

Simplex error circa matrimonii unitatem vel indissolubilitatem aut sacramentalem dignitatem, etsi det causam contractui, non vitiat consensum matrimonialem ³.

const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; S. C. S. Off., 19 aug. 1857, ad 5; 22 aug. 1860; S. C. C., *Mutinen.*, 9 iun. 1725; *Parisien.*, 7 iul. et 1 sept. 1883 et 7 mart. 1885; S. C. de Prop. Fide, instr. 1 oct. 1785; Rit. Rom., tit. VII, c. 2, *Ritus celebrand. matrim. sacram.*, n. 2.

¹ S. C. C., *Ventimilien.*, 19 maii 1888.

² C. 4, C. XXIX, q. 2; c. 2, 4, X, *de coniugio servor.*, IV, 9; S. C. C., *Frisingen.*, 7 et 28 aug. 1745; *Romana*, 9 aug. 1817 et 27 maii 1820.

³ S. C. S. Off., instr. 6 apr. 1843; instr. 20 iun. 1866, n. 25; 11 mart. 1868, ad 2; instr. 18 dec. 1872; instr. 9 dec. 1874, n. 8, 10; 4 febr. 1891; 19 maii 1892, ad 3; S. C. de Prop. Fide, 23 aug. 1852, ad 7.

CAN. 366.

Scientia aut opinio nullitatis matrimonii consensum matrimonialem necessario non excludit.

CAN. 367.

§ 1. Internus animi consensus semper praesumitur conformis verbis in celebrando matrimonio adhibitis ¹.

§ 2. At si alterutra vel utraque pars, dum contrahit, positivo voluntatis actu excludat matrimonium ipsum, aut omne ius ad conjugalem actum, vel essentialem matrimonii proprietatem, invalide contrahit ².

§ 3. Manente consensus praesumptione, qui fecte consensit in matrimonium, tenetur fictionem exuere et consensum praestare ³.

CAN. 368.

§ 1. Invalidum quoque est matrimonium initum ob vim vel metum gravem ab extrinseco et iniuste incussum a quo ut quis se liberet, eligere cogatur matrimonium ⁴.

¹ S. C. de Prop. Fide, instr. 1 oct. 1785.

² C. 7, X, *de conditionib. apposit.*, IV, 5: S. C. S. Off., instr. 9 dec. 1874, n. 1, 2; instr. 24 ian. 1877, n. 3; S. C. C., *Mutinen.*, 9 iul. 1725; *Compostellana*, 10 mart. 1731; *Capuana*, 28 ian. 1758; *Pisana*, 2 maii et 29 aug. 1868; *Parisien.*, 31 ian. 1891; S. C. de Prop. Fide, instr. 1 oct. 1785.

³ S. C. de Prop. Fide, instr. 1 oct. 1785.

⁴ C. 1-4, C. XXXI, q. 2; c. 6, 13-15, 28, X, *de sponsalib.*, IV, 1; S. C. C., *Ventimilien.*, 24 apr. 1700; *S. Agathae Gothorum*, 24 apr. 1700; *Lancianen.*, 26 nov. 1701; *Nullius Farfen.*, 26 mart. 1707; *Panormitana*, 8 iun. 1720; *Mutinen.*, 9 iul. 1725; *Vigilien.*, 22 sept. 1725; *Tridentin.*, 14 maii 1746; *Mediolanen.*, 9 febr. 1754; *Baren.*, 22 iun. 1754; *Albintimilien.*, 22 nov. 1755; *Calven. et Theanen.*, 26 iun. et 18 dec. 1869; *Neapolitana*, 22 febr. et 10 maii 1890; *Parisien.*, 16 maii 1903; S. C. de Prop. Fide, instr. a. 1853, n. 36, 37.

§ 2. Nullus alius metus, etiamsi det causam contractui, matrimonii nullitatem secumfert ¹.

CAN. 369.

§ 1. Ad matrimonium valide contrahendum necesse est ut partes sint praesentes sive personaliter sive per procuratorem.

§ 2. Sponsi matrimonialem consensum exprimant verbis; nec licet parochi aequipollentia signa admittere, si partes loqui possint ².

CAN. 370.

§ 1. Ut matrimonium per procuratorem valide ineatur, requiritur mandatum speciale ad contrahendum cum certa persona, subscriptum a mandante, et vel ab ipsius parochi aut loci Ordinario aut sacerdote ab alterutro delegato, vel, his deficientibus, a duobus saltem testibus ³.

§ 2. Si mandans scribere nesciat, id in ipso mandato adnotetur et alius addatur testis qui cum praedictis mandatum subscribat.

§ 3. Si, antequam procurator contraxerit, mandans mandatum revocaverit aut in amentiam inciderit, invalidum est matrimonium, licet sive procurator sive pars quaecumque contraxit, haec ignoraverint ⁴.

§ 4. Ut matrimonium validum sit, procurator debet munere suo personaliter fungi ⁵.

¹ S. C. C., *Gravinen.*, 1 sept. 1725.

² C. 23, 25, X, *de sponsalib.*, IV, 1; Rit. Rom., tit. VII, c. 2, *Ritus celebrand. matrim. sacram.*, n. 2.

³ C. 9, *de procuratorib.*, I, 19, in VI°; S. C. C., *Neapolitana*, 7 iul. 1736; *Florentina*, 10 sept. 1853; 7 apr. 1883.

⁴ C. 9, *de procuratorib.*, I, 19, in VI°; S. C. C., *Eugubina seu Perusina*, 25 ian. et 5 iul. 1727.

⁵ C. 9, *de procuratorib.*, I, 19, in VI°.

CAN. 371.

Matrimonium per interpretem quoque contrahi potest.

CAN. 372.

Matrimonio per procuratorem vel per interpretem contrahendo parochus ne assistat, nisi adsit iusta causa et de authenticitate mandati vel de interpretis fide dubitare nullo modo liceat, praehabita, si tempus suppetat, Ordinarii licentia.

CAN. 373.

§ 1. Matrimonium sub quavis conditione, quamquam de praesenti aut praeterito, in ipsa celebratione matrimonii apposita, valide contrahi nequit.

§ 2. Apposita ante matrimonii celebrationem nec revocata, conditio, si sit necessaria vel impossibilis vel turpis, praesumptione iuris habeatur pro non adiecta; si sit de futuro licita, valorem matrimonii suspendit; si sit contra substantiam, matrimonium reddit invalidum ¹.

CAN. 374.

Etsi matrimonium invalide ratione extrinseci impedi-
menti initum fuerit, consensus praestitus praesumitur per-
severare, donec non constet de eius revocatione.

¹ C. 1, 3, 5, 7, X, *de conditionib. apposit.*, IV, 5; S. C. S. Off., 2 dec. 1680; 23 iul. 1698, ad 1; 22 iul. 1840, ad 2; instr. 6 apr. 1843; 11 dec. 1850, ad 25, 26; 19 aug. 1857, ad 1, 5; instr. 20 iun. 1866, n. 25; 11 mart. 1868, ad 2; instr. 18 dec. 1872; instr. 9 dec. 1874, n. 8,9; instr. 24 ian. 1877, n. 3; 4 febr. 1891; S. C. C., *Ulixbonen.*, 8 iul. 1724; *Eystadien.*, 21 iun. 1732.

CAPUT VI.

De forma celebrationis matrimonii.

CAN. 375.

Ea tantum matrimonia valida sunt quae contrahuntur coram parcho vel loci Ordinario vel sacerdote ab alterutro delegato et duobus saltem testibus iuxta tamen regulas expressas in canonibus qui sequuntur et salvis exceptionibus de quibus in can. 379, 380 ¹.

CAN. 376.

§ 1. Parochus et loci Ordinarius valide matrimonio assistunt:

1.° A die tantummodo adeptae possessionis beneficii ad normam can. 722, § 1, vel initi officii, nisi publico decreto nominatim fuerint excommunicati vel suspensi ab officio aut tales declarati.

2.° Infra limites dumtaxat sui territorii; in quo matrimoniis nedum suorum subditorum, sed etiam non subditorum valide assistunt.

3.° Dummodo invitati ac rogati et neque vi neque metu gravi constricti requirant excipiantque contrahentium consensum, salva exceptione de qua in can. 383, § 1 ².

§ 2. Parochus et loci Ordinarius qui matrimonio pos-

¹ C. 3, X, de clandestin. desponsat., IV, 3; Conc. Trid., sess. XXIV, de ref. matrim., c. 1; S. C. de Sacramentis, *Romana et aliarum*, 12 mart. 1910, ad IV; S. C. C., decr. « *Ne temere* », 2 aug. 1907, art. III; Rit. Rom., tit. VII, c. 1, de sacram. matrim., n. 4.

² S. C. de Sacramentis, *Romana et aliarum*, 12 mart. 1910, ad VIII; S. C. C., decr. « *Ne temere* », 2 aug. 1907, art. IV; *Romana et aliarum*, 1 febr. 1908, ad VIII-X; *Romana et aliarum*, 28 mart. 1908, ad IV.

sunt valide assistere, possunt quoque alteri sacerdoti licentiam dare ut infra limites sui territorii matrimonio valide assistat ¹.

CAN. 377.

Licite autem assistunt:

1.° Constito sibi legitime de libero statu contrahentium ad normam can. 303-314.

2.° Constito insuper de domicilio vel quasi-domicilio aut, si de vago agatur, actuali commoratione alterutrius contrahentis in loco matrimonii.

3.° Quae si deficient, ut licite matrimonio in suo territorio adsit parochus vel loci Ordinarius, indiget licentia parochi vel Ordinarii proprii alterutrius contrahentis ad normam can. 8, *De personis*, nisi de vagis actu itinerantibus res sit, qui nullibi commorationis sedem habent, vel gravis necessitas intercedat quae a licentia excuset.

4.° In quolibet casu pro regula habeatur ut matrimonium coram sponsae parrocho celebretur, nisi aliqua iusta causa excuset ².

CAN. 378.

§ 1. Licentia assistendi matrimonio concessa ad normam can. 376, § 2 et can. 377, n. 3, dari expresse debet sacerdoti certo et determinato, exclusis delegationibus gene-

¹ Reg. 68, 72, R. I., in VI°; S. C. de Sacramentis, *Romana et aliarum*, 12 mart. 1910, ad VI, c; S. C. C., *Auximana*, 4 iul. 1595; *Bisuntina*, mense iun. 1621; *Nullius*, 3 iun. 1628; *Leodien.*, 9 dec. 1690; *Caesentien.*, 20 dec. 1727; 4 aug. 1863, ad 2; decr. « *Ne temere* », 2 aug. 1907, art. VI; *Romana et aliarum*, 27 iul. 1908, ad IV.

² S. C. de Sacramentis, *Romana et aliarum*, 12 mart. 1910, ad V; instr. 6 mart. 1911, n. I, III, IV; S. C. C., a. 1573; decr. « *Ne temere* », 2 aug. 1907, art. V; *Romana et aliarum*, 1 febr. 1908, ad XI; Rit. Rom., tit. VII, c. 1, *de sacram. matrim.*, n. 1-3, 5-13.

ralibus, nisi agatur de vicariis paroecialibus pro paroecia cui addicti sunt; secus irrita est ¹.

§ 2. Sacerdos autem delegatus servare tenetur limites mandati et regulas pro parocho et loci Ordinario cit. can. 376 et 377 statutas ².

CAN. 379.

Si haberi vel adiri nequeat parochus vel Ordinarius vel sacerdos delegatus qui matrimonio assistant ad normam canonum qui praecedunt:

1.° In mortis periculo validum et licitum est matrimonium contractum coram solis testibus; et etiam extra mortis periculum, dummodo prudenter praevideatur eam rerum conditionem esse per mensem duraturam;

2.° In utroque casu, si praesto sit alius sacerdos qui adesse possit, vocari et, una cum testibus, matrimonio assistere debet, salva coniugii validitate coram solis testibus ³.

CAN. 380.

§ 1. Statutis superius legibus tenentur omnes in catholica Ecclesia baptizati et ad eam ex haeresi aut schismate conversi, licet sive hi sive illi ab eadem postea defecerint, quoties inter se matrimonium ineunt ⁴.

¹ S. C. de Sacramentis, *Romana et aliarum*, 12 mart. 1910, ad VI, a, b; S. C. C., decr. « *Ne temere* », 2 aug. 1907, art. VI; *Romana et aliarum*, 27 iul. 1908, ad IV.

² Reg. 46, R. I., in VI°; S. C. C., decr. « *Ne temere* », 2 aug. 1907, art. VI; *Romana et aliarum*, 27 iul. 1908, ad IV.

³ S. C. de Sacramentis, *Romana et aliarum*, 12 mart. 1910, ad I-III; S. C. C., decr. « *Ne temere* », 2 aug. 1907, art. VII, VIII; *Romana et aliarum*, 27 iul. 1908, ad V, VI.

⁴ S. C. S. Off., decr. 31 mart. 1911; S. C. C., decr. « *Ne temere* », 2 aug. 1907, art. XI, § 1; *Romana et aliarum*, 28 mart. 1908, ad I.

§ 2. Tenentur quoque iidem, de quibus supra, catholici, si cum acatholicis sive baptizatis sive non baptizatis etiam post obtentam dispensationem ab impedimento mixtae religionis vel disparitatis cultus matrimonium contrahant, nisi pro aliquo peculiari loco aut regione aliter a Sancta Sede sit statutum ¹.

§ 3. Acatholici autem sive baptizati sive non baptizati, si inter se contrahant, nullibi ligantur ad catholicam matrimonii formam servandam ².

CAN. 381.

§ 1. Extra casum necessitatis in matrimonii celebratione serventur ritus in libris ritualibus ab Ecclesia probatis praescripti aut laudabilibus consuetudinibus recepti ³.

§ 2. Si ii ritus omissi fuerint, parochus hortetur coniuges ut cum commode poterunt, eos suppleant, quin tamen, matrimonio valide contracto, renovetur consensus ⁴.

CAN. 382.

§ 1. Parochus curet ut sponsi benedictionem solemnem accipiant, quae dari eis potest etiam postquam diu vixerint

¹ Pius X, const. « *Provida* », 18 ian. 1906; S. C. de Sacram., 27 febr. 1909; *Romana et aliarum*, 18 iun. 1909; S. C. C., decr. « *Ne temere* », 2 aug. 1907, art. XI, § 2; *Romana et aliarum*, 1 febr. 1908, ad IV-VI; *Romana et aliarum*, 28 mart. 1908, ad II, III; *Romana et aliarum*, 27 iul. 1908, ad VII, 2.

² S. C. C., decr. « *Ne temere* », 2 aug. 1907, art. XI, § 3.

³ Conc. Trid., sess. XXIV, de *ref. matrim.*, c. 1; S. C. S. Off., 30 iul. 1890; S. R. C., *Mexicana*, 27 febr. 1886; Rit. Rom., tit. VII, c. 2, *Ritus celebrandi matrim. sacram.*, n. 1-5.

⁴ S. C. de Prop. Fide, instr. a. 1806; instr. 29 febr. 1836; 21 iul. 1841, ad 4; Rit. Rom., tit. VII, c. 1, de *sacram. matrim.*, n. 16.

in matrimonio, sed solum in Missa, servata speciali rubrica et excepto tempore feriato ¹.

§ 2. Solemnem benedictionem ille tantum sacerdos dare potest, qui valide et licite matrimonio assistit ².

CAN. 383.

§ 1. Matrimonia inter partem catholicam et partem aatholicam inita, etiam cum legitimis dispensationibus, nullo sacro ritu cohonestentur; sed interrogationes de consensu fieri debent secundum praescriptum can. 376, § 1, n. 3, nisi ad normam instructionum Sedis Apostolicae assistentia parochi mere passiva in loco permittatur ³.

§ 2. Si tamen ex hac prohibitione graviora mala praevi-deantur, Ordinarius potest aliquam ecclesiasticam caere-moniam, exclusa semper Missae celebratione, permittere ⁴.

¹ C. 5, C. XXX. q. 5; c. 19, C. XXXV. q. 2 et 3; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref., matrim.*, c. 1; S. C. S. Off., 1 febr. 1871; 31 aug. 1881; S. C. de Prop. Fide, 31 iul. 1796; instr. 23 iun. 1830; instr. 29 febr. 1836; 21 iul. 1841, ad 1-3, 5; S. R. C. *Montis Pessulani*, 31 aug. 1839; *Limburgen.*, 23 iun. 1853; *Montis Albani*, 14 aug. 1858, ad 1; *S. Congreg. de Prop. Fide*, 20 aug. 1870; *Mexicana*, 25 sept. 1875, ad I; *Romana*, 9 maii 1893, ad III, IV; decr. gen. 30 iun. 1896, n. VI; *Belemen. de Para*, 12 febr. 1909; *Baionen.*, 27 maii 1911, ad VI, VII; Rit. Rom., tit. VII, c. 1, *de sacram. matrim.*, n. 14, 18.

² Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matrim.*, c. 1; S. C. S. Off., 1 sept. 1841, n. 1; Rit. Rom., tit. VII, c. 1, *de sacram. matrim.*, n. 14.

³ Pius VIII, litt. ap. « *Litteris altero* », 25 mart. 1830; Gregor. XVI, litt. ap. « *Quas vestro* », 30 apr. 1841; S. C. S. Off., 1 aug. 1821; 26 nov. 1835; instr. 3 ian. 1871, n. 3; 16 iul. 1885; 29 nov. 1899, decr. 21 iun. 1912; S. C. C., decr. « *Ne temere* », 2 aug. 1907, art. IV, § 3; *Romana et aliarum*, 27 iul. 1908, ad III; S. C. de Prop. Fide, instr. 6 sept. 1785; Secret. Status, instr. 27 mart. 1830; instr. 30 apr. 1841; instr. 15 nov. 1858.

⁴ Pius VIII, litt. ap. « *Litteris altero* », 25 mart. 1830; S. C. S. Off.,

CAN. 384.

§ 1. Celebrato matrimonio, parochus vel qui eius vices gerit, statim describat in libro matrimoniorum nomina coniugum ac testium, locum et diem celebrati matrimonii atque alia iuxta modum in libris ritualibus et a proprio Ordinario praescriptum; idque licet alius sacerdos vel a se vel ab Ordinario delegatus matrimonio adstiterit ¹.

§ 2. Praeterea parochus in libro quoque baptizatorum adnotet coniugem tali die in sua paroecia matrimonium contraxisse. Quod si coniux alibi baptizatus fuerit, matrimonii parochus notitiam initi contractus ad parochum baptismi sive per se sive per curiam episcopalem transmittat ut matrimonium in baptismi librum referatur ².

§ 3. Quoties matrimonium ad normam can. 379 contrahitur, sacerdos si eidem adstiterit, secus testes tenentur in solidum cum contrahentibus curare ut initum coniugium in praescriptis libris quam primum adnotetur ³.

litt. 26 nov. 1862; 17 jan. 1872, ad I; instr. 9 dec. 1874, n. 18; S. C. de Prop. Fide, litt. encycl. 11 mart. 1868; Secret. Status, instr. 15 nov. 1858.

¹ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matrim.*, c. 1; S. C. de Sacramentis, *Romana et aliarum*, 12 mart. 1910, ad VI, c. IX, 2, 4; S. C. C., decr. « *Ne temere* », 2 aug. 1907, art. IX, § 1; S. C. de Prop. Fide, instr. 25 iun. 1791; Rit. Rom., tit. VII, c. 2, *Ritus celebrandi matrim. sacram.*, n. 6.

² S. C. de Sacramentis, *Romana et aliarum*, 12 mart. 1910, ad IX, 1, 2; instr. 6 mart. 1911, n. II, IV; S. C. C., decr. « *Ne temere* », 2 aug. 1907, art. IX, § 2.

³ S. C. C., decr. « *Ne temere* », 2 aug. 1907, art. IX, § 3; S. C. de Prop. Fide, instr. 23 iun. 1830.

CAPUT VII.

De tempore et loco celebrationis matrimonii.

CAN. 385.

§ 1. Matrimonium quolibet anni tempore contrahi potest ¹.

§ 2. Solemnis vero nuptiarum benedictio secundum rubricas Missalis vetatur a prima Dominica Adventus usque ad diem Nativitatis Domini inclusive, et a feria IV Cinerum usque ad Dominicam Paschatis inclusive ².

§ 3. Ordinarii tamen locorum possunt etiam praedictis temporibus eam permittere ex iusta causa ac monitis sponsis ut a nimia pompa abstineant ³.

CAN. 386.

§ 1. Matrimonium celebretur in ecclesia paroeciali; in alia autem ecclesia vel oratorio sive publico sive semipublico, nonnisi de licentia Ordinarii loci vel parochi celebrari poterit ⁴.

¹ C. 4, X, *de feriis*, II, 9; S. C. C., *Arianen.*, mense maii 1587; *Interamnen.*, mense mart. 1591; *Agrigentin.*, a. 1599; *Nullius*, 20 iul. 1619; *Bosanen.*, 3 dec. 1644; S. R. C., *Montis Albani*, 14 aug. 1858, ad 1; *Mexicana*, 25 sept. 1875, ad 1, 2; decr. gen. 30 iun. 1896, n. VI; Rit. Rom., tit. VII, c. 1, *de sacram. matrim.*, n. 18.

² S. C. de Prop. Fide, 21 iul. 1841, ad 1; S. R. C., *Montis Pessulani*, 31 aug. 1839; *Limburgen.*, 23 iun. 1853, ad 3; *Montis Albani*, 14 aug. 1858, ad 1, 2; decr. gen. 30 iun. 1896, n. VI; Rit. Rom., tit. VII, c. 1, *de sacram. matrim.*, n. 18.

³ S. C. C., 10 iun. 1684; S. C. de Prop. Fide, 21 iul. 1841, ad 2.

⁴ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matrim.*, c. 1; S. C. Ep. et Reg., *Fulginaten.*, 6 iun. 1578; S. C. de Prop. Fide, instr. 26 sept. 1840; S. R.

§ 2. Matrimonium in aedibus privatis celebrari Ordinarii tantum locorum pro sua prudentia in extraordinario aliquo casu et accedente semper iusta ac rationabili causa permittere possunt; sed in ecclesiis vel oratoriis sive seminariis sive religiosarum, Ordinarii id ne permittant, nisi urgente necessitate, ac opportunis adhibitis cautelis ¹.

CAPUT VIII.

De matrimonii effectibus.

CAN. 387.

Praeter gratiam quae coniugibus christianis confertur, ex valido matrimonio enascitur inter coniuges vinculum natura sua perpetuum et indissolubile ².

CAN. 388.

Utrique coniugi ab ipso matrimonii initio aequum ius et officium est quod ad actus proprios coniugalis vitae ³.

C., *Barcinonen.*, 31 aug. 1872, ad 2; Rit. Rom., tit. VII, c. 1, *de sacram. matrim.*, n. 16.

¹ Rit. Rom., tit. VII, c. 1, *de sacram. matrim.*, n. 16.

² C. 13, C. XXVII, q. 2; c. 8, C. XXIX, q. 2; c. 6, C. XXXII, q. 2; c. 17, 18, C. XXXII, q. 5; c. 25, 28, C. XXXII, q. 7; c. 2, C. XXXIII, q. 2; c. 1-4, C. XXXIV, q. 1-2; c. 3, 11, 12, X, *de conversione coniugator.*, III, 32; c. 31, X, *de sponsalib.*, IV, 1; c. 1, 2, X, *de coniugio leprosor.*, IV, 8; Conc. Trid., sess. XXIV, *de sacram. matrim.*, can. 1, 5; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; Bened. XIV, const. « *Inter omnigenas* », 2 febr. 1744; Gregor. XVI, ep. encycl. « *Mirari vos* », 15 aug. 1832; Leo XIII, ep. encycl. « *Arcanum* », 10 febr. 1880; S. C. S. Off., instr. 6 iul. 1817; S. C. de Prop. Fide, instr. a 1858.

³ C. 24, C. XXVII, q. 2; c. 3, C. XXXII, q. 2; c. 1-6, C. XXXIII, q. 5; c. 3, 8, 11, 12, X, *de conversione coniugator.*, III, 32; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439.

CAN. 389.

Nisi iure speciali aliter cautum sit, uxor, quoad canonicos effectus, particeps efficitur status mariti eiusque domicilium et forum sequi debet ¹.

CAN. 390.

Parentes gravissima obligatione tenentur prolis educationem tum religiosam et moralem, tum physicam et civilem pro viribus curandi, et etiam temporali eorum bono providendi ².

CAN. 391.

Legitimi sunt filii concepti vel nati ex matrimonio valido vel putativo, nisi parentibus ob solemnem professionem religiosam vel susceptum ordinem sacrum prohibitus tempore conceptionis fuerit usus matrimonii antea contracti ³.

CAN. 392.

§ 1. Pater is est quem iustae nuptiae demonstrant, nisi evidentibus argumentis contrarium probetur ⁴.

§ 2. Legitimi praesumuntur filii qui nati sunt saltem post sex menses a die celebrati, vel intra decem menses a die dissoluti matrimonii.

CAN. 393.

Per subsequens parentum matrimonium sive verum sive putativum, sive noviter contractum, sive convalidatum,

¹ C. 3, C. XXVII, q. 2.

² Leo XIII, ep. encycl. « *Arcanum* », 10 febr. 1880; S. C. de Prop. Fide, 3 ian. 1777, ad 2; Rit. Rom., tit. VII, c. 1, *de sacram. matrim.*, n. 1.

³ C. 1, 2, 14, X, *de filiis presbyteror.*, I, 17; c. 2, 8, 14, 15, X, *qui filii*, IV, 17; S. C. C., *Patavina*, 20 maii 1662; *Tornacen.*, 24 mart. 1681; *Monasterien. seu Paderbornen.*, 5 sept. 1716; *Mechlinien.*, 28 ian. 1730; *Colonien.*, 22 ian. et 12 febr. 1746; *Ianuen.*, 17 sept. 1842.

⁴ C. 3, X, *qui filii*, IV, 17; S. C. C., *Bobien.*, 16 febr. 1743; *Verulana*, 9 aug. 1884.

etiam ratum tantum, legitima efficitur proles, dummodo parentes habiles extiterint ad matrimonium inter se contrahendum tempore vel conceptionis, vel praegnationis, vel nativitatis ¹.

CAN. 394.

Filii legitimated per subsequens matrimonium, quoad effectus canonicos, in omnibus aequiparantur legitimis, nisi aliud expresse in iure caveatur ².

CAPUT IX.

De separatione coniugum.

Art. I. - *De divortio pleno.*

CAN. 395.

Matrimonium consummatum inter baptizatos nulla humana potestate nullaque causa, praeter mortem, dissolvi potest ³.

CAN. 396.

Matrimonium ratum tantum inter baptizatos vel inter partem baptizatam et partem non baptizatam, dissolvitur tum ipso iure per solemnem professionem religiosam, tum per dispensationem a Sede Apostolica concessam, utraque parte rogante vel alterutra, etsi altera sit invita ⁴.

¹ C. 1, 4, 6, 9, 10, 11, X, *qui filii*, IV, 17; Sixtus V, const. « *Postquam* », 3 dec. 1586; Bened. XIV, const. « *Redditae Nobis* », 5 dec. 1744; S. C. C., *Saonen.*, a. 1593.

² C. 1, X, *qui filii*, IV, 17; Sixtus V, const. « *Postquam* », 3 dec. 1586.

³ C. 2, 7, X, *de conversione coniugator.*, III, 32; Error 102, Armenor., damn. a Bened. XII; Bened. XIV, const. « *Matrimonii* », 11 apr. 1741; S. C. de Prop. Fide, instr. a. 1858; instr. a. 1883, n. 42.

⁴ C. 2, 7, 14, X, *de conversione coniugator.*, III, 32; c. 16, X, *de sponsalib.*, IV, 1; c. 6, X, *de frigidis*, IV, 15; Conc. Trid., sess. XXIV, *de sacram. matrim.*, can. 6; S. C. Ep. et Reg., *Ianuen.*, 22 nov. 1662; S. C. C.,

CAN. 397.

§ 1. Legitimum inter non baptizatos matrimonium, sive ratum tantum, sive etiam consummatum, solvitur in favorem fidei ex privilegio Paulino ¹.

§ 2. Hoc privilegium non obtinet in matrimonio inter partem baptizatam et partem non baptizatam inito, cum dispensatione ab impedimento disparitatis cultus ².

CAN. 398.

§ 1. Antequam coniux conversus novum matrimonium valide contrahat, debet, salvo praescripto can. 402, partem non baptizatam interpellare :

1.° An velit et ipsa converti ac baptismum suscipere;

2.° An saltem velit secum cohabitare pacifice sine contumelia Creatoris ³.

Ianuen., 20 maii 1719 et 27 ian. 1720; *Urbanien.*, 12 ian. 1726; *Chien.*, 12 mart. 1729; *Hispalen.*, 9 sept. 1741; *Neapolitana*, 11 apr. et 18 iul. 1761; *Neapolitana*, 28 apr. 1770, 28 sept. 1771, 18 iul. et 19 sept. 1772; *Meleritana*, 7 febr. 1789; *Albinganen.*, 12 sept. 1801; *Ianuen.*, 9 sept. 1815; *Neapolitana*, 27 iul. et 14 dec. 1822; *Neapolitana*, 22 aug. 1826; *Neapolitana*, 18 mart. et 23 dec. 1826; *Neapolitana*, 20 dec. 1828; *Bononien.*, 25 iun. 1836; *Neapolitana*, 2 aug. 1845 et 5 dec. 1846; *Cameneceñ.*, 29 apr. 1854; *Leodien.*, 26 iun. 1858; *Parisien.*, 26 iun. 1858; S. C. de Prop. Fide, instr. a. 1858.

¹ C. 2-5, 8-10, C. XXVIII, q. 1; c. 2, C. XXVIII, q. 2; c. 7, 8, X, *de divortiis*, IV, 19; S. C. S. Off., 19 sept. 1671; instr. 16 sept. 1824, ad 1; 18 iun., 1856; instr. 28 mart. 1860, n. 7, 8; instr. 20 iun. 1866, n. I; 11 iul. 1866, ad 8; S. C. de Prop. Fide, 16 ian. 1803; 5 mart. 1816, ad 6.

² C. 7, X, *de divortiis*, IV, 19; S. C. S. Off., 1 aug. 1759, ad 4; 5 mart. 1852; 4 iul. 1855; instr. 9 dec. 1874.

³ C. 8, X, *de divortiis*, IV, 19; Bened. XIV, const. « *Apostolici ministerii* », 16 sept. 1747; S. C. S. Off., 13 ian. 1757; 1 aug. 1759, ad 3; instr. 16 sept. 1824, ad 1, 3; 23 iun. 1847; 12 iun. 1850, ad 1; 17 iul. 1850; 4 iul. 1855; 6 aug. 1856; 20 iun. 1858; 13 apr. 1859; instr. 28 mart. 1860.

§ 2. Ab his interpellationibus una Sedes Apostolica per se vel per delegatum dispensare potest ¹.

CAN. 399.

§ 1. Interpellationes fiant regulariter forma saltem summaria et extraiudiciali de auctoritate Ordinarii coniugis conversi, a quo concedendae sunt quoque induciae ad deliberandum, si eas petierit coniux infidelis, monitione tamen facta, iis inutiliter praeterlapsis, praesumi responsionem negativam ².

§ 2. Interpellationes etiam privatim factae ab ipsa parte conversa, valent, imo sunt etiam licitae, si forma superius praescripta servari nequeat; hoc tamen in casu de ipsis, quoad forum externum, constare debet duobus saltem testibus vel alio legitimo probationis modo.

CAN. 400.

Si dispensatum fuerit ab interpellationibus, aut si infidelis eisdem negative responderit expresse vel tacite, pars baptizata ius habet novas nuptias contrahendi, nisi ipsa post

n. 7; instr. 20 iun. 1866, n. I; 11 iul. 1866, ad 7, 8; instr. 3 iun. 1874; 29 nov. 1882, ad 4, 6; 18 iun. 1884; 10 dec. 1885, ad 2; 4 febr. 1891; 18 maii 1898, ad 2; S. C. C., *Florentina*, 16 ian. 1722; S. C. de Prop. Fide, 3 ian. 1777; 16 ian. 1797; 5 mart. 1816, ad 1-3; 5 mart. 1816; 26 iun. 1820; 17 ian. 1836, ad 1; instr. 20 mart. 1836.

¹ Bened. XIV, const. « *In suprema* », 16 ian. 1745; const. « *Apostolici ministerii* », 16 sept. 1747; S. C. S. Off., 1 aug. 1759, ad 3; instr. 11 iun. 1760; 23 nov. 1769; instr. 16 sept. 1824, ad 1, 3; 8 iun. 1836; 4 iul. 1855; instr. 20 iun. 1866, n. I; 29 nov. 1882, ad 1, 2; 18 iun. 1884; 4 febr. 1891; 19 maii 1892, ad 1. 2; S. C. C., *Florentina*, 16 ian. 1722; S. C. de Prop. Fide, 3 ian. 1777; 5 mart. 1787; 5 mart. 1816, ad 1, 3; 5 mart. 1816; 20 iun. 1821; 17 ian. 1836, ad 2.

² S. C. S. Off., instr. 11 iun. 1760; instr. 16 sept. 1824, ad 1, 3; 12 iun. 1850; 11 aug. 1859.

baptismum dederit parti non baptizatae iustam discedendi causam ¹.

CAN. 401.

Coniux fidelis, licet post susceptum baptismum denuo matrimonialiter cum parte infideli vixerit, ius tamen novas celebrandi nuptias non amittit, ideoque potest hoc iure uti si coniux infidelis, mutata voluntate, postea discedat sine iusta causa, vel non amplius pacifice sine contumelia Creatoris cohabitare ².

CAN. 402.

Ea quae matrimonium respiciunt in constitutionibus Pauli III, *Altitudo*, 1 iun. 1537; S. Pii V, *Romani Pontificis*, 2 aug. 1571; Gregorii XIII, *Populis*, 25 ian. 1585, quaeque pro peculiaribus locis scripta sunt, ad universam Ecclesiam extenduntur.

CAN. 403.

Vinculum prioris coniugii, in infidelitate contracti, non solvitur, nisi cum pars fidelis reapse novas nuptias valide iniverit ³.

CAN. 404.

In re dubia privilegium fidei gaudet favore iuris ⁴.

¹ Bened. XIV, const. « *In suprema* », 16 ian. 1745; S. C. S. Off., 1 aug. 1759, ad 2; 8 iun. 1836; 23 iun. 1847; 27 sept. 1848; 14 dec. 1848, ad 2; 12 iun. 1850, ad 1; 4 iul. 1855; 5 sept. 1855; 12 sept. 1855, ad 1; 29 nov. 1882, ad 2, 3; 4 febr. 1891; 8 iul. 1891; 18 maii 1892, ad 2; 18 maii 1898, ad 2; 17 aug. 1898; 19 apr. 1899; 26 apr. 1899; S. C. C., *Florentina*, 1 iul. 1679 et 13 apr. 1680; S. C. de Prop. Fide, instr. 30 ian. 1807.

² S. C. S. Off., 1 aug. 1759, ad 1; S. C. de Prop. Fide, 5 mart. 1816, ad 6.

³ Bened. XIV, const. « *Postremo mense* », 28 febr. 1747; S. C. S. Off., 1 aug. 1759, ad 5; S. C. C., 27 iul. 1727.

⁴ S. C. S. Off., instr. 9 dec. 1874, n. 13; 19 maii 1892, ad 1, 2; 19 apr. 1899; 26 apr. 1899.

Art. II. - *De divortio semipleno, seu separatione thori,
mensae et habitationis.*

CAN. 405.

Coniuges servare debent vitae coniugalis communionem,
nisi iustam habeant discedendi causam ¹.

CAN. 406.

§ 1. Propter unius coniugis adulterium, alter coniux, manente vinculo, ius habet solvendi, etiam in perpetuum, vitae communionem, nisi in crimen consenserit, aut eidem causam dederit, vel illud condonaverit, aut et ipse idem crimen commiserit ².

§ 2. Tacita condonatio habetur, si coniux innocens, postquam de crimine adulterii certior factus est, cum altero coniuge sponte, maritali affectu, conversatus fuerit; praesumitur vero, nisi sex intra menses coniugem adulterum expulerit vel dereliquerit aut accusationem apud iudicem ecclesiasticum fecerit.

¹ Conc. Trid., sess. XXIV, *de sacram. matrim.*, can. 8; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; Professio fid. Orientalib. praescr. ab Urban. VIII et Bened. XIV, per const. « *Nuper ad nos* », 16 mart. 1743; S. C. de Prop. Fide, instr. a. 1858.

² C. 4, C. XXX, q. 5; c. 2, C. XXXII, q. 1; c. 18, 19, 21, 22, C. XXXII, q. 5; c. 1, C. XXXII, q. 6; c. 1-5, 8, C. XXXII, q. 7; c. 12, X, *de praesumptionib.*, II, 23; c. 19, X, *de conversione coniugator.*, III, 32; c. 9, X, *de sponsalib.*, IV, 1; c. 6, X, *de eo, qui cognovit*, IV, 13; c. 4, 5, 8, X, *de divortiis*, IV, 19; c. 6, 7, X, *de adulteriis*, V, 16; Eugen. IV, const. « *Exultate Deo* », 22 nov. 1439; Professio fid. Orientalib. praescr. ab Urban. VIII et Bened. XIV, per const. « *Nuper ad nos* », 16 mart. 1743; S. C. C., *Venetiarum*, 27 ian. 1866; S. C. de Prop. Fide, 5 mart. 1816, ad 5; instr. a. 1858.

CAN. 407.

Si hoc delictum sit notorium, coniux innocens discedere potest etiam privato arbitrio; secus, nonnisi ex iudicis ecclesiastici auctoritate ¹.

CAN. 408.

Coniux innocens, sive propria auctoritate sive iudicis ecclesiastici sententia discesserit, nulla unquam obligatione tenetur coniugem adulterum rursus admittendi ad vitae consortium; potest autem eundem admittere aut revocare, nisi ex ipsius partis innocentis consensu ille statum matrimonio contrarium susceperit ².

CAN. 409.

Permanens vinculum matrimoniale non obstat, quominus coniux innocens, sine alterius consensu, possit, servatis servandis, etiam ingredi in religionem vel suscipere sacros ordines; sed id coniugi adultero minime licet, nisi innocens consentiat ³.

CAN. 410.

§ 1. Si alter coniux sectae acatholicae nomen dederit; si prolem acatholicis educandam tradiderit; si vitam crimosam et ignominiosam ducat; si grave seu animae seu corporis periculum alteri praebeat; si saevitiis vitam communem nimis difficilem reddat, aliaque id genus, sunt pro altero

¹ C. 2, X, *ut lite pendente*, II, 16; c. 9, X, *de sponsalib.*, IV, 1; c. 4, 5, X, *de divortiis*, IV, 19.

² C. 5, C. XXXII, q. 7; c. 19, X, *de conversione coniugator.*, III, 32; c. 4, X, *de divortiis*, IV, 19; S. C. de Prop. Fide, 5 mart. 1816, ad 5.

³ C. 15, 21, X, *de conversione coniugator.*, III, 32; S. C. C., *Ferrarien.*, 2 maii 1639; *Lucana*, 14 nov. 1682; *Ianuen.*, 2 maii 1722; S. C. de Prop. Fide, 5 mart. 1816, ad 5.

coniuge totidem legitimae causae discedendi, auctoritate Ordinarii loci et etiam propria auctoritate, si certo constent, et periculum sit in mora ¹.

§ 2. In omnibus his casibus, causa separationis cessante, vitae consuetudo restauranda est; sed si separatio a iudice pronuntiata fuerit ad certum incertumve tempus, coniux innocens ad id non obligatur, nisi ex sententia iudicis vel exacto tempore; et si pronuntiata a iudice fuerit ob transitum ad sectam acatholicam, sine spe redintegrandi matrimonii, coniux fidelis potest etiam ad religionem transire aut ordines suscipere ².

CAN. 411.

Facto divortio seu pleno seu semipleno filii educandi sunt penes coniugem innocentem et, si alter coniugum sit acatholicus propter favorem fidei, penes coniugem fidelem, nisi in utroque casu iudex ecclesiasticus pro ipsorum filiorum bono, salva semper eorundem catholica educatione, aliud decreverit ³.

¹ C. 5, c. XXVIII, q. 1; C. 1, 2, 4, 6, 8, X, *de divortiis*, IV, 19; Conc. Trid., sess. XXIV, *de sacram. matrim.*, can. 8; Sixtus V, const. « *Ad compescendam* », 3 oct. 1586; S. C. C., *Imolen.*, 11 mart. 1786; *Firmana*, 13 iun. et 19 sept. 1789, *Nullius S. Martini*, 28 iul. 1804; *Mediolanen.*, 26 febr. 1859; *Basileen.*, 31 iul. 1869; S. C. de Prop. Fide, 5 mart. 1816, ad 6.

² C. 6, X, *de divortiis*, IV, 19.

³ C. 10, C. XXVIII, q. 1; c. X, *de conversione infidel.*, III, 33; Bened. XIV, const. « *Probe* », 15 dec. 1751.

CAPUT X.

De matrimonii convalidatione.

Art. I. - *De convalidatione simplici.*

CAN. 412.

§ 1. Ad convalidandum matrimonium irritum ob impedimentum dirimens, requiritur cessatio aut dispensatio impedimenti, et renovatio consensus matrimonialis ex utraque parte ¹.

§ 2. Haec renovatio iure ecclesiastico requiritur ad validitatem etiamsi initio utraque pars consensum praestiterit nec postea revocaverit ².

CAN. 413.

Renovatio consensus debet esse novus voluntatis actus, quo utraque pars rursus declaret se velle matrimonium ab initio nullum ³.

CAN. 414.

§ 1. Si impedimentum sit publicum, consensus ab utraque parte renovandus est forma iure praescripta ⁴.

§ 2. Si sit occultum et utrique parti notum, satis est ut consensus ab utraque parte renovetur privatim et secreto ⁵.

¹ C. 7, X, *de eo, qui duxit*, IV, 7; Bened. XIV, const. « *Singulari* », 9 febr. 1749; S. C. S. Off., 12 ian. 1769, n. II; instr. 16 sept. 1824, ad 4; 8 iun. 1836; 12 iun. 1850, ad 2; 20 sept. 1854; instr. 9 dec. 1874; S. C. C., *Rosnavien.*, 20 aug. 1780.

² C. 7, X, *de eo, qui duxit*, IV, 7; Bened. XIV, const. « *Singulari* », 9 febr. 1749; S. C. S. Off., 12 ian. 1769, n. II; instr. 9 dec 1874.

³ S. C. S. Off., 8 iun. 1836; 12 iun. 1850, ad 2.

⁴ S. C. C., *Hispalen.*, 20 iun. 1609; *Constantinopolitan.*, 2 et 16 dec. 1634; *Mediolanen.*, 13 iul. 1725.

⁵ S. C. S. Off., 12 ian. 1769, n. II.

§ 3. Si sit occultum et uni parti ignotum, satis est ut sola pars impedimenti conscia consensum privatim et secreto renovet, dummodo altera in consensu praestito perseveret ¹.

CAN. 415.

§ 1. Matrimonium irritum ob defectum consensus convalidatur, si pars quae non consenserat, iam consentiat, dummodo consensus, ab altera parte praestitus, perseveret ².

§ 2. Si defectus consensus fuerit mere internus, satis est, ut pars quae non consenserat, interius consentiat et vitam coniugalem, sponte prosequatur.

§ 3. Si fuerit externus et publicus, necesse est consensum interne ponere et exterius manifestare forma iure praescripta; si fuerit quidem externus, sed occultus, satis est ut renovetur etiam alio modo privato et secreto.

CAN. 416.

Matrimonium nullum ob defectum formae, ut validum fiat, contrahi debet legitima forma ³.

Art. II. - *De sanatione in radice.*

CAN. 417.

§ 1. Sanatio matrimonii in radice est eiusdem convalidatio a momento concessionis gratiae cum dispensatione vel cessatione impedimenti et dispensatione a lege de renovando consensu, et cum retractione, per fictionem iuris, quod ad effectus canonicos, ad praeteritum ⁴.

¹ S. C. S. Off., 12 jan. 1769, n. II.

² C. 2, 4, X, *de coniugio serror.*, IV. 9; S. C. S. Off., instr. 6 apr. 1843; S. C. C., *Vigilien.*, 23 iun., 13 iul. et 22 sept. 1725.

³ S. C. C., *Poloniae*, 13 nov. 1638.

⁴ S. C. S. Off., 8 mart. 1900; 2 mart. 1904.

§ 2. Retrotractio intelligitur facta ad matrimonii initium, nisi aliud expresse caveatur.

§ 3. Dispensatio vero a lege de renovando consensu concedi etiam potest vel uni tantum parti, dummodo altera in praestito consensu perseveret, vel partibus insciis, sed in consensu perseverantibus, vel sine ulla retrotractione ¹.

CAN. 418.

§ 1. Quodlibet matrimonium initum cum utriusque partis consensu naturaliter sufficienti, sed iuridice inefficaci ob dirimens impedimentum iuris ecclesiastici vel ob defectum legitimae formae, potest in radice sanari ².

§ 2. Matrimonium vero contractum cum impedimento iuris naturalis vel divini, etiamsi postea impedimentum cessaverit, Ecclesia non sanat in radice, ne a momento quidem cessationis impedimenti.

CAN. 419.

§ 1. Si in utraque vel alterutra parte deficiat consensus, matrimonium nequit sanari in radice, sive consensus ab initio defuerit, sive ab initio extiterit, sed postea fuerit revocatus.

§ 2. Quod si consensus ab initio quidem non extiterit, sed postea praestitus fuerit, sanatio concedi potest a momento praestiti consensus.

CAN. 420.

Sanatio in radice concedi unice potest ab Apostolica Sede ³.

¹ S. C. S. Off., 11 mart. 1868; instr. 9 dec. 1874; 22 aug. 1906, ad 4.

² S. C. S. Off., 22 aug. 1906, ad 3.

³ S. C. S. Off., 11 mart. 1868; 11 sept. 1878, ad 1; 22 aug. 1906; S. C. de Prop. Fide, 17 ian. 1836, ad 1; 1 iun. 1845.

CAPUT XI.

De secundis nuptiis.

CAN. 421.

Licet casta viduitas honorabilior sit, secundae tamen et ultiores nuptiae validae et licitae sunt ¹.

CAN. 422.

Benedictio, si semel data sit, nequit in subsequentibus nuptiis iterum dari, nisi mulier eam numquam acceperit ².

CAN. 423.

Curet parochus ne vidua, ante elapsum decimum mensem post mortem mariti, ad novas nuptias transeat, praesertim si ex praepropera matrimonii celebratione scandala aut lites de successione timenda sint.

¹ C. 13, C. XXVII, q. 2; c. 9-13, C. XXXI, q. 1; c. 4, 5, X, *de secundis nuptiis*, IV, 21; Professio fid. Wäldensib. praescri. ab Innocent. III; Innocent. IV, const. « *Sub catholicae* », 6 mart. 1254; Confessio fid. a Michaele Palaeologo Gregor. X oblata: Error 49, Armenor., damn. a Bened. XII; Eugen. IV, const. « *Cantate Domino* », 4 febr. 1441; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; const. « *Eo quamvis tempore* », 4 maii 1745; S. C. S. Off., instr. a. 1868; S. C. de Prop. Fide. instr. 8 sept. 1869. n. 55.

² C. 1, 3, X, *de secundis nuptiis*, IV, 21; Innocent. IV, const. « *Sub catholicae* », 6 mart. 1254; S. C. S. Off., 31 aug. 1881; S. C. C., *Miletan.*, mense febr. 1590; S. C. de Prop. Fide, 21 iul. 1841, ad 3; 21 sept. 1843, ad 1; S. R. C., *Aquen.*, 3 mart. 1761, ad 1; decr. gen. 30 iun. 1896, n. VI; Rit. Rom., tit. VII, c. 1, *de sacram. matrim.*, n. 15:

TITULUS VIII.

De Sacramentalibus.

CAN. 424.

Sacramentalia sunt res aut actiones quibus Ecclesia, in aliquam sacramentorum imitationem uti solet ad obtinendos ex sua impetratione effectus praesertim spirituales.

CAN. 425.

Nova sacramentalia constituere aut recepta authentice interpretari, ex eisdem aliqua abolere aut mutare, sola potest Sedes Apostolica ¹.

CAN. 426.

§ 1. Legitimus sacramentalium minister est clericus cui apta ad id potestas collata sit, a competenti auctoritate ecclesiastica non prohibitus eamdem exercere.

§ 2. In sacramentalibus conficiendis seu administrandis accurate servantur ritus ab Ecclesia probati ².

CAN. 427.

§ 1. Consecrationes nemo qui non sit caractere episcopali insignitus, sine apostolico indulto peragere potest ³.

¹ Conc. Trid., sess. VII, *de sacram. in gen.*, can. 13; Art. 15, de quo errorum Wickleff et Huss suspecti interrogandi iuxta Martin. V bullam « *Inter cunctas* », 22 febr. 1418; Bened. XIV, const. « *Omnium sollicitudinum* », 12 sept. 1744.

² Bened. XIV, const. « *Sollicitudini* », 1 oct. 1745.

³ C. 1, D. XXV; c. 4, D. LXVIII; c. 1-3, C. XXVI, q. 6; c. 9, 14, 15, 25, D. I. *de cons.*; c. 9, X. *de consecratione*, III, 40; Art. 28. Ioann. Wi-

§ 2. Benedictiones autem impertire potest quilibet presbyter, exceptis iis quae Romano Pontifici aut episcopis aut aliis iure speciali reserventur ¹.

§ 3. Benedictio reservata, quae a presbytero detur sine necessaria licentia, illicita est, sed valida, nisi in reservatione Sedes Apostolica aliud expresserit.

§ 4. Diaconi et lectores illas tantum valide et licite benedictiones dare possunt, quae ipsis expresse a iure permittuntur.

CAN. 428.

Benedictiones, imprimis impertiendae catholicis, dari quoque possunt catechumenis, imo, seclusa Ecclesiae prohibitione, etiam acatholicis ad obtinendum mentis lumen vel, una cum illo, corporis sanitatem ².

CAN. 429.

Res consecratae vel benedictae constitutiva benedictione reverenter tractentur neve ad usum profanum vel non proprium adhibeantur, etiamsi in dominio privatorum sint ³.

CAN. 430.

§ 1. Nemo potestate exorcizandi praeditus, exorcismos in obsessos proferre legitime potest, nisi ab Ordinario specialem et expressam licentiam obtinuerit ⁴.

§ 2. Hanc licentiam Ordinarius concedat ministro pietate, prudentia ac vitae integritate praedito, et prae ceteris,

kleff, damn. a Martin. V, per bullam « *Inter cunctas* » et « *In eminentis* », 22 febr. 1418.

¹ Rit. Rom., tit. VIII, c. 1, de benedictionibus regulae gen., n. 1.

² S. C. S. Off., instr. 11 dec. 1749; 11 aug. 1768; S. C. de Prop. Fide, 17 apr. 1758, ad 3.

³ Reg. 51, R. I., in VI°.

⁴ Bened. XIV, const. « *Sollicitudini* », 1 oct. 1745.

quantum fieri potest, sacerdoti; qui ad exorcismos non procedat, nisi postquam, diligenti prudentique investigatione compererit exorcizandum esse revera a daemone obsessum ¹.

CAN. 431.

Exorcismi a legitimis ministris fieri possunt non solum in fideles et catechumenos, sed etiam in acatholicos ².

CAN. 432.

Ministri aliorum exorcismorum qui occurrunt in baptismo aliisque consecrationibus vel benedictionibus, sunt iidem qui eorumdem sacrorum rituum legitimi ministri sunt ³.

¹ Bened. XIV, const. « *Sollicitudini* », 1 oct. 1745; Rit. Rom., tit. X. c. 1, *de exorcizandis*, n. 1, 3.

² S. C. de Prop. Fide, instr. 11 sept. 1779.

³ S. C. S. Off., 17 sept. 1681.

PARS SECUNDA
DE LOCIS ET TEMPORIBUS SACRIS.

SECTIO I.
DE LOCIS SACRIS.

CAN. 433.

Loca sacra ea sunt quae divino cultui fideliumve sepulturae destinantur consecratione vel benedictione quam probati liturgici libri ad hoc praescribunt.

CAN. 434.

§ 1. Consecratio alicuius loci, quamquam ad regulares pertinentis, spectat ad Ordinarium territorii in quo locus ipse reperitur, dummodo Ordinarius caractere episcopali sit insignitus, non tamen ad Vicarium Generalem, speciali mandato non praeditum, firmo manente iure S. R. E. Cardinalium consecrandi ecclesiam et altaria sui tituli ¹.

§ 2. Ordinarius tamen territorii, licet caractere episcopali careat, potest cuilibet eiusdem ritus episcopo licentiam dare consecrationes peragendi in suo territorio ².

¹ C. 8, 10, C. XVI, q. 2; c. 1, X, *de religiosis domib.*, III, 36; c. 2, X, *de consecr. eccl.*, III, 40; Conc. Trid., sess. VI, *de ref.*, c. 5; Leo X, const. « *Dum intra* », 19 dec. 1516; Bened. XIV, ep. « *Ex tuis precibus* », 16 nov. 1748; S. C. de Prop. Fide, 1 dec. 1837; S. R. C., *Audomaren.*, 14 apr. 1674; *Urbis*, 30 ian. 1879; Pont. Rom., tit. *De ecclesiae dedicatione*.

² S. C. S. Off., 16 iun. 1831.

CAN. 435.

Si locus sacer pertineat ad clerum saecularem vel ad religionem non exemptam, eiusdem benedictio valide perficitur tantummodo ab Ordinario territorii in quo locus reperitur; si ad religionem exemptam, a superiore maiore; uterque vero potest alium sacerdotem ad hoc delegare ¹.

CAN. 436.

§ 1. Consecratio vel benedictio alicuius loci, quando nulum fiat alteri damnum, satis probatur vel per unum testem omni exceptione maiorem ².

§ 2. Si de ea legitime constet, nec consecratio nec benedictio iterari potest; in dubio autem peragatur ad cautelam ³.

CAN. 437.

Loca sacra a iurisdictione auctoritatis civilis sunt exempta, in eisque legitima Ecclesiae auctoritas iurisdictionem suam libere exercet ⁴.

¹ S. R. C., *Massen.*, 7 oct. 1645; *Cuneen.*, 7 aug. 1875, ad I; Rit. Rom., tit. VIII, c. 27, *Ritus benedicendi novam ecclesiam*, n. 1.

² C. 16, D. I, *de cons.*; S. R. C., *Oppiden.*, 19 aug. 1634, ad 1.

³ C. 3, D. LXVIII; c. 16, 18, 20, D. I, *de cons.*; Bened. XIV, allocut. « *Postquam* », 30 sept. 1750; const. « *Iam inde* », 12 maii 1756; S. R. C., *Sagian.*, 17 dec. 1875; *Bellunen. et Feltren.*, 19 aug. 1878.

⁴ C. 21, C. XXIII, q. 8; c. 1, *de immunit. eccl.*, III, 23, in VI°; S. C. de Prop. Fide, instr. 18 oct. 1883, n. XIII.

TITULUS I.

De Ecclesiis.

CAN. 438.

Ecclesiae nomine intelligitur aedes sacra divino cultui dedicata eum potissimum in finem ut universis Christifidelibus usui sit ad religionem publice exercendam ¹.

CAN. 439.

§ 1. Nulla ecclesia aedificetur sine expresso Ordinarii loci consensu scriptis dato, salvo praescripto can. 376, § 2, *De personis*; quem tamen consensum Vicarius Generalis praestare nequit sine mandato speciali ².

§ 2. Ordinarius consensum ne praebeat, nisi prudenter praeviderit necessaria non defutura ad novae ecclesiae conservationem, ad sustentationem ministrorum, si qui ecclesiae addicti sint, et ad alia cultus impensa ³.

§ 3. Ne nova ecclesia ceteris iam existentibus detrimentum afferat, maiore fidelium spirituali utilitate non compensatum, Ordinarius, antequam consensum praebeat, au-

¹ S. R. C., *Marianopolitana*, 18 maii 1883, ad IV, 5; decr. gen. 5 iun. 1899, n. 3.

² C. 44, C. XVI, q. 1; c. 10, C. XVIII, q. 2; c. 9, D. I, *de cons.*; c. 14, X, *de privileg.*, V, 33; c. 4, *de privileg.*, V, 7, in VI°; S. C. de Prop. Fide, instr. 18 oct. 1883, n. XIII; Pont. Rom., tit. *De benedictione et impositione primarii lapidis*; Rit. Rom., tit. VIII, c. 26, *Ritus benedicendi et imponendi primum lapidem*, n. 1.

³ C. 1, C. I, q. 2; c. 9, D. I, *de cons.*; c. 8, X, *de consecr. eccl.*, III, 40; S. C. Ep. et Reg., *Nullius*, 18 nov. 1617; Pont. Rom., tit. *De benedictione et impositione primarii lapidis*.

dire debet vicinarum ecclesiarum rectores quorum intersit ¹.

§ 4. Qui ex aedificatione gravatum se existimet, novum opus nuntiandi ius habet ad normam can. *De iudiciis* ².

CAN. 440.

Ordinarii loci est valide benedicere et imponere primum ecclesiae lapidem, si ecclesia sit saecularis vel pertineat ad religionem non exemptam; superioris vero maioris, si ad religionem exemptam; uterque autem potest sacerdotem ad hoc delegare ³.

CAN. 441.

§ 1. Curent Ordinarii, audito etiam, si opus fuerit, peritorum consilio, ut in ecclesiarum aedificatione vel refectione serventur formae a traditione christiana receptae.

§ 2. In ecclesia nullus aperiatur aditus vel fenestra ad laicorum domus; locave, si adsint, subter ecclesiae pavimentum aut supra ecclesiam ad usum mere profanum, extraneum ecclesiae, ne adhibeantur; neve supra ecclesiam habeantur cubicula dormitoria ⁴.

¹ C. 43, 44, C. XVI, q. 1; c. 3, X, *de ecclesiis aedificand.*, III, 48; S. C. C., *Auximana*, 2 sept. 1747 et 22 mart. 1755.

² C. 1, 2, X, *de novi operis nunciatione*, V, 32.

³ C. 9, D. I, *de cons.*; Pont. Rom., tit. *De benedictione et impositione primarii lapidis*; Rit. Rom., tit. VIII, c. 26, *Ritus benedicendi et imponendi primum lapidem*, n. 1.

⁴ S. C. Ep. et Reg., *Senogallien.*, 9 nov. 1592; S. C. C., *Barchinonen.*, 28 ian., 28 iul. et 30 sept. 1730; *Florentina*, 23 aug. 1738; *Nullius Foripompilii*, 18 febr. 1758; *Apuana*, 30 aug. 1831; *Bononien.*, 29 maii 1852; S. R. C., *Caiacen.*, 11 maii 1641; *Mechlinien.*, 31 aug. 1867, ad V; *Taurinen.*, 4 maii 1882, ad 1.

CAN. 442.

§ 1. Divina officia celebrari in nova ecclesia nequeunt, antequam eadem vel solemni consecratione vel saltem benedictione divino cultui legitime dedicetur, salvo praescripto can. 111, § 1, 2 ¹.

§ 2. Si prudenter praevideatur ecclesiam conversam iri ad usus profanos, Ordinarius consensum eius aedificationi ne praebeat, aut saltem, si forte aedificata fuerit, eam ne consecret neve benedicat benedictione ecclesiis reservata ².

§ 3. Solemni consecratione dedificentur ecclesiae cathedrales, et, quantum fieri potest, ecclesiae collegiatae, conventuales ac paroeciales ³.

§ 4. Ecclesia lignea benedici potest, non autem consecrari ⁴.

CAN. 443.

§ 1. Ecclesia cuius proprietas non sit personae moralis ecclesiasticae, sed privatorum, ne consecratur neve benedicatur, excepto necessitatis casu ⁵.

§ 2. Si contingat eam consecrari vel benedici, servetur praescriptum can. 437.

¹ C. 1, 2, 3, 11, 12, 14, 15, 21, 22, D. I, *de cons.*; S. R. C., *Lisbonen.*, 12 apr. 1614; *Urbis*, 31 iul. 1665, ad 1, 2; *Tuden.*, 22 ian. 1707, ad 3; *Fanen.*, 17 iun. 1843, ad 2; *Fesulana*, 12 aug. 1854; *Augustodunen.*, 3 mart. 1866; *Oranen.*, 2 sept. 1871, ad II, 3; *Turonen.*, 28 sept. 1872; *Platien.*, 21 febr. 1896, ad 4; decr. 19 maii 1896, ad 1; decr. gen. 5 iun. 1899, n. 2; *Portus Principis*, 12 nov. 1909; Pont. Rom., tit. *De ecclesiae dedicatione*; Rit. Rom., tit. VIII, c. 27, *Ritus benedicendi novam ecclesiam*.

² C. 26, 27, C. XVI, q. 7; S. R. C., *Taurinen.*, 4 maii 1882, ad 2.

³ S. R. C., *Cuneen.*, 7 aug. 1875, ad I.

⁴ S. R. C., *Sancti Salvatoris*, 11 apr. 1902.

⁵ S. R. C., *Cuneen.*, 7 aug. 1875, ad I; *Taurinen.*, 4 maii 1882, ad 2.

CAN. 444.

§ 1. Ecclesiarum consecratio, quamvis quolibet die fieri possit, decentius tamen dominicis et diebus festis de praecepto peragitur ¹.

§ 2. Episcopus consecrans et qui petunt ecclesiam sibi consecrari, per eum diem qui consecrationem praecedat, ieiunent aut saltem aliquem pietatis vel christianae mortificationis actum perficiant ².

§ 3. Cum consecratur ecclesia, episcopus consecrator potest indulgentiam unius anni fidelibus adstantibus concedere ³.

CAN. 445.

Festum consecrationis ecclesiae quotannis celebretur ad normas legum liturgicarum ⁴.

¹ C. 2. X, *de consecr. eccl.*, III, 40; Pont. Rom., tit. *De ecclesiae dedicatione*.

² S. R. C., *Mechlinien.*, 29 iul. 1780, ad 1, 2; *Camberien.*, 12 sept. 1840; Pont. Rom., tit. *De ecclesiae dedicatione*.

³ S. R. C., *Oppiden.*, 24 maii 1844; Pont. Rom., tit. *De ecclesiae dedicatione*.

⁴ C. 16. 17. D. I. *de cons.*; Pius X. const. « *Divino afflatu* », 1 nov. 1911; S. R. C., *Ariminen.*, 14 iun. 1608; *Alexandrina*, 18 aug. 1629; *Lucana*, 15 dec. 1632; *Oppiden.*, 19 aug. 1634; *Neapolitana*, 28 apr. 1640; *Ianuen.*, 13 mart. 1649; *Urbis*, 31 iul. 1665, ad 3; *Andegaren.*, 3 mart. 1674; *Bituntina*, 1 oct. 1707, ad 1; *Lausannen.*, 8 apr. 1713, ad 1; *Einsiedeln.*, 5 maii 1736, alia dubia, ad 1; *Nullius Sublacen.*, 19 sept. 1750; *Ordin. Carmelitan.*, 29 ian. 1752, ad 1; *Nullius Balneariae*, 15 sept. 1815; *Marsorum*, 12 nov. 1831, ad 33; *Tarrisina*, 6 sept. 1834, ad 1; *Mechlinien.*, 27 febr. 1847, ad 1; *Adrien.*, 29 mart. 1851, ad 3; *Balneo-regien.*, 2 apr. 1875; *Cracovien.*, 8 aug. 1882; *Gnesnen.*, 8 iul. 1894, ad 3; decr. gen. 9 iul. 1895, n. 3, 4; decr. gen. 4 febr. 1896; *Romana*, 16 febr. 1910, ad 3.

CAN. 446.

§ 1. Unaquaeque ecclesia consecrata vel benedicta suum habeat titulum; qui, semel legitime electus, peracta ecclesiae dēdicatione, mutari nequit ¹.

§ 2. Etiam festum tituli quotannis celebretur ad normas legum liturgicarum ².

§ 3. Ecclesiae et altaria dedicari beatis nequeunt sine Sedis Apostolicae indulto ³.

CAN. 447.

§ 1. Cuilibet ecclesiae campanas esse convenit, quibus fideles ad divina officia aliosque religionis actus invitentur.

§ 2. Etiam campanae antequam ad cultum divinum adhi-

¹ S. R. C., *Tarvisina*, 6 sept. 1834, ad 2; *Brugen.*, 18 febr. 1843, ad 1; *Molinen.*, 12 sept. 1857, ad XIV; *S. Alberti*, 21 apr. 1873, ad 1; Pont. Rom., tit. *De ecclesiae dēdicatione*; Rit. Rom., tit. VIII, c. 27, *Ritus benedicendi noram ecclesiam*, n. 6.

² Pius X, const. « *Divino afflatu* », 1 nov. 1911; S. R. C., *Lausannen.*, 8 apr. 1713, ad 1; *Aquen.*, 2 sept. 1741, ad 3; *Pernambucen.*, 4 sept. 1745, ad 1, 8; *Ordin. Carmelit.*, 27 mart. 1773, ad 2; *Massen.*, 11 mart. 1837, ad 1; *Civitatis Plebis*, 22 maii 1841; *Mechlinien.*, 7 dec. 1844, ad I; *Tuden.*, 23 maii 1846, ad 4; *Mechlinien.*, 27 febr. 1847, ad 1; *Ruremunden.*, 9 maii 1857, ad 2; *Nottinghamen.*, 26 mart. 1859; *Vallispraten.*, 2 sept. 1871; *Collen.*, 15 febr. 1873, ad 1; *Dinien.*, 27 maii 1876, ad 1; *Oscen.*, 14 apr. 1877, ad III; *Carcassonen.*, 30 ian. 1878; *S. Claudii*, 29 nov. 1878, ad 2; *Vancouverien.*, 9 maii 1879; *Tarvisina*, 12 sept. 1884, ad 1; *Halifaxien.*, 16 apr. 1886, ad 1; *Ruremunden.*, 12 iul. 1889; *Vicariat. Ap. Senegambiae*, 28 nov. 1891, ad 1, 2; decr. gen. 9 iul. 1895, n. 2; decr. gen. 5 iun. 1899, n. 1, 3-5; *Ordin. Minor.*, 9 apr. 1900, ad 2; *Romana*, 16 febr. 1910, ad 2.

³ S. R. C., decr. 27 sept. 1659, n. 2, 3; declar. 17 apr. 1660, ad 5; *Vercellen.*, 11 apr. 1840; *Quebecen.*, 13 dec. 1895, ad 5.

beantur, debent ad normam can. 435 benedici secundum ritus in probatis liturgicis libris traditos ¹.

§ 3. Earum usus unice subest ecclesiasticae auctoritati.

§ 4. Salvis conditionibus, probante Ordinario, apposis ab illis qui campanam Ecclesiae forte dederint, campana benedicta ad usus mere profanos adhiberi nequit, nisi ex causa necessitatis, aut ex licentia Ordinarii aut denique ex legitima consuetudine ².

CAN. 448.

Consecrationem vel benedictionem Ecclesia non amittit, nisi tota destructa fuerit vel maior parietum pars corruerit vel in usus profanos redacta sit, ad normam can. 466 ³.

CAN. 449.

In sacra aede legitime dedicata omnes ecclesiastici ritus perfici possunt, salvis iuribus paroecialibus, privilegiis et legitimis consuetudinibus; Ordinarius autem, praesertim circa horas eorundem sacrorum rituum, potest, iusta gra-

¹ S. R. C., *Perusina*, 16 iul. 1594; *Maioricen.*, 19 apr. 1687; *Eistetten.*, 23 iun. 1853; *Strigonien.*, 9 maii 1857, ad 2; *Limburgen.*, 6 febr. 1858; *Briocen.*, 14 apr. 1885; *Sedunen.*, 4 mart. 1892; 22 ian. 1908; Pont. Rom., tit. *De benedictione signi vel campanae*.

² S. C. Ep. et Reg., *Papien.*, 31 ian. 1581; S. R. C., *Oritana*, 10 iul. 1638; *Arianen.*, 19 febr. 1639.

³ C. 3, D. LXVIII; c. 19, 20, D. I, *de cons.*; c. 6, X, *de consecr. eccl.*, III, 40; Bened. XIV, ep. « *Ex tuis precibus* », 16 nov. 1748; allocut. « *Postquam* », 30 sept. 1750; const. « *Iam inde* », 12 maii 1758; S. R. C., *Messanen.*, 19 sept. 1859; *Marianopolitana*, 11 mart. 1871; *CaesarAugustana*, 31 aug. 1872; *Marianopolitana*, 20 febr. 1874, ad 1; *Aretina*, 4 sept. 1875; *Senien. et Modrussen.*, 4 maii 1882; *Nitrien.*, 13 iul. 1883; *Barcinonen.*, 16 ian. 1886; decr. 19 maii 1896, ad 2; *Nicoteren. et Tropien.*, 9 aug. 1897, ad 1.

vique de causa, aliquos terminos apponere, dummodo ne agatur de ecclesia quae ad religionem exemptam pertineat ¹.

CAN. 450.

§ 1. Ecclesia violatur infra recensitis tantum actibus, dummodo certi sint, notorii, et in ipsa ecclesia positi:

1.° Delicto homicidii;

2.° Impiis, vel sordidis usibus, quibus ecclesia addicta fuerit;

3.° Sepultura infidelis vel excommunicati post sententiam declaratoriam vel condemnatoriam ².

§ 2. Violata ecclesia, coemeterium, etsi contiguum, non item violatum efficitur, et contra ³.

CAN. 451.

§ 1. In violata ecclesia, antequam reconcilietur, nefas est divina celebrare officia, sacramenta ministrare, mortuos sepelire ⁴.

§ 2. Si violatio accadat tempore divinorum officiorum, haec statim cessent; si ante Missae canonem vel post communionem, Missa dimittatur ⁵.

¹ S. C. Ep. et Reg., 14 mart. 1879; S. C. C., *Fesulana*, 23 aug. 1659; *Fulginaten.*, 7 iul. 1696; S. C. de Prop. Fide, 21 sept. 1840, ad 6; S. R. C., *Aretina*, 21 apr. 1635; *Neapolitana*, 21 apr. 1635; *Fanen.*, 23 mart. 1641; *Comen.*, 11 iul. 1643; *Monasterien.*, 14 iun. 1845.

² C. 3, D. LXVIII; c. 19, 20, 27, 28, D. I, *de cons.*; c. 4, 7, 10, X, *de consecr. eccl.*, III, 40; c. 18, *de sent. excomm.*, V, 11, in VI°; S. C. C., *Gnesnen.*, a. 1597; S. R. C., *Carpen.*, 3 mart. 1821; *Tolentina*, 27 febr. 1847; *Carthaginien.*, 23 apr. 1875.

³ C. un., *de consecr. eccl.*, III, 21, in VI°.

⁴ C. 10, X, *de consecr. eccl.*, III, 40; c. 18, *de sent. excomm.*, V, 11, in VI°; S. C. C., *Gnesnen.*, a. 1597.

⁵ Missale Rom., tit. *De defectibus*, c. 10, *de defectibus in ministerio*, n. 2.

CAN. 452.

§ 1. Ecclesia violata, reconcilietur quam citissime poterit, secundum ritus in probatis liturgicis libris descriptos ¹.

§ 2. Si dubitetur num ecclesia sit violata, reconciliari potest ad cautelam ².

CAN. 453.

Ecclesia violata ob sepulturam excommunicati vel infidelis, reconciliari nequit, antequam cadaver exinde removeatur, si remotio sine gravi incommodo fieri possit ³.

CAN. 454.

§ 1. Ecclesiam benedictam reconciliare quilibet sacerdos potest ⁴.

§ 2. Ecclesiae consecratae valida reconciliatio, si saecularis ea sit aut ad religionem non exemptam pertineat, Ordinario loci, salvis peculiaribus privilegiis, reservatur; si ad religionem exemptam, Superiori etiam locali, nisi praesens adsit Superior maior; uterque autem potest sacerdotem ad hoc delegare ⁵.

§ 3. In casu, tamen, gravis et urgentis necessitatis, si Ordinarius adiri nequeat, rectori ecclesiae consecratae eadem reconciliare fas erit.

¹ C. 10, X, *de consecr. eccl.*, III, 40; S. R. C., *Oppiden.*, 19 aug. 1634. ad 2; *Carpen.*, 3 mart. 1821; Pont. Rom., tit. *De ecclesiae et coemeterii reconciliatione*; Rit. Rom., tit. VIII, c. 28, *Ritus reconciliandi ecclesiam*.

² S. R. C., *Tolentina*, 27 febr. 1847.

³ S. C. C., *Gnesnen.*, a. 1597; S. R. C., *Carthuginien.*, 23 apr. 1875.

⁴ C. 10, X, *de consecr. eccl.*, III, 40; Bened. XIV, ep. « *Ex tuis precibus* », 16 nov. 1748; S. C. C., *Gnesnen.*, a. 1597; S. R. C., *Cameracen.*, 9 febr. 1608; *Carpen.*, 3 mart. 1821.

⁵ C. 9, X, *de consecr. eccl.*, III, 40; S. C. C., *Gnesnen.*, a. 1597; S. R. C., *Carpen.*, 3 mart. 1821.

CAN. 455.

Reconciliatio ecclesiae benedictae fieri potest aqua lustrali communi; reconciliatio vero ecclesiae consecratae fiat aqua ad hoc benedicta secundum leges liturgicas; quam tamen non solum episcopi, sed etiam presbyteri benedicere possunt ¹.

CAN. 456.

Ad normam can. 429, curent omnes, ad quos pertinet, ut in ecclesiis illa mundities servetur, quae domum Dei decet; ab iisdem arceantur tum negotiationes et nundinae, quamquam ad finem pium, tum musicae aut cantus profani et generatim quidquid a sanctitate loci absonum sit ².

CAN. 457.

Ecclesia iure asyli gaudet ita ut, nulla urgente necessitate, rei qui ad illam confugerint, inde non extrahantur sine assensu Ordinarii, vel saltem sine rectoris ecclesiae auctoritate ³.

¹ S. C. C., *Guesnien.*, a. 1597; S. R. C., *Oppiden.*, 19 aug. 1634, ad 2; Pont. Rom., tit. *De ecclesiae et coemeterii reconciliatone*; Rit. Rom., tit. VIII, c. 28, *Ritus reconciliandi ecclesiam*.

² C. 2, X, *de off. custodis*, I, 27; c. 12, X, *de ritu et honest. clericor.*, III, 1; c. 2, X, *de custodia Eucharistiae*, III, 44; c. 1, 5, 9, X, *de immunit. eccl.*, III, 49; c. 2, *de immunit. eccl.*, III, 23, in VI°; c. 1, *de celebr. missar.*, III, 14, in Clem.: Conc. Trid., sess. XXII, *decr. de observand. et evitand. in celebr. missae*; S. Pius V, const. « *Cum primum* », 1 apr. 1566; Bened. XIV, const. « *Annus qui* », 19 febr. 1749; Pius VI, encycl. « *Inscrutabile* », 25 dec. 1775; Pius X, motu propr. « *Inter pastoralis officii* », 22 nov. 1903; ep. « *Quod Nobis* », 8 dec. 1903; S. C. C., 27 maii 1623; S. C. de Prop. Fide, *decr.* 13 apr. 1807, n. III; instr. 8 sept. 1869, n. 29; instr. 25 iun. 1884, n. 2; S. R. C., *Hispalen.*, 16 ian. 1677, ad 7; *De musica sacra*, 7 et 12 iun. 1894.

³ C. 6, D. LXXXVII; c. 8-10, 20, 35, C. XVII, q. 4; c. 5, 6, X, *de immunit. eccl.*, III, 49; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 20; Gregor. XIV,

CAN. 458.

§ 1. Ordo dignitatis inter ecclesias est qui sequitur :

- 1.° Ecclesiae patriarchales Urbis.
- 2.° Aliae patriarchales ecclesiae.
- 3.° Ecclesiae primatiales.
- 4.° Ecclesiae metropolitanae.
- 5.° Ecclesiae cathedrales.
- 6.° Ecclesiae praelatitiae nullius.
- 7.° Ecclesiae praelatitiae quasi-nullius.
- 8.° Ecclesiae praelatitiae simplices.
- 9.° Ecclesiae collegiatae.
- 10.° Ecclesiae paroeciales.
- 11.° Ecclesiae paroeciales succursales.
- 12.° Ecclesiae regulares.
- 13.° Ecclesiae aliorum religiosorum, confraternitatum, locorum piorum, etc. ¹.

§ 2. Inter ecclesias eiusdem ordinis praeeminentia statuatur ratione matricitatis vel specialis privilegii vel tituli honoris alicui ex illis concessi, aut, eo deficiente, ratione antiquitatis dedicationis, nisi aliter legitime provisum sit in statutis localibus, aut consuetudine ².

const. « *Cum alias* », 24 maii 1591; Bened. XIII, const. « *Ex quo divina* », 8 iun. 1725; Clem. XII, const. « *In supremo iustitiae* », 1 febr. 1735; Bened. XIV, const. « *Officii nostri* », 15 mart. 1750; Clem. XIII, const. « *Inter graviores* », 30 sept. 1758; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. S. Off., litt. 10 febr. 1871; S. C. C., *Brundusina*, 4 febr. 1634; *Neapolitana*, 22 iul. 1634; *Turritana*, 3 febr. 1635; *S. Angeli Bissacciarum*, 2 iun. 1663.

¹ S. R. C., *Senogallien.*, 23 mart. 1619 et 4 apr. 1620.

² S. C. Ep. et Reg., *Firmana*, 19 aug. 1598; S. R. C., *Syracusana*, 6 sept. 1636.

CAN. 459.

Nulla ecclesia potest basilicae titulo decorari nisi ex apostolica concessione aut immemorabili consuetudine; privilegia vero cuiusque ecclesiae ex alterutro capite desumantur.

CAN. 460.

Ingressus in ecclesiam ad sacros ritus sit omnino gratuitus, reprobata qualibet contraria consuetudine etiam immemorabili ¹.

CAN. 461.

§ 1. Servatis praescriptis can. 796-807 administratio bonorum quae destinata sunt reparandae decorandaeque ecclesiae divinoque in eadem cultui exercendo, pertinet, nisi aliud ex speciali titulo vel legitima consuetudine constet, ad Episcopum cum Capitulo, si agatur de ecclesia cathedrali; ad Capitulum, si de ecclesia collegiata; ad rectorem, si de alia ecclesia.

§ 2. Etiam oblationes factas in commodum paroeciae aut missionis aut ecclesiae sitae intra paroeciae vel missionis fines administrat parochus vel missionarius, nisi agatur de ecclesia propriam administrationem habente, distinctam ab administratione paroeciae vel missionis, aut nisi aliud ferat ius peculiare aut legitima consuetudo ².

§ 3. Parochus, missionarius, rector saecularis ecclesiae, sive saecularis is sit sive religiosus, debet huiusmodi oblationes administrare ad normam sacrorum canonum, de eisque rationem proprio Ordinario reddere ad normam can. 804 ³.

¹ S. C. de Prop. Fide, litt. encycl. 15 aug. 1869.

² S. C. C., *Nullius*, 27 iun. 1744, ad 9-11 et 8 maii 1745.

³ Conc. Trid., sess. XXII, *de ref.*, c. 9; Pius VII, litt. ap. 24 aug. 1822; S. C. C., *Cusentina*, 3 dec. 1729, ad 3, 4; *Comen.*, 27 iul. 1737;

CAN. 462.

§ 1. Si alii quoque, sive clerici sive laici, in administrationem bonorum alicuius ecclesiae cooptentur, iidem omnes una cum administratore ecclesiastico, de quo in can. 461, aut eius vicem gerente, eoque praeside, constituunt Consilium fabricae ecclesiae ¹.

§ 2. Huius consilii membra, nisi aliter legitime constitutum fuerit; nominantur ab Ordinario eiusve delegato et ab eodem possunt ob gravem causam removeri ².

CAN. 463.

Consilium fabricae nullatenus sese ingerat praesertim :

1.° In exercitium cultus in ecclesia et in ea omnia quae ad spirituale munus pertineant.

2.° In curam tuendi ordinis in ecclesia atque in coemeterio.

3.° In constitutionem modi quo collectae, denuntiatio-nes aliique actus ad divinum cultum ornatumque quomodolibet spectantes in ecclesia fieri possint.

4.° In dispositionem materiale altarium, mensae pro distributione SS̃mae Eucharistiae, cathedrae sive suggestus e quo ad populum verba fiunt, organorum, loci cantoribus assignati, sedilium, scamnorum, capsularum oblationibus recipiendis destinatarum, aliarumque rerum quae ad exercitium vel administrationem religiosi cultus spectent.

5.° In admissionem vel reiectionem sacrorum utensilium aliarumque rerum quae sive ad usum sive ad cultum, sive ad ornatum in ecclesia vel sacristia destinentur.

Nullius, 27 iun. 1744, ad 12; S. C. de Prop. Fide, decr. 13 apr. 1807, n. XV.

¹ S. C. de Prop. Fide, 21 iul. 1856, art. 2-5.

² S. C. de Prop. Fide, 21 iul. 1856, art. 6, 15.

6.º In scriptionem, dispositionem, custodiam librorum paroecialium aliorumque documentorum quae ad archivium paroeciale pertineant ¹.

CAN. 464.

§ 1. Cantores, organistae, sacrista, pueri chorales, campanae pulsator, sepulchrorum fossores, ceterique inservientes a solo praeside, salva Ordinarii loci auctoritate, nominantur, pendent, dimittuntur ².

§ 2. Merces eorum a praeside, audito, si adsit, Consilio fabricae, determinatur ³.

CAN. 465.

Salvis peculiaribus legitimisque consuetudinibus et conventionibus, et salva obligatione quae ad aliquem spectet etiam ex constituto legis civilis :

1.º Onus reficiendi ecclesiam cathedralem incumbit ordine qui sequitur :

Bonis fabricae, salva ea parte quae necessaria est ad cultum divinum celebrandum et ad ordinariam ecclesiae administrationem ;

Patrono, si velit patronatum servare ;

Episcopo et canonicis pro rata proventuum, detractis necessariis ad honestam sustentationem ;

Dioecesanis, quos tamen Ordinarius loci suasionem magis quam coactione inducat ad sumptus necessarios, pro eorum viribus, praestandos.

2.º Onus reficiendi ecclesiam paroecialem incumbit ordine qui sequitur :

Bonis fabricae ecclesiae, ut supra ;

¹ S. C. de Prop. Fide, 21 iul. 1856, art. 21.

² S. C. de Prop. Fide, 21 iul. 1856, art. 22.

³ S. C. de Prop. Fide, 21 iul. 1856, art. 22.

Patrono, nisi malit patronatui renuntiare;

Iis qui fructus aliquos ex ecclesia provenientes percipiunt secundum taxam pro rata redituum ab Ordinario statuendam;

Paroecianis, si agatur de ecclesia paroeciali, quos tamen Ordinarius loci, ut supra, magis hortetur, quam cogat.

3.º Haec cum debita proportionem serventur etiam quoad alias ecclesias ¹.

CAN. 466.

Si aliqua ecclesia nullo modo ad cultum divinum adhiberi possit et omnes aditus interclusi sint ad eam reficiendam, in usum profanum non sordidum ab Ordinario loci redigi potest et onera cum redditibus titulusque paroeciae, si ecclesia sit paroecialis, in aliam ecclesiam ab eodem Ordinario transferantur ².

¹ C. 3, D. I, *de cons.*; c. 1, X, *de ecclesiis aedificandis*, III, 48; Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 7; S. C. Ep. et Reg., *Camerinen.*, 10 dec. 1841; *Sarsinaten.*, 14 dec. 1846; S. C. C., *Patavina*, mense mart. 1590; *Narnien.*, 24 mart. 1657; *Ragusina*, 3 aug. 1686; *Nullius Farfen.*, 8 febr. 1721; *Asculana*, 11 maii et 21 iun. 1721; *Mediolanen.*, 26 apr. 1732, ad 19; *Bricinorien.*, 20 nov. 1756; *Spiren.*, 30 maii 1761; *Viterbien.*, 30 maii 1767; *Balneoregien.*, 17 aug. 1776 et 28 aug. 1779; *Ariminen.*, 19 sept. 1789; *Veliterna*, 18 sept. 1790; *Imolen.*, 6 sept. 1783, 10 ian. 1784 et 16 maii 1795; *Spoletana*, 20 mart. 1824; *Tiburtina*, 15 dec. 1827; *Assisien.*, 24 mart. 1838; *Fanen.*, 10 iun. 1848.

² Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 7; S. C. C., *Thelesina*, 13 sept. 1631; *Andrien.*, 14 mart. 1637; *Neapolitana*, 13 ian. 1646; *Comen.*, 1 sept. 1646; *Regien.*, 7 aug. 1649; *Amerina*, 31 mart. 1708; *Burgen.*, 14 nov. 1733 et 9 ian. 1734; *Anconitana*, 27 mart. 1762; *Terracinen.*, 2 iun. 1764; *Pontis Curvi*, 6 mart. 1779; *Lucana* 18 aug. 1781; *Camerinen.*, 18 dec. 1790; *Fanen.*, 19 dec. 1806; *Fulginaten.*, 22 maii 1841; *Bituntina*, 22 dec. 1866.

TITULUS II.

De Oratoriis.

CAN. 467.

§ 1. Oratorium est locus divino cultui destinatus, non tamen eo potissimum fine ut universo fidei populo usui sit ad religionem publice colendam.

§ 2. Est vero oratorium :

1.° *Publicum*, si praecipue erectum sit in commodum alicuius communitatis vel collegii aut etiam privatorum, ita tamen ut omnibus fidelibus, tempore saltem divinorum officiorum, ius sit, legitimis documentis comprobatum, illud adeundi;

2.° *Semi-publicum*, si in commodum alicuius communitatis vel coetus fidelium eo convenientium erectum sit, neque liberum cuique sit illud adire;

3.° *Privatum* seu *domesticum*, si in privatis aedibus in commodum alicuius tantum personae vel familiae privatae erectum sit ¹.

CAN. 468.

§ 1. Sunt oratoria semi-publica cappellae navium, si locum fixum inibi habeant; item sacella legitime erecta in locis religiosis vel piis, aut in locis non proprie privatis, qualia sunt collegia aut convictus iuventuti instituendae desti-

¹ S. C. C., *Aretina* seu *Basileen.*, mense maii 1615; *Florentina* et *Ostunen.*, mense maii 1615; *Nullius*, 13 iul. 1626; *Placentina*, 14 nov. 1626; *Perusina*, 2 apr. 1650; *Vercellen.*, 3 aug. 1675; *Compsana*, 31 maii 1704; *Savonen.*, 28 iul. et 9 sept. 1724; *Nitrien.*, 12 febr. 1735, ad 2; *Monasterien.*, 28 maii 1853; *Pampilonen.*, 16 dec. 1854; S. R. C., decr. 23 ian. 1899.

nata, gymnasia, lycaea, arces, praesidia militum, carceres, xenodochia etc. ¹.

§ 2. Etiam oratoria S. R. E. Cardinalium et episcoporum sive residentialium sive titularium, licet privata, fruuntur tamen omnibus iuribus et privilegiis oratorum semi-publicorum ².

CAN. 469.

Cappellae in coemeterio a personis seu familiis privatis ad suam sepulturam erectae sunt oratoria privata, nisi constet facultatem in illas ingrediendi tempore saltem divinorum officiorum omnibus fidelibus stabiliter concessam esse, ad normam can. 467, § 2, n. 1.º ³.

CAN. 470.

Oratoria publica eodem iure quo ecclesiae reguntur ⁴.

CAN. 471.

§ 1. Oratoria semi-publica, ut inibi Missae sacrificium aut alia functio liturgica celebrari queat, auctoritate Ordinarii loci erecta sint oportet ⁵.

§ 2. Ordinarius ad erectionem oratorii semi-publici ne

¹ S. C. C., *Calaritana*, 14 nov. 1648; *Viterbien.*, 18 mart. 1686; *Viglevanen.*, 27 mart. 1847; *Monasterien.*, 5 apr. 1851; S. R. C., decr. 23 ian. 1899; *Vicen.*, 4 mart. 1901, ad 5.

² Bened. XIV, const. « *Magno cum* », 2 iun. 1751; S. C. C., 18 febr. 1623; S. R. C., *Bituntina*, 2 iul. 1661; *Bosanen.*, 8 apr. 1854; *Urbis et Orbis*, 19 maii 1896; decr. 23 ian. 1899.

³ S. R. C., decr. 23 ian. 1899.

⁴ S. C. C., *Hispalen.*, 17 aug. 1641; *Forolirien.*, 16 ian. 1694; *Comaclen.*, 17 iun. 1769; S. R. C., *Vicar. Ruremunden.*, 27 febr. 1847, ad 3, 5; *Cenomanen.*, 28 sept. 1872; decr. 9 iul. 1895; *Ruthenen.*, 22 maii 1896.

⁵ Conc. Trid., sess. XXII, *decr. de observand. et evitand. in celebr. missae*; S. R. C., decr. 23 ian. 1899; *Secovien.*, 10 nov. 1906, ad 2.

deveniat, nisi prius per se vel per alium ecclesiasticum virum illud visitaverit et decenter instructum repererit ¹.

§ 3. Oratorium semi-publicum semel legitime erectum ad usus profanos converti nequit sine Ordinarii licentia.

§ 4. In locis de quibus in can. 468, § 1, praeter oratorium principale, alia minora Ordinarius ne erigat, nisi, eius iudicio, necessitas aut magna utilitas id exigat.

§ 5. Si agatur de oratorio semi-publico in domo quae ad religionem exemptam pertineat, quae in superioribus paragraphis statuta sunt, Superiores maiores, prae loci Ordinario, peragant ².

§ 6. Si quod ex his oratoriis, more ecclesiarum, consecratur aut benedicatur, quae superius de consecratione aut benedictione ecclesiae praescripta sunt, servantur ³.

CAN. 472.

In oratoriis semi-publicis, legitime erectis, omnia divina officia functionesve ecclesiasticae celebrari possunt, nisi Ordinarius aliquod exceperit ⁴.

CAN. 473.

In privatis coemeteriorum cappellis, de quibus in can. 469, Ordinarius loci permittere habitualiter potest Missae celebrationem; in aliis autem oratoriis domesticis, nonnisi per modum actus transeuntis, in casu aliquo extraordinario, iusta et rationabili de causa ⁵.

¹ Conc. Trid., sess. XXII, *decr. de observand. et evitand. in celebr. missae*.

² S. C. C., 5 iul. 1664, ad 3; S. R. C., *Secorien.*, 10 nov. 1906, ad 1.

³ S. R. C., *Marianopolitana*, 29 nov. 1878; *decr. gen.* 5 iun. 1899, n. 2, 4, 5; 14 mart. 1903.

⁴ S. C. C., *Nullius*, 22 sept. 1640; S. R. C., *Nivernen.*, 8 mart. 1879, ad I; 13 iun. 1893, ad 4; *decr.* 23 ian. 1899; *Romana*, 3 aug. 1901.

⁵ C. 34, D. I, *de cons.*; S. C. C., *Monasterien.*, 23 ian. 1847; *Cala-*

CAN. 474.

In oratoriis domesticis ab Apostolica Sede concessis, nisi aliter in indulto caveatur, unica tantum Missa, eaque lecta, singulis diebus celebrari potest, exceptis festis solemnioribus; aliae autem functiones ecclesiasticae ibidem ne fiant, nisi aliter iure caveatur ¹.

CAN. 475.

§ 1. Oratoria domestica nec consecrari nec benedici possunt more ecclesiarum ².

§ 2. Licet oratoria domestica et semi-publica communi locorum domorumve benedictione, aut nulla benedictione initientur, debent tamen esse divino tantum cultui reservata et ab omnibus domesticis usibus libera ³.

TITULUS III.

De Altaribus.

CAN. 476.

§ 1. Sensus liturgico intelligitur:

1.º Nomine altaris *immobilis*, sola mensa superior vel etiam mensa superior cum stipite per modum unius cum eadem consecrato.

taieronensis, 20 dec. 1856; S. R. C., *Jaurinensis*, 20 sept. 1749, ad 5; decr. 23 ian. 1899.

¹ C. 35, D. I, *de cons.*; Bened. XIV, const. « *Magno cum* », 2 iun. 1751; Pius VII, const. « *Iamdiu* », 19 apr. 1816; S. C. C., *Taurinensis*, 26 ian. 1669; S. R. C., *Barcinonensis*, 11 apr. 1840, ad 2; *Romana*, 10 apr. 1896.

² Bened. XIV, const. « *Magno cum* », 2 iun. 1751; S. R. C., decr. gen. 5 iun. 1899, n. 6.

³ Bened. XIV, const. « *Magno cum* », 2 iun. 1751; Pius VII, const. « *Iamdiu* », 19 apr. 1816; S. R. C., decr. gen. 5 iun. 1899, n. 6; Rit. Rom., tit. VIII, c. 6, *Benedictio loci*; c. 7, *Alia benedictio domus novae*.

2.º Nomine altaris *mobilis*, sola petra, ut plurimum, parva, quae sola consecratur, quaeque dicitur etiam *ara portatilis* seu *petra sacra*; vel eadem petra una cum stipite non consecrato ¹.

§ 2. In ecclesia consecrata saltem altare maius debet esse immobile; in ecclesia autem benedicta omnia altaria possunt esse mobilia ².

CAN. 477.

§ 1. Tum mensa altaris immobilis tum petra sacra ex unico constent lapide naturali, integro et non friabili ³.

§ 2. In altari immobili tabula seu mensa lapidea ad integrum altare protendi debet, et apte stipiti cohaerere; stipes autem sit lapideus vel lateritius ⁴.

¹ S. C. Indulg., *Mechlinien.*, 20 mart. 1846, ad 2; S. R. C., *Caletana*, 10 nov. 1612; *Nullius Loci Cirignole*, 3 dec. 1661; *Fanen.*, 17 iun. 1843, ad 1, 3; *S. Hippolyti*, 31 aug. 1867, ad 1; *Meliten.*, 26 apr. 1890; *Tridentina*, 20 dec. 1890; *Nicoteren. et Tropien.*, 9 aug. 1897, ad 3; *Ratisbonen.*, 10 nov. 1906, ad 1; *Gallipolitana*, 19 iun. 1908, ad 2; *Concordien.*, 13 nov. 1908, ad 3.

² S. R. C., *Molinen.*, 12 sept. 1857, ad XV; *S. Hippolyti*, 31 aug. 1867, ad 1; *Bellunen. et Feltren.*, 4 febr. 1898, ad 6.

³ C. 31, D. I., *de cons.*; S. C. S. Off., 14 maii 1681; S. C. Indulg., *Mechlinien.*, 20 mart. 1846, ad 2; S. R. C., *Fanen.*, 17 iun. 1843, ad 1, 3; *S. Hippolyti*, 31 aug. 1867, ad 2; *Eugubina*, 29 aug. 1885; *Lamacen.*, 29 apr. 1887, ad 2, 3; *Meliten.*, 26 apr. 1890; *Salamantina*, 14 nov. 1891; *Imolen.*, 23 apr. 1893; *decr.* 19 maii 1896, ad 3; *Parisien.*, 14 maii 1897; *Americae*, 13 iun. 1899, ad 1, 2; *Ratisbonen.*, 10 nov. 1906, ad 1, 2; *Concordien.*, 13 nov. 1908, ad 1; *Missale Rom.*, tit. *Rubricae gener.*, c. 20, *de praeparatione altaris*, n. 1.

⁴ S. R. C., *Fanen.*, 17 iun. 1843, ad 1, 3; *Trecen.*, 20 dec. 1864; *Nivernen.*, 28 sept. 1872; *Cuneen.*, 7 aug. 1875, ad 2; *Gnesnen.*, 8 iun. 1894, ad 1; *Pampilonen.*, 24 maii 1901, ad 1; *Lincien.*, 5 iul. 1901; *Aesina*, 25 nov. 1904; *Andrien.*, 6 nov. 1908, ad 1.

§ 3. Petra sacra sit tam ampla ut saltem hostiam et maiorem partem calicis capiat ¹.

§ 4. Tum in altari immobili tum in petra sacra sit, ad normam legum liturgicarum, sepulcrum, continens reliquias Sanctorum, lapideo operculo clausum ².

CAN. 478.

§ 1. Ut Missae sacrificium celebrari possit, altare debet, secundum liturgicas leges, consecrari; idest vel totum, si agatur de immobili; vel ara tantum portatilis, si de mobili ³.

§ 2. Aras portatiles, salvis peculiaribus legibus et privilegiis, quilibet caractere episcopali insignitus, consecrare

¹ S. C. Indulg. Mechlinien., 20 mart. 1846, ad 2; Missale Rom., tit. *Rubricae gener.*, c. 20, *de praeparatione altaris*, n. 1.

² C. 26, D. I, *de cons.*; S. C. S. Off., 17 ian. 1900; S. C. Ep. et Reg., *Carmelitarum Hispan.*, 20 sept. 1594; S. C. de Prop. Fide, decr. 8 iul. 1838; S. R. C., *Scardonien.*, 7 sept. 1630; *Rhedonen.*, 6 oct. 1837; *Limburgen.*, 27 febr. 1847; *Bituricen.*, 5 dec. 1851, ad 2, 3; *S. Hippolyti*, 31 aug. 1867, ad 2; *Bergomen.*, 16 sept. 1881, ad 1; *S. Ioannis in America*, 15 dec. 1882, ad 1; *Arichaten.*, 28 iul. 1883; *Fulden.*, 31 mart. 1887; *Lamacen.*, 29 apr. 1887, ad 1; *Americae*, 13 iun. 1899, ad 3; *Vicen.*, 30 aug. 1901, ad 1; *Vilnen.*, 16 febr. 1906, ad 3; Pont. Rom., tit. *De ecclesiae dedicatione*; tit. *De altaris consecratione, quae fit sine eccl. dedic.*; tit. *De altaris portatilis consecratione*.

³ C. 25, 31, 32, D. I, *de cons.*; c. un., X, *de sacra unctione*, I. 15: c. 1, 3, 6, X, *de consecr. eccl.*, III, 40; Bened. XIV, const. « *Imposito nobis* », 29 mart. 1751; S. R. C., *Patavina*, 22 mart. 1828; *Rhedonen.*, 6 oct. 1837; *Ambianen.*, 22 maii 1841; *Fanen.*, 17 iun. 1843, ad 1, 3, 4; *Bituricen.*, 5 dec. 1851, ad 2, 3; *Ravennaten.*, 18 maii 1883, ad 11; *Lauden.*, 23 iun. 1892, ad 6; Pont. Rom., tit. *De ecclesiae dedicatione*; tit. *De altaris consecratione, quae fit sine eccl. dedic.*; tit. *De altaris portatilis consecratione*; Missale Rom., tit. *Rubricae gener.*, c. 20, *de praeparatione altaris*, n. 1; tit. *De defectibus*, c. 10, *de defectibus in ministerio*, n. 1.

potest; quod vero spectat ad altaria immobilia, servetur praescriptum can. 434 ¹.

§ 3. Etiam consecratio altaris immobilis, quae fit sine ecclesiae dedicatione, quamvis omni die fieri possit, magis, tamen, decet ut fiat die dominico aliove festo de praecepto ².

CAN. 479.

§ 1. Altare immobile amittit consecrationem, si tabula vel mensa :

1.° A stipite, etiam per temporis momentum, separetur; quo tamen in casu Ordinarius potest permittere ut presbyter altaris consecrationem rursus perficiat ritu formulae brevioris.

2.° Ita frangatur ut fragmentum maius duas ex tribus eiusdem mensae partibus non aequet ³.

§ 2. Petra sacra amittit consecrationem si ita frangatur, ut pars, quae supersit, sepulcrum non contineat, vel hostiam et maiorem calicis partem iam non capere possit ⁴.

§ 3. Tum altare immobile tum petra sacra amittunt consecrationem, si frangatur sepulcrum, aut amoveantur reliquiae aut frangatur vel amoveatur sepulcri operculum, excepto casu quo ipse episcopus vel eius delegatus operculum amoveat ad illud firmandum vel reparandum vel subrogandum, aut ad visitandas reliquias ⁵.

¹ C. 25, D. I, *de cons.*; c. 3, X, *de consecr. eccl.*, III, 40; Pont. Rom., tit. *De altaris portatilis consecratione*.

² Pont. Rom., tit. *De altaris consecratione, quae fit sine eccl. dedic.*

³ C. 3, 6, X, *de consecr. eccl.*, III, 40; S. R. C., *Brixinen.*, 7 iul. 1759; *Senogallien.*, 15 maii 1819; *Carpen.*, 3 mart. 1821; *Brixien.*, 20 mart. 1869; *Policastren.*, 23 iun. 1879, ad 1; *Neapolitana*, 23 febr. 1884, ad VII.

⁴ C. 26, D. I, *de cons.*; c. 1, X, *de consecr. eccl.*, III, 40.

⁵ C. 26, D. I, *de cons.*; c. 1, X, *de consecr. eccl.*, III, 40; S. R. C., *Rhedonen.*, 6 oct. 1837; *Vivarien.*, 7 dec. 1844; *S. Flori*, 7 dec. 1844,

§ 4. Execratio ecclesiae non secumfert execrationem altarium sive immobilium sive mobilium; et contra ¹.

CAN. 480.

§ 1. Sicut ecclesia, ita et quodlibet ecclesiae altare saltem immobile, proprium sibi titulum habeat ².

§ 2. Titulus altaris maioris idem debet esse, saltem ex parte, ac titulus ecclesiae ³.

§ 3. De Ordinarii loci licentia mutari quidem potest altaris mobilis, non autem altaris immobilis titulus ⁴.

CAN. 481.

. Altare tum immobile tum mobile :

1.° Debet esse divinis tantum officiis et praesertim Missae celebrationi reservatum, quolibet profano usu prorsus excluso.

2.° A sepulcro in quo cadaver conditum sit, ita distare debet ut inter altare et cadaver spatium unius saltem metri intercedat; secus Missam in altari celebrari non licet, donec cadaver removeatur ⁵.

3 iul. et 25 sept. 1846; *Limburgen.*, 27 febr. 1847; *Bituricen.*, 5 dec 1851, ad 1, 3; *S. Hippolyti*, 31 aug. 1867, ad 5; *Ordin. Cisterci.*, 25 sept. 1875; *Policastren.*, 23 iun. 1879, ad 2; *Lucana*, 3 sept. 1879, ad 2; *Ravennaten.*, 18 maii 1883, ad 10, 11; *Lamacen.*, 29 apr. 1887, ad 1.

¹ C. 1, X, *de consecr. eccl.*, III, 40.

² Pont. Rom., tit. *De ecclesiae dedicatione*; tit. *De altaris consecratione, quae fit sine eccl. dedic.*

³ Pont. Rom., tit. *De ecclesiae dedicatione*.

⁴ S. R. C., *Congreg. Missionis*, 27 aug. 1836. ad 5, 7; *Ratisbonen.*, 10 nov. 1906, ad 3.

⁵ C. 15, C. XIII, q. 2; S. C. Ep. et Reg., 30 nov. 1629; S. C. de Prop. Fide, 22 nov. 1790, ad 3; S. R. C., *Turritana*, 11 iun. 1629; *Tropien.*, 9 iun. 1657; *Decreta ad Missale pertinentia*, 13 febr. 1666, ad 5; *Senarum*, 13 sept. 1710; *Veneta*, 7 iul. 1766; *Neapolitana*, 28 sept. 1872;

TITULUS IV.

De Sepultura Ecclesiastica.

CAN. 482.

§ 1. Defunctorum corpora sepelienda sunt, reprobata eorumdem crematione ¹.

§ 2. Si quis quovis modo mandaverit suum corpus cremari, illicitum est hanc exequi voluntatem; quae si adiecta fuerit contractui, testamento aut alii cuilibet actui, tanquam non adiecta habeatur.

CAN. 483.

Sepultura ecclesiastica consistit, ad normam librorum liturgicorum, in cadaveris translatione ad ecclesiam, exequiis super illud in eadem celebratis, eiusdem depositione in loco legitime destinato fidelibus defunctis condendis ².

CAPUT I.

De coemeteriis.

CAN. 484.

§ 1. Cadavera fidelium sepelienda sunt in coemeterio benedicto vel solemni benedictione ab episcopo vel benedi-

S. Iacobi de Chile, 21 apr. 1873; *Nicoteren. et Tropien.*, 2 apr. 1875; *Romana*, 12 ian. 1897, ad 2; *Vicen.*, 30 aug. 1901, ad 2; *Gallipolitana*, 19 iun. 1908, ad 1; *Rit. Rom.*, tit. VI, c. 1, *de exsequiis*, n. 9.

¹ C. 28, C. XIII, q. 2; c. 1, *de sepulturis*, III, 6, in *Extravag. com.*; *S. C. S. Off.*, 19 maii 1886; 27 iul. 1892, ad 1, 3; 3 aug. 1897; *S. C. de Prop. Fide*, litt. 27 sept. 1884.

² C. 22, C. XIII, q. 2; *S. R. C.*, *Fodiana*, 21 apr. 1873; *Santanderien.*, 15 iul. 1876; *S. Iacobi de Venezuela*, 11 aug. 1888; *Rit. Rom.*, tit. VI, c. 3, *Exsequiarum ordo*; c. 7, *Ordo sepeliendi pervulos*.

ctione simplici a presbytero, secundum ritus in probatis liturgicis libris traditos ¹.

§ 2. In ecclesiis cadavera ne sepeliantur, nisi Ordinarius ex necessitate ad tempus id permiserit, aut agatur de cadaveribus regaliū personarum, Cardinalium, Episcoporum residentialium, Praelatorum nullius, vel Abbatum de regimine ².

§ 3. Servato praescripto can. 481, n. 2°, cui locus ad sepeliendum dabitur in ecclesiis, humi tantum detur, vel in subterraneis ³.

CAN. 485.

Quae de consecratione, benedictione, interdictione, violatione, reconciliatione ecclesiarum ac de poenis in earum violatores canones praescribunt, etiam coemeteriis applicentur ⁴.

CAN. 486.

§ 1. Ius est catholicae Ecclesiae possidendi propria coemeteria.

§ 2. Sicubi hoc Ecclesiae ius violetur, curent locorum Or-

¹ S. C. de Prop. Fide, 20 febr. 1801; Pont. Rom., tit. *De coemeterii benedictione*; Rit. Rom., tit. VI, c. 1, *de exsequiis*, n. 9, 18; tit. VIII, c. 29, *Ritus benedicendi novum coemeterium*.

² C. 15, 18, C. XIII, q. 2; S. R. C., *Bellunen.*, 20 febr. 1627.

³ S. Pius V, const. « *Cum primum* », 1 apr. 1566; S. R. C., *S. Martini*, 16 febr. 1636; *Mazarien.*, 17 dec. 1642, ad 1; Rit. Rom., tit. VI, c. 1, *de exsequiis*, n. 9.

⁴ C. 7, X, *de consecr. eccl.*, III, 40; c. un., *de consecr. eccl.*, III, 21, in VI°; S. R. C., *Cameracen.*, 9 febr. 1608; *Ruremunden.*, 27 maii 1876, ad V; Pont. Rom., tit. *De ecclesiae et coemeterii reconciliatione*; tit. *De reconciliatione coemeterii sine eccl. reconcil.*; Rit. Rom., tit. VIII, c. 30. *Ordo reconciliandi coemeterium violatum*.

dinarii ut coemeteria, societatis civilis propria, benedicantur, si qui in eis condi solent, sint maiore ex parte catholici, aut saltem ut in eis catholici spatium habeant, idque benedictum, sibi reservatum ¹.

§ 3. Si ne hoc quidem obtineri possit, toties quoties benedicantur, secundum ritus in probatis liturgicis libris traditos, singuli tumuli ².

CAN. 487.

§ 1. Paroeciae suum quaeque coemeterium habeant nisi unum pluribus commune, ab Ordinario loci sit legitime constitutum.

§ 2. Religiosi exempti possunt habere coemeterium proprium, a communi coemeterio distinctum ³.

§ 3. Etiam aliis permitti potest ab Ordinario loci peculiare sepulcrum, extra commune coemeterium positum, et ad instar coemeterii benedictum.

CAN. 488.

§ 1. Tum in coemeteriis paroecialibus, ex licentia scripta Ordinarii loci, tum in coemeterio proprio alicuius personae moralis, ex licentia scripta superioris secundum eiusdem personae moralis constitutiones seu statuta, fideles sibi suisque extruere possunt sepulcra particularia; et, de consensu eiusdem Ordinarii aut Superioris, possunt quoque ea libere alienare.

¹ S. C. S. Off., instr. 16 aug. 1781; 12 febr. 1862; S. C. de Prop. Fide, 29 aug. 1763, ad 4; 29 mart. 1830; litt. 16 apr. 1862.

² S. C. S. Off., 12 febr. 1862; S. C. de Prop. Fide, litt. 16 apr. 1862; S. R. C., *Briocen.*, 4 sept. 1880, ad I; Rit. Rom., tit. VI, c. 3, *Exsequiarum ordo*, n. 12.

³ C. 16, X, *de excessib. praelator.*, V, 31; c. 2, *de sepulturis*, III, 7, in Clem.

§ 2. Sepulcra sacerdotum et clericorum ubi fieri potest, a sepulcris laicorum separata sint ac decentiore loco sita; praeterea, ubi id commodum fuerit, alia pro sacerdotibus, alia pro inferioris ordinis Ecclesiae ministris parentur ¹.

CAN. 489.

Quodlibet coemeterium sit undique apte clausum et caute custoditum.

CAN. 490.

Ad normam can. 429, caveant Ordinarii locorum, parochi ac superiores, ad quorum officium spectat, ne in coemeteriis epitaphia, laudationes funebres ornatusque monumentorum quidquam prae se ferant a catholica religione ac pietate absonum.

CAN. 491.

Praeter coemeterium benedictum alius sit locus, clausus item et custoditus, ubi ii humentur quibus sepultura ecclesiastica non conceditur.

CAN. 492.

Nullum corpus sepeliatur, praesertim si mors repentina fuerit, nisi post congruum temporis intervallum, quod satis sit ad omnem prorsus de vero obitu dubitationem tollendam ².

CAN. 493.

§ 1. Nullum cadaver perpetuae sepulturae ecclesiasticae ubivis traditum exhumari licet, nisi de licentia Ordinarii ³.

¹ Rit. Rom., tit. VI, c. 1, *de exsequiis*, n. 10.

² S. C. S. Off., 10 apr. 1777. ad 2; Rit. Rom., tit. VI, c. 1, *de exsequiis*, n. 3.

³ Rit. Rom., tit. VI, c. 1, *de exsequiis*, n. 15.

§ 2. Ordinarius licentiam numquam concedat, si cadaver ab aliis corporibus certo discerni nequeat ¹.

CAPUT II.

De cadaveris translatione ad ecclesiam, funere ac depositione.

CAN. 494.

Nisi gravis causa obstet, cadavera fidelium, antequam tumultentur, transferenda sunt e loco in quo reperiuntur, in ecclesiam, ubi funus, idest exequiae, in probatis liturgicis libris descriptae, persolvantur.

CAN. 495.

§ 1. Ecclesia in quam cadaver pro funere transferri debet, ex iure ordinario est ecclesia propriae defuncti paroecliae sive domicilii sive quasi-domicilii, in qua mors accidit, salvis praescriptis can. 497-503 ².

§ 2. In dubio de iure alterius ecclesiae, ius propriae ecclesiae paroecialis semper praevalere debet.

CAN. 496.

§ 1. Licet mors acciderit in territorio alienae paroecliae, cadaver tamen in ecclesiam paroecliae propriae ob funus transferendum est, si ad eam commode pedestri itinere

¹ C. 12, X, de sepulturis, III, 28.

² C. 3, de sepulturis, III. 1., in VI°: S. C. Ep. et Reg., Senogallien., 22 nov. 1580; Fulginaten., 9 iun. 1592; Novarien., 15 mart. 1606; Zagarbrien., 14 dec. 1674; Parmen., mense aug. 1702, ad 4; Vulturarien., 13 mart. 1744, ad 8; Fabrianen., mense dec. 1753; S. C. C., Laudan., 14 apr. 1685; Spoletana, 15 apr. 1692; Ulixbonen. Occid., 19 sept. 1722; Barchinonen., 21 ian. 1723; Feretrana, 21 apr. 1742; S. R. C., Romana, 15 ian. 1667.

asportari possit; secus in ecclesiam paroeciae in qua mors accidit ¹.

§ 2. Ordinarii est pro suo territorio, inspectis peculiari-
bus circumstantiis, distantiam aliaque adiuncta designare,
quae translationem cadaveris ad ecclesiam funeris aut lo-
cum sepulturae incommodam reddant; et si paroeciae ad
diversas dioeceses pertineant, designatio attenditur Ordi-
narii dioecesis in qua defunctus supremum diem obiit.

§ 3. Licet translatio ad ecclesiam funeris aut ad locum
sepulturae incommoda sit, semper tamen integrum est
haeredibus, familiae, aliisque quorum interest, cadaver illuc
deferre, susceptis translationis expensis ².

CAN. 497.

§ 1. S. R. E. Cardinalis in Urbe defuncti corpus transfe-
rendum est, funeris causa, in ecclesiam quam Romanus
Pontifex elegerit; sin extra Urbem decesserit, in ecclesiam
insigniore civitatis seu loci ubi mors accidit, nisi Cardi-
nalis aliam elegerit.

§ 2. Defuncto Episcopo residentiali aut Praelato *Nullius*,
etsi regulari, corpus, funeris causa, transferri debet in ec-
clesiam cathedralem aut praelatitiam, si id commode fieri
possit; secus in ecclesiam insigniorem civitatis seu loci ubi
mors accidit, nisi ipse aliam elegerit ³.

CAN. 498.

§ 1. Professi religiosi, novitii et famuli actu servientes
et infra domus septa, sub superioris obedientia, stabiliter
commorantes, defuncti quum sint, transferendi sunt, fune-
ris causa, ad ecclesiam suae domus vel saltem suae religio-

¹ C. 3, *de sepulturis*, III, 12, in VI°.

² C. 1, *de sepulturis*, III, 6, in Extravag. com.

³ S. C. C., *Portuen.*, 23 iun. 1832.

nis, nisi novitii ac famuli aliam ecclesiam ad suum funus elegerint ¹.

§ 2. Si longe moriantur a domo ita ut in ecclesiam suae domus vel saltem suae religionis nequeant commode asportari, funerandi sunt in ecclesia paroeciae ubi decedunt, nisi aliam ecclesiam ad funus elegerint et salvo praescripto can. 496, § 3 ².

CAN. 499.

Quod attinet ad defunctos canonicos et beneficiatos, ad eos qui in domo etiam regulari vel collegio degebant ratione hospitii, educationis vel infirmitatis, et ad defunctos in hospitali, standum est canonibus 495, 496, nisi constet de iure particulari aut privilegio legitime acquisito; quod ad illos vero qui in seminario moriuntur, servetur praescriptum can. 642 ³.

CAN. 500.

§ 1. Omnibus licet, nisi expresse iure prohibeantur, eligere ecclesiam sui funeris ⁴.

§ 2. Uxor et filii, salvo praescripto can. 501, in hac electione prorsus immunes sunt a maritali vel patria potestate ⁵.

¹ C. 16, X, *de excessib. praelator.*, V, 31; c. 5, *de sepulturis*, III, 12, in VI°.

² C. 16, X, *de excessib. praelator.*, V, 31; c. 5, *de sepulturis*, III, 12, in VI°; S. C. C., *Bononien.*, 2 iul. 1620.

³ C. 10, X, *de sepulturis*, III, 28; c. 1, *de privilegiis*, V, 7, in *Extravag. com.*

⁴ C. 1, 3, 6, 8, 10, X, *de sepulturis*, III, 28; c. 2, 4, *de sepulturis*, III, 12, in VI°; c. 2, *de sepulturis*, III, 7, in *Clem.*; c. 1, *de sepulturis*, III, 6, in *Extravag. com.*; S. C. Ep. et Reg., *Maceraten.*, 7 oct. 1575; S. C. C., *Aurimana seu Lauretana*, 24 mart. 1753, ad II.

⁵ C. 7, X, *de sepulturis*, III, 28; c. 4, *de sepulturis*, III, 12, in VI° S. C. C., *Ariminen.*, 14 maii et 9 iul. 1825.

CAN. 501.

Ecclesiam funeris eligere prohibentur:

1.° Impuberes; verum pro filio aut filia impubere hanc electionem facere possunt parentes vel tutor;

2.° Religiosi professi cuiuslibet gradus aut dignitatis, non tamen si sint episcopi titulares, et excepto casu de quo in can. 498, § 2 ¹.

CAN. 502.

Ut electio ecclesiae funeris valeat, cadat necesse est vel in ecclesiam paroecialem, vel in ecclesiam regularium, non tamen monialium, nisi agatur de mulieribus quae famulatus, educationis aut hospitii causa intra clausuram eiusdem monasterii stabiliter commorabantur, vel in ecclesiam iuris patronatus, si agatur de patrono, vel in aliam ecclesiam seu oratorium hoc iure peculiari legitime acquisito praeditam ².

CAN. 503.

§ 1. Ecclesiam funeris quis eligere potest per se vel per alium, factamque electionem quolibet legitimo modo probare licet ³.

¹ C. 7, X, *de sepulturis*, III, 28; c. 4, 5, *de sepulturis*, III, 12, in VI°; S. C. Ep. et Reg., *Sulmonen.*, 8 iun. 1731, ad 1; S. C. C., 20 ian. 1640; 20 mart. 1643; *Reatina*, 31 mart. 1770, ad 1; *Vilnen.*, 15 dec. 1792, ad 1; S. R. C., *Civitatis Castellanae*, 12 dec. 1620.

² C. 3, X, *de sepulturis*, III, 28; c. 2, *de sepulturis*, III, 7, in Clem.; S. C. Ep. et Reg., *Caputaquen.*, 17 nov. 1593; S. C. C., *Nullius*, 17 aug. 1652; *Barchinonen.*, 21 ian. et 13 maii 1713; *Pennen.*, 6 iun. 1737; *Feretrana*, 21 apr. et 1 sept. 1742; *Bricinorien.*, 21 iun. 1766; *Feretrana*, 14 dec. 1805.

³ S. C. Ep. et Reg., *Caven.*, 28 aug. 1859; *Nepesina*, 11 dec. 1615, ad 3; *Pisauren.*, 6 febr. 1852; S. C. C., *Neapolitana*, 13 febr. 1666; *Nullius*, 13 febr. 1666, ad 5, 6; *Alexandrina*, 27 iul. 1680; *Aversana*, 16 maii 1682; *Lauden.*, 2 maii 1711, ad 5; *Tudertina*, 4 iul. 1722; *Sorana*, 24

§ 2. Si fiat per alium, hic suum mandatum explere potest etiam post mortem mandantis.

CAN. 504.

Universi religiosi et saeculares clerici districte vetantur quemquam ad vovendum, iurandum vel fide interposita seu aliter promittendum sollicitare ut apud ipsorum ecclesias funus eligant, vel factam electionem iam non immutent, quod si contra factum fuerit, electio sit nulla ¹.

CAN. 505.

§ 1. Proprius defuncti parochus, non solum ius sed etiam officium habet, excepto gravi necessitatis casu, levandi per se vel per alium cadaver, illud associandi ad suam ecclesiam paroecialem ibique exequias persolvendi ².

§ 2. Si autem mors acciderit in loco alienae paroeciae, sed cadaver ad ecclesiam propriae paroeciae commodè asportari possit parochus proprius, praemonito parochus loci, illud levabit, comitabitur ad suam ecclesiam ibique exequias peraget ³.

apr. 1723; *Senogallien.*, 19 dec. 1739; *Vigleranen.*, 18 maii et 27 iun. 1743; 24 mart. 1871, ad 1.

¹ C. 7, X, *de pactis*, I, 35; c. 1, *de sepulturis*, III, 12, in VI°; S. C. Ep. et Reg., *Montis Pelusii*, 15 maii 1590; S. C. C., *Alexanen.*, 3 aug. 1743, ad 6, 7.

² S. C. C., *Sarzanen.*, 28 apr. 1674; *Lauden.*, 14 apr. 1685; *Spoletana*, 19 apr. 1692; *Narnien.*, 26 sept. 1699; *Salernitana*, 19 aug. 1702; *Viterbien.*, 16 dec. 1741, ad 2; *Tolentina*, 11 aug. 1753, ad I; *Ariminen.*, 29 ian. 1825; *Ilcinen.*, 24 febr. 1872 et 25 ian. 1873; S. R. C., *Thelesina*, 6 dec. 1631, ad 1; *Tornacen.*, 25 sept. 1649, ad 8; *Baren.*, 1 dec. 1657, ad 2; *Romana*, 15 ian. 1667; *Senen.*, 9 iun. 1668; *Caletana*, 13 sept. 1670, ad 1; *Rossanen.*, 21 ian. 1673; *Vestana*, 3 mart. 1674; *Senogallien.*, 22 iun. 1675, ad 1, 5; *Norarien.*, 20 nov. 1677, ad 1; *Collen.*, 30 iul. 1689; decr. 23 apr. 1895, n. 2, 5.

³ S. R. C., decr. 23 apr. 1895, n. 2, 5.

§ 3. Si ecclesia funeris sit ecclesia regularis aliave exempta a iurisdictione parochi, parochus, sub cruce ecclesiae funerantis, cadaver levat ac deducit ad ecclesiam; sed exequias rector ecclesiae celebrat ¹.

¹ Leo X, const. « *Dum intra* », 19 dec. 1516; Clem. X, const. « *Alias pro parte* », 18 iun. 1672; const. « *Nuper pro parte* », 18 ian. 1672; S. C. Ep. et Reg., *Bisinianen.*, 25 febr. 1592; *Castellaneten.*, 3 febr. 1593 et 10 ian. 1594; *Baren.*, 15 mart. 1595; decr. gen. 12 ian. 1604; *Nepesina*, 11 dec. 1615, ad 4; *Placentina*, 16 dec. 1661; *Veliternen.*, 22 aug. 1670; *Minor. Observ. Reformat.*, mense sept. 1710; *Montis Politiani*, mense mart. 1711, ad 4; *Alben.*, mense apr. 1717, ad 1-3, *Pientina*, 5 aug. 1729; *Conventualium*, 20 mart. 1739, ad 2; *Vulturarien.*, 13 mart. 1744, ad 3, 4; *Montis Pelusii*, 23 sept. 1735, ad 2, 4 et 28 febr. 1749; *Compostellana*, 1 aug. 1902; S. C. C., *Insular. Canariae*, 31 iul. 1694; *Ebredunen.*, 25 iun. 1695; *Troiuna*, 21 maii 1701, ad III et 17 iun. 1702; *Norarien.*, 15 mart. 1704, ad II; *Massanen.*, 17 apr. 1706, ad I; *Lauden.*, 2 maii 1711, ad I; *Ruben.*, 28 iul. 1713, ad II; *Lucana*, 14 mart. 1722, ad I; *Volaterrana*, 16 mart. 1726, ad V; *Tusculana*, 24 iul. 1734; *Sabinen.*, 19 ian. 1735, ad II; *Tranen.*, 21 nov. 1750; *Bononien.*, 18 sept. 1751; *Eugubina*, 22 maii 1762, ad III; *Civitatis Castellana.*, 18 febr. 1764, ad 1; *Ariminen.*, 16 iun. 1827, ad III-V; *Forolivien.*, 26 ian. 1833, ad I; *Nullius Messanen.*, 19 dec. 1857; S. R. C., *Pisauren.*, 20 dec. 1603; *Umbriaticen.*, 25 febr. 1606; *Meliten.*, 18 nov. 1606; *Theatina*, 11 dec. 1627, ad 1; *Sulmonen.*, 18 aug. 1629; *Thelesina*, 18 aug. 1629; *Oritana*, 11 maii 1641; *Discalceator, S. Augustini in Galliis*, 6 iul. 1641; *Cassanen.*, 4 maii 1647; *Montis Regalis*, 12 iul. 1664, ad 5, 6; *Camerinen.*, 30 aug. 1664; *Ordin. Minor. Observ. S. Franc.*, 19 dec. 1671; *Savonen.*, 19 dec. 1671, ad 4; *Vestana*, 3 mart. 1674; *Lucerina*, 4 aug. 1674, ad 3; *Senogallien.*, 22 iun. 1675, ad 3-5; *Norarien.*, 20 nov. 1677; *Discalceator. SS. Trinit. Congr. Gallic.*, 2 sept. 1679; *Monopolitana*, 16 dec. 1679; *Ordin. Carmelit. Discalceator. Congreg. Ital.*, 27 ian. 1680; *Arenionen.*, 3 dec. 1701; *Andrien.*, 19 iul. 1710, ad 6, 7; *Meliten.*, 27 febr. 1723, ad 5; *Mexicana*, 3 sept. 1746; *Firmana*, 7 maii 1753, ad 1, 2; *Sabinen.*, 12 nov. 1831, ad 2; *Neritonen.*, 12 sept. 1884, ad 1; decr. 23 apr. 1895, n. 1, 2, 4, 5; *Firmana*, 18 dec. 1903.

§ 4. Si vero ecclesia funeris non sit exempta a iurisdictione parochi, celebratio exequiarum, salvo iure peculiari legitime acquisito, pertinet non ad rectorem ecclesiae funerantis, sed ad parochum a quo ecclesia pendet, dummodo defunctus parochus subiectus fuerit ¹.

§ 5. Defunctas infra septa monasterii, moniales ad clausurae limen deferent; indeque ad monasterii ecclesiam illas deducet et exequias peraget capellanus, si ecclesia funerans est ipsa monialium ecclesia; secus pro diversis casibus serventur praescripta § 1, 3, 4 huius canonis ².

§ 6. Defuncto episcopo aut Cardinali extra Urbem, servetur praescriptum can. 274 § 3, *De personis*.

§ 7. Si cadaver mittatur ad locum ubi defunctus nec propriam paroeciam habebat, nec ecclesiam funeris elegerat, ius levandi cadaver, peragendi exequias, si peragendae sint, et cadaver ad sepulturam deducendi pertinet ad ecclesiam cathedralem eiusdem loci; quae si desit, ad ecclesiam paroeciae in qua coemeterium situm est.

CAN. 506.

§ 1. Expletis in ecclesia exequiis, cadaver tumulandum est ad normam librorum liturgicorum in coemeterio ecclesiae funeris, salvis praescriptis can. 507, 508 ³.

§ 2. Qui exequias in ecclesia peregit, non solum ius, sed

¹ S. C. Ep. et Reg., *Lauden.*, 20 aug. 1601; S. C. C., *Bononien.*, 28 iul. 1724, ad IX; *Senogallien.*, 24 ian. 1738, ad III; *Farentina*, 17 iul. 1773, ad 5 et 14 mart. 1778, ad 5; *Viterbien.*, 16 sept. 1826, ad V; *Tiburтина*, 17 mart. 1827; *Fabrianen.*, 30 ian. 1830; S. R. C., *Capuana*, 22 dec. 1629; decr. 10 dec. 1703, ad 20; *Casertana*, 7 iul. 1877.

² S. C. C., *Syracusana*, 24 febr. 1872; S. R. C., *Aesernien.*, 20 apr. 1641; *Camerinen.*, 16 mart. 1805.

³ S. R. C., *Neritonien.*, 12 sept. 1884, ad 2.

etiam officium habet, excepto gravi necessitatis casu, comitandi per se vel per alium cadaver ad locum sepulturae ¹.

CAN. 507.

§ 1. Si defunctus vel eius familia aut haeredes elegerint sepulturam in coemeterio diverso a coemeterio ecclesiae funeris, cadaver in eodem sepeliatur, dummodo nihil obstet ex parte eorum qui coemeterio praesunt ².

§ 2. Electa sepultura in coemeterio religiosorum, ut cadaver inibi sepeliri queat, requiritur et sufficit consensus superioris religiosi, ad normam constitutionum cuiusque religionis.

CAN. 508.

§ 1. Si quis, sepulcrum maiorum in aliquo coemeterio possidens, non electa sepultura, decesserit, in eodem sepeliendus est, si illuc commode asportari possit ³.

§ 2. Quod ad uxorem attenditur sepulcrum viri, et, si plures habuerit, sepulcrum ultimi ⁴.

¹ S. C., Ep. et Reg., 17 sept. 1880, ad 1; S. C. C., *Ordin. Praedicator.*, 24 ian. 1846, ad II-IV.

² C. 1. *de sepulturis*, III, 6, in Extravag. com.

³ C. 2. C. XIII, q. 2; c. 1. 3. X. *de sepulturis*, III, 28; c. 3, *de sepulturis*, III, 12, in VI°; S. C. Ep. et Reg., *Montis Casini*, 21 oct. 1577; *Sulmonen.*, 8 iun. 1731, ad 2; S. C. C., 21 oct. 1613; 16 nov. 1645; *Neapolitana*, 3 febr. 1666; 12 dec. 1671; *Firmana*, 3 dec. 1678; *Aversana*, 16 maii 1682; *Tiburtina*, 12 maii 1685, ad 2; *Aesina*, 15 dec. 1703; *Novarien.*, 15 mart. 1704; *Feretrana*, 21 apr. 1742; *Viterbien.*, 31 maii 1766; *Reatina*, 10 et 31 mart. 1770; S. R. C., *Civitatis Castellanae*, 12 dec. 1620; *Ariminen.*, 15 sept. 1640.

⁴ C. 2, 3, C. XIII, q. 2; c. 3, *de sepulturis*, III, 12, in VI°; S. C. C., *Neapolitana*, 13 febr. 1666; *Aversana*, 16 maii 1682; *Amerina*, 18 sept. 1852, ad II; S. R. C., *Senogallien.*, 15 ian. 1633.

§ 3. Plura si sint maiorum aut viri sepulcra, defuncti familia aut haeredes locum sepulturae deligant.

CAN. 509.

§ 1. Sacerdos qui cadaver comitetur ad ecclesiam fune-
ris vel ad locum sepulturae, libere transire poterit, etiam
cum stola et cruce elevata, per territorium alterius paroe-
ciae vel dioecesis, etiam sine parochi vel Ordinarii li-
centia ¹.

§ 2. Si cadaver funerandum aut tumulandum sit in ec-
clesia aut coemeterio ad quod commode asportari nequeat,
rector ecclesiae funeris nequit sibi vindicare ius illud co-
mitandi extra fines civitatis vel loci.

CAN. 510.

§ 1. Nequit parochus sine iusta et gravi causa ab Ordini-
ario probata, excludere clericos saeculares, religiosos ac
pia sodalitia quae familia vel haeredes advocare velint ad
associandum cadaver ad ecclesiam funeris et ad sepultu-
ram, et assistendum funeri ².

¹ S. C. Ep. et Reg., *Placentina*, mense nov. 1713, ad 1; 17 sept. 1880, ad 4; S. C. C., 28 nov. 1671, ad II; *Ordin. Praedicator.*, 24 ian. 1846, ad 4; S. R. C., deer. 23 apr. 1895, n. 2.

² S. C. Ep. et Reg., *Ferrariensis*, 11 mart. 1579; *S. Severini*, 25 nov. 1639; *Placentina*, mense nov. 1713, ad 4; *Alben.*, mense apr. 1717, ad 4; *Monopolitana*, 18 febr. 1723, ad 3; *Ordin. Carmelitarum*, 16 dec. 1729, ad 1, 2; *Vulturariensis*, 13 mart. 1744, ad 2; S. C. C., *Papiensis*, 12 dec. 1655; *Ebredunensis*, 25 iun. 1695, ad II; *Norariensis*, 15 mart. 1704, ad IX; *Eugubina*, 22 mart. 1762; S. R. C., *Ferrariensis*, 7 sept. 1613; *Sulmonensis*, 18 aug. 1629; *Sulmonensis et Vallacensis*, 18 aug. 1629; *Ordin. Mendicantium*, 22 apr. 1633, ad 1; *Ordin. Minor. Observant.*, 14 ian. 1640; *Senarum.*, 7 dec. 1641; *Canariensis*, 22 nov. 1643; *Tornacensis*, 25 sept. 1649, ad 8; *Firmana*, 24 maii 1664; *Niciens.*, 9 aug. 1670, ad 1; *Monopolitana*, 17 iun. 1673; *Firmana*, 4 aug. 1674.

§ 2. Nunquam admittantur societates vel insignia religioni catholicae manifeste hostilia ¹.

CAN. 511.

Laici cadaver, quolibet generis aut dignitatis titulo praeditus ille fuerit, clerici ne deferant, sed laici ².

CAN. 512.

§ 1. Locorum Ordinarii indicem funeralium taxarum seu eleemosynarum, si non existat, pro suo territorio, de consilio Capituli Cathedralis, ac si opportunum duxerint, vicariorum foraneorum dioecesis et parochorum civitatis episcopalis, per secreta suffragia praestando, conficiant, attentis legitimis consuetudinibus particularibus et omnibus personarum et locorum circumstantiis; in eoque pro diversis casibus singulorum iura moderate determinent ita ut quaelibet contentionum et scandali removeatur occasio ³.

§ 2. Si in indice plures classes enumerentur, liberum est iis quorum interest, classem eligere.

CAN. 513.

§ 1. Districte prohibetur ne quis, sepulturae vel exequiarum seu anniversarii mortuorum officii causa, quidquam exigat ultra id quod in dioecesano taxarum indice statuitur ⁴.

§ 2. Pauperes gratis omnino ac decenter funerentur et

¹ S. C. S. Off., 2 dec. 1840; 5 iul. 1878.

² Rit. Rom., tit. VI, c. 1, *de exsequiis*, n. 16.

³ C. 9, X, *de sepulturis*, III. 28; c. 42, X, *de simonia*, V. 3; S. C. C., *Matheranen.*, 13 nov. 1660; *Senogallien.*, 2 maii 1711.

⁴ S. C. C., *Senogallien.*, 2 maii 1711; Rit. Rom., tit. VI, c. 1, *de exsequiis*, n. 6.

sepeliantur, cum exequiis, secundum dioecesana statuta, praescriptis ¹.

CAN. 514.

§ 1. Salvo iure particulari legitime acquisito, quoties fidelis non funeratur in ecclesia paroeciali propriae paroeciae, proprio defuncti parrocho debetur portio paroecialis, excepto casu quo cadaver in ecclesiam propriae paroeciae commode asportari nequeat ².

§ 2. Si quis habeat plures paroecias proprias et alibi funeretur, portio paroecialis dividenda est inter omnes parrochos proprios ³.

CAN. 515.

§ 1. Detrahi debet portio paroecialis ex omnibus et solis emolumentis, quae statuta sunt pro ipso funere et tumulatione in taxa dioecesana ⁴.

¹ S. C. Ep. et Reg., *Theanen.*, 5 febr. 1591; S. C. C., *Nullius Montis Casini*, 26 ian. 1726, ad XI; Rit. Rom., tit. VI, c. 1. *de exsequiis*, n. 8.

² C. 1. 8-10, X, *de sepulturis*, III, 28; c. 2, *de sepulturis*, III, 12, in VI°; c. 2, *de sepulturis*, III, 7, in Clem.; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 13; Bened. XIII, const. « *Romanus Pontifex* », 28 apr. 1725; S. C. Ep. et Reg., decr. gen. 12 ian. 1604; *Nepesina*, 11 dec. 1615, ad 3; S. C. C., *Spoletana*, 19 apr. 1692, ad 5; *Salernitana*, 19 aug. 1702, ad 4; *Romana*, 28 iul. 1731; *Asculana*, 29 aug. 1733; *Ciritatis Castellana*, 18 febr. 1764, ad 2; *Arenionen.*, 1 et 22 mart. 1766, ad 1. 2; *Reatina*, 31 mart. 1770, ad 2; *Feretrana*, 14 dec. 1805; *Viterbien.*, 26 aug. 1826; *Ariminen.*, 16 iun. 1827, ad 1, 2, 7; *Auximana*, 20 nov. 1830, ad II; *Forolirien.*, 26 ian. 1833, ad II; S. R. C., *Umbriaticen.*, 25 febr. 1606; *Constantien.*, 24 iul. 1638; *Cassanen.*, 4 maii 1647; *Tornacen.*, 25 sept. 1649, ad 8; *Senogallien.*, 22 iun. 1675, ad 5; *Firmana*, 7 maii 1753, ad 5.

³ C. 2, *de sepulturis*, III, 12, in VI°.

⁴ C. 1. 10, X, *de sepulturis*, III, 28; c. 2, *de sepulturis*, III, 7, in Clem.; S. C. Ep. et Reg., 17 sept. 1880, ad 2; S. C. C., *Asculana*, 29 apr. 1733; *Hiortana*, 3 apr. 1745; S. R. C., *Constantien.*, 24 iul. 1638.

§ 2. Si quacumque de causa primum solemne officium funebre non statim, sed infra decem dies a die tumulationis fiat, licet hoc die non desint minores exequiae, portio paroecialis ex huius etiam funeris emolumentis debetur ¹.

§ 3. Quantitas portionis paroecialis determinetur in funerali taxa; et si ecclesia paroecialis et ecclesia funerans ad diversas dioeceses pertineat, quantitas portionis paroecialis attenditur iuxta taxam ecclesiae funerantis.

CAPUT III.

De iis quibus sepultura ecclesiastica concedenda est aut neganda.

CAN. 516.

§ 1. Ad sepulturam ecclesiasticam non sunt admittendi qui sine baptismo decesserint ².

§ 2. Catechumeni qui nulla sua culpa sine baptismo moriantur, baptizatis accensendi sunt ³.

CAN. 517.

Omnes baptizati sepultura ecclesiastica donandi sunt, nisi eadem a iure expresse priventur ⁴.

¹ Bened. XIII, const. « *Romanus Pontifex* », 28 apr. 1725.

² C. 28, D. I, *de cons.*; S. C. S. Off., instr. 20 iun. 1866, ad 35; Rit. Rom., tit. VI, c. 2, *Quibus non licet dare ecclesiasticam sepulturam*, n. 2, 7; c. 6, *De exsequiis parvulorum*, n. 1.

³ C. 2, X, *de praesbyt. non baptiz.*, III, 43.

⁴ C. 1, C. XXIV, q. 2; c. 12, X, *de sepulturis*, III, 28; Rit. Rom., tit. VI, c. 1, *de exsequiis*, n. 18; c. 2, *Quibus non licet dare ecclesiasticam sepulturam*, n. 1; c. 6, *De exsequiis parvulorum*, n. 1.

CAN. 518.

§ 1. Ecclesiastica sepultura, utpote indigni, privantur, nisi ante mortem aliqua dederint poenitentiae signa :

1.° Notorii apostatae a christiana fide, aut sectae haereticae vel schismaticae notorie addicti.

2.° Excommunicati vel interdicti post sententiam condemnatoriam vel declaratoriam;

3.° Qui se ipsi occiderint deliberato consilio;

4.° Mortui in singulari certamine aut ex vulnere inde relato;

5.° Qui mandaverint suum corpus cremationi tradi;

6.° Alii peccatores publici et manifesti ¹.

§ 2. Si praedictis in casibus aliquod dubium occurrat, consulatur, si tempus sinat, Ordinarius; permanente dubio,

¹ C. 12, C. XXIII, q. 5; c. 11, 12, 14, X, *de sepulturis*, III, 28; c. 8, X, *de haereticis*, V, 7; c. 1, 2, X, *de torneamentis*, V, 13; c. 2, 5, X, *de raptoribus*, V, 17; c. 3, X, *de usuris*, V, 19; c. 2, *de haereticis*, V, 2, in VI°; c. 8, *de privilegiis*, V, 7, in VI°; c. 20, *de sent. excomm.*, V, 11, in VI°; c. 1, *de sepulturis*, III, 7, in Clem.; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 19; Nicol. III, const. « *Noverit universitas* », 5 mart. 1280; Iulius II, const. « *Regis pacifici* », 24 febr. 1509; Leo X, const. « *Quam Deo* », 23 iul. 1519; Pius IV, const. « *Ea, quae a praedecessoribus* », 13 nov. 1560; Gregor. XIII, const. « *Ad tollendum* », 5 dec. 1582; Clem. VIII, const. « *Illius rices* », 17 aug. 1592; Bened. XIV, const. « *Detestabilem* », 10 nov. 1752; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct., 1869; Leo XIII, ep. « *Pastoralis officii* », 12 sept. 1891; S. C. S. Off., instr. 16 aug. 1781; 2 dec. 1840; 16 maii 1866; 9 aug. 1876; 19 sept. 1877; 5 iul. 1878; 15 dec. 1886; 6 iul. 1898, ad 1; S. C. Ep. et Reg., *Marsicana*, 12 iun. et 7 aug. 1835; S. C. C., *Cattaren.*, 22 aug. 1637; S. C. de Prop. Fide, instr. 6 iun. 1817; Rit. Rom., tit. VI, c. 2, *Quibus non licet dare ecclesiasticam sepulturam*, n. 2-6.

cadaver sepulturae ecclesiasticae tradatur, ita tamen ut removeatur scandalum ¹.

CAN. 519.

Excluso ab ecclesiastica sepultura, deneganda quoque sunt tum quaelibet Missa exequialis, etiam anniversaria, tum alia publica officia funebria ².

CAN. 520.

Si fieri sine gravi incommodo queat, cadaver excommunicati vitandi qui, contra canonum statuta sepulturam ecclesiasticam obtinuit, exhumandum erit, servato praescripto can. 493, § 1, et in loco profano de quo in can. 491, reponendum ³.

SECTIO II.

DE TEMPORIBUS SACRIS.

CAN. 521.

Tempora sacra sunt dies festi; iisque accensentur dies abstinentiae et ieiunii.

CAN. 522.

§ 1. Dies festos itemque dies abstinentiae et ieiunii, universae Ecclesiae communes constituere, transferre, abolere, unius est Romani Pontificis aut Concilii Oecumenici ⁴.

¹ C. 2, X, *de torneamentis*, V, 13; S. C. S. Off., 16 maii 1866; 19 sept. 1877; 15 dec. 1886; 6 iul. 1898, ad 1; Rit. Rom., tit. VI, c. 2, *Quibus non licet dare ecclesiasticam sepulturam*, n. 8.

² C. 12, C. XXIII, q. 5; c. 8, X, *de haereticis*, V, 7; Gregor. XVI, ep. « *Litteras accepimus* », 9 iul. 1842; S. C. de Prop. Fide, instr. 6 iun. 1817.

³ C. 12, X, *de sepulturis*, III, 28; S. C. C., *Parisien.*, 14 dec. 1647.

⁴ Urban. VIII. const. « *Universa* », 13 sept. 1642; Bened. XIV. const. « *Prodiit* », 30 ian. 1751; Clem. XIII, const. « *Et paternus* », 4 mart. 1762; Prop. 74, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI. per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; S. R. C., *Sutrina*, 8 iun. 1630, ad 2, 3.

§ 2. Ordinarii locorum nequeunt peculiare suis dioecibus seu locis dies festos, aut dies abstinentiae et ieiunii, nisi, per modum actus transeuntis, instituere, transferre, suppressere sine licentia Sedis Apostolicae ¹.

CAN. 523.

§ 1. Ordinarii locorum et parochi in casibus singularibus iustaque de causa, possunt subiectos sibi singulos fideles singulasve familias, etiam extra territorium, atque in suo territorio etiam peregrinos, a lege communi de observantia festorum itemque abstinentiae et ieiunii dispensare ².

§ 2. Ordinarii ex causa peculiari publicarum nundinarum quae magno populi concursu celebrentur, aut publicae valetudinis, possunt totam quoque dioecesim seu locum a ieiunio et ab abstinentia et etiam ab utraque simul lege dispensare ³.

§ 3. In religione clericali exempta eadem dispensandi potestatem habent superiores ad modum parochi, quod ad personas, de quibus in can. 397, § 1, *De personis* ⁴.

CAN. 524.

Supputatio diei festi, item abstinentiae et ieiunii facienda est a media nocte usque ad mediam noctem.

¹ Urban. VIII, const. « *Universa* », 13 sept. 1642; S. C. S. Off., 12 iul. 1770; decr. 5 dec. 1894; S. C. C., *Antequexen.*, 22 apr. 1719; S. R. C., *Concordiae*, 23 iun. 1703, ad 2; *Bictinorien.*, 18 aug. 1725.

² Urban. VIII, const. « *Universa* », 13 sept. 1642; Bened. XIV, const. « *Non ambigimus* », 30 maii 1741; const. « *In suprema* », 22 aug. 1741; S. C. de Prop. Fide, 2 aug. 1781; 26 iun. 1820.

³ S. C. S. Off., decr. 5 dec. 1894; 18 mart. 1896; 5 sept. 1906, n. 5; S. C. C., litt. 3 maii 1912, n. 2.º

⁴ S. C. S. Off., 12 apr. 1742.

TITULUS I.
De Diebus Festis.

CAN. 525.

§ 1. Dies festi sub praecepto sunt tantum : Omnes et singuli dies dominici, festa Nativitatis, Circumcisionis, Epiphaniae et Ascensionis Domini Nostri Iesu Christi, Immaculatae Conceptionis, et Assumptionis Almae Genitricis Dei Mariae, Beatorum Petri et Pauli Apostolorum, Omnium denique Sanctorum ¹.

§ 2. Ecclesiastico praecepto dies festi patronorum non subiacent; locorum autem Ordinarii possunt solemnitatem exteriorem transferre ad dominicam proxime sequentem ².

§ 3. Sicubi aliquod festum ex enumeratis legitime sit abolitum vel translatum, nihil inconsulta Sede Apostolica innovetur ³.

CAN. 526.

Festis de praecepto diebus Missa audienda est; et abstinendum ab operibus servilibus, actibus forensibus, itemque, nisi aliud ferant legitimae consuetudines aut peculiaria indulta, publico mercatu, nundinis, aliisque publicis emptio- nibus et venditionibus ⁴.

¹ C. 1, D. II, III, *de cons.*; S. Pius V, const. « *Cum primum* », 1 apr. 1566; Urban. VIII, const. « *Universa* », 13 sept. 1642; Pius X, motu propr. « *Supremi disciplinae* », 2 iul. 1911.

² Pius X, motu propr. « *Supremi disciplinae* », 1 iul. 1911.

³ Pius X, motu propr. « *Supremi disciplinae* », 1 iul. 1911.

⁴ C. 64-66, D. I, *de cons.*; C. 1, D. III, *de cons.*; c. 1, 3, 5, X, *de feriis*, II, 9; Conc. Trid., sess. XXII, *decr. de observand. et evitand. in celebrat. missae*; S. Pius V, const. « *Cum primum* », 1 apr. 1566;

CAN. 527.

Legi de audiendo sacro satisfaciat qui Missae adest, quocumque catholico ritu celebretur; sed Missae assistentes in oratoriis privatis non satisfaciunt, nisi hoc a Sede Apostolica obtinuerint privilegium ¹.

TITULUS II.

De Abstinencia et Ieiunio.

CAN. 528.

Abstinenciae lex vetat statutis diebus carne iureque ex carne vesci, non autem ovis, lacticiniis et quibuslibet condimentis etiam ex adipe cuiusvis animalis ².

CAN. 529.

§ 1. Lex ieiunii praescribit ut statutis diebus unica per diem comestio fiat; sed non vetatur aliquid cibi mane et

Prop. 52, 53, damn. ab Innocent. XI, 2 mart. 1679; Bened. XIV, const. « *Nihil profecto* », 12 aug. 1742; const. « *Paternae charitatis* », 24 aug. 1744; const. « *Ab eo tempore* », 5 nov. 1745; decr. « *Non multi* », 14 nov. 1748; Leo XIII, litt. encycl. « *Rerum novarum* », 15 maii 1891; S. C. S. Off., 23 mart. 1656, ad 1; 13 nov. 1669; S. C. Ep. et Reg., *Callien.*, 20 ian. 1719, n. 17; S. C. C., *Placentina*, 15 dec. 1629; *Theanen.*, a. 1697; 2 maii 1711; S. C. de Prop. Fide, 12 sept. 1645, ad 1; 13 ian. 1794; 31 ian. 1796; instr. 26 sept. 1840, ad 1, 14-16.

¹ C. 35, D. I, *de cons.*; Bened. XIV, const. « *Magno cum* », 2 iun. 1751; S. C. Ep. et Reg., *Pientin.*, 15 mart. 1594; S. C. C., 3. mart. 1686; S. C. de Prop. Fide, 11 dec. 1838, ad 14.

² S. C. S. Off., 1 maii 1889; 13 maii 1896; 6 sept. 1899; S. C. C., *Barcinonen.*, 6 aug. 1910, ad 1, 2; S. Poenit., 30 ian. 1866.

vespere sumi, servata tamen lege abstinentiae ad normam can. 528 ¹.

§ 2. Nec vetitum est carnes ac pisces in eadem refectione permiscere; nec serotinam refectionem cum prandio permutare ².

CAN. 530.

§ 1. Abstinentiae lege tenentur omnes qui septimum aetatis annum expleverint ³.

§ 2. Lege ieiunii adstringuntur omnes ab expleto vigesimo primo aetatis anno ad inceptum sexagesimum, si viri, quinquagesimum, si feminae ⁴.

CAN. 531.

§ 1. Lex solius abstinentiae servanda est singulis sextis feriis ⁵.

§ 2. Lex abstinentiae simul et ieiunii servanda est feria quarta Cinerum, feriis sextis Quadragesimae et Quatuor Temporum, pervigiliis Pentecostes, Deiparae in coelum receptae, Omnium Sanctorum et Nativitatis Domini ⁶.

¹ Prop. 23, damn. ab Alexand. VII, 24 sept. 1665; Prop. 29, damn. ab Alexand. VII, 18 mart. 1666; Bened. XIV, const. « *Non ambigimus* », 30 maii 1741; const. « *In suprema* », 22 aug. 1741; const. « *Cognovimus* », 12 maii 1742; const. « *Si fraternitas* », 8 iul. 1744; const. « *Libentissime* », 10 iun. 1745; S. Poenit., 16 ian. 1834; 16 mart. 1882.

² S. C. S. Off., 29 iul. 1857; 17 sept. 1862; S. Poenit., 10 ian. 1834.

³ S. C. S. Off., 19 apr. 1635; 27 maii 1671, ad 1; 14 dec. 1842.

⁴ C. 3, *de haereticis*, V, 3, in Clem.; Prop. 23, damn. ab Alexand. VII, 24 sept. 1665; Prop. 30, 31, damn. ab Alexand. VII, 18 mart. 1666; S. C. S. Off., 23 mart. 1656, ad 1; 13 nov. 1669; 28 febr. 1760; 24 mart. 1841; S. C. de Prop. Fide, 12 sept. 1645, ad 1; S. Poenit., 24 febr. 1819.

⁵ S. C. de Prop. Fide, 4 sept. 1663.

⁶ C. 1-6, D. LXXVI; c. 6-8, D. III, *de cons.*; c. 16, D. V, *de cons.*; S. C. S. Off., 12 iul. 1770.

§ 3. Lex solius ieiunii servanda est reliquis omnibus Quadragesimae diebus ¹.

§ 4. Neque abstinentiae neque ieiunii lex obligat, si quis ex memoratis diebus incidat in diem festum sub praecepto, nec Sabbato Sancto post meridiem ².

CAN. 532.

His canonibus nihil immutatur de indultis particularibus, de votis cuiuslibet personae physicae vel moralis, de constitutionibus ac regulis cuiusvis religionis vel instituti adprobati sive virorum sive mulierum in communi viventium etiam absque votis ³.

¹ C. 6-8, D. III, *de cons.*; c. 16, D. V, *de cons.*

² C. 9, 14, 15, D. III, *de cons.*; c. 16, D. V, *de cons.*; c. 3, X, *de observatione ieiunior.*, III, 46; Pius X, motu propr. « *Supremi disciplinae* », 2 iul. 1911.

³ S. C. C., 18 sept. 1911: S. C. de Religiosis, 1 sept. 1912, n. II.

PARS TERTIA

DE CULTU DIVINO.

CAN. 533.

§ 1. Sanctissimae Trinitati, singulis eiusdem Personis, Christo Domino, et Sanctissimae Eucharistiae debetur cultus latriae; Beatae Mariae Virgini cultus hyperduliae; aliis cum Christo in coelo regnantibus cultus duliae ¹.

§ 2. Sacris quoque reliquiis atque imaginibus idem cultus, relativus tamen, debetur ac personae ad quam reliquiae imaginesque referuntur ².

¹ C. 10. X, *de celebrat. missar.*, III, 41; Symbolum Nicaeno-Constantinopolitan.; Conc. Ephesin., *Cyrilli anathematismus* VIII; Symbolum Athanasianum; Conc. Constantinopolitan. II, *collatio* VIII, can. 9; Conc. Nicaen. II, *actio* VII; Conc. Trid., sess. XIII, *de Eucharistia*, c. 5, can. 6; sess. XXII, *de sacrificio missae*, c. 3; Damasi PP. *anathematismus* 23, in Synodo Romana IV, a. 378 emissus adv. Apollinaris etc. haereses; Professio fid. Trid., praeser. a Pio IV, per const. « *Iniunctum nobis* », 13 nov. 1564; S. Pius V, const. « *Cum primum* », 1 apr. 1566; Bened. XIV, const. « *Ex quo primum* », 1 mart. 1756; Prop. 61-63, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; S. R. C., *Pacem.*, 14 dec. 1602; *Ravennaten.*, 7 iul. 1876, ad 2.

² C. 27, D. III, *de cons.*; Conc. Nicaen. II, *actio* VII; Conc. Constantinopolitan. IV, *actio* X, can. 3; Conc. Trid., sess. XXV, *de invocatione, veneratione et reliquiis sanctorum*; Error 74, Armenor., damn. a Bened. XII; Professio fid. Trid., praeser. a Pio IV, per const. « *Iniunctum nobis* », 13 nov. 1564; Prop. 18, Michaelis de Molinos, damn. ab Innocent. XI, per const. « *Coelestis Pastor* », 20 nov. 1687; Prop. 25, prohib. ab Alexand. VIII, 7 dec. 1690; Professio fid. Orientalib. praeser. ab Ur-

CAN. 534.

In iure liturgico cultus, si deferatur nomine Ecclesiae a personis legitime ad hoc deputatis aut per actus ex Ecclesiae institutione Deo, Sanctis ac Beatis tantum exhibendos, dicitur *publicus*; sin minus, *privatus*.

CAN. 535.

Unius Apostolicae Sedis est tum sacram ordinare liturgiam, cuius leges continentur libris liturgicis decretisque Sedis Apostolicae, tum liturgicos approbare libros ¹.

CAN. 536.

§ 1. Orationes et pietatis exercitia quae novitatem sapiant, ne adhibeantur in ecclesiis vel oratoriis sine revisione et expressa Ordinarii loci licentia, qui in casibus difficilioribus rem totam Sedi Apostolicae subiiciat ².

ban. VIII, et Bened. XIV, per const. « *Nuper ad nos* », 16 mart. 1743; Prop. 69-71, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; S. R. C., *Veronen.*, 22 sept. 1827; *Lucionen.*, 23 maii 1835, ad 1, 2; *Celsonen.*, 27 iun. 1868; *Urgellen.*, 15 iun. 1883; *Ordin. Minor. de Obserr. S. Franc.*, 17 sept. 1897; Missale Rom., Rubr. fer. VI, in Parasceve; Rit. Rom., tit. IV. c. 1. *de sanctiss. Eucharistiae sacram.*, n. 3.

¹ Conc. Trid., sess. VII, *de sacram. in gen.*, can. 13; sess. XXII, *de sacrificio missae*, c. 5; S. Pius V, const. « *Quod a nobis* », 7 iul. 1568; Bened. XIV, const. « *Inter omnigenas* », 2 febr. 1744; const. « *Allatae sunt* », 26 iul. 1755; Leo XIII, const. « *Officiorum ac munerum* », 25 ian. 1897; Pius X, const. « *Divino afflatu* », 1 nov. 1911; S. C. de Prop. Fide, instr. 30 iun. 1830; S. R. C., decr. gen. 26 apr. 1834; *Clericor. Regul. Congr. Somaschae*, 18 febr. 1843; *Cenomanen.*, 10 ian. 1852, ad 1-4; *Molinen.*, 12 sept. 1857, ad XVI; *Societat. Presbyt. SS. Sacramenti*, 11 mart. 1871, ad II; decr. 17 maii 1911.

² S. R. C., *Nanneten.*, 14 iun. 1873; *Triventina*, 23 febr. 1894, ad 1.

§ 2. Loci Ordinarius nequit novas litanias approbare publice recitandas ¹.

CAN. 537.

Civilis potestas nequit Ecclesiae ministris preces aliosve actus cultus propria auctoritate indicare ².

CAN. 538.

Locorum Ordinarii advigilent, etiam quod ad regulares eorumque ecclesias, ut de divino cultu praescripta sedulo observentur et praesertim ne in cultum divinum sive publicum sive privatum superstitiosa ulla praxis inducatur nec quidquam admittatur a fide alienum aut ab ecclesiastica traditione absonum, vel turpis quaestus speciem praeferens ³.

CAN. 539.

§ 1. Optandum ut, congruenter antiquae disciplinae, mulieres in ecclesia separatae sint a viris.

§ 2. Viri in ecclesia vel extra ecclesiam, dum sacris ritibus assistunt, nudo capite sint, nisi aliud ferant probati populorum mores aut peculiaria rerum adiuncta; mulieres

¹ S. C. S. Off., 18 apr. 1860; S. R. C., *Mediolanen.*, 7 dec. 1641; *Civitatis Plebis*, 29 ian. 1656; decr. gen. 3 apr. 1821, ad 7; *Brixien.*, 24 aug. 1880; *Argentinen.*, 29 aug. 1882; decr. 6 mart. 1894; *Montis Albani*, 20 iun. 1896; *Bisuntina*, 20 iun. 1896; *Congreg. SS. Redemptoris*, 11 febr. 1898; 11 febr. 1898.

² Bened. XIV, const. « *Quemadmodum* », 23 mart. 1743.

³ Conc. Trid., sess. XXII, *decr. de observand. et evitand. in celebrat. missae*; Clem. IX, const. « *Speculatores* », 13 sept. 1669; Bened. XIV, const. « *Cum, ut recte nosti* », 27 iul. 1755; S. C. S. Off., 13 ian. 1875; 5 iul. 1893; 1 maii 1901; S. C. de Prop. Fide, decr. 13 apr. 1807, n. III; 2 iul. 1827; instr. 8 sept. 1869, n. 34; S. R. C., *Barbastren.*, 19 ian. 1619; *Derthusen.*, 12 sept. 1769; *Lisbonen.*, 23 apr. 1875; *Urgellen. seu Sanctimonialium Ord. S. Clarae*, 2 aug. 1884.

autem, capite cooperto et modeste vestitae, maxime quum ad mensam Dominicam accedant ¹.

CAN. 540.

§ 1. Potest laicis, pro cuiusque dignitate et gradu, locus in Ecclesia esse distinctus, ad normam legum liturgicarum ².

§ 2. Sine expresso Ordinarii loci consensu nemo fidelis sedile habeat in ecclesia sibi suisque reservatum; Ordinarius autem consensum ne praebeat, nisi ceterorum fidelium commoditati sit sufficienter consultum ³.

§ 3. Ea semper factis in concessionibus inest tacita conditio, ut Ordinarius possit, ex iusta causa, remotionem sedilis iubere, non obstante quolibet temporis decursu ⁴.

CAN. 541.

§ 1. Musicae in quibus sive organo sive cantu lascivum aut impurum aliquid misceatur, ab ecclesiis omnino arceantur; et leges liturgicae circa musicam sacram serventur ⁵.

§ 2. Religiosae mulieres, si eisdem liceat in propria ecclesia aut oratorio publico canere, tali e loco canant, ubi a populo conspici nequeant.

¹ S. C. de Prop. Fide, instr. 18 oct. 1883. n. XV; S. R. C., *Ravennaten.*, 7 iul. 1876, ad 4.

² S. C. Ep. et Reg., *Spoletana*, 19 dec. 1846; S. R. C., *Imolen.*, 18 maii 1675, ad 3; *Fundana*, 5 oct. 1697; *Ferrariensis*, 2 aug. 1698; Caeremon. Episcoporum, l. I, c. XIII. n. 13.

³ S. R. C., *Entomilien.*, 11 dec. 1604, ad 3.

⁴ S. C. Ep. et Reg., *Spoletana*, 19 dec. 1846; S. R. C., *Marianen.*, 22 nov. 1642; *Fundana*, 5 oct. 1697.

⁵ C. 1, *de celebrat. missar.*, III, 14, in Clem.; Conc. Trid., sess. XXII, *decr. de observand. et evitand. in celebrat. missae*; Bened. XIV, const. « *Annus qui* », 19 febr. 1749; Pius X, motu propr. « *Inter pastoralis officii* », 22 nov. 1903; ep. « *Quod Nobis* », 8 dec. 1903; motu propr. « *No-*

CAN. 542.

Clerici nullo modo inducere praesumant latinos ad orientalem, orientales ad latinum ritum assumendum ¹.

TITULUS I.

De Custodia et Cultu Sanctissimae Eucharistiae.

CAN. 543.

§ 1. Sanctissima Eucharistia, dummodo adsit qui eius curam habeat et regulariter sacerdos semel saltem in hebdomada Missam in eadem ecclesia celebret:

1.° Custodiri debet in ecclesia cathedrali, in ecclesia principe Praelaturae *Nullius*, Vicariatus et Praefecturae apostolicae vel Missionis, in qualibet ecclesia paroeciali vel quasi-paroeciali et in ecclesia adnexa domui religiosorum exemptorum.

2.° Custodiri potest de licentia Ordinarii loci in ecclesia collegiata et in oratorio principali sive publico sive semi-publico tum Seminarii, tum domus piae aut religiosae, tum collegii quod a religiosis vel clericis saecularibus regatur ².

stro motu proprio », 25 apr. 1904; S. C. de Prop. Fide, instr. 8 sept. 1869, n. 29; instr. 25 iun. 1884, n. 2; S. R. C., 21 febr. 1643; *Hispalen.*, 16 ian. 1677, ad 7; *De musica sacra*, 7 et 12 iun. 1894; *Urbis et Orbis*, 8 ian. 1904; *Compostellana*, 15 apr. 1905; decr. 11 aug. 1905; decr. 14 aug. 1905; declar. 14 febr. 1906; *Neapolitana*, 8 aug. 1906; decr. 7 aug. 1907; decr. 8 apr. 1908; *Compostellana*, 13 nov. 1908; instr. 27 nov. 1908; decr. 24 mart. 1909; decr. 25 ian. 1911; decr. 11 apr. 1911; 11 maii 1911, ad 1, 2; decr. 8 dec. 1912; Caeremon. Episcoporum, l. I, c. XXVIII, n. 11, 12.

¹ Bened. XIV, decr. « *Demandatam* », 24 dec. 1743; const. « *Praeclaris* », 18 mart. 1746; const. « *Allatae sunt* », 26 iul. 1755; Leo XIII, const. « *Orientalium dignitas* », 30 nov. 1894.

² C. 16, X, de excessib. praelator., V, 31; S. C. Ep. et Reg., *Urbina-*

§ 2. Ut in aliis ecclesiis seu oratoriis custodiri possit, necessarium est indultum apostolicum; loci Ordinarius hanc licentiam concedere potest tantummodo ex gravi causa et per modum actus transeuntis ¹.

§ 3. Nemini licet, propriae devotionis causa, Sanctissimam Eucharistiam apud se retinere aut secum in itinere deferre ².

CAN. 544.

Ecclesiae in quibus Sanctissima Eucharistia asservatur, praesertim paroeciales, quotidie per aliquot saltem horas fidelibus pateant ³.

CAN. 545.

§ 1. Sanctissima Eucharistia continuo seu habitualiter custodiri nequit, salvo peculiari privilegio, nisi in uno tantum eiusdem ecclesiae altari ⁴.

ten., 2 mart. 1594; S. C. C., *Spoletana*, a. 1604; *Amalphitana*, 29 apr. 1713; *Fulginaten.*, 19 aug. 1752, ad III, et 12 maii 1753; S. C. de Prop. Fide, instr. 8 sept. 1869, n. 30; S. R. C. *Tuscanellae*, 19 aug. 1619, ad 4; *Marianen.*, 16 apr. 1644; *Baionen.*, 14 maii 1889, ad I, II.

¹ Bened. XIV, const. « *Quamvis iusto* », 30 apr. 1749; S. C. Ep. et Reg., *Patacina*, 21 mart. 1594; S. C. C., *Caiacen.*, 21 ian. 1630; *Iustino-politan.*, 21 maii 1631; *Syracusana*, 13 nov. 1638, et 22 sept. 1640; *Acheruntina*, 3 mart. 1668; *Lunen. - Sarzanen.*, 19 aug. 1690, et 13 ian. 1691, ad II; *Bononien.*, 17 nov. 1691; S. R. C., *Bavariae*, 23 mart. 1593; *Nucerinae Paganorum*, 12 sept. 1626; *Calaritana*, 14 iun. 1646; *Urbis et Orbis*, 12 ian. 1704, ad 26; *Nivernen.*, 8 mart. 1879, ad III.

² Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; S. C. de Prop. Fide, litt. encycl. 25 febr. 1859.

³ S. R. C., *Baionen.*, 14 maii 1889, ad III; *Compost.* 15 nov. 1890, ad 1.

⁴ S. R. C., *Augustae Praetoriae*, 21 iul. 1696, ad 3; *S. Iacobi de Cile*, 14 mart. 1861, ad XIII; *Gandaven.*, 18 maii 1878, ad 3; *Papien.*, 23 nov. 1880, ad 4; *Cuneen.*, 2 iun. 1883, ad VI.

§ 2. Custodiatur in altari maiore vel in alio quod venerationi et cultui tanti Sacramenti commodius et decentius videatur, ita ut nullum aliis sacris functionibus aut ecclesiasticis officiis impedimentum afferatur, servato praescripto legum liturgicarum quod ad ultimos dies hebdomadae maioris ¹.

§ 3. In ecclesiis tamen cathedralibus Sanctissima Eucharistia ne custodiatur in altari maiore; neve, apud moniales, intra chorum vel septa monasterii ².

CAN. 546.

§ 1. Sanctissima Eucharistia servari debet in tabernaculo in media parte altaris posito ³.

§ 2. Tabernaculum sit affabre extructum, undequaque solide clausum, decenter ornatum ad normam legum liturgicarum, ab omni alia re vacuum, ac tam sedulo custodiatur ut periculum cuiusvis sacrilegae profanationis arceatur ⁴.

¹ S. C. Ep. et Reg., *Casertana*, 6 dec. 1594; S. R. C., *Ganduren.*, 18 maii 1878, ad 1, 2; *Comen.*, 9 dec. 1899, ad 4; *Angelopolitana*, 26 apr. 1901, ad III; Rit. Rom., tit. IV, c. 1, *de sanctiss. Eucharistiae sacram.*, n. 6; Caeremon. Episcopor., l. I. c. VI, n. 2.

² Conc. Trid., sess. XXV, *de regularib.*, c. 10; S. C. Ep. et Reg., *Lucana*, 10 febr. 1579; *Casertana*, 6 dec. 1594; S. R. C., *Sebenicen.*, 6 febr. 1875; Caeremon. Episcopor., l. I. c. XII, n. 8.

³ C. 10, X, *de celebrat. missar.*, III, 41; Conc. Trid., sess. XIII, *de Eucharistia*, c. 6, can. 7; S. C. de Prop. Fide, decr. 13 apr. 1807, n. III; Rit. Rom., tit. IV, c. 1, *de sanctiss. Eucharistiae sacram.*, n. 5.

⁴ C. 10, X, *de celebrat. missar.*, III, 41; c. 1, X, *de custodia Eucharistiae*, III, 44; S. C. Ep. et Reg., ep. encycl. 9 febr. 1751; S. R. C., *Toletana*, 20 sept. 1806, ad 2; *Urgellen.*, 7 aug. 1871, ad VII, VIII; *Altonen.*, 17 febr. 1881; *Vallisoletana*, 30 mart. 1886, ad 1; *Calven. et Theanen.*, 5 iun. 1889; *Romana*, 20 iun. 1899, ad 4; Rit. Rom., tit. IV, c. 1, *de sanctiss. Eucharistiae sacram.*, n. 5, 6.

§ 3. Gravi aliqua suadente causa, non est vetitum Sanctissimam Eucharistiam nocturno tempore in sacrario asservare, si in eo locus sit decens et tutior ¹.

§ 4. Clavis tabernaculi in quo Sanctissimum Sacramentum asservatur, diligentissime custodiri debet, onerata conscientia sacerdotis qui ecclesiae vel oratorii curam habeat ².

CAN. 547.

Particulae consecratae eo numero qui usui infirmorum et aliorum fidelium communioni satis esse possit, perpetuo conserventur in pyxide ex solida decentique materia, eaque munda et suo operculo bene clausa, albo serico velo cooperta et, quantum res feret, ornato ³.

CAN. 548.

Coram tabernaculo in quo Sanctissimum Sacramentum asservatur, una saltem lampas diu noctuque continenter luceat, nutrienda oleo olivarum vel cera apum; ubi vero oleum olivarum haberi nequeat, Ordinariorum prudentiae permittitur ut aliis oleis commutetur, quantum fieri potest, vegetalibus ⁴.

¹ S. C. de Prop. Fide, 7 mart. 1805.

² C. 1, X, de custodia Eucharistiae, III, 44; S. C. Ep. et Reg., Faventina, 25 mart. 1591; ep. encycl. 9 febr. 1751.

³ C. 93, D. II, de cons.; c. 3, X, de off. archipresbyt., I, 24; S. R. C., Altonen., 17 febr. 1881; Portugalliae, 11 iun. 1904, ad 1; Rit. Rom., tit. IV, c. 1, de sanctiss. Eucharistiae sacram., n. 5.

⁴ S. C. Ep. et Reg., Callien., 20 ian. 1719, n. XXII; S. R. C., Bavariae, 23 mart. 1593; Ordin. Capuccinor., 22 aug. 1699; Plurium dioecesium, 9 iul. 1864; Cuneen., 2 iun. 1883, ad IV; Carcassonen., 8 nov. 1907; Romana, 27 nov. 1908; Rit. Rom., tit. IV, c. 1, de sanctiss. Eucharistiae sacram., n. 6; Caeremon. Episcopor., l. I, c. VI, n. 2.

CAN. 549.

Hostiae quae consecrantur sive propter fidelium communionem sive propter expositionem Sanctissimi Sacramenti, et recentes sint et frequenter renoventur, veteribus prius rite consumptis, ita ut nullum sit periculum corruptionis ¹.

CAN. 550.

Qui in religiosas fidelium institutionem incumbunt, nihil omittant ut pietatem erga Sanctissimam Eucharistiam in eorum animis excitent eosque praesertim hortentur ut, non modo diebus dominicis et festis de praecepto, sed etiam diebus ferialibus intra hebdomadam, frequenter, quantum fieri potest, Missae sacrificio assistant, Sanctissimum Sacramentum visitent et ad sacram synaxim accedant ².

CAN. 551.

§ 1. In ecclesiis aut oratoriis, quibus datum est asservare Sanctissimam Eucharistiam, fieri potest expositio cum pyxide vel ostensorio ex qualibet iusta causa sine Ordinarii

¹ Innocent. IV, const. « *Sub catholicae* », 6 mart. 1254; Clem. VIII, instr. « *Sanctissimus* », 31 aug. 1595; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; const. « *Allatae sunt* », 26 iul. 1755; S. C. Ep. et Reg., *Ravennaten.*, a. 1573; S. R. C., *Gandaren.*, 16 dec. 1826, prima facti species, ad 1, 2; *Sanctorien.*, 12 sept. 1884, ad 2; Rit. Rom., tit. IV, c. 1, de sanctiss. Eucharistiae sacram., n. 7; Caeremon. Episcoporum., l. I, c. VI, n. 2.

² C. 56, D. II, de cons.; Conc. Trid., sess. XIII, de Eucharistia, c. 8; sess. XXII, de sacrificio missae, c. 6; decr. de observand. et evitand. in celebrat. missae; Bened. XIV, const. « *Certiores effecti* », 13 nov. 1742; Pius IX, ep. encycl. « *Nostis et Nobiscum* », 8 dec. 1849; Leo XIII, ep. encycl. « *Mirae caritatis* », 28 maii 1902; S. C. de Sacramentis, decr. 8 aug. 1910, n. VI; S. C. C., 12 febr. 1679; decr. « *Sacra Tridentina Synodus* », 20 dec. 1905; *Romana et aliarum*, 15 sept. 1906, ad 1; S. C. de

licentia; ut autem pluries in die expositio cum ostensorio fieri possit, requiritur expressa Ordinarii loci licentia, gratis concedenda ¹.

§ 2. Ut in aliis ecclesiis vel oratoriis expositio Sanctissimae Eucharistiae fieri queat, necessaria est licentia Ordinarii loci, gratis concedenda.

§ 3. Die autem festo Corporis Christi et intra octavam expositio cum ostensorio fieri potest in omnibus ecclesiis, inter Missarum solemnia et ad vespas ².

§ 4. Minister expositionis et repositionis Sanctissimi Sacramenti est sacerdos vel diaconus; minister vero benedictionis eucharisticae est solus sacerdos, nec eam impertire diaconus potest, nisi in casu quo, ad normam can. 121, § 2, viaticum infirmo ministraverit ³.

CAN. 552.

Optandum ut supplicatio quadraginta horarum in omnibus ecclesiis paroecialibus aliisque, in quibus Sanctissimum Sacramentum habitualiter asservatur, statutis de consensu Ordinarii loci diebus, maiore qua fieri potest, solemnitate quotannis habeatur; et sicubi ob peculiaria rerum adiuncta nequeat sine gravi incommodo et cum reverentia tanto Sacramento debita fieri, curet loci Ordinarius ut saltem per aliquot continuas horas, statis diebus, Sanctissimum Sacramentum solemniore ritu exponatur ⁴.

Prop. Fide. instr. 29 apr. 1784, n. 4; instr. a. 1817; 12 ian. 1869; Rit. Rom., tit. IV, c. 1, *de sanctiss. Eucharistiae sacram.*, n. 2.

¹ Conc. Trid., sess. XIII, *de Eucharistia*, can. 6; S. R. C., *Ariminen.*, 11 sept. 1847; *Olinden.*, 16 mart. 1876, ad II.

² S. R. C., *Smirnen.*, 20 apr. 1641.

³ S. R. C., *Angelopolitana*, 11 sept. 1847, ad 9; *Tonkini Occident.*, 14 aug. 1858, ad 1.

⁴ S. R. C., *Westmonasterien.*, 27 maii 1911, ad III.

TITULUS II.

De Cultu Servorum Dei, Sacrarum Imaginum. et Reliquiarum.

CAN. 553.

§ 1. Cultu publico eos tantum Dei servos venerari licet, qui auctoritate Ecclesiae inter Sanctos vel Beatos relati sint ¹.

§ 2. In album Sanctorum canonice relati coli possunt ubique et quovis actu cultus duliae; Beati vero non possunt, nisi in loco et modo, quem Romanus Pontifex concesserit ².

§ 3. In processibus beatificationis et canonizationis serventur can. *De iudiciis*.

CAN. 554.

Bonum atque utile est Dei servos, una cum Christo regnantes, suppliciter invocare eorumque reliquias atque ima-

¹ C. 1, X, *de reliquiis*, III. 45; Urban. VIII, const. « *Caelestis Hierusalem* », 5 iul. 1634; Bened. XIV, const. « *Quamvis iusto* », 30 apr. 1749; const. « *Beatus Andreas* », 22 febr. 1755; S. C. S. Off., 13 mart. 1625; S. R. C., *Forosempronien.*, 28 sept. 1658, ad 2; decr. gen. 11 aug. 1691; instr. a. 1878; decr. 14 aug. 1894.

² Bened. XIV, const. « *Beatus Andreas* », 22 febr. 1755; S. R. C., decr. 27 sept. 1659; *Boianen.*, 12 iun. 1660; instr. a. 1878.

gines venerari; sed prae ceteris filiali devotione Beatissimam Virginem Mariam fideles universi prosequantur ¹.

CAN. 555.

Laudabiliter quoque, servatis servandis, Sancti dioecesium, provinciarum, confraternitatum, familiarum religionum aliorumque locorum et moralium personarum eliguntur et, accedente confirmatione Sedis Apostolicae, constituuntur patroni; Beati non item sine peculiari eiusdem Sedis Apostolicae indulto ².

CAN. 556.

§ 1. Nemini licet in ecclesiis, etiam exemptis, aliisve locis sacris ullam insolitam ponere vel ponendam curare imaginem, nisi ab Ordinario loci sit approbata ³.

¹ C. 27-29, D. III, *de cons.*; c. un., *de reliquiis*, III, 22, in VI°; Conc. Nicaen. II, *actio VII*; Conc. Trid., sess. XXV, *de invocatione, veneratione et reliquiis sanctorum*; Error 74, Armenor., damn. a Bened. XII; Art. 29, de quo errorum Wikleff et Huss suspecti interrogandi iuxta Martin. V bullam « *Inter cunctas* », 22 febr. 1418; Professio fid. Trid., praescr. a Pio IV, per const. « *Iniunctum nobis* », 13 nov. 1564; Professio fid. Graecis praescr. a Gregor. XIII, per const. « *Sanctissimus* »; Prop. 18, 35, 36, Michaelis de Molinos, damn. ab Innocent. XI, per const. « *Coelestis Pastor* », 20 nov. 1687; Prop. 26, prohib. ab Alexand. VIII, 7 dec. 1690; Professio fid. Orientalib. praescr. ab Urban. VIII, et Bened. XIV, per const. « *Nuper ad nos* », 16 mart. 1743; Prop. 70, 71, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; Pius IX, ep. encycl. « *Singulari quidem* », 17 mart. 1856; Leo XIII, litt. encycl. « *Magnae Dei Matris* », 8 sept. 1892; S. C. de Prop. Fide, instr. 8 sept. 1869, n. 34.

² S. R. C., decr. 23 mart. 1630, n. 1; decr. 27 sept. 1659; Briocen., 9 maii 1857; Ruremunden., 27 maii 1876, ad VI.

³ Conc. Nicaen. II, *actio VII*; Conc. Trid., sess. XXV, *de invocatione, veneratione et reliquiis sanctorum*; Urban. VIII, const. « *Sacrosancta*

§ 2. Nec aliae sacrae imagines publice ad venerandum exponantur, quae in forma et modo repraesentandi, cum probato Ecclesiae usu non congruant ¹.

§ 3. Numquam sinantur in ecclesiis aliisque locis sacris imagines quae debitam decentiam et honestatem non prae se ferant aut rudibus periculosi erroris vel falsi dogmatis occasionem praebeant ².

§ 4. Si imagines, publicae venerationi expositae solemni-ter benedicantur, haec benedictio ab Ordinario tantum conficitur, qui tamen potest eam cuilibet sacerdoti committere ³.

CAN. 557.

Imagines, vetustate, arte, aut cultu praestantes, etsi refectione indigeant, numquam restaurentur sine dato scriptis consensu ab Ordinario loci; qui, antequam licentiam concedat, prudentes ac peritos viros consulat.

Tridentina Synodus », 15 mart. 1642; Bened. XIV, const. « *Sollicitudini* », 1 oct. 1745; Clem. XIII, const. « *Inter multiplices* », 11 dec. 1758; S. R. C., *Tridentina*, 23 febr. 1894, ad 2.

¹ Conc. Nicaen. II, *actio* VII; Conc. Trid., sess. XXV, *de invocatione, reeneratione et reliquiis sanctorum*; Urban. VIII, const. « *Sacro-sancta Tridentina Synodus* », 15 mart. 1642; Bened. XIV, const. « *Sollicitudini* », 1 oct. 1745; Leo XIII, const. « *Officiorum ac munerum* », 25 ian. 1897; S. C. S. Off., 21 sept. 1842, ad III; S. R. C., *Platien.*, 29 nov. 1878.

² Conc. Trid., sess. XXV, *de invocatione, reeneratione et reliquiis sanctorum*; Urban. VIII, const. « *Sacro-sancta Tridentina Synodus* », 15 mart. 1642; Bened. XIV, const. « *Sollicitudini* », 1 oct. 1745; S. R. C., *Mantuana*, 15 mart. 1888.

³ S. R. C., *Calaguritana et Calceaten.*, 17 maii 1760.

CAN. 558.

Insignes reliquiae aut imagines pretiosae itemque aliae reliquiae aut imagines quae in aliqua ecclesia magna populi veneratione honorentur, nequeunt valide alienari neque in aliam ecclesiam perpetuo transferri sine Apostolicae Sedis permissu ¹.

CAN. 559.

§ 1. Insignes Sanctorum vel Beatorum reliquiae nequeunt in aedibus atque oratoriis privatis adservari, sine expressa Ordinarii loci licentia.

§ 2. Reliquiae non insignes debito cum honore etiam in domibus privatis servari pieque a fidelibus gestari possunt.

CAN. 560.

§ 1. Publico cultu eae solae reliquiae in ecclesiis, quamquam exemptis, honorari possunt, quas genuinas esse constet authentico documento S. R. E. Cardinalis, vel Ordinarii loci, vel alterius viri ecclesiastici, cui facultas *authenticandi* indulto Apostolico sit concessa ².

§ 2. Vicarius Generalis nequit, sine mandato speciali, reliquias authenticas edicere ³.

¹ C. 2, X, *de reliquiis*, III. 45; S. C. Indulg., 17 nov. 1676; S. R. C., *Urbis*, 8 apr. 1628, ad 3; *Urbis et Orbis*, 13 ian. 1631; decr. 13 febr. 1666, n. 3; *Urbis et Orbis*, 27 iun. 1899.

² C. 2, X, *de reliquiis*, III. 45; Conc. Trid., sess. XXV, *de invocatione, veneratione et reliquiis sanctorum*; Clem. XIII. const. « *Inter multiplices* », 11 dec. 1758; S. C. Indulg., 16 dec. 1749; S. C. C., *Viterbien.*, 26 iun. 1627; S. R. C., *Augustae Praetoriae*, 21 iul. 1696, ad 4; *Lauden.*, 23 iun. 1892, ad V; Vicariat. *Urbis*, litt. encycl. 17 ian. 1881.

³ S. C. Indulg., 23 sept. 1780.

CAN. 561.

Locorum Ordinarii, si certo reliquiam aliquam non esse authenticam norint, a fidelium cultu prudenter eam amoveant ¹.

CAN. 562.

§ 1. Sacrae Reliquiae, quarum authenticitatis documenta ob civiles perturbationes vel ob alium quemlibet casum interierint, publicae venerationi ne exponantur, nisi praecedat iudicium Ordinarii loci, non autem Vicarii Generalis sine mandato speciali ².

§ 2. Reliquiae tamen antiquae ea in veneratione qua hactenus fuerunt, sunt retinendae, nisi aliquo peculiari in casu certis argumentis constet eas falsas vel supposititias esse ³.

CAN. 563.

Locorum Ordinarii ne sinant in sacris concionibus, in libris, ephemeridibus vel commentariis fovendae pietati destinatis, ex mere probabilibus argumentis vel praeiudicatis

¹ Pius X, litt. encycl. « *Pascendi* », 8 sept. 1907; motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910; S. C. Indulg., *Iacien.*, 20 ian. 1896; S. R. C., *Anagnina*, 3 aug. 1697.

² C. 2, X, *de reliquiis*, III, 45; Pius X, litt. encycl. « *Pascendi* », 8 sept. 1907; motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910; S. C. Indulg., 22 febr. 1847, ad 1, 3; S. R. C., *Augustae Praetoriae*, 21 iul. 1696, ad 4; *Lauden.*, 23 iun. 1892, ad V; Vicariat. Urbis, litt. encycl. 17 ian. 1881.

³ Pius X, litt. encycl. « *Pascendi* », 8 sept. 1907; motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910; S. C. Indulg., *Iacien.*, 20 ian. 1896; S. C. C., *Albinganen.*, 14 mart. 1648; *Albanen.*, 3 mart. 1668.

opinionibus, praesertim verbis ludibrium aut despectum sapientibus, quaestiones agitari de sacris reliquiis ¹.

CAN. 564.

§ 1. Reliquiae, quum exponuntur, in capsis seu thecis clausae et obsignatae sint oportet ².

§ 2. Reliquiae SS^mae Crucis numquam in eadem theca cum reliquiis Sanctorum publicae venerationi exhibeantur, sed propriam separatim habeant ³.

§ 3. Beatorum reliquiae, sine peculiari indulto, in processionibus ne circumferantur, neve in ecclesiis exponantur nisi ubi eorum officium et Missa celebretur aut altare eis dedicatum sit ex Sedis Apostolicae concessione ⁴.

CAN. 565.

§ 1. Sanctissimae Crucis reliquiae, quas in cruce pectorali Episcopus defert, ecclesiae cathedrali, ipso defuncto, cedunt, episcopo successori transmittendae ⁵.

§ 2. Sacras reliquias vendere nefas est; adeoque Ordinarii locorum, parochi aliive curam animarum habentes, sedulo caveant ne sacrae reliquiae, praesertim SS^mae Crucis, occasione maxime haereditatum aut alienationis acervi bonorum, veneant, neve in acatholicorum manus deveniant ⁶.

¹ Pius X, litt. encycl. « *Pascendi* », 8 sept. 1907; motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910.

² C. 2, X, *de reliquiis*, III, 45.

³ S. C. Indulg., *Cenomanen.*, 22 febr. 1847; S. R. C., decr. gen. 27 maii 1826; *Cenomanen.*, 18 febr. 1843; *Bergomen.*, 25 maii 1906, ad 1.

⁴ S. R. C., decr. 27 sept. 1659, n. 11; declar. 17 apr. 1660, ad 1, 4.

⁵ Vicariat. Urbis, litt. encycl. 25 mart. 1889.

⁶ C. 2, X, *de reliquiis*, III, 45; S. C. Indulg., 17 nov. 1676; 21 dec. 1878; Vicariat. Urbis, litt. encycl. 17 ian. 1881.

CAN. 566.

Rectores ecclesiarum, ceterique ad quos spectat, sedulo invigilent ne sacrae reliquiae ullo modo profanentur, neve hominum incuria pereant, vel minus decenter custodiatur ¹.

TITULUS III.

De Sacris Processionibus.

CAN. 567.

§ 1. Nomine sacrarum processionum significantur solemnes supplicationes quae a populo fidei, duce clero, fiunt eundo de loco sacro ad locum sacrum ad excitandam fidelium pietatem vel ad commemoranda Dei beneficia eique gratias agendas vel ad divinum auxilium implorandum ².

§ 2. *Ordinariae* sunt quae statis diebus per annum fiunt ad normam librorum liturgicorum vel consuetudinum ecclesiarum; *extraordinariae*, quae variis ac publicis Ecclesiae de causis in alios dies indicuntur ³.

CAN. 568.

§ 1. Die festo Corporis Christi unica tantum solemnisque per publicas vias processio in eodem loco fieri debet ab ecclesia digniore, eique clerici omnes religiosaeque virorum familiae et laicorum confraternitates interesse debent, regularibus exceptis qui in strictiore clausura perpetuo vivunt ⁴.

¹ Conc. Nicaen. II, *actio* VII; Caeremon. Episcoporum, l. I, c. VI, n. 2.

² Rit. Rom., tit. IX, c. 1, *de processionibus*, n. 1.

³ Rit. Rom., tit. IX, c. 1, *de processionibus*, n. 8, 9.

⁴ C. un., *de reliquiis*, III, 16, in Clem.; Conc. Trid., sess. XIII, *de Eucharistia*, c. 5, can. 6; Bened. XIV, const. « *Pastoralis sollicitudinis* », 16 febr. 1745; const. « *Ad honorandam* », 27 mart. 1752; S. C. Ep. et Reg., *Callien.*, 20 ian. 1719, n. X; S. C. C., *Neapolitana*, 3 aug. 1709, ad I; S.

§ 2. Ceterae paroeciae et ecclesiae etiam regulares possunt, intra octavam, proprias processiones extra ecclesiae ambitum agere; sed ubi plures sunt ecclesiae, Ordinarii loci est dies horasque praestituere quibus suam quaeque processionem agat ¹.

CAN. 569.

Ordinarius loci, audito Capitulo cathedrali, potest ex publica causa extraordinarias processiones indicare; quibus omnes clerici, quamquam officium aut beneficium non obtinentes, et omnes religiosi, etiam exempti, nisi in strictiore clausura perpetuo vivant, interesse debent ².

CAN. 570.

Religiosi nequeunt extra suas ecclesias et claustra processiones ducere sine Ordinarii loci licentia, salvo peculiari privilegio et praescripto can. 568 ³.

R. C., *Placentina*, 10 iun. 1602; *Meliten.*, 9 dec. 1638; decr. gen. 28 sept. 1658; *Sulmonen.*, 20 dec. 1659; *Leodien.*, 2 sept. 1662; *Mediolanen.*, 5 nov. 1667, ad 4; *Lucerina*, 4 aug. 1674, ad 1; *Mantuana*, 2 oct. 1683; *Gnesnen.*, 24 mart. 1685; *Sulmonen.*, 9 maii 1693; *Urbis et Orbis*, 24 iul. 1911, n. VI.

¹ Gregor. XIII, const. « *Cum interdum* », 11 mart. 1573; S. C. C., *Sutrina*, a. 1619; S. R. C., *Neapolitana*, 11 iun. 1594; *Taurinen.*, 11 ian. 1681.

² S. C. C., *Ferrarien.*, 23 sept. 1609; *Derthusen.*, 16 mart. 1619; *Sarnen.*, 22 iun. 1619; a. 1624; *Anagnina*, 4 dec. 1662; S. R. C., *Urberetana*, 17 iun. 1606; *Matheranen.*, 14 iun. 1608; *Ferrarien.*, 27 iul. 1609; *Chilen. in Indiis*, 15 maii 1610; *Toletana*, 4 iul. 1615; *Elboren.*, 14 ian. 1617, ad 1; *Elboren.*, 14 febr. et 28 mart. 1626; *Vigilien.*, 28 sept. 1630; *Calaritana*, 2 iul. 1644, ad 3; *Mediolanen.*, 5 nov. 1667, ad 4; *Brugnaten.*, 9 iun. 1668; *Racennaten.*, 23 ian. 1683; *Hispalen.*, 21 ian. 1690, ad 1; *Assisien.*, 16 febr. 1856, ad IV.

³ S. C. C., *Nepesina*, 3 aug. 1686; *Savonen.*, 12 febr. 1689; *Ripana*, 30 mart. 1715; S. R. C., decr. gen. 28 sept. 1658; *Savonen.*, 19 dec. 1671.

CAN. 571.

§ 1. Parochus aliusve nequit processiones novas inducere aut consuetas transferre sine Ordinarii loci licentia ¹.

§ 2. Processionibus alicuius ecclesiae propriis interesse debent omnes clerici eidem ecclesiae adscripti ².

CAN. 572.

Curent Ordinarii ut sacrae processiones, expunctis, si qui sint, malis usibus, ordinate procedant eaque modestia ac reverentia ab omnibus perficiantur, quae piis ac religiosi huiusmodi actionibus maxime convenit ³.

TITULUS IV.

De Sacra Supellectile.

CAN. 573.

§ 1. Sacra supellex quae, ad normam legum liturgicarum, publico in cultu adhibetur, caute custodiatur in ecclesiae sacrario aliove tuto ac decenti loco, neve ad usus profanos adhibeatur.

ad 1; *Posnanien.*, 16 iul. 1672; *Baren.*, 11 mart. 1690; *Abellinen.*, 31 aug. 1697, ad 1; *Uritana*, 22 mart. 1710., ad 6.

¹ S. C. Ep. et Reg., 14 mart. 1879, ad 2; S. C. C., *Auximana*, 12 iul. 1636; S. R. C., *Thelesina seu Cerretana*, 22 nov. 1681, ad 8; *Hispanen.*, 3 sept. 1695 et 21 iul. 1696; *Urbis et Orbis*, 12 ian. 1704, ad 21, 22.

² S. C. Ep. et Reg., *Callien.*, 20 ian. 1719, n. X; S. C. C., *Narnien.*, a. 1597; *Neapolitana*, a. 1621; 12 iun. 1677; *Surrentina*, 3 aug. 1689.

³ S. R. C., *Comen.*, 6 aug. 1588; *Toletana*, 6 iul. 1593; *Canarien.*, 10 maii 1594, ad 2; *Conchen.*, 29 nov. 1595; *Neapolitana*, 7 iul. 1612;

§ 2. Ad normam can. 799 universae sacrae supellectilis inventarium fiat et accurate servetur.

§ 3. Circa materiam, formam, benedictionem aut consecrationem sacrae supellectilis, servantur praescripta liturgica, itemque constituta can. 581, 582.

CAN. 574.

Nisi aliter sit provisum, qui officio tenetur reparandae ecclesiae ad normam can. 465, debet quoque ei providere de sacra supellectile ad cultum necessaria ¹.

CAN. 575.

§ 1. Defuncti S. R. E. Cardinalis, qui in Urbe domicilium habebat, quamvis episcopus suburbicarius aut abbas *Nullius* fuerit, quaelibet sacra supellex, exceptis annulis et crucibus pectoralibus etiam cum sacris reliquiis, aliaeque res omnes stabiliter divino cultui destinatae, nulla habita ratione qualitatis et naturae reddituum quibus comparatae sint, cedunt pontificio sacrario, nisi Cardinalis eas donaverit sive testamento reliquerit alicui ecclesiae vel oratorio publico vel loco pio vel alicui personae ecclesiasticae seu religiosae ².

§ 2. Cardinalis qui huiusmodi facultate uti velit, optan-

Mazarien., 4 apr. 1626, ad 2; *Sutrina*, 10 iul. 1638; *Nolana*, 11 maii 1641; *Hipporegien.*, 31 maii 1642; *Hispalen.*, 21 ian. 1690, ad 5, et 22 ian. 1695, ad 5; *Salernitana*, 31 mart. 1703; *Valven. et Sulmonen.*, 29 nov. 1901; Rit. Rom., tit. IX, *de processionibus*, n. 1-4, 6.

¹ S. C. Ep. et Reg., *Camerinen.*, 10 dec. 1841; S. C. C., *Narnien.*, 24 mart. 1657; *Urbinate.*, 28 febr. 1665; *Nucerina*, 29 apr. et 16 sept. 1854.

² Iulius III, const. « *Cum sicut nobis* », 26 iun. 1551; Urban. VIII, const. « *Aequum est* », 19 iul. 1642; Bened. XIV, const. « *Inter arduas* », 22 apr. 1749; Pius IX, litt. ap. « *Quum illud* », 1 iun. 1847.

dum ut saltem ex parte praeferat illas ecclesias, quas in titulum, administrationem seu commendam obtinuerit ¹.

CAN. 576.

§ 1. Defuncti episcopi residentialis, etiam cardinalitia dignitate insigniti, sacra supellex cedit ecclesiae cathedrali, exceptis annulis et crucibus pectoralibus etiam cum sacris reliquiis, salvo praescripto can. 565, § 1, et iis omnibus utensilibus cuiusvis generis quae legitime probentur ab episcopo defuncto comparata fuisse bonis ad ecclesiam non pertinentibus neque constet ecclesiae fuisse donata ².

§ 2. Quando episcopus duas vel plures ecclesias successive rexerit, sacra supellex dividatur pro rata parte inter ecclesias cathedrales, habita ratione fructuum quos in singulis perceperit, ac temporis quo eisdem praefuerit ³.

§ 3. Quum vero aliquis episcopus simul praefuerit duabus vel pluribus ecclesiis unitis aut in perpetuam administrationem concessis, quae capitulum et cathedralem ecclesiam habeant propria et distincta, divisio facienda est sacrae suppellectilis, aequis partibus, inter singulas ecclesias cathedrales, dummodo earumdem ecclesiarum unitarum aut in perpetuam administrationem seu commendam concessarum redditus ne sint divisi, sed unam episcopalem mensam perpetuo constituent; si vero redditus divisi sint ac se-

¹ Bened. XIV, const. « *Inter arduas* », 22 apr. 1749; Pius IX, litt. ap. « *Quum illud* », 1 iun. 1847.

² S. Pius V, const. « *Romani Pontificis* », 30 aug. 1567; Bened. XIV, const. « *Ad honorandam* », 27 mart. 1752; Pius IX, litt. ap. « *Quum illud* », 1 iun. 1847; S. C. Ep. et Reg., *Balneoregien.*, 6 apr. 1622; S. C. C., *Fulginaten.*, 27 mart. 1858; *Massen.*, 24 apr. 1858, ad 2.

³ S. Pius V, const. « *Romani Pontificis* », 30 aug. 1567; Pius IX, litt. ap. « *Quum illud* », 1 iun. 1847; S. C. C., *Suessana seu Cathacen.*, 25 ian. 1710; *Carpen. et Mutinen.*, 22 ian. 1820; *Treien.*, 30 aug. 1845.

parati, divisio fiat singulis ecclesiis cathedralibus pro ratione fructuum perceptorum ¹.

§ 4. Quod si constet episcopum qui per translationem duabus vel pluribus ecclesiis subinde praefuerit, omnia sacra utensilia redditibus unius tantum ecclesiae, sibi comparasse, nulli divisioni locus erit, sed eadem sacra utensilia ad ecclesiam cathedralem illius tantum dioecesis spectabunt, ex cuius episcopalis mensae proventibus sint acquisita ².

§ 5. Episcopus obligatione tenetur inventarii sacrorum utensilium authentica forma conficiendi, in quo pro rei veritate quando acquisita sint, exprimet, distincteque describat si quae non ex ecclesiae redditibus ac proventibus, sed ex propriis bonis vel ex donatione sibi facta comparaverit; secus omnia redditibus ecclesiae comparata fuisse praesumitur ³.

CAN. 577.

Quae in can. 576 praescripta sunt, applicentur quoque clerico qui in aliqua ecclesia beneficium saeculare vel religiosum obtinuerit, salvo peculiaribus indultis.

CAN. 578.

Cardinalis, episcopus residentialis alique clerici beneficiati obligatione tenentur curandi testamento vel alio actu in forma iuris valida ut canonica praescripta de quibus in can. 575-577, debitum effectum etiam in foro civili sortiantur.

¹ S. Pius V, const. *Romani Pontificis* », 30 aug. 1567; Pius IX, litt. ap. « *Quum illud* », 1 iun. 1847.

² Pius IX, litt. ap. « *Quum illud* », 1 iun. 1847; S. C. C., *Trivicana seu Tricaricen.*, 6 iul. 1726; *Acerrarum seu Matheranen. et Acheruntina*, 15 ian. 1735.

³ Pius IX, litt. ap. « *Quum illud* », 1 iun. 1847; S. C. Ep. et Reg., *Feretrana*, 4 apr.. 1851.

CAN. 579.

Rectores ecclesiarum alique quibus credita sit cura sacrae suppellectilis, sedulo debent eiusdem conservationi et decori prospicere ¹.

CAN. 580.

§ 1. Ecclesia cathedralis debet sacram suppellectilem aliaque quae ad Missae sacrificium necessaria sint, gratis episcopo subministrare etiam privatim celebranti non solum in ecclesia cathedrali, sed in aliis quoque civitatis vel suburbii ecclesiis ².

§ 2. Si qua ecclesia vere paupertate laboret, potest Ordinarius loci vel Superior maior, si de ecclesia regulari agatur, eidem permittere ut a sacerdotibus qui in proprium commodum inibi celebrant, propter utensilia ceteraque ad Missae sacrificium necessaria, exigat, sed non excedat moderatam stipem ab Ordinario loci, audito Capitulo, determinandam, non autem a Vicario Capitulari ³.

CAN. 581.

Benedictionem illius sacrae suppellectilis quae ad normam legum liturgicarum benedici debet antequam ad proprium usum adhibeatur, impertire possunt:

¹ C. 1, X, *de officio custodis*, I, 27; c. 2, X, *de custodia Eucharistiae*, III, 44; c. 1, *de celebratione missarum*, III, 14, in Clem.; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; const. « *Annus qui* », 19 febr. 1749; Pius VI, encycl. « *Inscrutabile* », 25 dec. 1775; S. C. Ep. et Reg., cp. encycl. 9 febr. 1751; S. C. de Prop. Fide, decr. 13 apr. 1807, n. III; Caeremon. Episcoporum., l. I, c. VI, n. 2.

² S. R. C., *Barbastren.*, 9 dec. 1634, ad 1; *Vercellen.*, 14 mart. 1643, ad 4, 5.

³ S. C. C., *Maceraten.*, 14 maii 1729, ad 1; *Camerinen.*, 9 sept. 1741, ad 1, 2.

- 1.° Episcopi omnes;
- 2.° Locorum Ordinarii, caractere episcopali carentes, pro ecclesiis et oratoriis proprii territorii;
- 3.° Parochus pro ecclesiis et oratoriis in territorio suae paroeciae positis, et rectores ecclesiarum pro suis ecclesiis;
- 4.° Sacerdotes a loci Ordinario delegati, intra limites delegationis et iurisdictionis delegantis;
- 5.° Superiores religiosi et sacerdotes eiusdem religionis ab ipsis delegati, pro propriis ecclesiis et oratoriis ¹.

CAN. 582.

§ 1. Sacra stipes benedicta aut consecrata benedictionem aut consecrationem amittit:

1.° Si tales laesiones vel mutationes subierit ut pristinam formam amiserit, et iam ad suos usus non habeatur idonea;

2.° Si ad usus indecoros adhibita vel publicae venditioni exposita fuerit;

§ 2. Calix et patena non amittunt consecrationem ob renovationem auraturae vel ob eius consumptionem, salva tamen, altero in casu, obligatione rursum ea inaurandi.

CAN. 583.

§ 1. Curandum ne calix cum patena ac purificatoria, pallae ac corporalia, quae adhibita fuere in sacrificio Missae, ante lotionem tangerentur, nisi a clericis vel ab iis qui eorum custodiam habent ².

¹ Clem. XIII, const. « *Inter multiplices* », 11 dec. 1758; S. R. C., 18 aug. 1629; *Cameracen.*, 13 mart. 1632; decr. 27 sept. 1659, n. 18; *Tirasonen.*, 16 maii 1744, ad 2, 3; *Calaguritana et Calceaten.*, 17 maii 1760; *Mechlinien.*, 31 aug. 1867, ad XI; *Imolen.*, 2 dec. 1881, ad 2.

² C. 25, D. XXIII; c. 41, 42, D. I, *de cons.*; S. R. C., decr. 10 mart. 1906, n. II, IV, VI, VII; 23 nov. 1906, ad 1.

§ 2. Purificatoria, pallae ac corporalia in Missae sacrificio adhibita, ne tradantur lavanda laicis etiam religiosis, nisi prius abluta fuerint a clerico in maioribus ordinibus constituto; aqua autem primae lotionis mittatur in sacrum vel, si hoc desit, in ignem ¹.

TITULUS V.

De Voto et Iuramento.

CAPUT I.

De voto.

CAN. 584.

§ 1. Votum, idest promissio Deo facta de bono possibili et meliore ex virtute religionis impleri debet ².

§ 2. Error ac metus irritum efficiunt votum ad normam can. 368, 364.

CAN. 585.

§ 1. Votum est *publicum*, si nomine Ecclesiae a legitimo superiore suscipiatur; secus *privatum*.

§ 2. Publicum est *solemne*, si ab Ecclesia uti tale fuerit agnitum; secus *simplex* ³.

§ 3. Votum, cuius dispensationem sola Sedes Apostolica concedere potest, est *reservatum* ⁴.

¹ S. R. C., *Molinen.*, 12 sept. 1857, ad XXVI.

² C. 1, 3, C. XVII, q. 1; c. 5, C. XXII, q. 4; c. 10, 11, X, *de voto*, III, 34; Conc. Trid., sess. XXIV, *de sacram. matrim.*, can. 9.

³ C. un., *de voto*, III, 15, in VI°; Gregor. XIII, const. « *Ascendente Domino* », 25 maii 1584; Bened. XIV, const. « *Inter praeteritos* », 3 dec. 1749.

⁴ Bened. XIV, const. « *Inter praeteritos* », 3 dec. 1749.

CAN. 586.

Inter vota privata reservantur tantummodo votum perfectae ac perpetuae castitatis et votum ingrediendi in religionem votorum solemnum, quae emissa fuerint absolute et post decimum octavum aetatis annum completum ¹.

CAN. 587.

§ 1. Nisi iure prohibeantur, omnes congruenti rationis usu pollentes, sunt voti capaces ².

§ 2. Votum non obligat, ratione voti, nisi emittentem.

CAN. 588.

Cessat votum lapsu temporis ad finiendam obligationem appositam, mutatione substantiali materiae promissae, deficiente conditione a qua votum pendet aut eius causa finali, irritatione, dispensatione, commutatione ³.

CAN. 589.

§ 1. Qui potestatem dominativam in voluntatem votantis legitime exercet, potest eius vota valide et, ex iusta causa, etiam licite irrita reddere, ita ut nullo casu obligatio postea reviviscat ⁴.

§ 2. Qui huiusmodi potestatem non quidem in voluntatem votantis, sed in voti materiam habet, potest voti obligationem tamdiu suspendere, dum voti adimplementum sibi praeiudicium affert ⁵.

¹ C. 5, *de poenitentiis*, V, 9, in Extravag. com.

² Conc. Trid., sess. VII, *de baptismo*, can. 9; Prop. 3, Michaelis de Molinos, damn. ab Innocent. XI, per const. « *Coelestis Pastor* », 20 nov. 1687.

³ C. 7, 8, X, *de reoto*, III, 34; Bened. XIV, const. « *Inter praeteritos* », 3 dec. 1749.

⁴ C. 14, C. XXXII, q. 2.

⁵ C. 1, 3, 4, 6, C. XXXIII, q. 5.

CAN. 590.

Vota non reservata possunt ex iusta causa dispensare, dummodo ex dispensatione ne sequatur nocumentum iuris alii quaesiti :

1.º Loci Ordinarius quod ad omnes suos subditos atque etiam peregrinos.

2.º Superiores religionis clericalis exemptae quod ad personas quae can. 397, § 1, *De personis* enumerantur ¹.

CAN. 591.

Opus voto non reservato promissum potest in melius vel in aequale bonum ab ipso vovente commutari; in minus vero bonum ab illo cui potestas est dispensandi in votis ad normam can. 590 ².

CAPUT II.

De iuramento.

CAN. 592.

§ 1. Iuramentum, idest invocatio nominis divini in testimonium veritatis, praestari nequit, nisi in veritate, in iudicio et in iustitia; secus, nullam obligationem inducit ³.

¹ C. 1, X, *de roto*, III, 34; S. C. S. Off., 2 aug. 1876; S. C. de Prop. Fide, 24 aug. 1885.

² C. 3, X, *de iureiurando*, II, 24; c. 4, X, *de voto*, III, 34.

³ C. 1-4, 7, 12-14, 17, C. XXII, q. 1; c. 1-3, C. XXII, q. 2; c. 1-4, 6, 8, 11, 14, 15, 18, 19, 22, C. XXII, q. 4; c. 1-4, 8, 9, 12, C. XXII, q. 5; c. 5, X, *de testib. et attestationib.*, II, 20; c. 11, X, *de testib. cogend.*, II, 21; c. 1, 2, 12, 18, 23, X, *de iureiurando*, II, 24; c. 4, 45, X, *de homicidio*, V, 12; c. 1, *de iureiurando*, II, 11, in VI°; Professio fid., Waldensib. praescr. ab Innocent. III; Error. 3, Fraticellorum, damn. a Ioann. XXII, a. 1318; Art. 43, Ioann. Wikleff, damn. a Martin. V, per bullam « *Inter cunctas* » et « *In eminentis* », 22 febr. 1418; Art. 12-14, de quibus erro-

CAN. 593.

Qui libere iurat se aliquid facturum, peculiari religionis obligatione tenetur implendi quod tali iuramento firmiter verit¹.

CAN. 594.

Iuramentum promissorium sequitur naturam et conditiones actus cui adiicitur².

CAN. 595.

Obligatio iureiurando inducta desinit:

1.° Si remittatur ab eo in cuius commodum facta fuerat;

2.° Si res iurata substantialiter mutetur, vel, mutatis adiunctis, fiat sive mala sive omnino indifferens aut denique maius bonum impediat;

3.° Deficiente causa finali aut conditione sub qua forte iuramentum datum sit;

4.° Irritatione, dispensatione, commutatione, ad normam can. 596³.

CAN. 596.

Qui irritare, dispensare, commutare possunt votum, eandem potestatem eademque ratione habent quod ad iuramentum promissorium⁴.

rum Wikleff et Huss suspecti interrogandi iuxta Martin. V, bullam cit. « *Inter cunctas* » et « *In eminentis* »; Gregor. XIII, const. « *Inter Apostolicas* », 15 sept. 1584; Prop. 24-28, damn. ab Innocent. XI, 2 mart. 1679; Prop. 75, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; Pius IX, allocut. « *Quibus quantisque* », 20 apr. 1849.

¹ C. 8, 9, 17, X, *de iureiurando*, II, 24; c. 2, *de pactis*, I, 18, in VI°; c. 2, *de iureiurando*, II, 11, in VI°.

² C. 25, X, *de iureiurando*, II, 24.

³ C. 3. 27, 29, X, *de iureiurando*, II, 24.

⁴ C. 19, X, *de iureiurando*, II, 24.

CAN. 597.

Iusiurandum libere in alicuius commodum datum ab eoque acceptum, relaxari aut remitti non potest, nisi de illius consensu cui factum et a quo acceptum est, aut cui iurans et res iurata subiiciuntur, nisi bonum commune aliud exigat ¹.

¹ C. 28, X, *de iureiurando*, II, 24; c. 2, *de pactis*, I, 18, in VI°.

PARS QUARTA

DE MAGISTERIO ECCLESIASTICO.

CAN. 598.

§ 1. Christus Dominus fidei depositum Ecclesiae concredidit, ut ipsa, Spiritu Sancto iugiter assistente, doctrinam revelatam sancte custodiret et fideliter exponeret ¹.

§ 2. Ecclesiae, independenter a qualibet civili potestate, ius est et officium gentes omnes evangelicam doctrinam edocendi: hanc vero rite ediscendi veramque Dei Ecclesiam amplectendi omnes divina lege tenentur ².

¹ C. 9, D. XI; c. 12, C. XXIV, q. 1; Conc. Vatican., sess. III, c. 2, *de revelatione*, c. 4, *de fide et ratione*, can. 2, *de fide et ratione*; sess. IV, c. 4, *de Romani Pontificis infallibili magisterio*; Prop. 7, Petri Oxomen., damn. a Sixto IV, a. 1479; Prop. 1, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; Gregor. XVI, ep. encycl. « *Mirari vos* », 15 aug. 1832; Pius IX, ep. encycl. « *Qui pluribus* », 9 nov. 1846; ep. encycl. « *Nostis et Nobiscum* », 8 dec. 1849; Leo XIII, litt. encycl. « *Libertas* », 20 iun. 1888; ep. « *Sicut acceptum* », 29 apr. 1889; litt. encycl. « *Sapientiae* », 10 ian. 1890; litt. encycl. « *Providentissimus Deus* », 18 nov. 1893; ep. encycl. « *Satis cognitum* », 29 iun. 1896; ep. « *Testem* », 22 ian. 1899; Pius X, litt. encycl. « *Pascendi* », 8 sept. 1907; S. C. S. Off., decr. 3 iul. 1907, prop. 2-6. 59, 61, damn.

² C. 1, X, *de summa Trinitate*, I, 1; c. 3, X, *de haereticis*, V, 7; c. 1, *de maiori et obedientia*, I, 8, in Extravag. com.; Conc. Vatican., sess. III, c. 3, *de fide*, can. 6, *de fide*; Professio fid. Waldensib. praescrip. ab Innocent. III; Eugen. IV, const. « *Cantate Domino* », 4 febr. 1441; Gregor. XVI, ep. encycl. « *Mirari vos* », 15 aug. 1832; Pius XI, ep. encycl. « *Qui pluribus* », 9 nov. 1846; allocut. « *Ubi primum* », 17 dec. 1847; ep. encycl. « *Nostis et Nobiscum* », 8 dec. 1849; litt. ap. « *Multi-*

CAN. 599.

§ 1. Fide divina et catholica ea omnia credenda sunt quae verbo Dei scripto vel tradito continentur et ab Ecclesia sive solemni iudicio sive ordinario et universali magisterio tamquam divinitus revelata credenda proponuntur ¹.

§ 2. Solemne huiusmodi iudicium pronuntiare proprium est tum Romani Pontificis ex cathedra loquentis tum oecumenici Concilii ².

plices inter », 10 iun. 1851; allocut. « *Singulari quadam* », 9 dec. 1854; ep. encycl. « *Singulari quidem* », 17 mart. 1856; allocut. « *Maxima quidem* », 9 iun. 1862; ep. encycl. « *Quanto conficiamur* », 10 aug. 1863; Leo XIII, ep. encycl. « *Immortale Dei* », 1 nov. 1885; ep. « *Sicut acceptum* », 29 apr. 1889.

¹ C. 3, 8, D. IX: Conc. Trid., sess. IV, *decr. de canonicis Scripturis: decr. de editione et usu sacrar. libror.*; Conc. Vatican., sess. III, c. 2, *de revelatione*, c. 3, *de fide*, c. 4, *de fide et ratione*, can. 4, *de revelatione*, can. 6, *de fide*, can. 3, *de fide et ratione*; sess. IV, c. 4, *de Romani Pontificis infallibili magisterio*; Innocent. I, ep. ad Exuperium Tolosan.; Gelasii decr. in Conc. Roman., a. 494; Nicol. I, decr. in Synodo Roman., a. 863; Error 27, Martini Luther, damn. a Leone X, per bullam « *Exsurge Domine* », 16 iun. 1520; Professio fid. Trid., praescr. a Pio IV, per const. « *Iniunctum nobis* », 13 nov. 1564; Clem. XI, const. « *Vineam Domini* », 16 iul. 1705; Pius IX, litt. ap. « *Multiplices inter* », 10 iun. 1851; ep. « *Tuas libenter* », 21 dec. 1863; Leo XIII, litt. encycl. « *Libertas* », 20 iun. 1888; litt. encycl. « *Sapientiae* », 10 ian. 1890; litt. encycl. « *Providentissimus Deus* », 18 nov. 1893; ep. encycl. « *Satis cognitum* », 29 iun. 1896; ep. encycl. « *Caritatis studium* », 25 iul. 1898; ep. « *Testem* », 22 ian. 1899; litt. ap. « *Vigilantiae* », 30 oct. 1902; S. C. S. Off., decr. 3 iul. 1907, prop. 2-7, 22-24, 26, 27, 31, 61, damn.

² C. 1-3, D. XV; c. 6, D. XVI; c. 7, D. XIX; c. 12, C. XXIV: q. 1; Conc. Vatican., sess. IV, c. 4, *de Romani Pontificis infallibili magisterio*; Error 27, Martini Luther, damn. a Leone X, per bullam « *Ersurge Domine* », 16 iun. 1520; Art. 4, Cleri Gallicani, reiect. ab Innocent. XI, 11 apr. 1682; Alexand. VIII, const. « *Inter multiplices* », 4 aug. 1690;

§ 3. Declarata seu definita dogmatice res nulla intelligitur nisi ex verbis ipsis manifeste constiterit.

§ 4. Is haereticus est qui pertinaciter aliquam ex veritatibus fide divina et catholica credendis denegat aut de ea dubitat; apostata, qui catholicus quum sit, omnes has veritates reiicit, vel sectae haereticae, schismaticae, ethnicae dat nomen; schismaticus denique, qui pertinaciter supremae in Ecclesia auctoritati debitam obedientiam detrectat ¹.

CAN. 600.

Omnes religiosum obsequium illis quoque decisionibus et declarationibus profiteri debent quae ad doctrinam fidei et morum pertinent, sed supremum definitionum infallibilium gradum non attingunt, sive eae sint ipsius Romani Pontificis sive Sacrarum Congregationum, a Romano Pontifice probatae ².

Prop. 29, 30, prohib. ab Alexand. VIII, 7 dec. 1690; Prop. 85, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; Pius IX, litt. ap. « *Multiplices inter* », 10 iun. 1851; ep. « *Tuas libenter* », 21 dec. 1863; Leo XIII, litt. encycl. « *Sapientiae* », 10 ian. 1890.

¹ C. 34, C. XXIV, q. 1; c. 26, 28, 31, 32, 39, C. XXIV, q. 3; c. 2, X, de *summa Trinitate*, I, 1; c. 26, X, de *verborum signific.*, V, 40; c. 8, de *haereticis*, V, 2, in VI°; c. 1, de *summa Trinitate*, I, 1, in Clem.; c. 3, de *haereticis*, V, 3, in Clem.; c. 1, de *maioritate et obedientia*, I, 8, in Extravag. com.; Leo XIII, litt. encycl. « *Sapientiae* », 10 ian. 1890; ep. encycl. « *Satis cognitum* », 29 iun. 1896; S. C. de Prop. Fide, instr. 6 iun. 1817.

² C. 14, 15, C. XXIV, q. 1; Conc. Vatican., sess. III, de *fide et ratione*; Art. 11, de quo errorum Wicleff et Huss suspecti interrogandi, iuxta Martin. V bullam « *Inter cunctas* », 22 febr. 1418; Pius IX, ep. « *Tuas libenter* », 21 dec. 1863; Leo XIII, ep. « *Sicut acceptum* », 29 apr. 1889; Pius X, motu propr. « *Praestantia Scripturae* », 18 nov. 1907; S. C. S. Off., decr. 3 iul. 1907, prop. 8, damn.

CAN. 601.

Episcopi quoque, licet singuli vel etiam in Conciliis particularibus congregati infallibilitate docendi non polleant, fidelium tamen suis curis commissorum, sub auctoritate Romani Pontificis, veri doctores seu magistri sunt ¹.

TITULUS I.

De Divini Verbi Praedicatione.

CAN. 602.

§ 1. Munus fidei catholicae praedicandae commissum praecipue est Romano Pontifici pro universa Ecclesia, Episcopis pro suis dioecesibus ².

§ 2. Episcopi omnes alique ecclesiarum Praelati tenentur officio praedicandi per se ipsos evangelium; quod si forte legitimo prohibeantur impedimento aut eorum praedicatio non sufficiat, viros debent idoneos assumere ad huiusmodi praedicationis munus salubriter exsequendum ³.

CAN. 603.

Nemini ministerium praedicationis licet exercere, nisi a legitimo superiore missionem receperit, facultate peculiari-

¹ Prop. 6. Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctoritatem fidei* », 28 aug. 1794; Gregor. XVI, ep. encycl. « *Mirari vos* », 15 aug. 1832; Pius IX, ep. « *Tuas libenter* », 21 dec. 1863; Leo XIII, ep. « *Est sane molestum* », 17 dec. 1888; litt. encycl. « *Sapientiae* », 10 ian. 1890; Pius X, litt. encycl. « *Acerbo nimis* », 15 apr. 1905.

² Conc. Trid., sess. V, *de ref.*, c. 2; sess. XXIV, *de ref.*, c. 4; Leo XIII, litt. encycl. « *Sapientiae* », 10 ian. 1890.

³ C. 6, D. LXXXVIII; c. 15, X, *de off. ord.*, I, 31; Conc. Trid., sess. V, *de ref.*, c. 2; sess. XXII, *de sacrificio missae*, c. 8; sess. XXIII, *de ref.*, c. 1; sess. XXIV, *de ref.*, c. 4, 7; S. C. C., *Perusina*, a. 1597; *Pientina*, 14 dec. 1748; S. C. de Prop. Fide, 28 nov. 1785.

ter data, vel officio collato, cui, ex sacris canonibus praedicandi munus inhaereat ¹.

CAPUT I.

De catechetica institutione.

CAN. 604.

Proprium ac gravissimum officium praesertim pastorum animarum est cateheticam populi christiani institutionem curare ².

CAN. 605.

Obligatione parochus tenetur, nisi legitimo detineatur impedimento, singulis diebus dominicis ac festis de praecepto per annum vel aliis intra hebdomadam diebus ab Ordinario designandis, per congruum tempus ab eodem Ordinario determinandum, pueros utriusque sexus de iis quae quisque ad salutem adipiscendam credere agereque necesse habeat, ex catechismi compendio erudiendi ³.

¹ C. 12. 13. X. *de haereticis*, V. 7: Conc. Trid., sess. XXIII, *de sacram. ordin.*, can. 7: Professio fid. Waldensib. praescri. ab Innocent. III; Art. 14, Ioann. Wicleff, damn. a Martin. V, per bullam « *Inter cunctas* » et « *In eminentis* », 22 febr. 1418; Art. 17, 18, Ioann., Huss, damn. a Martin. V, per bullam « *Inter cunctas* » et « *In eminentis* », 22 febr. 1418; Art. 38, de quo errorum Wicleff et Huss suspecti interrogandi, iuxta Martin. V bullam « *Inter cunctas* », 22 febr. 1418: S. C. Ep. et Reg., *Ostien.*, 21 nov. 1600; S. C. C., *Sutrina*, 8 maii 1688: *Urbinate.*, 7 iun. 1698, ad III; *Ripana*, 21 maii 1707; *Aquilana*, 29 dec. 1738, ad IV; *Firmana*, 21 apr. et 11 aug. 1742; *Feretrana*, 13 iun. 1743.

² Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 4, 7; Bened. XIV, const. « *Etsi minime* », 7 febr. 1742; litt. encycl. « *Cum religiosi* », 26 iun. 1754; Pius IX, ep. encycl. « *Nostis et Nobiscum* », 8 dec. 1849; Pius X, litt. encycl. « *Acerbo nimis* », 15 apr. 1905; S. C. de Prop. Fide, 28 nov. 1785.

³ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 4, 7; Bened. XIV, ep. encycl. « *Ubi primum* », 3 dec. 1740; const. « *Etsi minime* », 7 febr. 1742;

CAN. 606.

Debet praeterea parochus :

1.º Statis temporibus, continenti per plures dies institutione pueros ad sacramenta poenitentiae et confirmationis rite suscipienda praeparare.

2.º Peculiari omnino studio, saltem per triginta dies, praesertim, si nihil obsit, Quadragesimae tempore, pueros sic instituere ut sancte sancta primum de altari libent ¹.

CAN. 607.

Praeter puerorum institutionem, curet parochus diebus dominicis aliisque festis, si opportuniores videantur, ea hora quae, eius iudicio, magis apta sit ad populi frequentiam, illo tempore tantum excepto, quo pueri erudiuntur, catechismum fidelibus adultis, praesertim illis qui recenter primam communionem receperint, sermone ad eorum captum accommodato, explicare ².

CAN. 608.

§ 1. Parochus in fungendo munere de quo in can. 605-607, potest, si legitime sit impeditus, operam adhibere sive clericorum, in paroeciae territorio degentium, sive pio-

Pius X, litt. encycl. « *Acerbo nimis* », 15 apr. 1905; S. C. C., *Mileten.*, mense febr. 1590; *Nullius*, 30 iul. 1591; *Montis Falisci*, 8 maii 1706; *Nullius Orbetelli*, 28 apr. 1736; *Feltren.*, 15 iul. 1882, ad 10; S. C. de Prop. Fide, 28 nov. 1785; dec. 13 apr. 1807, n. XIX; 21 sept. 1840, ad 2.

¹ Pius X, litt. encycl. « *Acerbo nimis* », 15 apr. 1905; S. C. C., *Colonien.*, 14 mart. 1767, ad XX.

² Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 7; Bened. XIV, litt. encycl. « *Cum religiosi* », 26 iun. 1754; Pius X, litt. encycl. « *Acerbo nimis* », 15 apr. 1905; S. C. de Prop. Fide, 28 nov. 1785.

rum laicorum, potissimum illorum qui in pium sodalitium *doctrinae christianae* in paroecia erectum adscripti sint ¹.

§ 2. Presbyteri aliique clerici, nullo legitimo impedimento detenti, proprio parochi in hoc sanctissimo opere adiutores sunt, etiam sub poenis ab Ordinario infligendis ².

CAN. 609.

§ 1. Religiosi, sine speciali Ordinarii loci licentia, sed sub eius vigilantia, possunt, de Superioris consensu, catechesim populo tradere ³.

§ 2. Si parochus ad catecheticae populi institutionem religiosorum auxilio indigeat, potest Ordinarius loci, sine tamen regularis disciplinae detrimento, religiosos, etiam exemptos, in paroecia degentes cogere ad illam populo tradendam saltem in propriis ecclesiis.

CAN. 610.

Non solum parentes aliique qui parentum locum tenent, sed heri quoque ac patrini obligatione adstringuntur curandi ut omnes sibi subiecti vel commendati catechetica institutione erudiantur ⁴.

¹ S. Pius V, const. « *Ex debito* », 6 oct. 1571; Bened. XIV, const. « *Etsi minime* », 7 febr. 1742; Pius X, ep. « *Opus a catechismis* », 8 dec. 1903; litt. encycl. « *Acerbo nimis* », 15 apr. 1905; S. C. de Prop. Fide, instr. 29 febr. 1836.

² Bened. XIV, const. « *Etsi minime* », 7 febr. 1742; S. C. C., *Spalaten.*, 17 iul. 1680, ad I, III.

³ S. C. C., *Florentina*, 30 mart. 1726, ad II; *Ferrarien.*, 11 aug. 1742.

⁴ Bened. XIV, const. « *Etsi minime* », 7 febr. 1742; litt. encycl. « *Cum religiosi* », 26 iun. 1754; S. C. Ep. et Reg., *Callien.*, 20 ian. 1719, n. VIII; S. C. de Prop. Fide, deer. 13 apr. 1807, n. XX.

CAN. 611.

§ 1. Ordinarii loci est catechismi librum seu textum in sua dioecesi explicandum approbare et omnibus praescribere, aliaque edicere quae ad populum in christiana doctrina instituendum spectent ¹.

§ 2. Etiam religiosi exempti tenentur, quoties non exemptos docent, catechismum ab Ordinario loci approbatum sequi.

CAPUT II.

De sacris concionibus.

CAN. 612.

Praeter Romanum Pontificem pro tota Ecclesia, facultatem concionandi pro suo territorio concedit Ordinarius loci tum clericis saecularibus, tum religiosis non exemptis ².

CAN. 613.

§ 1. Si concio habenda sit tantum ad religiosos exemptos aliosve de quibus in can. 397, § 1, *De personis* facultatem concionandi in religione clericali dat Superior religiosus secundum constitutiones; qui in casu potest eam concedere

¹ Leo XIII, const. « *Officiorum ac munerum* », 25 ian. 1897; S. C. Ep. et Reg., instr. 28 maii 1896, n. VI.

² C. 15, X, *de off. ord.*, I, 31; c. 12, 13, X, *de haereticis*, V, 7; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 4; Art. 14, Ioann. Wikleff, damn. a Martin. V, per bullam « *Inter cunctas* » et « *In eminentis* », 22 febr. 1418; Gregor. XVI, ep. encycl. « *Mirari vos* », 15 aug. 1832; S. C. Ep. et Reg., instr. 31 iul. 1894, n. 1, 7; S. C. C., *Nullius seu Nonantulana*, 13 ian. 1685; *Neapolitana*, 21 iul. 1742.

etiam iis qui de clero saeculari vel de alia religione sunt, dummodo a proprio Ordinario vel Superiore fuerint idonei iudicati ¹.

§ 2. Si concio habenda sit ad alios, vel etiam ad moniales regularibus subiectas, facultatem, religiosis quoque exemptis, impertit Ordinarius loci, in quo concio fiet; concionator autem, verba facturum monialibus exemptis, licentia superioris regularis praeterea indiget ².

§ 3. In religione vero laicali facultatem concionandi, etiam ad exemptos, dat loci Ordinarius; sed concionator nequit facultate uti sine superioris religiosi assensu.

CAN. 614.

§ 1. Ordinarii locorum religiosis qui a proprio superiore exhibeantur, facultatem concionandi, sine gravi causa, ne denegent, concessamque ne revocent, nisi ob iustas rationes ipsam praedicationem spectantes; nec possunt, ad arbitrium, eam denegare vel revocare universis domus religiosae sacerdotibus, salvo praescripto can. 376, § 2, *De personis* ³.

¹ Conc. Trid., sess. V, *de ref.*, c. 2.

² Conc. Trid., sess. V, *de ref.*, c. 2; Gregor. XV, const. « *Inscrutabili* », 5 febr. 1621; Clem. X, const. « *Superna* », 21 iun. 1670; Pius X, motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910; S. C. Ep. et Reg., instr. 31 iul. 1894, n. 7; S. C. C., *Bracharen.*, a. 1601; *Vigilien.*, 7 iun. 1601; *Bituntina*, 14 nov. 1626; 16 dec. 1673; *Theanen.*, 30 apr. et 19 iun. 1729, ad III; *Firmana*, 21 apr. et 11 aug. 1742.

³ Conc. Trid., sess. V, *de ref.*, c. 2; Clem. X, const. « *Superna* », 21 iun. 1670; S. C. C., *Aquinaten.*, a. 1587; *Mediolanen.*, mense iun. 1587, ad VI; *Pharen.*, a. 1594; *Elboren.*, a. 1595; *Andrien.*, mense ian. 1608; *Notarieni.*, 5 febr. 1628; *Brugen.*, 17 maii 1636; *Belgii*, 23 aug. 1636; *Nullius*, 21 iul. 1640; *Senonen.*, 28 febr. 1654, ad VI; *Narnien.*, 13 iul. 1669; 12 iul. 1670.

§ 2. Concionatoribus religiosis, ut facultate recepta uti liceat, opus est insuper sui superioris licentia ¹.

CAN. 615.

§ 1. Concionandi facultas vel licentia, gratis concedenda, nemini detur neque subdito neque extraneo, nisi de eius bonis moribus et sufficienti doctrina prius constet, proposito quoque examine, si necesse videatur ².

§ 2. Si, concessa facultate vel licentia, certum factum sit necessarias dotes in concionatore desiderari, Ordinarius vel proprius superior debet eam revocare; in dubio de doctrina debet certis argumentis dubitationem excutere, novo etiam examine proposito, si opus fuerit ³.

§ 3. Ob revocatam concionandi facultatem vel licentiam, datur recursus, sed non in suspensivo.

CAN. 616.

§ 1. Norma sit concionandi facultatem solis sacerdotibus dari, non vero ceteris clericis, nisi gravi de causa, iudicio Ordinarii et in casibus singularibus ⁴.

¹ Conc. Trid., sess. V, *de ref.*, c. 2; Clem. X, const. « *Superna* », 21 iun. 1670.

² Conc. Trid., sess. V, *de ref.*, c. 2; Leo X, const. « *Supernae Maiestatis* », 19 dec. 1516; Clem. X, const. « *Superna* », 21 iun. 1670; Pius X, motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910; S. C. Ep. et Reg., instr. 31 iul. 1894, n. 1, 7; S. C. Consist., declar. 25 sept. 1910, ad X, XI; S. C. C., *Neapolitana*, a. 1601; *Mechlinien.*, 13 febr. 1639; *Boianen.*, 13 iul. 1646; *Nullius*, 7 febr. 1654.

³ C. 12, X, *de haereticis*, V, 7; Conc. Trid., sess. V, *de ref.*, c. 2; Pius X, motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910; S. C. Ep. et Reg., instr. 31 iul. 1894, n. 7.

⁴ C. 12, X, *de haereticis*, V. 7.

§ 2. Concionari in ecclesia omnino vetantur laici omnes, etsi religiosi ¹.

CAN. 617.

§ 1. Ordinarii locorum ius habent concionandi in qualibet sui territorii ecclesia quamquam exempta ².

§ 2. Nisi agatur de magnis civitatibus, potest quoque episcopus prohibere ne in aliis eiusdem loci ecclesiis verba fiant ad fideles, quo tempore vel concionem ipse habet vel ex causa publica atque extraordinaria, convocatis omnibus fidelibus, habendam coram se curat ³.

CAN. 618.

§ 1. Diebus dominicis ceterisque per annum festis de praecepto proprium cuiusque parochi officium est, consueta homilia, praesertim intra Missam, verbum Dei, populo nuntiandi ⁴.

¹ C. 19, C. XVI, q. 1; c. 12, 14, X, *de haereticis*, V, 7; c. 10, X, *de poenitentiis*, V, 38; Art. 37. de quo errorum Wikleff et Huss suspecti interrogandi, iuxta Martin. V, bullam « *Inter cunctas* », 22 febr. 1418.

² S. C. C., *Bobien.*, 16 mart. 1630.

³ C. 2, *de sepulturis*, III, 7, in Clem.; c. 2, *de sepulturis*, III, 6, in Extravag. com.; S. C. C., *Pacen.*, 26 apr. 1607; *Adiacen.*, a. 1625; *Bituntina*, 17 febr. et 2 mart. 1629; *Torcellen.*, 21 iun. 1631; *Brundusina*, 18 mart. 1645; *Urbinate.*, 3 febr. 1652; 12 iul. 1687.

⁴ Conc. Trid., sess. V, *de ref.*, c. 2; sess. XXII, *de sacrificio missae*, c. 8; sess. XXIV, *de ref.*, c. 4, 7; Innocent. XIII, const. « *Apostolici ministerii* », 23 maii 1723; Bened. XIII, const. « *In supremo* », 23 sept. 1724; Bened. XIV, ep. encycl. « *Ubi primum* », 3 dec. 1740; const. « *Etsi minime* », 7 febr. 1742; litt. encycl. « *Cum religiosi* », 26 iun. 1754; Pius X, litt. encycl. « *Acerbo nimis* », 15 apr. 1905; S. C. C., *Mileten.*, 1 febr. 1590; *Nullius*, 30 iul. 1591; *Tolentina*, 26 maii 1639; *Montis Falisci*, 8 maii 1706; *Novarien.*, 8 iul. 1724; *Nullius Orbetelli*, 28 apr. 1736; *Pientina*, 14 sept. 1748; *Pisana*, 29 mart. et 30 aug. 1817; *Lunen.-Sarzanen.*, 20 sept. 1828, ad 1; 1 apr. 1876; S. C. de Prop. Fide, 18 apr. 1757, ad 2.

§ 2. Huic obligationi nequit per alium habitualiter satisfacere, nisi ob iustam causam ab Ordinario probatam ¹.

§ 3. Potest Ordinarius permittere ut solemnioribus quibusdam festis aut etiam, necessitatis causa, aliquibus diebus dominicis concio omittatur ².

CAN. 619.

§ 1. Curent locorum Ordinarii ut tempore Quadragesimae, itemque, si id expedire visum fuerit, tempore Adventus, in ecclesiis cathedralibus et paroecialibus quotidie vel saltem pluries in hebdomada, concio ad fideles habeatur ³.

§ 2. Canonici alique de Capitulo huic concioni, praesertim si in propria ecclesia continuo post chorum habeatur, diligenter intersint, nisi iusto impedimento detineantur; illos vero ad id adigere Ordinarius, poenis quoque adhibitis, potest ⁴.

CAN. 620.

§ 1. In sacris concionibus exponenda in primis sunt quae fideles credere et facere ad salutem oportet ⁵.

¹ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 4; Innocent. XIII, const. « *Apostolici ministerii* », 23 maii 1723; Bened. XIII, const. « *In supremo* », 23 sept. 1724; S. C. C., *Barchinonen.*, 22 mart. 1591; *Aversana*, 13 febr. 1638.

² S. C. C., 1 apr. 1876.

³ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 4; Pius X, litt. encycl. « *Acerbo nimis* », 15 apr. 1905; S. C. Ep. et Reg., *Maceraten.*, 9 mart. 1593; S. C. C., *Belgii*, 19 dec. 1648.

⁴ S. C. C., *Meleritana*, 9 apr. 1707; S. R. C., *Callien.*, 22 mart. 1653.

⁵ Conc. Trid., sess. V, *de ref.*, c. 2; sess. XXIII, *de ref.*, c. 14; sess. XXIV, *de ref.*, c. 7; Leo X, const. « *Supernae Maiestatis* », 19 dec. 1516; Bened. XIV, ep. encycl. « *Ubi primum* », 3 dec. 1740; const. « *Etsi minime* », 7 febr. 1742; Pius IX, ep. encycl. « *Nostis et Nobiscum* », 8 dec. 1849; ep. encycl. « *Singulari quidem* », 17 mart. 1856; Leo XIII, ep. encycl. « *Humanum genus* », 20 apr. 1884; Pius X, litt. encycl. « *Acer-*

§ 2. Divini verbi praecones abstineant profanis aut abstrusis argumentis communem audientium captum excedentibus; et evangelicum ministerium non in persuasibilibus humanae sapientiae verbis, non in profano inanis et ambitiosae eloquentiae apparatu et lenocinio, sed in ostensione spiritus et virtutis exerceant, non semetipsos, sed Christum crucifixum praedicantes ¹.

§ 3. Si vero, quod absit, concionator errores, aut scandala in populum, disseminet, Ordinarius ei, quamquam exempto, praedicationem interdicat; si haereses, in eum, ad normam iuris, agat ².

CAN. 621.

Monendi et adhortandi diligenter fideles sunt ut sacris concionibus frequenter intersint ³.

bo nimis », 15 apr. 1905; litt. encycl. « *Editae saepe* », 26 maii 1910; motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910; S. C. S. Off., 10 maii 1884, n. 5; S. C. Ep. et Reg., instr. 31 iul. 1894, n. 2, 4, 6, 7.

¹ C. 1, D. XLIII; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 7; Leo X, const. « *Supernae Maiestatis* », 19 dec. 1516; Bened. XIV, const. « *Etsi minime* », 7 febr. 1742; Pius IX, ep. encycl. « *Qui pluribus* », 9 nov. 1846; Pius X, litt. encycl. « *Acerbo nimis* », 15 apr. 1905; litt. encycl. « *Editae saepe* », 26 maii 1910; motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910; S. C. S. Off., 10 maii 1884, n. 5; S. C. Ep. et Reg., instr., 31 iul. 1894, n. 2, 3, 5, 6; S. C. de Prop. Fide, instr. 18 oct. 1883, n. VIII.

² C. 9, X, *de haereticis*, V, 7; Conc. Trid., sess. V, *de ref.*, c. 2; sess. XXIV, *de ref.*, c. 4.

³ C. 62, D. I, *de cons.*; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 4.

CAPUT III.

De sacris missionibus.

CAN. 622.

§ 1. Ordinarii advigilent ut, saltem decimo quoque anno, sacram, quā vocant, missionem, ad gregem sibi commissum habendam Parochi curent ¹.

§ 2. Parochus, etiam regularis, in his missionibus instituendis ex mente Ordinarii loci se gerat.

CAN. 623.

Si intra fines dioecesis aut praelaturae *Nullius* infideles, haeretici et schismatici commorentur, eorum conversionem, modis omnibus ab Ecclesia probatis, curandi Ordinarii loci et parochorum officium esto.

CAN. 624.

Universa missionum cura apud acatholicos aliarum regionum Sanctae Sedi reservatur ².

CAN. 625.

Ad amplexandam fidem catholicam nemo invitus cogatur ³.

¹ Pius IX, ep. encycl. « *Nostis et Nobiscum* », 8 dec. 1849; ep. encycl. « *Singulari quidem* », 17 mart. 1856.

² Gregor. XV, const. « *Inscrutabili* », 22 iun. 1622; S. C. de Prop. Fide. 5 dec. 1640; 11 ian. 1656.

³ Leo XIII, ep. encycl. « *Immortale Dei* », 1 nov. 1885.

TITULUS II.

De Seminariis.

CAN. 626.

Ecclesiae est ius proprium et exclusivum eos instituendi qui ecclesiasticis ministeriis sese devovere cupiant ¹.

CAN. 627.

Dent operam sacerdotes, praesertim parochi, ut pueros qui indicia praebeant ecclesiasticae vocationis, peculiari-
bus curis a saeculi contagiis arceant, ad pietatem et ad lit-
terarum studia incitent, divinaeque in eis vocationis ger-
men foveant ².

CAN. 628.

§ 1. Unaquaeque dioecesis in loco convenienti ab epi-
scopo electo seminarium seu collegium habeat in quo, pro
modo facultatum et dioecesis amplitudine, certus adole-
scentium numerus ad statum clericalem instituatur ³.

§ 2. Optandum ut in maioribus praesertim dioecesibus
bina constituentur seminaria, minus, scilicet, pro pueris

¹ Pius IX, allocut., « *Quibus luctuosissimis* », 5 sept. 1851; allocut. « *Singulari quadam* », 9 dec. 1854; allocut. « *Numquam fore* », 15 dec. 1856; ep. encycl. « *Etsi multa* », 21 nov. 1873; Leo XIII, ep. « *Officio sanctissimo* », 22 dec. 1887.

² Leo XIII, litt. encycl. « *Depuis le jour* », 8 sept. 1899

³ Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 18; Bened. XIII, const. « *Credite nobis* », 9 maii 1725; Bened. XIV, ep. encycl. « *Ubi primum* », 3 dec. 1740; S. C. Ep. et Reg., *Feretrana*, 9 iul. 1591; S. C. C., *Feretrana*, 27 maii 1591; *Oromen.*, a. 1592; *Lucana*, mense ian. 1617; *Segobricen.*, 22 iul. 1634; *Portugallen*, 26 apr. 1687; *Privernen.*, 20 apr. 1771; *Terra-*

humanis litteris imbuendis, maius pro alumnis philosophiae ac theologiae vacantibus ¹.

§ 3. Si constitui Seminarium dioecesanum nequeat aut in constituto Seminario conveniens institutio, praesertim in philosophicis ac theologicis disciplinis, desideretur, opportune constituatur Seminarium provinciale vel inter-dioecesanum, aut, ubi id fieri non possit, episcopus alumnos in alienum Seminarium mittat ².

CAN. 629.

Pro constitutione et sustentatione Seminarii, si proprii redditus desint, episcopus potest :

- 1.° Tributum seu *taxam* in sua dioecesi imperare;
- 2.° Stipem necessariam a fidelibus exquirere;
- 3.° Si haec non sufficiant, Sedis Apostolicae licentiam antea consecutus, attribuire Seminario aliqua beneficia simplicia ³

CAN. 630.

§ 1. Tributo pro Seminario obnoxia sunt, quavis appellatione remota et reprobata qualibet contraria consuetudine, mensa episcopalis, omnia beneficia etiam regularia

cinen. seu Setina, 24 aug. 1816; *Sutrina*, 22 nov. 1823 et 21 febr. 1824; S. C. de Prop. Fide, instr. 18 oct. 1883, n. IV, 1.

¹ Pius IX, ep. encycl. « *Nostis et Nobiscum* », 8 dec. 1849; Leo XIII, litt. encycl. « *Depuis le jour* », 8 sept. 1899; S. C. de Prop. Fide, instr. 18 oct. 1883, n. IV, 2.

² Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 18; S. C. de Prop. Fide, instr. 18 oct. 1883, n. IV, 3.

³ Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 18; Bened. XIII, const. « *Creditae nobis* », 9 maii 1725; S. C. Ep. et Reg., *Rossanen.*, 15 mart. 1580; *Syracusana*, 20 aug. 1601; S. C. C., *Cremonen.*, a. 1582, ad VII; *Caputaquen.*, mense aug. 1586; *Albinganen.*, a. 1596; *Sarnen.*, a. 1596; *Cortonen.*, 22 ian. 1628.

aut iurispatronatus, paroeciae, aut quasi-paroeciae, quamvis alios redditus, praeter fidelium oblationes, non habeant, domus hospitalis auctoritate ecclesiastica erecta, sodalitates canonice erectae et fabricae ecclesiarum, si suos redditus habeant, quaelibet religiosa domus, nisi solis eleemosynis vivat aut speciali privilegio eximatur ¹.

§ 2. Hoc tributum debet esse generale eiusdemque proportionis pro omnibus, maius vel minus secundum Seminarii necessitatem, sed quinas quotannis centesimas partes (5 %) redditus vectigalis non excedens, minuendum prout redditus Seminarii proprii augentur ².

§ 3. Reditus vectigalis, id est tributo obnoxius, is est qui, deductis oneribus et necessariis expensis, supererit in anno; nec in praedicto redditu computari debent distributiones quotidianae, vel, si omnes beneficii fructus distributionibus constent, tertia earumdem pars; nec fidelium obla-

¹ Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 18; Bened. XIII, const. « *Creditae nobis* », 9 maii 1725; S. C. Ep. et Reg., *Senogallien.*, 19 aug. 1578; *Nepesina*, 10 nov. 1579; *Caputaquen.*, 14 oct. 1586; *Terracinen.*, 26 iul. 1593; *Eugubina*, 1 mart. 1805; S. C. C., *Panormitana*, mense sept. 1585; *Caputaquen.*, a. 1586; *Limana*, mense febr. 1586; *Messanen.*, a. 1587; *Hieracen.*, mense mart. 1587; *Tridentina*, a. 1588; *Benerentana*, a. 1595; *Messanen.*, a. 1596; *Catanien.*, a. 1597; *Insulana*, a. 1597; *Derthusen.*, 11 aug. 1605; *Signina*, 18 nov. 1628; *Sabinen.*, 26 maii et 23 iun. 1640; *Romana*, 3 febr. 1646; *Narnien.*, 2 apr. et 28 maii 1661; *Forosempronien.*, 28 ian. 1662; *Urbinate.*, 10 mart. 1663; *Caputaquen.*, 29 aug. 1682; *Caesenaten.*, 27 iun. 1705; *Interamnen.*, 11 maii 1720; *Veliterna*, 24 apr. 1723; *Miletan.*, 6 dec. 1738; *Asculana*, 5 iul. 1749; *Tranen.*, 14 maii et 17 dec. 1763 et 14 ian. 1769; *Veliterna*, 20 apr. 1771; *Romana*, 24 iul. 1784; *Massen.*, 17 dec. 1836, ad II: *Spoletana*, 11 iul. 1840; *Aesina*, 28 mart. 1857.

² Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 18; Bened. XIII, const. « *Creditae nobis* », 9 maii 1725; S. C. Ep. et Reg., *Eugubina*, 1 mart. 1805.

tiones, aut, si omnes redditus coalescant fidelium oblationibus, tertia eorumdem pars ¹.

CAN. 631.

§ 1. Episcopi est omnia et singula quae ad felicem Seminarii dioecesiani profectum necessaria et opportuna videantur, decernere, eaque ut fideliter observentur, curare, salvis praescriptionibus a Sancta Sede pro casibus peculiaribus latis ².

§ 2. Potissimum studeat Episcopus frequenter Seminarium ipse per se visitare, in institutionem quae alumnis traditur sive literariam et scientificam sive ecclesiasticam sedulo vigilare et de alumnorum indole, pietate ac profectu penitiolem sibi comparare notitiam, maxime occasione sacrarum ordinationum ³.

§ 3. Unumquodque Seminarium suas leges habeat ab Episcopo approbatas in quibus quid agere, quid observare debeant, doceantur tum qui in eodem Seminario in spem Ecclesiae instituuntur, tum qui horum institutioni operam suam impendunt.

¹ Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 18; S. C. C., *Arenionen.*, mense apr. 1583; *Avellin.*, a. 1600; *Derthusen.*, 11 aug. 1605; *Sabinen.*, 23 iun. 1640; *Caletana*, 4 sept. 1677; *Praenestina*, 29 ian. 1724; *Massen.*, 17 dec. 1836. ad VII. XI, XII.

² Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 18; Bened. XIV, ep. encycl. « *Ubi primum* », 3 dec. 1740; Pius IX, ep. encycl. « *Qui pluribus* », 9 nov. 1846; allocut., « *Singulari quadam* », 9 dec. 1854; Leo XIII, ep. « *Iampridem* », 6 ian. 1886; ep. encycl. « *Constanti* », 11 sept. 1893; Pius X, ep. encycl. « *E supremi* », 4 oct. 1903; ep. « *Sollicito* », 5 maii 1905; S. C. Ep. et Reg., instr. 28 maii 1896, n. I, II.

³ Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 18; Bened. XIV, ep. encycl. « *Ubi primum* », 3 dec. 1740; Leo XIII, ep. encycl. « *Etsi nos* », 15 febr. 1882; S. C. Ep. et Reg., instr. 28 maii 1896, n. II; S. C. C., *Vigleranen.*, 27 ian. 1714, ad VI, VII.

CAN. 632.

§ 1. Curandum ut in quolibet Seminario adsint Rector eiusque vices gerens pro disciplina, Magistri pro institutione, Oeconomus pro curanda re familiari, a Rectore distinctus, duo saltem Confessarii ordinarii, Director spiritualis aliusve qui eius munere fungatur ¹.

§ 2. Rector eiusve vices gerens, Director spiritualis atque ordinarii alumnorum confessarii in Seminario habitent ².

§ 3. Si fieri nullo modo possit ut ordinarii alumnorum confessarii in Seminario habitent, saltem saepius in hebdomada tempore et loco statutis et quoties ab alumnis rogentur, illud adeant.

CAN. 633.

§ 1. Singulis Seminariis bini constituentur coetus deputatorum, alter pro disciplina, alter pro administratione bonorum temporalium ³.

§ 2. Coetus pro disciplina duobus constet deputatis ab Episcopo electis inter graviores canonicos ecclesiae cathedralis; coetus vero pro administratione quatuor deputatis ecclesiasticis, quorum duo ab Episcopo eligantur, tertius a Capitulo ecclesiae cathedralis, quartus a vicariis foraneis dioecesis una cum civitatis episcopalis parochis ⁴.

¹ S. C. Ep. et Reg., instr. 28 maii 1896, n. II; S. C. de Prop. Fide, instr. 18 oct. 1883, n. IV, 5.

² S. C. Ep. et Reg., *Melphien.*, 20 aug. 1596.

³ Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 18, S. C. C., litt. encycl., 15 mart. 1897.

⁴ Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 18; S. C. C., *Ariminen.*, a. 1607; *Arboren.*, 31 mart. 1855, ad I; litt. encycl. 15 mart. 1897.

§ 3. Non est vetitum, si ita necessitas aut utilitas exigat, quominus quis eligatur deputatus ad utrumque coetum; sed excluduntur Vicarius generalis, familiares Episcopi, Rector Seminarii eiusque vices gerens, Oeconomus, Magistri et Confessarii ordinarii ¹.

§ 4. Munus deputatorum per quinquennium durat, nec electi absque gravi causa amoveantur; sed rursus eligi poterunt; quodsi officium alicuius quoquo modo vacaverit, electio substituti, usque ad explendum quinquennium in munere permansuri, iisdem competit qui praecedentem deputatum elegerunt ².

§ 5. Episcopus debet consilium deputatorum in negotiis maioris momenti petere ad normam can. 634; sed illud sequi non cogitur ³.

CAN. 634.

§ 1. Praecipua negotia, de quibus ab Episcopo non est decernendum, nisi auditis deputatis pro disciplina, haec sunt: Regularum seu statutorum Seminarii confectio, Rectoris, eiusque vices gerentis, Directoris spiritualis, Confessoriorum, Magistrorum nominatio ac remotio, librorum in scholis adhibendorum electio, alumnorum dimissio nisi casus urgeat ⁴.

§ 2. Deputatorum pro administratione temporali consi-

¹ S. C. C., litt. encycl. 15 mart. 1897.

² S. C. C., *Salernitana*, mense iul. 1589, ad I; *Papian.*, 7 iul. 1591; *Compsana*, a. 1604; *Sarzanen.*, 25 iun. 1639; *Tricaricen.*, 24 mart. 1736. ad III; *Tudertina*, 15 sept. 1792, ad I; *Arboren.*, 31 mart. 1855, ad II; litt. encycl. 15 mart. 1897.

³ S. C. C., *Oscen.*, a. 1585; a. 1609; *Patarina*, a. 1620; *Fundana*, 26 mart. 1689, ad II; litt. encycl. 15 mart. 1897.

⁴ Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 18; S. C. C., *Salernitana*, mense iul. 1589, ad II; *Fundana*, 26 mart. 1689; litt. encycl. 15 mart. 1897.

lium adhibendum est praesertim in statuendo tributo pro Seminario, in determinanda sive pensione ab alumnis Seminario, sive mercede a Seminario moderatoribus, magistris aliisque solvenda, in attribuendis eidem beneficiis, in nominatione Oeconomorum, in accipiendis semel saltem in anno reddituum rationibus ¹.

CAN. 635.

§ 1. Salvo praescripto can. 164, § 2, in munere moderatoris, directoris spiritualis, confessoriorum et magistrorum Seminarii eligantur clerici non scientiam tantum, sed etiam virtutibus maxime ac prudentia praestantes, qui verbo et exemplo alumnis prodesse possint ².

§ 2. Rectori Seminarii in propriis muneribus implendis obtemperare omnes debent.

CAN. 636.

§ 1. Praeter confessarios ordinarios, alii confessarii designentur ad quos libere alumni accedere possint.

§ 2. Si ii confessarii extra Seminarium degant, et alumnus aliquem eorum petat, id moderator permittat, nullo modo petitionis rationem inquirens neque aegre id ferre demonstrans; si in Seminario habitent, ipsum alumnus adire potest, certiore reddito Seminarii moderatore, qui, tamen, licentiam sine gravi causa denegare nequit.

¹ Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 18; S. C. C., *Salernitana*, mense iul. 1589, ad III; *Caurien.*, 5 oct. 1594; *Nullius*, a. 1595; *Sarnen.*, a. 1596; *Ariminen.*, a. 1607; *Fundana*, 26 mart. 1689; litt. encycl. 15 mart. 1897.

² Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 18; Bened. XIV, ep. encycl. « *Ubi primum* », 3 dec. 1740; Pius IX, ep. encycl. « *Nostis et Nobiscum* », 8 dec. 1849; Leo XIII, ep. encycl. « *Quod multum* », 22 aug. 1886; ep. encycl. « *Caritatis providentiaeque* », 19 mart. 1894; ep. encycl. « *Fin dal principio* », 8 dec. 1902; S. C. Ep. et Reg., instr. 28 maii 1896, n. II.

§ 3. Quando agitur de alumno ad Ordines admittendo vel e Seminario expellendo, nunquam Confessarii votum exquiratur.

CAN. 637.

§ 1. In Seminario recipiantur filii legitimi quorum indoles et voluntas spem afferant eos cum fructu ecclesiasticis ministeriis perpetuo inservituros ¹.

§ 2. Antequam recipiantur, documenta exhibere debent de legitimitate natalium, de susceptis baptismate, ad normam can. 351, § 2, *De personis*, et confirmatione, si iam fuerint confirmati, ac de vita et moribus.

§ 3. Dimissi ex aliis Seminariis vel ex aliqua religione ne admittantur, nisi prius episcopus per informationes etiam secretas a superioribus aliisve notitias requisierit de causa dimissionis, ac de moribus, indole et ingenio dimissorum, et certo compererit nil in eis esse quod sacerdotali statui minus conveniat; quas notitias, eorum conscientia graviter onerata, suppeditare superiores debebunt ².

§ 4. Alumni ex alieno Seminario vel ex aliqua religione dimissi, qui ab Ordinario in suum Seminarium admittantur, eo ipso eius dioecesi incardinati manent et aucti sacerdotio in dioecesim e cuius Seminario dimissi fuerint, regredi ibique stabile domicilium habere prohibentur ³.

¹ Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 18; Bened. XIV, ep. encycl. « *Ubi primum* », 3 dec. 1740; Leo XIII, ep. « *Officio sanctissimo* », 22 dec. 1887; ep. encycl. « *Fin dal principio* », 8 dec. 1902; Pius X, litt. encycl. « *Pascendi* », 8 sept. 1907; S. C. C., *Nullius*, 15 aug. 1836; S. C. de Prop. Fide, instr. 18 oct. 1883. n. IV, 4.

² Pius X, motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910; S. C. C., decr. « *Vetuit* », 22 dec. 1905, n. 1, 4.

³ S. C. C., decr. « *Vetuit* », 22 dec. 1905, n. 2, 3; 24 nov. 1906, n. 2°.

CAN. 638.

§ 1. In inferioribus Seminarii scholis :

1.° Praecipuum locum obtineat religionis disciplina, quae, modo singulorum aetati et ingenio accommodato, diligentissime explicetur.

2.° Linguas praesertim latinam et patriam alumni accurate addiscant.

3.° Ea in ceteris disciplinis institutio tradatur quae conveniat communi omnium culturae et statui clericorum in regione ubi alumni sacrum ministerium exercere debent ¹.

§ 2. In philosophiam rationalem cum affinis disciplinis alumni per integrum saltem biennium incumbant ².

§ 3. Cursus theologicus saltem integro quadriennio contineatur; et, praeter theologiam dogmaticam et moralem, complecti praesertim debet studium sacrae Scripturae, historiae ecclesiasticae, iuris canonici, liturgiae, sacrae eloquentiae ³.

§ 4. Habeantur etiam lectiones de theologia pastoralis, additis practicis exercitationibus praesertim circa rationem

¹ Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 18; Bened. XIII, const. « *Credita nobis* », 9 maii 1725; Leo XIII, ep. « *Officio sanctissimo* », 22 dec. 1887; litt. encycl. « *Depuis le jour* », 8 sept. 1899.

² Leo XIII, ep. encycl. « *Aeterni Patris* », 4 aug. 1879; litt. encycl. « *Depuis le jour* », 8 sept. 1899.

³ Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 18; Bened. XIII, const. « *Credita nobis* », 9 maii 1725; Pius IX, ep. encycl. « *Qui pluribus* », 9 nov. 1846; ep. encycl. « *Singulari quidem* », 17 mart. 1856; Leo XIII, litt. encycl. « *Providentissimus Deus* », 18 nov. 1893; litt. encycl. « *Depuis le jour* », 8 sept. 1899; Pius X, const. « *Quoniam in re biblica* », 27 mart. 1906.

tradendi pueris aliisque catechismum, audiendi confessiones, visitandi infirmos, assistendi moribundis ¹.

§ 5. In relatione de suae ecclesiae statu Ordinarii locorum ne praetermittant rationem studiorum praesertim philosophicorum et theologicorum, in Seminario adhibitam, ad Sedem Apostolicam renunciare.

CAN. 639.

§ 1. Ad magisterii munus in disciplinis philosophicis, theologicis et iuridicis, ii, ceteris paribus, iudicio Episcopi et deputatorum Seminarii, praeferantur, qui laurea doctorali insigniti sint in Universitate studiorum vel facultate a Sancta Sede recognitis, aut, si agatur de religiosis, qui simile testimonium a suis superioribus maioribus habeant ².

§ 2. In philosophia rationali ac sacra theologia explananda professores vestigiis Angelici Doctoris inhaereant ³.

§ 3. Magistri omnes statis diebus et horis scholam adeant ac deserant; lectiones ne dictent, sed libros probatae doctrinae explicant; totam praescriptam materiam rite absolvant ac falsi nominis scientiam evitent.

§ 4. Curandum ut, saltem theologiae moralis, theologiae dogmaticae, Sacrae Scripturae et historiae ecclesiasticae, totidem habeantur distincti magistri.

¹ Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 18.

² Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 18.

³ Leo XIII, ep. encycl. « *Aeterni Patris* », 4 aug. 1879; ep. encycl. « *Etsi nos* », 15 febr. 1882; ep. « *Officio sanctissimo* », 22 dec. 1887; litt. encycl. « *Providentissimus Deus* », 18 nov. 1893; ep. « *Inter grates* », 1 maii 1894; litt. encycl. « *Depuis le jour* », 8 sept. 1899; Pius X, litt. encycl. « *Pascendi* », 8 sept. 1907; motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910; S. C. de Prop. Fide, instr. 18 oct. 1883, n. IV, 6.

CAN. 640.

In fine saltem anni scholastici circa disciplinas in scholis traditas alumni omnes et singuli serio examinentur; et quod quisque specimen ingenii et profectus in studiis dederit, in libro studiorum Seminarii consignetur ¹.

CAN. 641.

§ 1. Unumquodque Seminarium habeat ecclesiam vel oratorium omnibus rebus ad cultum necessariis instructum.

§ 2. Curent Episcopi ut alumni Seminarii:

1.° Singulis diebus in communi matutinas et serotinas preces recitent, per aliquod tempus mentali orationi vacent, sacrificio Missae intersint.

2.° Semel saltem in hebdomada ad sacramentum poenitentiae accedant et frequenter qua par est pietate, eucharistico pane se reficiant.

3.° Dominicis et festis diebus, sacris missarum et vesperrarum solemniis adsint, altari inserviant sacrasque caeremonias exerceant, praesertim in ecclesia cathedrali, si id, iudicio Episcopi, sine disciplinae et studiorum detrimento fieri possit.

4.° Singulis annis per aliquot dies continuos exercitiis spiritualibus vacent.

5.° Semel saltem in hebdomada habeant de rebus spiritualibus instructionem cum pia exhortatione ².

¹ Pius X, const. « *Quoniam in re biblica* », 27 mart. 1906.

² Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 18; Innocent. XIII, const. « *Apostolici ministerii* », 23 maii 1723; Bened. XIII, const. « *In supremo* », 23 sept. 1724; S. C. Ep. et Reg., *Ragusina*, a. 1586; instr. 28 maii 1896, n. II.

CAN. 642.

Exemptum a iurisdictione paroeciali Seminarium est; et pro omnibus qui in Seminario degunt, parochi officium, excepta materia matrimoniali, obibit Seminarii Rector eiusve delegatus, nisi in quibusdam Seminariis fuerit aliter a Sede Apostolica constitutum ¹.

CAN. 643.

§ 1. Seminarii Rector et sub eius dependentia alii omnes moderatores curent ut alumni statuta ab Episcopo probata studiorumque rationem adamussim servant ac spiritu vere ecclesiastico imbuantur ².

§ 2. Saepius eis verae et christianae urbanitatis leges tradant, eosque exemplo suo ad illas colendas excitent; hortentur praeterea ut praecepta hygienica, vestium et corporis munditiam et quamdam in conversando comitatem cum modestia et gravitate coniunctam, iugiter servant.

§ 3. Sedulo vigilent ut magistri suo munere rite fungantur ad normam can. 639.

CAN. 644.

Quoties alumni ob quamlibet causam extra Seminarium morentur, servetur praescriptum can. 250, § 2.

CAN. 645.

E Seminario dimittantur dyscoli, incorrigibiles, seditiosi, ii quorum mores atque indoles divinam ad statum ecclesiasticum vocationem non indicent; nec non qui ita fue-

¹ S. C. C., *Colimbrien.*, 12 mart. et 18 iun. 1757.

² S. C. Ep. et Reg., *Melphien.*, 20 aug. 1596.

rint in studiorum examinibus reprobati, ut sperari nequeat eos sufficientem scientiam fore assecuturos; praesertim vero statim dimittantur qui contra bonos mores deliquerint ¹.

TITULUS III.

De Scholis.

CAN. 646.

§ 1. Fideles omnes ita sunt a pueritia instituendi ut non solum nihil eis tradatur quod catholicae religioni morumque honestati adversetur, sed praecipuum institutio religiosa locum obtineat ².

§ 2. Parentibus eorumque locum tenentibus ius et gravissimum officium est curandi christianam liberorum educationem ³.

¹ Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 18; Leo XIII, ep. encycl. « *Fin dal principio* », 8 dec. 1902; Pius X, motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910; S. C. de Prop. Fide, instr. 18 oct. 1883, n. IV, 4.

² Pius IX, ep. encycl. « *Nostis et Nobiscum* », 8 dec. 1849; ep. « *Quum non sine* », 14 iul. 1864; Leo XIII, ep. encycl. « *Nobilissima* », 8 febr. 1884; ep. encycl. « *Quod multum* », 22 aug. 1886; litt. encycl. « *Sapientiae* », 10 ian. 1890; ep. encycl. « *Militantis Ecclesiae* », 1 aug. 1897; S. C. S. Off., instr. 24 nov. 1875; 10 maii 1884, n. 6; S. C. de Prop. Fide, instr. 23 nov. 1845, n. 8; instr. 8 sept. 1869, n. 35; litt. encycl. 14 mart. 1895.

³ Bened. XIV, const. « *Etsi minime* », 7 febr. 1742; Leo XIII, litt. « *In mezzo* », 26 iun. 1878; ep. encycl. « *Nobilissima* », 8 febr. 1884; ep. encycl. « *Humanum genus* », 20 apr. 1884; ep. « *Officio sanctissimo* », 22 dec. 1887; S. C. S. Off., instr. 24 nov. 1875; 10 maii 1884, n. 6; S. C. de Prop. Fide, instr. a. 1659; litt. encycl. 18 sept. 1819.

CAN. 647.

Religiosa iuventutis institutio in scholis quibuslibet auctoritati et vigilantiae Ecclesiae subiicitur ¹.

CAN. 648.

§ 1. In omnibus scholis elementariis institutio religiosa pueris pro eorum aetate tradenda est ².

§ 2. Etiam iuventus utriusque sexus et cuiuslibet conditionis, quae medias vel superiores scholas frequentat, pleniore religionis doctrina excolatur ³.

CAN. 649.

§ 1. Ecclesiae est ius scholas cuiusvis disciplinae non solum elementarias, sed etiam medias et superiores condendi ⁴.

§ 2. Clericis ac religiosis nonnisi per summam iniustitiam ius detrectaretur aperiendi et dirigendi scholas elementarias aut medias vel superiores.

¹ Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 2; Pius IX, ep. encycl. « *Nostis et Nobiscum* », 8 dec. 1849; allocut. « *In consistoriali* », 1 nov. 1850; allocut. « *Quibus luctuosissimis* », 5 sept. 1851; ep. « *Quum non sine* », 14 iul. 1864; allocut. « *Nunquam certe* », 22 iun. 1868; Leo XIII, const. « *Romanos Pontifices* », 8 maii 1881; ep. encycl. « *Nobilissima* », 8 febr. 1884; ep. encycl. « *Quod multum* », 22 aug. 1886; ep. « *Officio sanctissimo* », 22 dec. 1887; ep. encycl. « *Constanti* », 11 sept. 1893; S. C. C., *Conimbricen.*, 18 iul. 1888.

² Pius IX, ep. « *Quum non sine* », 14 iul. 1864; Leo XIII, litt. « *In mezzo* », 26 iun. 1878; ep. « *Officio sanctissimo* », 22 dec. 1887.

³ Leo XIII, ep. encycl. « *Constanti* », 11 sept. 1893; S. C. Ep. et Reg., instr. 28 maii 1896, n. VI.

⁴ Leo XIII, ep. encycl., « *Militantis Ecclesiae* », 1 aug. 1897.

CAN. 650.

Canonica constitutio Universitatis catholicae et statutorum eius approbatio, Sedi Apostolicae reservatur ¹.

CAN. 651.

Gradus academicos qui effectus canonicos in Ecclesia habeant, nemo conferre potest nisi ex facultate ab Apostolica Sede concessa ².

CAN. 652.

Ius est doctoribus rite creatis deferendi, extra sacras functiones, annulum etiam cum gemma, et biretum doctore, salvo insuper manente sacrorum canonum praescripto qui in collatione quorundam officiorum et beneficiorum ecclesiasticorum statuunt eos ceteris paribus, iudicio Ordinarii, esse praeferendos qui doctoratum vel licentiam obtinuerint ³.

CAN. 653.

Optandum ut Ordinarii locorum clericos pietate et ingenio praestantes mittant ad scholas alicuius Universitatis vel facultatis ab Ecclesia conditae, in quibus studia praesertim philosophiae, theologiae ac iuris canonici perficiant et academicos gradus consequantur.

¹ Gregor. XVI, ep. « *Maiori certo* », 13 dec. 1833.

² Pius IX, allocut. « *In consistoriali* », 1 nov. 1850.

³ Conc. Trid., sess. XXII, *de ref.*, c. 2; sess. XXIV, *de ref.*, c. 12, 16; Gregor. XIV, const. « *Onus Apostolicae* », 15 maii 1591; S. C. Ep. et Reg., *Tranen.*, 22 dec. 1592; *Bovinen.*, 9 ian. 1601; S. C. C., *Tragurien.*, 30 apr. 1650; *Maioricen.*, 13 febr. 1672, ad II; S. R. C., *Venusina*, 7 dec. 1844; *Bahien in Brasilia*, 23 maii 1846, ad 5; *Senen.*, 30 iun. 1883, ad 7.

CAN. 654.

§ 1. Ordinariis locorum ius et officium est vigilandi ne in quibusvis scholis quidquam contra fidem vel bonos mores tradatur aut fiat ¹.

§ 2. Eisdem similiter ius est approbandi religionis magistros et libros; ac, religionis morumque causa, exigendi ut tum magistri tum libri removeantur ².

CAN. 655.

Ordinarii locorum possunt quoque scholas quaslibet in iis quae religiosas institutionem spectant, visitare; a qua visitatione regularium scholae exemptae non sunt ³.

¹ Pius IX, ep. encycl. « *Nostis et Nobiscum* », 8 dec. 1849; allocut. « *In consistoriali* », 1 nov. 1850; allocut. « *Quibus luctuosissimis* », 5 sept. 1851; allocut. « *Multis gravibusque* », 17 dec. 1860; ep. « *Quum non sine* », 14 iul. 1864; Leo XIII, ep. encycl. « *Militantis Ecclesiae* », 1 aug. 1897; ep. encycl. « *Affari vos* », 8 dec. 1897; S. C. S. Off., instr. 21 mart. 1866; instr. 22 aug. 1900; S. C. C., 18 iul. 1888; S. C. de Prop. Fide, instr. 7 apr. 1860, n. 4; instr. 18 oct. 1883, n. XI, 5.

² Pius IX, ep. encycl. « *Nostis et Nobiscum* », 8 dec. 1849; allocut. « *In consistoriali* », 1 nov. 1850; allocut. « *Quibus luctuosissimis* », 5 sept. 1851; Leo XIII, ep. encycl. « *Constanti* », 11 sept. 1893; ep. encycl. « *Caritatis providentiaeque* », 19 mart. 1894; ep. encycl. « *Affari vos* », 8 dec. 1897; S. C. S. Off., instr. 21 mart. 1866; S. C. Ep. et Reg., instr. 28 maii 1896, n. VI; S. C. de Prop. Fide, instr. 7 apr. 1860, n. 1; instr. 25 apr. 1868; instr. 18 oct. 1883, n. XI, 5, 6.

³ Pius IX, allocut. « *In consistoriali* », 1 nov. 1850; allocut. « *Quibus luctuosissimis* », 5 sept. 1851; ep. « *Quum non sine* », 14 iul. 1864; Leo XIII, const. « *Romanos Pontifices* », 8 maii 1881.

CAN. 656.

§ 1. Si catholicis scholae catholicae sive elementariae, sive mediae desint, curandum, praesertim a locorum Ordinariis, ut condantur ¹.

§ 2. Itemque si publicae Universitates doctrina sensuque catholico imbutae non sint, optandum ut in natione vel regione Universitas catholica condatur ².

§ 3. Fideles ne omittant adiutricem operam pro viribus conferre in catholicas scholas condendas et sustentandas ³.

CAN. 657.

Pueri catholici scholas acatholicas vel quae neutrae seu mixtae dicuntur, ne frequentent. Solius autem Ordinarii loci erit, consulta prius Apostolica Sede, decernere in quibus rerum adiunctis et quibus adhibitis cautelis, ut periculum perversionis vitetur, tolerari praedictarum scholarum frequentia possit ⁴.

CAN. 658.

In religiosa alumnorum alicuius collegii institutione servetur praescriptum can. 164, § 2.

¹ Pius X. litt. encycl. « *Editae saepe* », 26 maii 1910; S. C. S. Off., instr. 24 nov. 1875; S. C. de Prop. Fide, instr. a. 1659; litt. encycl. 18 sept. 1819; instr. 23 nov. 1845, n. 8; litt. encycl. 20 mart. 1865; instr. 8 sept. 1869, n. 35. 37; instr. 18 oct. 1883, n. XI, 1-3.

² S. C. de Prop. Fide, instr. 7 apr. 1860; instr. 25 apr. 1868.

³ S. C. S. Off., instr. 24 nov. 1875.

⁴ Leo XIII. allocut. « *Summi Pontificatus* », 20 aug. 1880; ep. encycl. « *Nobilissima* », 8 febr. 1884; ep. encycl. « *Quod multum* », 22 aug. 1886; ep. « *Officio sanctissimo* », 22 dec. 1887; ep. encycl. « *Caritatis providentiaeque* », 19 mart. 1894; ep. encycl. « *Militantis Ecclesiae* », 1 aug. 1897; ep. encycl. « *Affari vos* », 8 dec. 1897; S. C. S. Off., instr. 21 mart. 1866; instr. 24 nov. 1875; 26 apr. 1894; S. C. de Prop. Fide,

TITULUS IV.

De censura et prohibitione librorum ¹.

CAN. 659.

§ 1. Ecclesiae est ius exigendi ne libros, quos ipsa iudicio suo antea non recognoverit, fideles publicent et a quibusvis publicatos ex iusta causa prohibendi.

§ 2. Quae sub hoc titulo de libris praescribuntur, publicationibus diariis, periodicis ac aliis editis scriptis quibuslibet applicentur, nisi aliud constet.

CAPUT I.

De praevia librorum censura.

CAN. 660.

§ 1. Nisi censura ecclesiastica praecesserit, ne publicentur:

1.º Libri Sacrarum Scripturarum vel eorumdem annotationes et commentaria;

2.º Libri qui divinas Scripturas, sacram theologiam, historiam ecclesiasticam, ius canonicum, theologiam naturalem, ethicen aliasve huiusmodi religiosas ac morales disciplinas spectant; libri ac libelli precum, devotionis vel doctrinae institutionisque religiosae, moralis, asceticae, mysticae aliique huiusmodi, quamvis ad fovendam pietatem conducere videantur; ac generaliter scripta in quibus

litt. encycl. 18 sept. 1819; 19 iul. 1838; instr. 7 apr. 1860; litt. encycl. 20 mart. 1865; litt. encycl. 6 aug. 1867; instr. 25 apr. 1868; instr. 8 sept. 1869, n. 37; instr. 18 oct. 1883, n. XI, 4; litt. 30 ian. 1885; litt. encycl. 14 mart. 1895.

¹ Leo XIII, const. « *Officiorum ac munerum* », 25 ian. 1897.

aliquid sit quod religionis ac morum honestatis peculiariter intersit;

3.º Imagines sacrae quovis modo imprimendae sive preces adiunctas habeant, sive absque illis edantur ¹.

§ 2. Licentiam, quod ad libros et imagines, in § 1 praescriptam, praeter Sedem Apostolicam, dare potest vel Ordinarius proprius auctoris, vel Ordinarius loci in quo publici iuris libri fiant, vel Ordinarius loci in quo imprimantur; ita tamen ut, si quis ex iis Ordinariis licentiam denegaverit, alius publicationem permittere valide nequeat, nisi certior factus fuerit de denegata ab alio licentia ².

§ 3. Religiosi vero licentiam quoque sui superioris maioris antea consequi debent ³.

CAN. 661.

§ 1. Clericis saecularibus, inconsultis propriis Ordinariis, religiosis vero sine licentia sui superioris maioris, ne libros quidem, qui de rebus profanis tractent, publicare licet ⁴.

¹ Conc. Trid., sess. IV, *decr. de editione et usu sacrorum librorum*; Leo X, const. « *Inter sollicitudines* », 4 maii 1515; Pius IX, ep. encycl. « *Nostis et Nobiscum* », 8 dec. 1849; const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. S. Off., *decr.* 3 iul. 1907, prop. 1, damn.; S. R. C., *Neo-Eboracen.*, 4 aug. 1877; *Buscoducen.*, 24 apr. 1896, ad 1; S. C. Indic., 27 mart. 1855, ad 1, 2; S. C. pro Neg. Eccl. Extraord., 27 ian. 1902, n. 3.

² Conc. Trid., sess. IV, *decr. de editione et usu sacrorum librorum*; Leo X, const. « *Inter sollicitudines* », 4 maii 1515; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. R. C., *Neo-Eboracen.*, 4 aug. 1877; *Buscoducen.*, 24 apr. 1896, ad 1; S. C. pro Neg. Eccl. Extraord., 27 ian. 1902, n. 3.

³ Conc. Trid., sess. IV, *decr. de editione et usu sacrorum librorum*.

⁴ Pius X, litt. encycl. « *Pascendi* », 8 sept. 1907; motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910; S. C. de Religiosis, 15 iun. 1911; S. C. pro Neg. Eccl. Extraord., 27 ian. 1902, n. 2, 3.

§ 2. Clerici saeculares, inconsulto proprio Ordinario, in diariis vel foliis periodicis habitualiter ne scribant; religiosi vero licentia proprii superioris indigent ¹.

§ 3. Nec eadem diaria vel folia periodica moderanda suscipere clericis saecularibus licet nisi prius impetraverint Ordinarii veniam; nec religiosis sine licentia et sui superioris maioris et Ordinarii loci ².

CAN. 662.

Episcopi in regionibus S. C. de Prop. Fide subiectis, Vicarii ac Praefecti Apostolici, Superiores missionum ac missionarii omnes decreta eiusdem Sacrae Congr. de libris edendis fideliter servant ³.

CAN. 663.

Quae ad causas beatificationum et canonizationum servorum Dei quoquo modo pertinent, sine licentia Sedis Apostolicae publicari nequeunt.

CAN. 664.

§ 1. Indulgentiarum libri omnes, summaria, libelli, folia, etc., in quibus earum concessionem continentur, ne publicentur absque licentia Ordinarii loci, servato insuper praescripto can. 668 ⁴.

§ 2. Requiritur vero expressa licentia Sedis Apostolicae ut publicari liceat, quovis idiomate, tum collectionem au-

¹ Pius X, litt. encycl. « *Pascendi* », 8 sept. 1907; motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910.

² Pius X, litt. encycl. « *Pascendi* », 8 sept. 1907; motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910; S. C. pro Neg. Eccl. Extraord., 27 ian. 1902, n. 2.

³ S. C. S. Off., 26 iul. 1848; S. C. de Prop. Fide, 6 dec. 1655; 28 dec. 1770; 3 ian. 1777; 14 ian. 1793; litt. 31 aug. 1840; 27 sept. 1843.

⁴ S. C. Indulg., *Petrocoren.*, 22 ian. 1858; 29 dec. 1864; S. C. Indic., 7 aug. 1897.

thenticam precum piorumque operum propter quae Sedes Apostolica indulgentias concessit, tum elenchum indulgentiarum apostolicarum, tum summarium indulgentiarum vel antea collectum, sed numquam approbatum, vel nunc primum ex diversis concessionibus colligendum ¹.

CAN. 665.

Collectiones decretorum singularum Romanarum Congregationum rursus edi nequeunt, nisi impetrata prius Apostolicae Sedis licentia.

CAN. 666.

§ 1. In edendis libris liturgicis eorumque partibus itemque litaniiis a Sancta Sede approbatis debet de concordantia cum editionibus approbatis constare ex attestazione Ordinarii loci in quo imprimuntur aut publici iuris fiunt ².

§ 2. Aliae autem litaniae ne edantur nisi prius ab Ordinario recognoscantur et approbentur ³.

CAN. 667.

Versiones Sacrae Scripturae in linguam vernaculam publicari nequeunt, nisi sint a Sede Apostolica probatae aut nisi edantur sub vigilantia Episcoporum cum adnotationi-

¹ S. C. Indulg., *Urbis et Orbis*, 30 sept. 1852; *Petrocoren.*, 22 ian. 1858; S. C. Indic., 7 aug. 1897.

² S. R. C., *Ariminen.*, 7 apr. 1832, ad 4; *Novarien.*, 7 apr. 1832; *Namurcen.*, 16 mart. 1833; decr. gen. 26 apr. 1834; *Clericor. Regular. Congreg. Somaschae*, 18 febr. 1843; *Societat. Presbyteror. SS. Sacramenti*, 11 mart. 1871, ad II; *Congr. SS. Redemptoris*, 4 sept. 1875; *Neo-Eboracen.*, 4 aug. 1877; decr. 17 maii 1911; S. C. Indic., 27 mart. 1855, ad 2.

³ S. C. S. Off., 18 apr. 1860; S. R. C., decr. gen. 3 apr. 1821, ad 7; *Argentinen.*, 29 aug. 1882; 11 febr. 1898.

bus excerptis ex Sanctis Ecclesiae Patribus atque ex doctis catholicisque scriptoribus ¹.

CAN. 668.

Approbatio textus originalis alicuius operis, nec eiusdem in aliam linguam translationibus neque aliis editionibus suffragabitur; quare et translationes et novae editiones operis approbati nova approbatione communiri debent.

CAN. 669.

§ 1. Curent Ordinarii quorum est facultatem libros imprimendi concedere, ut eis examinandis spectatae doctrinae et pietatis viros adhibeant ².

§ 2. Examinatores in suo obeundo officio, omni humano affectu posthabito, omni personarum acceptione deposita, tantummodo prae oculis habeant Ecclesiae dogmata et communem catholicorum doctrinam quae Conciliorum generalium decretis aut Sedis Apostolicae constitutionibus seu praescriptionibus atque doctorum consensu continetur ³.

CAN. 670.

§ 1. Absoluto examine, si nihil publicationi obstare videatur, licentia in scriptis et omnino gratis concedatur, in principio aut in fine libri, folii vel imaginis imprimenda, expresso nomine concedentis itemque loco et tempore concessionis ⁴.

¹ S. C. C., *Galliae*, 2 iul. 1629; S. C. Indic., 13 iul. 1757; 27 mart. 1855, ad 1; litt. encycl. 24 aug. 1864.

² Pius X, litt. encycl. « *Pascendi* », 8 sept. 1907; motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910.

³ Pius X, litt. encycl. « *Pascendi* », 8 sept. 1907; motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910.

⁴ Conc. Trid., sess. IV, *decr. de editione et usu sacrorum librorum*; Leo X, const. « *Inter sollicitudines* », 4 maii 1515; Pius X, litt. encycl.

§ 2. Si vero licentia deneganda videatur, roganti auctori nisi gravis causa aliud exigat, rationes indicentur ¹.

CAPUT II.

De prohibitione librorum.

CAN. 671.

§ 1. Ius et officium libros ex iusta causa prohibendi competit non solum Sedi Apostolicae et Concilio Oecumenico pro omnibus totius christiani orbis fidelibus, sed pro singulari territorio Conciliis quoque particularibus et locorum Ordinariis ².

§ 2. Licet ab hac prohibitione detur ad Sanctam Sedem recursus, hic tamen non est in suspensivo.

§ 3. Etiam supremus religionis Moderator cum suo Consilio potest libros ex iusta causa pro suis subditis prohibere; idemque in casibus singularibus possunt alii superiores maiores cum proprio Consilio, ea tamen lege ut rem quantocius deferant ad supremum Moderatorem.

CAN. 672.

§ 1. Omnium fidelium est, maxime clericorum et in dignitate ecclesiastica constitutorum eorumque qui doctrina praecellant, libros quos perniciosos iudicaverint, ad loco-

« *Pascendi* », 8 sept. 1907; motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910; S. C. Indic., 9 maii 1912.

¹ S. C. Indic., 3 sept. 1898.

² Gregor. XVI, ep. encycl. « *Mirari vos* », 15 aug. 1832; Pius X, allocut. « *Accogliamo* », 17 apr. 1907; litt. encycl. « *Pascendi* », 8 sept. 1907; motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910; S. C. Indic., 26 mart. 1825; litt. encycl. 24 aug. 1864.

rum Ordinarios aut ad Apostolicam Sedem deferre; id autem peculiari titulo pertinet ad Legatos Sanctae Sedis, locorum Ordinarios, atque Rectores Universitatum ¹.

§ 2. Expedit ut in pravorum librorum denuntiatione non solum libri inscriptio indicetur, sed etiam, quantum fieri potest, causae exponantur cur liber prohibendus existimetur.

§ 3. Iis ad quos denuntiatio defertur, sanctum erit denuntiantium nomina secreta servare.

§ 4. Locorum Ordinarii per se aut, ubi opus fuerit, per sacerdotes idoneos vigilent in libros, qui in proprio territorio publicentur aut venales prostent ².

§ 5. Libros qui subtilius examen exigant vel in quibus ad salutarem effectum consequendum supremæ auctoritatis sententia requiri videatur, ad Apostolicæ Sedis iudicium Ordinarii deferant.

CAN. 673.

§ 1. Prohibitio librorum id efficit ut liber sine debita licentia nec edi, nec legi, nec retineri nec venundari nec ullo modo cum aliis communicari possit; et porrigitur quoque ad versiones in quodcumque idioma ³.

¹ Pius X, allocut. « *Accogliamo* », 17 apr. 1907; litt. encycl. « *Pascendi* », 8 sept. 1907; motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910.

² Pius X, allocut. « *Accogliamo* », 17 apr. 1907; litt. encycl. « *Pascendi* », 8 sept. 1907; motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910; S. C. Consist., declar. 25 sept. 1910, ad II, III.

³ Conc. Trid., sess. IV, *decr. de editione et usu sacrorum librorum*; Prop. 45, damn. ab Alexand. VII, 18 mart. 1666; Prop. 68, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; Pius IX, const. « *Apostolicæ Sedis* », 12 oct. 1869; Pius X, litt. encycl. « *Pascendi* », 8 sept. 1907; motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910; S. C. S. Off., 29 ian. 1817; 26 iul. 1848; 13 ian. 1892, ad 1.

§ 2. Liber quoquo modo prohibitus rursus in lucem edinequit, nisi, factis correctionibus, licentiam is dederit qui librum prohibuerat eiusve superior.

CAN. 674.

Ipsa iure prohibentur:

1.° Editiones textus et antiquarum versionum catholicarum Sacrae Scripturae etiam Ecclesiae Orientalis, ab acatholicis quibuslibet publicatae; itemque eiusdem versiones in quamvis linguam, ab iisdem confectae vel editae;

2.° Libri quorumvis scriptorum, haeresim vel schisma propugnantes, aut ipsa religionis fundamenta quoquo modo evertere nitentes;

3.° Diaria folia, et libelli periodici qui religionem aut bonos mores, data opera, impetunt;

4.° Libri quorumvis acatholicorum, qui ex professo de religione tractant, nisi constet nihil in eis contra fidem catholicam contineri;

5.° Libri de quibus in can. 660, § 1, n. 1 et can. 667 itemque ex illis de quibus in cit. can. 660, § 1, n. 2, libri ac libelli qui novas apparitiones, revelationes, visiones, prophetias, miracula enarrant, vel qui novas inducunt devotiones, etiam sub praetextu quod sint privatae, si editi fuerint non servatis canonum praescriptionibus;

6.° Libri qui quodlibet ex catholicis dogmatibus impugnant vel derident, qui errores ab Apostolica Sede proscriptos tuentur, qui cultui divino obtrectant, qui disciplinam ecclesiasticam evertere contendunt, et qui data opera ecclesiasticam hierarchiam, aut statum clericalem vel religiosum probis afficiunt;

7.° Qui cuiusvis generis superstitionem, sortilegia, divinationem, magiam, vocationem spirituum, aliaque id genus docent vel commendant;

8.° Qui duellum vel suicidium, vel divortium licita statuunt, qui de sectis massonicis vel aliis eiusdem generis societatibus agentes eas utiles et non perniciosas Ecclesiae et civili societati esse contendunt;

9.° Qui res lascivas seu obscoenas ex professo tractant, narrant, aut docent;

10.° Editiones librorum liturgicorum a Sede Apostolica approbatorum, in quibus quidpiam immutatum fuerit, ita ut cum authenticis editionibus a Sancta Sede approbatis non congruant;

11.° Libri, folia vel chartulae in quibus continentur indulgentiae apocriphae vel a Sancta Sede proscriptae aut revocatae;

12.° Imagines quoquo modo impressae Domini Nostri Iesu Christi, Beatae Mariae Virginis, Angelorum atque Sanctorum vel aliorum Servorum Dei ab Ecclesiae sensu et decretis absonae ¹.

CAN. 675.

Usus librorum de quibus in can. 674, num 1.° ac librorum editorum contra praescriptum can. 664, iis dumtaxat permittitur qui studiis theologicis vel biblicis operam dant, dummodo iidem libri fideliter et integre editi sint neque impugnentur in eorum prolegomenis aut adnotationibus catholicae fidei dogmata ².

¹ Urban. VIII, const. « *Caelestis Hierusalem* », 5 iul. 1634; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. S. Off., 13 mart. 1625, § 2; 26 iul. 1848; 13 ian. 1892, ad 1; S. C. C., *Galliae*, 2 iul. 1629; S. R. C., decr. gen. 31 iul. 1821; *Ariminen.*, 7 apr. 1832, ad 4; *Molinen.*, 12 sept. 1857, ad XVI; *S. Iacobi de Chile*, 6 febr. 1875, ad I; *Capuana*, 12 maii 1877, ad II; S. C. Indic., 27 mart. 1855, ad 3, 4; 23 maii 1898, ad 2.

² S. C. Indic., 23 maii 1898, ad 1; 21 iun. 1898, ad 1.

CAN. 676.

§ 1. Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales et Ordinarii, aliique qui officii causa libros prohibitos legere debeant, necessariis adhibitis cautelis, ecclesiastica librorum prohibitionem non adstringuntur.

§ 2. Ordinarii licentiam, quoad libros ipso iure vel decreto Sedis Apostolicae prohibitos, concedere valent pro singularibus tantum libris atque in casibus dumtaxat urgentioribus.

§ 3. Quod si generalem a Sede Apostolica facultatem impetraverint suis subditis permittendi ut libros proscriptos retineant ac legant, eam nonnisi cum delectu, et iusta ac rationabili causa concedant ¹.

CAN. 677.

§ 1. Qui facultatem apostolicam consecuti sint legendi et retinendi libros prohibitos nequeunt ideo legere et retinere libros quoslibet a suis Ordinariis proscriptos, nisi in apostolico indulto expressa iisdem facta fuerit potestas legendi et retinendi libros a quibuslibet damnatos ².

§ 2. Insuper gravi praecepto coguntur libros prohibitos ita custodire, ut hi ad aliorum manus non perveniant.

CAN. 678.

Librorum venditores, praecipue qui catholico nomine gloriantur, libros de obscoenis ex professo tractantes ne vendant, neve commodent, neve retineant; ceteros prohibitos venales ne habeant, nisi debitam licentiam impetraverint,

¹ S. C. de Prop. Fide, instr. mense dec. 1897.

² Pius X, litt. encycl. « *Pascendi* », 8 sept. 1907; motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910.

neve cuiquam vendant, nisi prudenter existimare possint ab emptore legitime peti ¹.

CAN. 679.

Nemo ex catholicis multoque minus e clericis in diariis, foliis vel libellis periodicis qui religionem aut bonos mores impetere soleant, quidquam publicent, nisi iusta ac rationabili causa suadente.

CAN. 680.

Ordinarii locorum alique curam animarum habentes opportune moneant fideles de periculo et damno lectionis scriptorum de quibus in can. 679.

TITULUS V.

De Fidei Professione.

CAN. 681.

§ 1. Obligatione emittendi professionem fidei, secundum formulam a Sede Apostolica probatam, tenentur:

1.° Coram Praeside eiusve delegato, qui Concilio oecumenico aut particulari plenario vel provinciali aut synodo dioecesanae intersunt cum voto seu consultivo seu deliberativo.

2.° Coram Sacri Collegii Decano, Cardinalibus primis in Ordine presbyterorum et diaconorum et Camerario, promoti ad Cardinalitiam dignitatem.

3.° Coram delegato ab Apostolica Sede promoti ad sedem episcopalem etiam non residentialem, vel ad regi-

¹ Pius X, litt. encycl. « *Pascendi* », 8 sept. 1907; motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910; S. C. S. Off., 6 aug. 1856, ad 1; S. C. de Prop. Fide, 26 iun. 1820.

men Praelaturae *Nullius*, Vicariatus Apostolici, Praefecturae Apostolicae, Missionis.

4.° Coram Capitulo cathedrali, Vicarius Capitularis.

5.° Coram loci Ordinario eiusve delegato et coram Capitulo, qui ad dignitatem vel canonicatum in ecclesia cathedrali promoti sunt.

6.° Coram loci Ordinario eiusve delegato et coram aliis Consultoribus, assumpti ad officium Consultorum dioecesanorum.

7.° Coram loci Ordinario eiusve delegato, Vicarius generalis, parochi et ii quibus provisum fuit de beneficiis quibusvis, etiam manualibus, curam animarum habentibus.

8.° Coram Praeside Universitatis vel Facultatis eiusve delegato, professores omnes in Universitate seu Facultate canonice erecta, initio cuiusque anni scholastici vel saltem initio suscepti muneris; itemque qui, periculo facto, academicis gradibus donantur.

9.° Coram Seminarii Rectore eiusve delegato, professores sacrae theologiae, iuris canonici et philosophiae scholasticae in Seminariis, initio cuiusque anni scholastici.

10.° Coram Capitulo vel Superiore eos constituyente vel delegato, secundum constitutiones, Superiores in religionibus clericalibus ¹.

§ 2. Qui, priore dimisso, aliud officium vel beneficium

¹ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 1, 12; sess. XXV, *de ref.*, c. 2; Pius IV, const. « *Iniunctum nobis* », 13 nov. 1564; const. « *In sacrosancta* », 13 nov. 1564; Gregor. XIV, const. « *Onus* », 15 maii 1591; Pius X, motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1910; S. C. Consist., declar. 25 sept. 1910, ad V, VI, VIII; declar. 25 oct. 1910; 1 mart. 1911; S. C. C., *Avenionen.*, a. 1586; *Nullius*, a. 1595; *Nullius*, 6 febr. 1597; *Valentina*, a. 1599; *Regien.*, a. 1622; *Bergomen.*, 23 sept. 1630; *Alatrina*, 12 febr. 1661, ad I; *Sarzanen.*, 14 ian. 1679; 7 aug. 1683;

aut dignitatem consequuntur, rursus debent fidei professionem emittere ad normam huius canonis ¹.

CAN. 682.

Obligationi fidei professionem emittendi non satisfacit qui eam per procuratorem vel coram laico emittit ².

CAN. 683.

Reprobatur quaelibet consuetudo contra canones huius tituli.

Pragen., 14 ian. 1708; ad II; *Cathacen.*, 9 febr. 1726, ad I, III; *Tirasonen.*, 11 maii 1782; 1 apr. 1786, ad II; decr. 20 ian. 1877; S. C. de Prop. Fide, 26 febr. 1875; Pont. Rom., tit. *Ordo ad Synodum*.

¹ S. C. C., 1 apr. 1786, ad I.

² S. C. C., *Panormitana*, a. 1586; *Valentina*, a. 1610; *Calaguritana*, 22 sept. 1696; *Cathacen.*, 9 febr. 1726, ad II.

PARS QUINTA

DE BENEFICIIS

ALIISQUE INSTITUTIS ECCLESIASTICIS

NON COLLEGIALIBUS.

CAN. 684.

§ 1. Sicuti fidelium associatio, ita institutum seu ens ecclesiasticum non collegiale personae rationem obtinet, ad normam can. 13, *De personis*, per decretum a competenti auctoritate ecclesiastica editum.

§ 2. De ecclesiis servantur can. 438-466; de seminariis can. 626-645.

TITULUS I.

De Beneficiis Ecclesiasticis.

CAN. 685.

Beneficium ecclesiasticum est ens iuridicum a competenti ecclesiastica auctoritate in perpetuum constitutum seu erectum, constans officio sacro et iure percipiendi redditus officio adnexos.

CAN. 686.

Dotem beneficii constituunt sive bona quorum proprietas est penes ipsum ens iuridicum, sive certae et obligatoriae praestationes alicuius familiae vel personae moralis,

sive certae et voluntariae fidelium oblationes, quae ad beneficii rectorem spectent, sive iura, ut dicitur, stolae intra limites taxationis dioecesanae vel legitimae consuetudinis, exceptis iis quae a fidelibus beneficiato offeruntur intuitu personae, sive chorales distributiones, seclusa tertia earumdem parte, si omnes redditus beneficii choralis distributionibus constant ¹.

CAN. 687.

Beneficia ecclesiastica dicuntur:

1.º *Maiores* vel *minores* prout officia sunt maiores vel minores, ad normam can. 53, *De personis*.

2.º *Religiosa* vel *saecularia* prout solis clericis religiosis vel solis clericis saecularibus conferri debent; omnia autem beneficia, erecta extra ecclesias vel domus religiosorum, saecularia esse praesumuntur.

3.º *Duplicia* seu *residentialia*, vel *simplicia* seu *non residentialia*, prout, praeter officium beneficiale, adnexam habent, vel minus obligationem residendi.

4.º *Manualia* seu *temporaria* vel *perpetua*, prout conferuntur revocabiliter vel in perpetuum.

5.º *Curata* vel *non curata*, prout curam animarum adnexam habent vel non ².

¹ C. 27, X, *de rescriptis*, I, 3; c. 12, X, *de praebendis*, III, 5; c. 1, X, *de censibus*, III, 39; S. C. C., *Nullius In locum*, 16 dec. 1820, ad 2; *Brixinen.*, 22 aug. 1874.

² C. 5, *de praebendis*, III, 4, in VI°; c. un., *de praebendis*, tit. III, in Extravag. Ioann. XXII; Conc. Trid., sess. VI, *de ref.*, c. 1, 2; sess. XXIII, *de ref.*, c. 1; sess. XXIV, *de ref.*, c. 12; Pius IV, const. « *In suprema* », 15 nov. 1564; S. C. C., *Leodiensis*, 27 mart. 1706; *Nepesina*, 16 nov. 1708 et 5 sept. 1710; *Aquilana*, 6 maii et 18 iul. 1733; *Auximana*, 17 ian. 1761.

CAN. 688.

Improprie dicuntur beneficia :

- 1.° Vicariae paroeciales non in perpetuum erectae.
- 2.° Cappellaniae laicales, quae, scilicet, fundatae non sunt a competenti auctoritate ecclesiastica.
- 3.° Coadiutoriae cum vel sine futura successione.
- 4.° Pensiones personales.
- 5.° Commenda temporaria, idest concessio reddituum alicuius ecclesiae aut monasterii alicui facta ita ut, eo deficiente, redditus ipsi ad ecclesiam vel monasterium revertantur.

CAN. 689.

Nisi aliud appareat, canones qui sequuntur de beneficiis non sunt extendendi neque ad beneficia maiora, neque ad beneficia improprie dicta.

CAN. 690.

Canones 54-96, *De personis*, etiam officiis beneficialibus seu beneficiis applicantur.

CAPUT I.

De constitutione seu erectione beneficiorum.

CAN. 691.

§ 1. Beneficia maiora Sedes Apostolica erigere una potest ¹.

§ 2. Praeter Romanum Pontificem, Ordinarii in suo

¹ C. 1, D. XXII; c. 53, C. XVI, q. 1; c. 1, X, *de translatione*, I, 7; c. 4, X, *de off. legati*, I, 30; c. 8, X, *de excessib. praelator.*, V, 31; c. 5, 6, *de praebendis*, III, 2, in Extravag. com.; Bened. XIV, allocut. « *Perspectam* », 5 iul. 1751; const. « *Iniuncta Nobis* », 6 iul. 1751.

quisque territorio beneficia minora erigere possunt, salvo praescripto can. 271, § 2, *De personis* ¹.

§ 3. Attamen Vicarii generales nequeunt beneficia erigere nisi ex peculiari mandato.

§ 4. Etiam Cardinalis in proprio titulo presbyterali vel diaconia potest beneficia non curata erigere.

CAN. 692.

§ 1. Beneficia ne erigantur, nisi constet stabilem ea et congruam dotem habere, ex qua redditus perpetuo percipiantur ².

§ 2. Si dos in numerata pecunia constituatur, Ordinarius, audito dioecesano administrationis Consilio, curare debet ut quam primum caute et utiliter investiatur ³.

§ 3. Non prohibetur tamen, ubi congrua dos constitui nequeat, paroecias aut quasi-paroecias erigere, si prudenter praevideat ea quae necessaria sunt aliunde non defutura.

CAN. 693.

Ante erectionem beneficii vocentur et audiantur, si qui sint, ii quorum interest ⁴.

¹ C. 3, 6, X, *de ecclesiis aedificandis*, III, 48; c. 8, X, *de excessib. praelator.*, V, 31; Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 4; sess. XXIV, *de ref.*, c. 13; S. C. C., *Aquinaten.*, 20 febr. 1677, ad II; *Brixinen.*, 16 mart. et 22 iun. 1743.

² C. 1, C. I. q. 2; c. 9, D. I, *de cons.*; c. 26, X, *de praebendis*, III, 5; c. 1, X, *de censibus*, III, 39; c. 8, X, *de consecr. ecclesiar.*, III, 40; c. 3, X, *de ecclesiis aedificandis*, III, 48; Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 4; S. C. C., *Burgi S. Domnini*, 24 maii 1727 et 30 apr. 1729; *Cremonen.*, 13 aug. 1729, 28 mart. 1733, 20 aug. 1735 et 8 febr. 1738.

³ S. C. C., *Civitatis Plebis*, 12 mart. 1796.

⁴ C. 3, X, *de ecclesiis aedificandis*, III, 48; S. C. C., *Balneoregien.*, 21 nov. 1744; *Vigleranen.*, 25 apr. 1761; *Fulginaten.*, 27 apr. 1765, ad III; *Viterbien.*, 23 nov. 1765.

CAN. 694.

§ 1. In limine foundationis fundator potest de consensu Ordinarii, conditiones etiam iuri communi contrarias apponere, dummodo sint honestae et naturae beneficii ne repugnent, salvo praescripto can. 728, § 1¹.

§ 2. Conditiones semel admissae supprimi aut immutari ab Ordinario loci nequeunt, nisi agatur de mutationibus Ecclesiae favorabilibus et accedat consensus ipsius fundatoris, vel, si agatur de iure patronatus, patroni successoris ad normam can. 747, § 1, n. 2².

CAN. 695.

Erectio beneficiorum fiat per legitimum instrumentum, in quo definiatur locus ubi beneficium erectum sit, et describantur dos beneficii ac iura et onera beneficiati.

CAPUT II.

De unione, translatione, divisione, dismembratione, conversione et suppressione beneficiorum.

CAN. 696.

Unio beneficiorum est:

1.º *Extinctiva*, qua aut ex suppressis duobus vel pluribus beneficiis novum atque unicum beneficium efficitur, aut unum ita alteri unitur ut esse desinat.

¹ C. 23, X, *de iure patronatus*, III, 38; c. 16, X, *de censibus*, III, 39; S. C. C., *Sarsinaten.*, 27 nov. 1649; *Pennen.*, 13 maii 1713; *Taurinen.*, 14 mart. 1722; *Derthonen.*, 19 aug. 1730; *Firmana*, 30 aug. 1732; *Praenestina*, 28 sept. 1743, 4 dec. 1745 et 12 mart. 1746, ad III; *Mexicana*, 25 ian. 1749; *Gerunden.*, 11 ian. 1772.

² C. 2, *de religiosis domib.*, III, 11, in Clem.; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 5, 9; S. C. C., *Sarnen.*, 3 iul. 1690; *Tudertina*, 12 mart. 1718;

2.º *Aeque principalis*, seu mere *personalis* cum unita beneficia remanent prout sunt, neque ullum alteri subiicitur.

3.º *Minus principalis*, seu per *subiectionem* vel *accessionem*, cum beneficia remanent, sed unum alteri tamquam accessorium principali subiicitur.

CAN. 697.

§ 1. In unione extinctiva beneficio quod emergit aut remanet, omnia iura et onera extinctorum competunt, et, si secum componi nequeant, meliora ac favorabiliora ¹.

§ 2. In aeque principali quodlibet beneficium conservat suam naturam, iura et onera, sed, vi peractae unionis, uni eidemque clerico unitorum beneficiorum tituli conferri debent.

§ 3. In minus principali beneficium accessorium sequitur principale ita ut clericus qui principale obtinet, eo ipso et accessorium consequatur atque utriusque onera implere debeat ².

CAN. 698.

Translatio beneficii habetur cum beneficii sedes de uno in alium locum deducitur; divisio cum ex uno duo vel plura beneficia fiunt; dismembratio cum pars territorii aut bono-

Montis Falisci, 25 ian., 8 febr., 8 mart. et 31 maii 1721; *Mediolanen.*, 24 sept. et 3 dec. 1735; *Salutiarum*, 3 sept. 1740; *Montis Falisci*, 27 nov. 1784; *Reatina*, 4 apr. 1840.

¹ S. C. C., *Balneoregien.*, 19 aug. 1713; *Nuscana*, 17 ian. 1756; *Lucen.*, 26 febr. et 12 mart. 1774; *Amerinen.*, 24 sept. et 26 nov. 1864, ad 1.

² C. 2, D. LXX; c. 48, 49, C. XVI, q. 1; Reg. 42, R. I., in VI°.

rum alicuius beneficii ex eodem detrahitur et alii beneficio vel causae piae aut ecclesiastico instituto assignatur; conversio, cum beneficium in aliam speciem mutatur; suppressio, cum prorsus extinguitur ¹.

CAN. 699.

Unio extinctiva beneficiorum, eorum suppressio, aut dismembratio quae detractis bonis beneficialibus fiat, unio aequae aut minus principalis beneficii religiosi cum saeculari et contra, itemque beneficii religiosi translatio, divisio et dismembratio quaecumque uni Sedi Apostolicae reservantur ².

CAN. 700.

Salvo praescripto can. 699, Ordinarii locorum, non autem Vicarius Capitularis nec Vicarius Generalis sine mandato speciali, possunt ob Ecclesiae necessitatem vel magnam et evidentem utilitatem, beneficia in proprio territorio unire aequae aut minus principaliter, ad normam tamen canonum qui sequuntur ³.

¹ C. 44. C. VII, q. 1.

² C. 12. X, *de constitutionib.*, I, 2; Bened. XIV, allocut. « *Perspectam* », 5 iul. 1751; const. « *Iniuncta Nobis* », 6 iul. 1751.

³ C. 33. X, *de praebendis*, III, 5; c. 8, X, *de excessib. praelator.*, V, 31; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 6; sess. XXI, *de ref.*, c. 5, 7; sess. XXIII, *de ref.*, c. 18; sess. XXIV, *de ref.*, c. 13, 15; Bened. XIII, const. « *Credita Nobis* », 9 maii 1725; S. C. C., *Lycien.*, 30 ian. 1649; *Fulginaten.*, 30 ian. 1723; *Aversana*, 22 iul. et 23 aug. 1755; *Novarien.*, 17 dec. 1762; *Alexandrina*, 8 aug. 1789; *Mutinen.*, 26 nov. 1791; *Nullius Foropompilii*, 23 aug. 1834; *Asculana*, 25 iun. 1836; *Veronen.*, 30 maii 1846; *Volaterrana*, 23 ian. 1847.

CAN. 701.

§ 1. Propter supradictas canonicas causas possunt Ordinarii aequae aut minus principaliter unire quaslibet paroeciales ecclesias inter ipsas aut cum beneficio non curato, ita tamen ut altero in casu, si unio fiat minus principalis, beneficium non curatum sit accessorium ¹.

§ 2. Nequeunt vero paroeciam unire cum mensa capitulari vel episcopali, cum monasteriis, ecclesiis religiosorum aut alia persona morali, neque cum dignitatibus et beneficiis ecclesiae cathedralis vel collegiatae, sed possunt eam cum ecclesia cathedrali aut collegiali quae in territorio paroeciae sita sit, ita unire ut redditus paroeciae cedant in commodum ipsius ecclesiae, relictis parochis vel vicario congrua portione ².

CAN. 702.

§ 1. Ordinarii nunquam possunt beneficia quaevis unire sive curata sive non curata, cum obtinentium detrimento, ipsis invitis; neque beneficium iuris patronatus cum beneficio liberae collationis sine patronorum consensu; neque beneficia unius dioecesis cum beneficiis alterius dioecesis, etiamsi ambae dioeceses ab uno Episcopo regantur; neque beneficia exempta vel Sedi Apostolicae reservata cum aliis quibuslibet ³.

¹ C. 2, *de rebus Ecclesiae non alienand.*, III, 4, in Clem.; Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 5; S. C. C., *Ferrariensis*, a. 1594; *Fulginatensis*, 30 ian. 1723; *Reatina*, 16 ian. 1819.

² C. 2, *de rebus Ecclesiae non alienand.*, III, 4, in Clem.; Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 18; sess. XXIV, *de ref.*, c. 13, 15; S. C. Ep. et Reg., *Rossanensis*, 15 mart. 1580; S. C. C., *Frisingenensis*, 14 iun. 1710; *Legionensis*, 24 apr. 1723, ad 1; *Frisingenensis*, 18 ian. 1735.

³ C. 9, X, *de his, quae fiunt*, III, 10; Conc. Trid., sess. XIV, *de ref.*, c. 9; sess. XXI, *de ref.*, c. 5; sess. XXIII, *de ref.*, 18; sess. XXIV, *de ref.*,

§ 2. Unio beneficiorum a locorum Ordinariis fieri non potest, nisi in perpetuum ¹.

CAN. 703.

§ 1. Si Sedes Apostolica paroeciam domui religiosae unierit *quod ad temporalia tantum*, domus religiosa particeps erit solummodo fructuum paroeciae et superior religiosus sacerdotem e clero saeculari in eadem instituendum, assignata congrua portione, Ordinario loci praesentabit ².

§ 2. Sin autem *pleno iure*, paroecia fit religiosa, et superior potest sacerdotem e sua religione ad curam animarum exercendam nominare, qui tamen ab Ordinario loci probari debebit eiusque iurisdictioni, correctioni et visitationi subesse in iis rebus quae ad curam animarum pertinent, ad normam can. 503, *De personis* ³.

c. 13, 15; sess. XXV, *de ref.*, c. 9; Urban. VIII, const. « *Quamvis* », 15 iul. 1642; Bened. XIII, const. « *Creditae Nobis* », 9 maii 1725; S. C. Ep. et Reg., *Tiburtina*, 9 apr. 1588; *Lauden.*, 12 nov. 1591; S. C. C., *Caput-aquen.*, mense aug. 1586, ad 1; *Frisingen.*, 18 iun. 1735; *Forosempronien.*, 19 dec. 1801; *Signina*, 27 maii 1809; *Nullius Foropompilii*, 23 aug. 1834; *Asculana*, 25 iun. 1836; *Lunen. - Sarzanen.*, 26 febr. 1848.

¹ Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 5.

² C. 12, 31, X, *de praebendis*, III, 5; c. 1, X, *de capellis monachorum*, III, 37; c. 3, X, *de privilegiis*, V, 33; c. 1, *de praebendis*, III, 4, in VI°; c. un., *de capellis monachorum*, III, 18, in VI°; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 7; S. C. C., *Ratisbonen.*, 19 maii 1708; *Herbipolen.*, 17 sept. 1722 et 16 ian. 1723; *Constantien.*, 20 nov. 1734; *Olomucen.*, 7 iun. 1755, ad VI; *Spiren.*, 18 iul. 1761.

³ Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 11; Bened. XIV, const. « *Firmandis* », 6 nov. 1744; Leo XIII, const. « *Romanos Pontifices* », 8 maii 1881; S. C. C., *Perusina*, 9 iul. 1592; *Manilen.*, 9 maii 1626; *Assisien.*, 16 nov. 1709, ad II; *Ratisbonen.*, 28 iul. 1713; *Nullius Montis Cassini*, 26 ian. 1726, ad IV; *Passarien.*, 28 iul. 1731; *Eugubina*, 12 ian. 1732;

§ 3. Si denique *plenissimo iure*, ipse paroeciae populus ab Ordinarii loci iurisdictione subducitur et superiori regulari subiicitur ¹.

CAN. 704.

Propter easdem canonicas causas Ordinarii possunt quoque beneficii paroecialis sedem de uno in alium eiusdem paroeciae locum transferre; alia autem beneficia, tunc solum quum ecclesia, in qua fundata erant collapsa sit et restaurari nequeat, possunt in matrices vel alias ecclesias locorum eorundem seu vicinorum, erectis altaribus vel cappellis sub iisdem invocationibus, transferre cum omnibus emolumentis et oneribus priori ecclesiae adiunctis ².

CAN. 705.

§ 1. Possunt etiam Ordinarii ex iusta et canonica causa paroecias quaslibet, invitatis quoque earum rectoribus et sine populi consensu, dividere, vicariam perpetuam, vel novam paroeciam erigentes, aut earum territorium dismembrare ³.

§ 2. Causa canonica ut divisio aut dismembratio paroeciae fieri possit ea tantum erit si aut magna sit difficultas accedendi ad ecclesiam paroecialem aut nimia sit paroec-

Spoletana, 8 iul. 1713 et 8 mart. 1732; *Olomucen.*, 7 iun. 1755, ad I, III; *Colonien.*, 10 maii 1760; S. C. de Prop. Fide. 11 dec. 1839, ad 1.

¹ C. 21, X, *de privilegiis*, V, 33; Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 11; Bened. XIV. const. « *Firmandis* », 6 nov. 1744; S. C. C., *Nullius Montis Casini*, 2 iun. 1731.

² Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 7; S. C. C., *Narnien.*, 24 mart. 1657.

³ C. 14, X, *de off. ordin.*, I, 31; c. 10, X, *de praebendis*, III, 5; c. 3, X, *de ecclesiis aedificandis*, III, 48; Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 4; sess. XXIV, *de ref.*, c. 13; Leo XIII, const. « *Romanos Pontifices* », 8 maii 1881; S. C. C., *Brixinen.*, 16 mart. et 22 iun. 1743.

cianorum multitudo, quorum bono spirituali subveniri alio modo nequeat, ad normam can. 357, *De personis* ¹.

§ 3. Paroeciam dividens, Ordinarius debet vicariae perpetuae aut paroeciae noviter erectae congruam portionem assignare, servato praescripto can. 779; quae, nisi aliunde haberi queat, desumi debet ex redditibus ad ecclesiam matricem quomodolibet pertinentibus, dummodo sufficientes redditus eidem matri ecclesiae remaneant ².

§ 4. Si vicaria perpetua aut nova paroecia dotetur ex redditibus ecclesiae a qua dividitur, debet matri honorem deferre modo et limitibus ab Ordinario praefiniendis; qui tamen vetatur baptismalem fontem matri ipsi reservare ³.

¹ C. 3, X, *de ecclesiis aedificandis*, III, 48; Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 4; S. C. C., *Narnien.*, 29 apr. 1594; *Nullius*, a. 1600; *Lauden.*, 12 aug. 1628; *Urbinate*., 10 mart. 1663, ad XII; *Neriton.*, 21 iul. 1663; *Ianuen.*, 16 ian. 1694 et 18 maii 1695; *Syracusana*, 19 iul. 1698; *Anglon.*, 15 nov. et 20 dec. 1704; *Abellinen.*, 27 maii 1713; *Papien.*, 10 apr. 1717; *Imolen.*, 22 iun. 1720 et 21 iun. 1721; *Dertwon.*, 28 ian. 1736; *Asculana*, 11 apr. 1739; *Cassanen.*, 17 dec. 1740 et 22 iul. 1741; *Marturanen.*, 9 sept. 1741; *Brixinen.*, 16 mart. et 22 iun. 1743; *Aquila-*
na, 8 febr. 1744; *Nolana*, 3 febr. 1753, 25 ian. et 1 mart. 1755, 17 iul. et 18 sept. 1756 et 12 febr. 1757; *Firmana*, 15 dec. 1759; *Novarien.*, 14 dec. 1765, 22 mart. et 9 aug. 1766, ad II; *Adrien.*, 22 ian. 1774; *Veru-*
lana, 22 maii 1784; *Anconitana*, 17 aug. 1805; *Forosempronien.*, 26 mart. 1808; *Ferrarien.*, 25 ian. 1817; *Lunen.-Sarzanen.*, 12 iul. 1817; *Firmana*, 3 iul. 1819 et 20 nov. 1820; *Reatina*, 20 sept. 1817, 19 nov. 1818 et 19 maii 1821; *Sipontina*, 11 iun. 1825; *Asculana*, 30 iul. 1859; 14 aug. 1863, ad 1; *Ipporegien.*, 23 aug. et 20 sept. 1879; *Syracusana*, 28 mart. 1903.

² C. 26, X, *de praebendis*, III, 5; c. 3, X, *de ecclesiis aedificandis*, III, 48; Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 4; S. C. C., *Brixinen.*, 16 mart. et 22 iun. 1743.

³ C. 3, X, *de ecclesiis aedificandis*, III, 48; Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 4; S. C. C., *Comen.*, 24 apr. 1880.

§ 5. Divisa, decreto Sedis Apostolicae, paroecia quae ad aliquam religionem iure spectat, vicaria perpetua aut paroecia nove erecta non erit religiosa, nisi aliud in eodem decreto cautum sit ¹.

CAN. 706.

§ 1. Locorum Ordinarii uniones, translationes, divisiones, dismembrationes beneficiorum ne faciant nisi per authenticam scripturam, cum consensu Capituli cathedralis, et auditis, si qui sint, iis quorum intersit, praesertim rectoribus ecclesiarum ².

§ 2. Unio, translatio, divisio, dismembratio facta sine Capituli consensu aut sine canonica causa irrita est ³.

§ 3. Adversus decretum Ordinarii unientis, transferentis, dividētis aut dismembrantis beneficia, datur in devolutivo tantum recursus ad Sanctam Sedem vel etiam, si Ordinarius egerit aut agere potuerit ex ordinaria potestate, ad Metropolitanum ⁴.

CAN. 707.

§ 1. Beneficiis quiblibet nequeunt Ordinarii locorum pensiones perpetuas aut temporarias imponere quae ad

¹ Leo XIII, const. « *Romanos Pontifices* », 8 maii 1881; S. C. C., *Brixinen.*, 16 mart. et 22 iun. 1743; S. C. pro Neg. Eccl. Extraord., 16 nov. 1896.

² C. 3, X, *de ecclesiis aedificandis*, III, 48; Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 7; S. C. C., *Nullius*, a. 1606; mense maii 1617; *Cremonen.*, 13 ian. 1635; *Urbinate.*, 10 mart. 1663, ad XII; *Neriton.*, 21 iul. 1663; *Marturan.*, 9 sept. 1741; *Adrien.*, 22 ian. 1774; *Asculana*, 30 iul. 1859.

³ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 15; S. C. C., *Ferrarien.*, a. 1594; *Amalphitana*, 30 sept. 1724, ad II; *S. Marci*, 24 mart. 1725; *Aversana*, 22 iul. et 23 aug. 1755.

⁴ C. 3, X, *de ecclesiis aedificandis*, III, 48; Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 4, 5; sess. XXIV, *de ref.*, c. 15; Bened. XIV, const. « *Ad mili-*

vitam pensionarii durent, sed possunt, dum beneficium conferunt, ex iusta causa in ipso collationis actu exprimenda, eis imponere pensiones temporarias, quae durent ad vitam beneficiarii, salva huic congrua portione ¹.

§ 2. Beneficiis autem paroecialibus has pensiones imponere nequeunt, nisi in commodum parochi vel vicarii eiusdem paroeciae a munere abeuntis ².

§ 3. Pensiones beneficiis impositae sive a Romano Pontifice sive ab aliis collatoribus, nequeunt alienari ultra triennium, nisi id expresse concessum sit ³.

§ 4. Imminutis vel amissis qualibet de causa redditibus beneficii, etiam pensiones pro rata imminui debent vel exstingui, nisi aliud pro casu imminutionis in impositione pensionis expresse cautum sit ⁴.

CAN. 708.

§ 1. Beneficia curata ab Ordinariis in non curata converti nequeunt, nec religiosa in saecularia, nec saecularia in religiosa ⁵.

§ 2. Contra possunt, beneficia simplicia ab Ordinariis locorum in curata converti, dummodo ne obstant conditiones a fundatore expressae.

tantis », 30 mart. 1742; Leo XII, const. « *Romanos Pontifices* », 8 maii 1881; S. C. C., *Tarraconen.*, a. 1588; *Zamoren.*, a. 1589; *Ianuen.*, a. 1597.

¹ C. 21, X, *de praebendis*, III, 5; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 13; S. C. Ep. et Reg., *Regien.*, 15 mart. 1889.

² C. 4, X, *de clerico aegronte*, III, 6.

³ S. C. C., *Romana*, 31 iul. 1897.

⁴ S. C. Ep. et Reg., decr. 28 ian. 1871.

⁵ Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 16.

CAPUT III.

De beneficiorum collatione.

CAN. 709.

Ius Romano Pontifici in universa Ecclesia est beneficia conferendi eorumque collationem sibimet reservandi ¹.

CAN. 710.

§ 1. Ad collationem beneficiorum vacantium in proprio territorio, Ordinarius loci, ad normam can. 55, § 2, *De personis*, habet intensionem in iure fundatam ².

§ 2. Conferre autem beneficia nequit Vicarius generalis sine speciali mandato, nec Vicarius Capitularis paroecias vacantes, nisi ad normam can. 335, § 2, n. 3, *De personis*, aut alia beneficia perpetua liberae collationis ³.

CAN. 711.

Coadiutores in beneficiis cum vel sine futura successionem ab una Sede Apostolica constitui possunt, salvo tamen praescripto can. 356, 357, *De personis* ⁴.

¹ C. 2, 3, 14, *de praebendis*, III, 4, in VI°; c. 10, *de privilegiis*, V, 7, in VI°; c. 1, *ut lite pendente*, II, 5, in Clem.

² C. 3, 4, C. X. q. 1; c. 11, 19, 37, 38, 41, C. XVI. q. 7; c. 4, X, *de renunciatione*, I, 9; c. 6, X, *de exceptionibus*, II, 25; c. 3, 6, X, *de institutionib.*, III, 7; c. 5, X, *de concessione praebendae*; III, 8; c. 3, X, *de excessib. praelator.*, V, 31; Conc. Trid., sess. XIV. *de ref.*, c. 13; S. C. Ep. et Reg. *Tarentin.*, 30 dec. 1587.

³ C. 2, X, *ne sede vacante*, III, 9; c. 3, *de off. vicarii*, I, 13, in VI°; c. 3, *de praebendis*, III, 4, in VI°; c. 1, *de institutionib.*, III, 6, in VI°; c. un., *ne sede vacante*, III, 8, in VI°.

⁴ C. 17, C. VII. q. 1; c. 5, 6, X, *de clerico aegrotante*, III, 6; c. un., *de clerico aegrotante*, III, 5, in VI°; Conc. Trid., sess. XXV. *de ref.*, c. 7.

CAN. 712.

Episcopus conferre valide nequit beneficia Sedi Apostolicae reservata ¹.

CAN. 713.

§ 1. Praeter omnia beneficia maiora de quibus in consistorio provideri solet, et omnes dignitates ecclesiarum cathedralium et collegiatarum insignium ad normam can. 273, *De personis*, sunt reservata Sedi Apostolicae quamquam vacanti, sola beneficia quae infra memorantur:

1.° Beneficia, quae vacaverint per obitum, promotionem, renuntiationem vel translationem S. R. E. Cardinalium, Legatorum, officialium maiorum Sacrarum Congregationum, Tribunalium et Officiorum Romanae Curiae et familiarium, etiam honoris tantum, Sanctae Sedis.

2.° Quae, fundata extra Romanam Curiam, vacaverint in ipsa Urbe per obitum, renuntiationem, promotionem, vel translationem; haec autem reservatio cessat post mensem a vacatione beneficii.

3.° Demum beneficia super quibus Romanus Pontifex per se vel per delegatum manus apposuit his qui sequuntur modis: Si electionem ad beneficium cassaverit, vel vetuerit electores ad electionem procedere, aut postulationem reiecerit; si dederit coadiutorem cum futura successionem; si renuntiationem admiserit aut si iusserit in suis manibus renuntiari; si beneficium in commendam dederit;

¹ C. 2, *de praebendis*, III, 4, in VI°; c. 14, *de praebendis*, III, 2, in Extravag. com.; Pius IV, const. « *Sanctissimus* », 26 oct. 1500; Urban. VIII, const. « *Quamvis* », 15 iul. 1642; S. C. Ep. et Reg., *Uxentina*, 24 ian. 1581; *Papien.*, 14 aug. 1582; *Pharen.*, 22 aug. 1608.

si beneficiatum beneficio privaverit aut privationem vel remotionem confirmaverit ¹.

§ 2. At numquam sunt reservata, nisi id expresse dicatur beneficia manualia aut iuris patronatus laicalis aut mixti.

§ 3. Quod attinet ad collationem beneficiorum quae Romae fundata sint, leges peculiares de eisdem vigentes servantur.

CAN. 714.

Beneficium ecclesiasticum clerico invito et provisionem non expresse acceptanti valide conferri nequit, salvo praescripto can. 36, *De personis*.

CAN. 715.

Nemo potest beneficium sibi ipse conferre ².

CAN. 716.

Omnia beneficia saecularia ad vitam beneficiarii conferenda sunt, nisi aliud constet ex iuris constituto vel ex lege foundationis, vel ex consuetudine immemorabili aut peculiari indulto ³.

¹ C. 34, C. VII, q. 1; c. 1-4, X, *de translatione*, I, 7; c. 3, 4, X, *de supplenda neglig. praelator.*, I, 10; c. 18, *de electione*, I, 6, in VI°; c. 2, 3, 34, *de praebendis*, III, 4, in VI°; c. 1, *ut lite pendente*, II, 5, in Clem.; c. un., *de praebendis*, tit. III, in Extravag. Ioann. XXII; c. 4, *de electione*, I, 3, in Extravag. com.; c. 1, 3, 13, *de praebendis*, III, 2, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 1; Leo X, const. « *Supernae* », 5 maii 1514; Iulius III, const. « *Sanctissimus* », 13 febr. 1538; Clem. VIII, const. « *Cum ob nonnullas* », 10 apr. 1598; S. C. Ep. et Reg., Papien., 14 aug. 1582.

² C. 7, X, *de institutionib.*, III, 7; c. 15, X, *de iure patronatus*, III, 38; c. 3, X, *de excessib. praelator.*, V, 31; c. 18, *de praebendis*, III, 4, in VI°.

³ C. 5, C. XXI, q. 2; c. 4, X, *de donationib.*, III, 24; c. 9, X, *de iure patronatus*, III, 38; c. un., *de capellis monachorum*, III, 18, in VI°.

CAN. 717.

§ 1. Nullus clericus habilis est ad acceptanda et retinenda sive in titulum sive in commendam perpetuam plura beneficia incompatibilia, ad normam can. 61, *De personis* ¹.

§ 2. Incompatibilia sunt non solum duo beneficia, quorum onera universa idem beneficiarius per se implere simul nequeat, sed etiam duo beneficia quorum alterutrum ad honestam ipsius sustentationem sufficiat ².

¹ C. 2, D. LXX; c. 3, C. X, q. 3; c. 20, C. XVI, q. 7; c. 1-3, C. XXI, q. 1; c. 54, X, *de electione*, I, 6; c. 3, X, *de clericis non resid.*, III, 4; c. 5, 7, 13-15, 18, 28, X, *de praebeendis*, III, 5; c. 1, X, *de excessib. praelator.*, V, 31; c. 7, *de rescriptis*, I, 3, in VI°; c. 15, *de electione*, I, 6, in VI°; c. 3, *de off. ordin.*, I, 16, in VI°; c. 19, 32, *de praebeendis*, III, 4, in VI°; c. un., *de supplenda neglig. praelator.*, I, 5, in Clem.; c. 3, 6, *de praebeendis*, III, 2, in Clem.; c. un., *de praebeendis*, tit. III, in Extravag. Ioann. XXII; c. 2, *de off. ordin.*, I, 7, in Extravag. com.; c. 4, *de praebeendis*, III, 2, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 2, 4, 5; sess. XXIV, *de ref.*, c. 17; Leo X, const. « *Supernae* », 5 maii 1514; S. C. Ep. et Reg., *Ariminen.*, 7 ian. 1579; *Castellaneten.*, 13 iun. 1589; *Florentina*, 6 sept. 1593; *Ianuen.*, 22 iul. 1596; S. C. C., *Anconitana*, 30 aug. 1710, ad II; *Bambergen.*, 23 febr. 1715; *Romana*, 1 aug. 1719; *Neapolitana*, 14 apr. 1725; *Colonien.*, 6 febr. 1734, ad II; *Montis Fa-
lisci*, 7 aug. 1841, ad I; *Comen.*, 14 dec. 1850.

² C. 54, X, *de electione*, I, 6; c. 3, X, *de clericis non resid.*, III, 4; c. 5, 28, X, *de praebeendis*, III, 5; c. 9, X, *de concessione praebeendae*, III, 8; c. 1, X, *de excessib. praelator.*, V, 31; c. 1, *de consuetudine*, I, 4, in VI°; c. 15, *de electione*, I, 6, in VI°; c. 3, *de off. ordin.*, I, 16, in VI°; c. 19, 32, *de praebeendis*, III, 4, in VI°; c. un., *de supplenda neglig. praelator.*, I, 5, in Clem.; c. 3, 6, *de praebeendis*, III, 2, in Clem.; c. un., *de praebeendis*, tit. III, in Extravag. Ioann. XXII; c. 2, *de off. ordin.*, I, 7, in Extravag. com.; c. 4, *de praebeendis*, III, 2, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 2, 4, 5; sess. XXIV, *de ref.*, c. 17; S. C. Ep. et Reg., *Ariminen.*, 7 ian. 1579; *Florentina*, 6 sept. 1593; S. C. C., *Vicen.*,

§ 3. Obtenta pacifica possessione secundi beneficii, ipso iure vacat beneficium prius obtentum et cum secundo incompatibile. Quod si beneficiarius utrumque retinere praesumpserit, ipso iure privatus utroque existat ¹.

§ 4. Concessio secundi beneficii a Romano Pontifice ad instantiam beneficiati facta non valet, nisi in supplici libello annuus redditus beneficii iam obtenti fuerit expressus, nec huiusmodi concessio dat facultatem retinendi alterum beneficium incompatible, nisi clausula derogatoria expresse adiecta sit ².

4 maii 1592; *Borinen.*, 13 nov. 1629; *Aquilana*, 14 aug. 1632; *Ferrari.*, 3 mart. 1703 et 27 mart. 1707; *Romana*, 13 mart. 1709; *Bononien.*, 1 iun. 1709; *Civitatis Plebis*, 15 dec. 1708 et 29 mart. 1710; *Anconitana*, 30 aug. 1710, ad I; *Bambergen.*, 23 febr. 1715; *Casertana*, 8 aug. 1716; *Polìgnanen.*, 8 aug. 1716 et 19 iun. 1717; *Romana*, 1 apr. 1719; *Bitecten.*, 16 dec. 1721, ad I, II; *Lunen.-Sarzanen.*, 23 nov. 1723; *Neapolitana*, 14 apr. 1725; *Aquilana*, 18 iul. 1733; *Colonien.*, 6 febr. 1734, ad I; *Bracaren.*, 17 apr. 1734; *Panormintana*, 13 apr. 1737; *Senogallien.*, 16 iun. 1739; *Ruben.*, 30 mart. 1748; *Comen.*, 14 dec. 1822, ad I; *Lucana*, 24 apr. 1830 et 14 maii 1831; *Asten.*, 17 sept. 1831; *Bononien.*, 26 mart. 1836; *Ferrarien.*, 4 febr. 1843, ad I-III.

¹ C. 7, 54, X, *de electione*, I, 6; c. 28, X, *de praebendis*, III, 5; c. 9, X, *de concessione praebendae*, III, 8; c. 3, *de off. ordin.*, I, 16, in VI°; c. 28, 32, *de praebendis*, III, 4, in VI°; c. 3, 6, *de praebendis*, III, 2, in Clem.; c. un., *de praebendis*, tit. III, in Extravag. Ioann. XXI; c. 2, *de off. ordin.*, I, 7, in Extravag. com.; c. 4, *de praebendis*, III, 2, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 2, 4, 5; sess. XXIV, *de ref.*, c. 17; S. C. Ep. et Reg., *Bobien.*, 28 nov. 1603; S. C. C., 14 dec. 1601; *Aquilana*, 14 aug. 1632; *Hispalen.*, 14 aug. 1632; *Leodien.*, 14 aug. 1632; *Fesulana*, 19 dec. 1648; *Comen.*, 14 dec. 1822, ad II; *Aquilana*, 22 sept. 1860.

² C. 8, 17, 27, 42, X, *de rescriptis*, I, 3; c. 54, X, *de electione*, I, 6; c. 6, X, *de praebendis*, III, 5; c. 5, 7, *de rescriptis*, I, 3, in VI°; c. 19, 21,

CAN. 718.

Beneficia ecclesiastica sine diminutione conferantur, salvo praescripto can. 707, § 2¹.

CAN. 719.

§ 1. Tamquam simoniacae reprobantur deductiones ex fructibus, compensationes ac solutiones a clerico in actu provisionis faciendae, quae collatori, patrono aut confratribus cedant².

§ 2. Consuetudo, sicubi est, toleratur, qua beneficiarius

23, *de praebendis*, III, 4, in VI°; c. 2, *de off. ordin.*, I, 9, in Clem.; c. 3, *de praebendis*, III, 2, in Clem.; c. un., *de praebendis*, tit. III, in Extravag. Ioann. XXII: c. 2, *de off. ordin.*, I, 7, in Extravag. com.; c. 4, *de praebendis*, III, 2, in Extravag. com.

¹ C. 15, C. I, q. 3; c. 3, X, *de off. vicarii*, I, 28; c. 10, 30, X, *de praebendis*, III, 5; c. un., X, *ut ecclesiastica beneficia*, III, 12; c. 15, X, *de censibus*, III, 39; c. 3, X, *ne praelati vices*, V, 4; c. 40, *de electione*, I, 6, in VI°; c. 9, *de off. ordin.*, I, 16, in VI°; c. un., *de supplenda neglig. praelator.*, I, 5, in Clem.; c. un., *de excessib. praelator.*, V, 6, in Clem.; c. 2, *de electione*, tit. I, in Extravag. Ioann. XXII; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 5; S. C. C., *Fundana*, 25 sept. 1734.

² C. 1-5, 7-9, 15, C. I, q. 3; c. 33, C. VII, q. 1; c. 6, X, *de pactis*, I, 35; c. un., X, *ut ecclesiastica beneficia*, III, 12; c. 15, X, *de censibus*, III, 39; c. 8, 9, 41, 44, X, *de simonia*, V, 3; c. 2, *de simonia*, V, 1, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 14; S. Pius V, const. « *Durum nimis* », 31 maii 1570; Prop. 22, damn. ab Alexand. VII, 24 sept. 1665; Innocent. XII, const. « *Ecclesiae* », 22 sept. 1695; S. C. Ep. et Reg., *Amerina*, 25 ian. 1575; *Aversana*, 22 ian. 1591, ad 2; S. C. C., *Polignanensis*, a. 1584; *Arenionensis*, a. 1586; *Segobien.*, 11 iul. 1590; *Leodien.*, 11 oct. 1592; *Castellaneten.*, 18 ian. 1593; *Aprutina*, 12 sept. 1609; *Tudertina*, 19 febr. 1633; *Caesaraugustana*, 19 nov. 1653; *Troiana*, 29 nov. 1659; *Brugen.*, 3 sept. 1729; *Tudertina*, 13 iun. et 8 aug. 1744; *Tricaricen.*, 12 sept. 1801.

in ipsa beneficii collatione ad aliquid elargiendum pro ecclesia vel alio pio opere tenetur, salvo praescripto can. 759 ¹.

CAN. 720.

Beneficia saecularia nonnisi clericis e clero saeculari conferenda sunt; religiosa sodalibus illius religionis, ad quam beneficia pertinent ².

CAN. 721.

§ 1. Nemo possessionem beneficii sibi collati propria auctoritate capiat, nisi aliud iure cautum sit, aut non emissa fidei professione, si agatur de beneficiis pro quibus haec fidei professio praescripta sit ³.

§ 2. Si agatur de beneficiis minoribus, missio in possessionem, seu institutio corporalis, loci Ordinario competit, qui ad id alium ecclesiasticum virum delegare poterit ⁴.

¹ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 14; S. Pius V, const. « *Durum nimis* », 31 maii 1570; Innocent. XII, const. « *Ecclesiae* », 22 sept. 1695; S. C. Ep. et Reg., *Aversana*, 22 ian. 1591, ad 2; S. C. C., *Aquilana*, 27 apr. 1630; *Leodien.*, 2 maii 1699 et 5 apr. 1704; *Cassanen.*, 8 dec. 1718; *Leodien.*, 9 iul. 1777.

² C. 10, X, *de rebus Ecclesiae alienand.*, III, 13; c. 5, 32, *de praebendis*, III, 4, in VI°; c. 1, *de electione*, I, 3, in Clem.; c. un., *de supplenda neglig. praelator.*, I, 5, in Clem.; c. un., *de postulatione*, I, 2, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. XIV, *de ref.*, c. 10, 11; sess. XXV, *de regul.*, c. 21; Bened. XIV, const. « *Quod inscrutabili* », 9 iul. 1745; const. « *Cum nuper* », 8 nov. 1751; S. C. Ep. et Reg., 31 ian. 1899; S. C. de Religiosis, decr. 15 iun. 1909, n. 1; declar. 5 apr. 1910; S. C. C., *Eleven. seu Portugallen.*, 15 iun. 1652; *Neapolitana*, 2 iun. 1663; *Ginesnen.*, 16 nov. 1669; *Colonien.*, 9 febr. 1732; *Constantien.*, 20 nov. 1734; *Recineten.*, 22 iun. 1743; *Marsorum*, 18 febr. 1764; *Placentina*, 24 aug. 1850, 5 apr. 1851 et 31 iul. 1852

³ S. C. Consist., 1 mart. 1911.

⁴ C. 4, X, *de renunciatione*, I, 9; c. 7, X, *de off. archidiaconi*, I, 23; c. 3, X, *de institutionib.*, III, 7; c. 3, 4, X, *de iure patronatus*, III, 38;

CAN. 722.

§ 1. Missio in beneficii possessionem fiat secundum modum iure peculiari praescriptum, vel legitima consuetudine receptum, nisi iusta ex causa Ordinarius de modo dispensaverit, quo in casu ipsa Ordinarii missio locum tenet captae possessionis.

§ 2. Loci Ordinarius praefiniat tempus intra quod possessio beneficii capi debeat; quo inutiliter, nullo iusto impedimento obstante, praeterlapso, beneficium vacare declaret.

CAN. 723.

Possessio beneficii etiam per procuratorem, speciale mandatum habentem, capi potest ¹.

CAN. 724.

Si clericus qui beneficium possidet, probaverit se in eiusdem beneficii possessione pacifice per integrum triennium fuisse cum titulo invalido quidem, sed colorato et bona fide, dummodo absit simonia, beneficium ex legitima praescriptione obtinet ².

CAN. 725.

§ 1. Qui beneficium postulat, per annum praecedentem ab alio pacifice possessum, quod certo modo vacare praetendit, debet in supplici libello exprimere nomen et gradum possessoris, tempus possessionis et causam specialem ex qua constet nullum possessori in dicto beneficio ius competere ³.

c. 1, *de institutionib.*, III, 6, in VI°; Reg. 1, 68, 72, R. I., in VI°; Conc. Trid., sess. XIV, *de ref.*, c. 13; S. C. Ep. et Reg., 14 apr. 1890.

¹ C. 24, X, *de praebendis*, III, 5; Reg. 68, 72, R. I., in VI°.

² C. un., *de sequestratione*, II, 6, in Clem.

³ C. 4, *de electione*, I, 6, in VI°.

§ 2. Assecutus autem beneficium, lege tenetur ut intra mensem a die impetrationis possessorem in ius vocet causamque ex tunc intra annum usque ad sententiam definitivam inclusive prosequatur.

§ 3. Si haec omnia ob eius negligentiam servata non fuerint, impetratio beneficii et acta iudicialia invalida erunt, et impetrans obligatione tenetur damna et expensas praestandi possessori beneficii.

CAPUT IV.

De iure patronatus.

CAN. 726.

Ius patronatus est summa privilegiorum, cum quibusdam oneribus, quae ex Ecclesiae concessione competunt fundatoribus ecclesiarum aut beneficiorum vel etiam eis qui ab illis causam habuerunt.

CAN. 727.

Ius patronatus est :

1.° *Reale*, vel *personale*, prout alicui rei cohaeret vel directo ad personam spectat.

2.° *Ecclesiasticum*, *laicale*, *mixtum*, prout titulus quo quis iure patronatus potitur, est ecclesiasticus, vel laicalis, vel mixtus.

3.° *Haereditarium*, *familiare*, *gentilitium*, *mixtum*, prout transit ad haeredes possessoris, vel ad eos qui de familia aut gente sunt fundatoris, vel ad eos qui simul sunt haeredes et de familia vel gente fundatoris ¹.

¹ C. 6, X, *de off. leg.*, I, 30; c. 13, 15, 28, X, *de iure patronatus*, III, 38; c. 2, *de iure patronatus*, III, 12, in Clem.

CAN. 728.

§ 1. Quod ad futurum, nullum patronatus ius ullo titulo ne immemorabilis quidem praescriptionis constitui valide poterit.

§ 2. Loci autem Ordinarius potest:

1.º Fidelibus qui ex toto vel ex parte ecclesias exstruxerint vel beneficia fundaverint, spiritualia suffragia, eorum liberalitati proportionata, concedere vel ad tempus vel etiam in perpetuum;

2.º Foundationem beneficii ea adiecta conditione, ut beneficium prima vice conferatur clerico fundatori vel alteri clerico a fundatore designato, admittere.

CAN. 729.

§ 1. Quod ad praeteritum, electiones ac praesentationes populares ad beneficia etiam paroecialia prohibentur, ita ut, si posthac factae fuerint, invalidae sint.

§ 2. Curent locorum Ordinarii ut patroni, loco iuris patronatus quo fruuntur aut saltem loco iuris praesentandi, spiritualia suffragia etiam perpetua pro se suisve acceptent.

§ 3. Si patroni id noluerint, eorum ius patronatus canonibus qui sequuntur, regetur.

CAN. 730.

§ 1. Firmis manentibus legibus foundationis, ius patronatus sive reale sive personale transmitti valide nequit, nisi consensus Ordinarii in scriptis datus accedat, salvo praescripto can. 747, § 1, n. 5¹.

¹ C. 8, 16, 17, 23, X, *de iure patronatus*, III, 38; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 9; S. C. C., *Vercellen.*, 27 apr. 1709; *Tudertina*, 3 iul. 1762.

§ 2. Neutrum autem ius patronatus transmitti valide potest ad infideles necnon publice apostatas, haereticos, schismaticos, adscriptos societatibus secretis ab Ecclesia damnatis aliosve excommunicatos post sententiam declaratoriam vel condemnatoriam ¹.

CAN. 731.

Nullum ius patronatus admittatur, nisi authenticis documentis aut aliis legitimis probationibus evidenter probetur ².

CAN. 732.

Privilegia patronorum sunt :

1.° Praesentandi clericum ad ecclesiam vacantem vel beneficium vacans.

2.° Salva exsecutione onerum et honesta beneficiati sustentatione, alimenta ex aequitate obtinendi ex ecclesiae vel beneficii redditibus, si qui supersint, quoties patronus ad inopiam nulla sua culpa redactus fuerit, etiamsi ipse iuri patronatus renuntiaverit in commodum Ecclesiae, vel pensio in limine foundationis ipsi patrono fuerit reservata, quae ad eius sublevandam inopiam non sufficiat.

3.° Habendi, si ita ferant legitimae locorum consuetudines, in ecclesia patronata stemma gentis vel familiae, praecedentiam ante ceteros laicos in processionibus vel similibus functionibus, digniorem sedem in ecclesia, sed extra presbyterium et sine baldachino ³.

¹ C. 13, X, *de haereticis*, V, 7; S. C. S. Off., 11 dec. 1766.

² Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 9; S. C. C., *Thelesina*, 9 aug. 1704; *Firmana*, 22 ian. 1763.

³ C. 26, 27, 30, 32, 33, 37, 38, C. XVI, q. 7; c. 8, 14, 20, 25, 30, 31, X, *de iure patronatus*, III, 38; c. 3, X, *de ecclesiis aedificandis*, III, 48;

CAN. 733.

Minores ius patronatus exercent per parentes aut per tutores; uxor per maritum, si ius patronatus bonis dotalibus inhaereat; dummodo et illi et iste catholici sint.

CAN. 734.

Praesentatio, nullo iusto obstante impedimento, sive agatur de patronatu laicali sive de ecclesiastico et mixto, fieri debet, nisi brevius tempus lege foundationis vel legitima consuetudine praescriptum fuerit, saltem infra quatuor menses a die quo patronus certam vacationis notitiam habuit ¹.

CAN. 735.

§ 1. Si infra praescriptum tempus praesentatio facta non fuerit, ecclesia vel beneficium pro eo casu fit liberae collationis ².

§ 2. Si vero circa ius praesentandi exorta fuerit inter Ordinarium et patronos vel inter ipsos patronos lis, quae intra tempus utile dirimi nequeat, praevaleat in eo casu conditio possidentis; quod si lis inter praesentatos invicem sit, suspendatur collatio usque ad finem controversiae, et

c. 1, *de praebendis*, III, 4, in VI°; c. un., *de capellis monachorum*, III, 18, in VI°; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 3, 18; sess. XXV, *de ref.*, c. 9; S. C. C., *Venetiarum et Ceneten.*, 19 dec. 1840; *Tolentinaten.*, 8 apr. 1848, ad III; S. C. de Prop. Fide, 18 dec. 1664; S. R. C., *decr. gen.* 13 mart. 1688; Pont. Rom., tit. *De ecclesiae dedicatione*.

¹ C. 3, 27, X, *de iure patronatus*, III, 38; c. un., *de iure patronatus*, III, 19, in VI°; S. C. C., *Civitatis Castell.* 17 dec. 1842.

² C. 3, 12, 22, 27, X, *de iure patronatus*, III, 38; c. 3, X, *de ecclesiis aedificandis*, III, 48; S. C. C., *Civitatis Castell.* 17 dec. 1842; *Civitatis Plebis*, 30 aug. 1851.

interim, si opus sit, oeconomum ecclesiae vel beneficio vacanti Ordinarius praeficiat ¹.

CAN. 736.

Si plures singulares personae sint patroni, possunt de alternis praesentationibus inter se convenire, dummodo accedat Ordinarii consensus in scriptis datus; qui tamen semel praestitus nequit ab Ordinario vel eius successoribus, patronis invitis, revocari ².

CAN. 737.

§ 1. Si ius patronatus collegialiter exerceatur, ille praesentatus habeatur, qui maiorem suffragiorum numerum tulerit, ad normam can. 14, *De personis*; quod si plures maiorem prae ceteris, sed aequalem inter se suffragiorum numerum habuerint, ii omnes praesentati censeantur ³.

§ 2. Si ius patronatus penes singulares personas sit, inter quas de alternis praesentationibus non convenerit, ille praesentatus habeatur, qui maiorem saltem relative suffragiorum numerum tulerit; et si plures eundem suffragiorum numerum habuerint, omnes censeantur praesentati ⁴.

§ 3. Qui ex diversis titulis ius patronatus obtinet, tot habet in praesentatione suffragia, quot titulos.

§ 4. Quilibet patronus non unum tantum, sed plures

¹ C. 4, X, *de off. ordin.*, I, 31; Reg. 54, 65, R. I., in VI°; S. C. C., *Mantuana*, 24 febr. 1720; 16 dec. 1876.

² C. 2, *de iure patronatus*, III, 12, in Clem.

³ C. 6, X, *de his, quae fiunt*, III, 10; c. 2, *de iure patronatus*, III, 12, in Clem.

⁴ C. 3, X, *de iure patronatus*, III, 38; c. 2, *de iure patronatus*, III, 12, in Clem.; S. C. C., *Montis Falisci*, 27 iul. 1850; *Fanen.*, 18 mart. 1854.

praesentare potest quum una simul, tum etiam successive antequam praesentatio acceptetur ¹.

CAN. 738.

Nemo potest praesentare seipsum neque aliis patronis accedere ut suffragiorum numerum ad praesentationem necessarium pro se compleat ².

CAN. 739.

Si ecclesiae vel beneficio provideri debeat per concursum, patronus, etiam laicus, nonnisi clericum rite probatum praesentare potest ³.

CAN. 740.

. Persona praesentata debet esse idonea, idest qualitatibus omnibus, ipso praesentationis vel saltem acceptationis die, praedita, quae de iure seu communi seu peculiari vel lege foundationis requiruntur, salvo praescripto can. 751 ⁴.

CAN. 741.

§ 1. Praesentatio illi fieri debet, cuius est de idoneitate personae praesentatae, iudicare, idest, si agatur de benefi-

¹ C. 24, X, *de iure patronatus*, III, 38; c. 2, *de iure patronatus*, III, 12, in Olem.

² C. 26, X, *de iure patronatus*, III, 38; S. C. Ep. et Reg., *Nullius Pisci-*
scien., 20 dec. 1613; S. C. C., *Baren.*, 21 nov. 1739.

³ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 18; Bened. XIV., const. « *Red-*
ditae Nobis », 9 apr. 1746.

⁴ C. 31, X, *de praebendis*, III, 5; c. 1, *de praebendis*, III, 4, in VI°;
c. 2, *de institutionib.*, III, 6, in VI°; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 13;
sess. XXIV, *de ref.*, c. 18; sess. XXV, *de ref.*, c. 9; S. C. S. Off., 11 dec.
1766; S. C. C., *Sarsinaten.*, 27 nov. 1649; *Eystetten.*, 10 maii 1681;
Lauretana, 16 dec. 1724; *Olomucen.*, 6 maii 1741; *Fulginaten.*, 21 aug.
1802.

ciis maioribus Sanctae Sedi; si de minoribus, Ordinario loci ¹.

§ 2. Ordinarius ad suum formandum iudicium, debet ad normam can. 85, *De personis*, personam praesentatam examini subiicere et opportunas informationes, etiam secretas, si opus fuerit, assumere ².

§ 3. Ordinarius non cogitur patrono patefacere rationes cur personam presentatam admittere non possit.

CAN. 742.

§ 1. Si praesentatus haud idoneus fuerit repertus, patronus, dummodo tempus utile ad praesentandum lapsum ne sit, potest alium intra tempus de quo in can. 734 praesentare; sed si ne hic quidem idoneus repertus fuerit, ecclesia vel beneficium pro eo casu fit liberae collationis, nisi patronus vel praesentatus intra decem dies a significatione recursionis recursum a iudicio Ordinarii interposuerint; quo pendente, servetur praescriptum can. 735, § 2 ³.

§ 2. Ad normam can. 4 praesentatio labe simoniaca infecta, est ipso iure irrita, et etiam institutionem forte subsequutam irritam reddit.

¹ C. 31, X, *de praebendis*, III, 5; c. 4, 5, 8, 10, 13, 15, 18, 20, 21, 24, 25, 29, 31, X, *de iure patronatus*, III, 38; c. 3, X, *de ecclesiis aedificandis*, III, 48; c. 1, *de praebendis*, III, 4, in VI°; c. 1, *de institutionib.*, III, 6, in VI°; c. un., *de capellis monachorum*, III, 18, in VI°; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 13; sess. XIV, *de ref.*, c. 12, 13, sess. XXIV, *de ref.*, c. 18; sess. XXV, *de ref.*, c. 9; S. C. C., *Constantien.*, 17 nov. 1629; *Venetiarum et Ceneten.*, 19 dec. 1840.

² Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 13; sess. XXIV, *de ref.*, c. 18; sess. XXV, *de ref.*, c. 9.

³ C. 4, X, *de off. ordin.*, I, 31; c. 29, X, *de iure patronatus*, III, 38; S. C. C., *Praenestina*, 1 febr. 1834; *S. Christophori de Laguna*, 9 apr. 1892.

CAN. 743.

§ 1. Legitime praesentatus, et idoneus repertus, acceptata praesentatione, ius habet ad canonicam institutionem ¹.

§ 2. Ius concedendi canonicam institutionem, si agatur de beneficiis maioribus, proprium est Sanctae Sedis; si de minoribus, Ordinarii loci, non autem Vicarii generalis sine mandato speciali ².

§ 3. Si plures et omnes idonei praesentati sint, Ordinarius eligit secundum praescriptum can. 58, § 2, *De personis*.

CAN. 744.

Institutio canonica pro quolibet beneficio etiam non curato dari debet, nullo iusto obstante impedimento, intra duos menses ex quo praesentatio facta sit ³.

CAN. 745.

Si praesentatus ante canonicam institutionem renuntiaverit vel mortuus sit, patronus rursus praesentandi ius habet.

CAN. 746.

§ 1. Onera seu officia patronorum sunt:

1.º Ordinarium loci certiore efficere, si bona ecclesiae seu beneficii dilapidari viderint, nequaquam tamen se immiscentes administrationi eorundem bonorum.

¹ S. C. C., *Capuana*, 26 febr. 1848.

² C. 3, X, *de institutionib.*, III, 7; c. 4, 5, 21, X, *de iure patronatus*, III, 38; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 13; sess. XIV, *de ref.*, c. 12, 13; sess. XXIV, *de ref.*, c. 18; sess. XXV, *de ref.*, c. 9; S. C. C., *Firmana*, 30 sept. 1702; *Tridentina*, 16 mart. 1754.

³ S. Pius V, const. « *In conferendis* », 18 mart. 1567.

2.° Reaedificare ecclesiam collapsam aut reparationes, iudicio Ordinarii, necessarias in eadem facere, si ex titulo aedificationis ius patronatus habeant, et nisi onus reaedificationis et reparationis fabricae incumbat ad normam can. 465.

3.° Supplere redditus, si ex titulo dotationis ius patronatus proveniat, et ecclesiae vel beneficii redditus ita defecerint, ut nequeat amplius vel cultus decenter in ecclesia exerceri, vel beneficium clerico conferri ¹.

§ 2. Si ecclesia collapsa fuerit aut necessariis indigeat reparationibus vel si redditus defecerint ad normam § 1, n. 2, 3, ius patronatus interim quiescit.

§ 3. Si patronus intra tempus ab Ordinario sub poena cessationis patronatus praefiniendum, ecclesiam reaedificaverit, aut restauraverit vel redditus auxerit, ius patronatus revigescit; secus ipso iure et absque ulla declaratione cessat ².

CAN. 747..

§ 1. Praeter casum de quo in can. 746, § 3, ius patronatus extinguitur:

1.° Lapsu in apostasiam aut transitu ad haeresim vel schisma. Censura autem aut infamia iuris innodati post sententiam condemnatoriam vel declaratoriam, usque dum censura vel infamia perdurat, nequeunt illud exercere eiusque privilegiis uti.

¹ C. 31. 32, C. XVI, q. 7; Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 7; sess. XXIV, *de ref.*, c. 3; sess. XXV, *de ref.*, c. 9; S. C. Ep. et Reg., *Brixien.*, 18 iun. 1597; *Mazarien.*, 1 iun. 1635; S. C. C., 3 aug. 1686; *Clusina*, 22 sept. 1725; *Spiren.*, 30 maii 1761, ad I; *Alatrina*, 8 iul. 1775; *Nullius S. Martini*, 12 sept. 1801, ad I.

² S. C. Ep. et Reg., *Brixien.*, 18 iun. 1597; S. C. C., 3 aug. 1686; *Nepesina*, 19 iul. 1806.

2.° Si patronus iuri suo renuntiaverit; eius tamen renuntiatio ex integro fieri potest aut ex parte; nunquam tamen potest aliis compatronis, si qui sint, damnum afferre.

3.° Si Sancta Sedes ius patronatus revocaverit aut ipsam ecclesiam vel beneficium perpetuo suppresserit.

4.° Si contra ius patronatus legitime praescriptum fuerit.

5.° Si res cui ius patronatus inhaeret, vel familia, gens, aut linea cui secundum tabulas foundationis reservatur, extinguatur; quo in altero casu nec ius patronatus haereditarium fiet, nec Ordinarius valide permittere poterit donationem iuris patronatus alteri fieri.

6.° Si ex consensu patronorum ecclesia vel beneficium uniatur alteri liberae collationis, aut ecclesia fiat electiva vel regularis.

7.° Si patronus ius patronatus simoniace in alium transferre attentaverit; si bona ac iura ecclesiae vel beneficii iniuste usurpaverit aut detineat, quacumque patronus dignitate, etiam regia vel imperiali, fulgeat; si rectorem vel alium clericum ecclesiae servitio addictum aut beneficium per se vel per alios occiderit vel mutilaverit ¹.

§ 2. Propter crimina de quibus in n. 7.°, ius patronatus non amittunt compatroni innocentes, sed solus patronus reus et ob delictum postremo memoratum eius quoque haeredes ².

§ 3. Ut ex delictis enumeratis in § 1, n. 1.° et 7.° huius

¹ C. 6, 23, X, *de iure patronatus*, III, 38; c. 13, X, *de haereticis*, V, 7; c. 12, X, *de poenis*, V, 37; Conc. Trid., sess. XXII, *de ref.*, c. 11; sess. XXV, *de ref.*, c. 9; S. C. C., *Marsicana*, 9 iun. 1708; *Tiburтина*, 27 ian. 1827 et 26 ian. 1828; *Flanen.*, 26 ian. 1833; *Verulana*, 16 iul. 1853 et 11 aug. 1855.

² S. C. C., *Verulana*, 16 iul. 1853 et 11 aug. 1855.

canonis patroni existimentur ius patronatus amisisse, requiritur et sufficit sententia declaratoria ¹.

CAN. 748.

Si cui Sedes Apostolica sive in concordatis sive extra concordata indultum concesserit praesentandi ad ecclesiam vacantem vel beneficium vacans, non inde ius patronatus, existet, et privilegium praesentationis strictam interpretationem pati oportebit ex tenore indulti.

CAPUT V.

De iuribus et obligationibus beneficiariorum.

CAN. 749.

Quilibet beneficiarius sive maior sive minor, capta legitime beneficii possessione, omnibus iuribus fruitur tam temporalibus quam spiritualibus, quae beneficio adnexa sint ².

CAN. 750.

Etsi alia bona non beneficialia habeat, libere uti frui potest de fructibus beneficialibus qui ad honestam sustentationem sint necessarii; obligatione autem tenetur impendendi superfluos pro pauperibus aut piis causis, salvo praescripto can. 140, § 1, n. 16, *De personis* ³.

CAN. 751.

Si ad beneficium obtinendum susceptio alicuius ordinis requiratur, beneficiarius talem ordinem recipere debet saltem intra annum a capta possessione, nisi brevius tempus

¹ S. C. C., *Verulana*, 16 iul. 1853 et 11 aug. 1855.

² S. C. C., *Burgi S. Sepulchri*, 29 apr. 1854.

³ S. 16, D. LXXXVI; c. 23, C. XII, q. 2; c. 16, X, *de praebendis*, III, 5; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 1.

praescriptum fuerit, et salvo in beneficiis iuris patronatus constituto can. 740 de aliis qualitatibus requisitis ¹.

CAN. 752.

§ 1. Praeter pecuniaria onera beneficio adnexa, debet quotidie canonicas horas recitare ².

§ 2. Si nullo legitimo detentus impedimento, obligationi recitandi, de qua in paragrapho praecedenti, non satisfecerit, fructus pro rata omissionis non facit suos, eosque fabricae ecclesiae aut seminario dioecesano tradat vel in pauperes eroget ³.

CAN. 753.

§ 1. Beneficiarius bona ad suum beneficium pertinentia, ut beneficii curator administrare debet, ad normam can. 796-807.

§ 2. Si negligens fuerit, damna praestare beneficio debet, atque ad ea compensanda ab Ordinario loci compellendus erit.

CAN. 754.

§ 1. Sumptus ordinario modo connexi cum bonorum beneficii administratione et fructuum perceptione, a beneficiario ferendi sunt.

¹ C. 7. X. de electione, I, 6; c. 14, 15, 35, de electione, I, 6, in VI°; c. 8, 29, de praebendis, III, 4, in VI°; c. 2, de institutionib., III, 6, in VI°; c. 2, de aetate et qualitate, I, 6, in Clem.: Conc., Trid., sess. VII, de ref., c. 9, 12; sess. XXII, de ref., c. 4; sess. XXIII, de ref., c. 2; sess. XXIV, de ref., c. 12; S. C. C., Romana, 4 febr. 1719; Lauretana, 16 dec. 1724; Hildésimen., 16 dec. 1730; Leodien., 1 mart. 1766 et 14 maii 1768.

² S. Pius V, const. « Ex proximo », 20 sept. 1571; Prop. 21, damn. ab Alexand. VII, 24 sept. 1665.

³ S. Pius V, const. « Ex proximo », 20 sept. 1571; Prop. 20, damn. ab Alexand. VII, 24 sept. 1665; Prop. 23, damn. ab Alexand. VII, 18 mart. 1666.

§ 2. Impensae pro notabilibus domus beneficalis reparationibus, ab iis ferendae sunt quibus onus reficiendi ecclesiam beneficio adnexam incumbit, nisi foundationis tabulae aut legitimae conventiones et consuetudines aliud caveant ¹.

§ 3. Minores reparationes quae ipsi incumbunt, beneficiarius ne differat, ne maiorum necessitas enascatur ².

CAN. 755.

Ordinarius loci obligatione tenetur advigilandi etiam per vicarios foraneos ut recte beneficalia bona conserventur et administrentur.

CAN. 756.

§ 1. Locationes bonorum beneficalium, anticipatis solutionibus, ne fiant sine Ordinarii loci licentia, qui cavere debet ne in damnum successorum vergant, nec licentiam ultra triennium concedere potest ³.

§ 2. Domus beneficalis neque integre neque ex parte laicis locetur, nisi Ordinarius, perspecta locationis causa, eam approbaverit.

CAN. 757.

Reditus beneficii inter successorem et antecessorem eiusve haeredes in casu obitus pro rata temporis quo beneficio uterque deservierit, distribuantur, omnibus proventi-

¹ Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 7; S. C. C., *Clusina*, 22 sept. 1725.

² C. 1, 4, X, *de ecclesiis aedificandis*, III, 48.

³ C. 6, C. X, q. 2; c. 2, X, *de precariis*, III, 14; c. un., *de rebus Ecclesiae non alienand.*, III, 4, in *Extravag. com.*; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 11; Bened. XIV, const. « *Universalis* », 29 aug. 1741; S. C. Ep. et Reg., *Baren.*, 15 maii 1596; *Cirignolen.*, 30 oct. 1600; S. C. C., *Romana*, 2 maii 1643; *Tarentina*, 9 apr. 1701, ad I.

bus et oneribus currentis anni computatis, nisi legitima consuetudo alium iustae compositionis modum induxerit ¹.

CAN. 758.

Deductis cuiuscumque generis expensis, fructus beneficii vacantis pro medietate accrescunt doti beneficii vel massae communi, pro alia cedunt fabricae ecclesiae seu sacratio, salva legitima consuetudine qua fructus omnes in bonum commune dioeceseos erogentur; sed iura stolae cedunt oeconomo qui paroeciam vacantem regit ².

CAN. 759.

Quilibet beneficiarius congruam reddituum beneficialium partem, in synodo dioecesana vel in eius defectu ab Ordinario loci, audito Capitulo ac vicariis foraneis pro suo territorio determinatam, in favorem fabricae ecclesiae seu sacriarii dare primo anno tenetur, nisi aliter in aliquibus locis eius necessitati provisum sit ³.

CAN. 760.

§ 1. Bona mensae episcopalis ab Episcopo diligenter administrantur.

§ 2. Domus episcopalis sarta tectaque conservetur et, si opus sit, restauretur et reparetur mensae eiusdem impensis, quoties huiusmodi onera ex peculiari titulo aliis non incumbant.

¹ C. 9, *de off. ordin.*, I, 16, in VI°; c. 2, *de electione*, tit. I. in *Extravag. Ioann. XXII*; S. C. C., *Fabrianen.*, 19 dec. 1801.

² C. 28. X, *de praebendis*, III, 5; c. 40, *de electione*, I, 6, in VI°; c. 9, *de off. ordin.*, I, 16, in VI°.

³ S. Pius V, const. « *Durum nimis* », 31 maii 1570; Innocent. XII, const. « *Ecclesiae* », 22 sept. 1695; Bened. XIII, const. « *Pius et misericors* », 29 apr. 1725; S. C. C., *Viterbien.*, 13 ian. 1748, ad VII; *Camerinen.*, 3 iul. 1852.

§ 3. Caveant quoque Episcopi ut, accurato inventario confecto, utensilia omnia vel bona mobilia domui episcopali forte addicta atque in mensae dominio constituta, ad successorem integre secureque transmittantur.

CAPUT VI.

De resignatione et permutatione beneficiorum.

CAN. 761.

Beneficia resignare valide nequeunt novitii ad normam can. 441, *De personis*, necnon professi votorum simplicium intra tempus quo eadem beneficia conservant ad normam can. 457, *De personis*.

CAN. 762.

Ordinarius ne admittat resignationem beneficii a clerico in maioribus ordinibus constituto factam, nisi constet eum necessaria ad honestam sustentationem aliunde habere ¹.

CAN. 763.

Resignatio beneficii, cuius titulo clericus ordinatus fuit, irrita est, nisi expressa mentio fiat clericum illius titulo promotum fuisse, eundemque, de consensu Ordinarii, pro titulo beneficiali alium legitimum ordinationis titulum substituuisse ².

CAN. 764.

Resignationem beneficiorum in commodum alterius vel sub aliqua conditione, quae ipsam beneficii provisionem aut

¹ Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 2; S. Pius V, const. « *Quanta Ecclesiae* », 1 apr. 1568; S. C. de Prop. Fide, 18 apr. 1757, ad 1.

² Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 2; S. C. C., *Lancianen.*, 9 febr. 1726; *Asten.*, 3 apr. et 22 maii 1734.

redituum erogationem attingat, Ordinarius admittere nequit, nisi in casu quo beneficium sit litigiosum et resignatio fiat ab alterutro de litigantibus in commodum alterius, salvo tamen praescripto can. 707, § 2³.

CAN. 765.

§ 1. Resignatio beneficii ut valida sit, fieri debet aut in scriptis aut oraliter coram duobus testibus fide dignis, qui scriptum testimonium in Curia deponent¹.

§ 2. Ordinarius autem intra mensem eam vel admittat vel reiiciat².

§ 3. Renuntiatio beneficii a momento admissionis valet³.

§ 4. Admissa resignatio tempestive significetur iis qui aliquod ius in beneficii provisionem habent⁴.

CAN. 766.

§ 1. Permutatio duorum beneficiorum fieri valide nequit, nisi propter Ecclesiae necessitatem vel utilitatem aliave

³ C. 4, X, *de pactis*, I, 35; c. 5, X, *de rerum permutatione*, III, 19; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 7, 15; Paul. IV, const. « *Inter caeteras* », 27 nov. 1557; Pius IV, const. « *Romanum Pontificem* », 11 oct. 1564; S. Pius V, const. « *Quanta Ecclesiae* », 1 apr. 1568; const. « *Intolerabilis* », 11 iun. 1569; const. « *Romani Pontificis* », 12 sept. 1571; Bened. XIV, const. « *In sublimi* », 29 aug. 1741; const. « *Ecclesiastica* », 15 iun. 1746; S. C. C., *Caurien.*, 30 iul. 1774; *Nullius S. Iacobi de Spatha*, 21 apr. 1792.

¹ C. un., *de renunciatione*, I, 4, in Clem.; S. Pius V, const. « *Quanta Ecclesiae* », 1 apr. 1568.

² C. 4, 5, X, *de renunciatione*, I, 9; c. 3, X, *de restitutione spoliatorum*, II, 13; Gregor. XIII, const. « *Humano rix iudicio* », 5 ian. 1584.

³ C. 2, 3, 6, 12, X, *de renunciatione*, I, 9.

⁴ Gregor. XIII, const. « *Humano rix iudicio* », 5 ian. 1584; Bened. XIV, const. « *Ecclesiastica* », 15 iun. 1746; S. C. C., *Firmana*, 20 ian. 1894; *Apuana*, 25 iul. 1896.

iusta de causa, sine alterius detrimento, de consensu Ordinarii loci, non autem Vicarii Generalis sine peculiari mandato, nec Vicarii Capitularis et servato praescripto can. 765, § 1 ⁵.

§ 2. Ordinarius intra mensem consensum praestet vel deneget; et permutatio valebit a momento consensus ab Ordinario praestiti ¹.

CAN. 767.

§ 1. Si beneficia permutanda inaequalia sint, nequeunt compensari reservatione fructuum aut praestatione pecuniae seu alterius rei pretio aestimabilis ².

§ 2. Permutatio fieri nequit, nisi inter duos tantum beneficiarios.

TITULUS II.

De Aliis Institutis Ecclesiasticis Non Collegialibus.

CAN. 768.

§ 1. Hospitalia, orphanotrophia aliaque similia instituta, ad opera religionis vel charitatis sive spiritualis sive temporalis destinata, possunt ab Ordinario loci erigi et per eius decretum personalitatem iuridicam in Ecclesia obtinere.

§ 2. Loci Ordinarius haec instituta ne approbet, nisi finis fundatoris utilis reapse sit, et talis constituta fuerit dos,

⁵ C. 37, C. VII, q. 1; c. 5-8, X, *de rerum permutatione*, III, 19; c. un., *de rerum permutatione*, III, 10, in VI°; c. un., *de rerum permutatione*, III, 5, in Clem.; S. C. C. *Novarien.*, 6 oct. 1703: *Augustana*, 19 ian. 1735, ad 1.

¹ Gregor. XIII, const. « *Humano vix iudicio* », 5 ian. 1584.

² C. 5, X, *de rerum permutatione*, III, 19.

quae, omnibus perpensis, sufficiat vel sufficiens fore prouideri praevideatur ad illum assequendum.

§ 3. Horum institutorum administrare bona sui cuiusque rectoris est, secundum normas tabulae foundationis. Hic vero iisdem obligationibus tenetur, iisdemque iuribus fruitur, quibus administratores aliorum bonorum ecclesiasticorum ¹.

CAN. 769.

§ 1. In tabulis foundationis pius fundator accurate describat totam instituti constitutionem, finem, dotationem, administrationem et regimen, usum reddituum et successionem in bona pro casu extinctionis ipsius instituti.

§ 2. Huiusmodi tabulae duplici exemplari conficiendae sunt quorum alterum in archivio instituti, alterum in archivio Curiae ecclesiasticae reponatur.

CAN. 770.

Loci Ordinarius omnia huiusmodi instituta, quamquam exempta, visitare potest et debet ².

CAN. 771.

§ 1. Etiam si fundatione, praescriptione aut privilegio Apostolico pium institutum ex iurisdictione Ordinarii loci

¹ C. 2, *de religiosis domibus*, III, 11, in Clem.; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 15; S. C. C., *Narnien.*, 28 mart. 1716.

² C. 2, *de religiosis domibus*, III, 11, in Clem.; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 15; sess. XXII, *de ref.*, c. 8; S. C. C., *Eugubina*, 2 sept. 1570; *Lucana*, mense febr. 1586; *Sutrina*, 7 dec. 1715, ad I, II; *Narnien.*, 28 mart. 1716; *Liparen.*, 9 maii et 11 iul. 1750; *Fanen.*, 18 iun. 1757 et 4 mart. 1758.

exemptum fuerit, ius tamen Ordinario est redditionem rationum exigendi, reprobata contraria consuetudine ³.

§ 2. Conditio qua fundator statuatur administratores non debere rationem Ordinario loci reddere, tamquam non adiecta habeatur ¹.

CAN. 772.

Ordinarius loci advigilet ut piae fidelium voluntates, in horum institutorum fundatione expressae, adamussim serventur ².

CAN. 773.

Sine venia Sedis Apostolicae haec instituta supprimi, uniri, incorporari vel in usus a fundatione alienos converti nequeunt ³.

³ C. 2, *de religiosis domibus*, III, 11, in Clem.; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 15; sess. XXII, *de ref.*, c. 9; Pius VII, litt. ap. 24 aug. 1822; S. C. C., *Hispalen.*, mense apr. 1589; *Zamoren.*, mense mart. 1591; *Caurien.*, mense mart. 1595; *Cremonen.*, mense febr. 1609; *Forosempronien.*, 11 mart. 1662; *Sutrina*, 7 dec. 1715, ad V, VI; *Narnien.*, 28 mart. 1716; *Liparen.*, 9 maii et 11 iul. 1750; *Suessana*, 27 aug. 1831.

¹ Conc. Trid., sess. XXII, *de ref.*, c. 9.

² C. 3, X, *de religiosis domibus*, III, 36; c. 2, *de religiosis domibus*, III, 11, in Clem.; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 15; sess. XXV, *de ref.*, c. 8; S. C. C., *Eugubina*, 12 nov. 1633.

³ C. 4, X, *de religiosis domibus*, III, 36; c. 2, *de religiosis domibus*, III, 11, in Clem.; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 15; S. C. C., *Aceranen.*, 2 maii 1693.

PARS SEXTA

DE BONIS ECCLESIAE TEMPORALIBUS.

CAN. 774.

§ 1. Ecclesia catholica et Apostolica Sedes nativum ius habent libere et independenter a civili potestate acquirendi, retinendi et administrandi bona temporalia ad fines sibi proprios proseguendos ¹.

§ 2. Simile ius ecclesiis singularibus aliisque personis moralibus est quae ab ecclesiastica auctoritate in iuridicam personam erectae sint ².

CAN. 775.

Ecclesiae ius quoque est, independens a civili potestate, exigendi a fidelibus quae ad cultum divinum et ad honestam clericorum aliorumque ministrorum sustentationem sint necessaria ³.

¹ C. 1, D. XCVI; c. 59, C. XVI, q. 1; c. 4, 5, *de verbor. signific.*, tit. XIV, in Extravag. Ioann. XXII; Conc. Lateran. I, can. 4; Conclusio 3, Dionysii Soulechat, damn. ab Urban. V, a. 1368; Art. 10, 16, 18, 32, 33, 36, 39, 44, Ioann. Wicleff, damn. a Martin. V, per bullam « *Inter cunctas* » et « *In eminentis* », 22 febr. 1418; Art. 34-36, de quibus errorum Wicleff et Huss suspecti interrogandi, iuxta Martin. V, bullam « *Inter cunctas* », 22 febr. 1418; Pius IX, litt. ap. « *Ad Apostolicae* », 22 aug. 1851; allocut. « *Nunquam fore* », 15 dec. 1856; allocut. « *Maxima quidem* », 9 iun. 1862; ep. encycl. « *Incredibili* », 17 sept. 1863; ep. encycl. « *Quanta cura* », 8 dec. 1864.

² C. 7, 10, X, *de constitutionib.*, I, 2; c. 1, 3, *de immunitate ecclesiarum*, III, 23, in VI°; Pius IX, ep. encycl. « *Quanta cura* », 8 dec. 1864.

³ C. 65-68, C. XVI, q. 1; c. 2, 3, C. XVI, q. 2; c. 14, 25, X, *de decimis*, III, 30; c. 1, *de decimis*, III, 13, in VI°; Conc. Trid., sess. XXI, *de*

CAN. 776.

§ 1. Bona temporalia, sive corporalia, immobilia vel mobilia, sive incorporalia, quae vel ad Ecclesiam universalem et ad Apostolicam Sedem vel ad aliam in Ecclesia personam moralem pertineant, sunt *bona ecclesiastica* ¹.

§ 2. Dicuntur *sacra* quae consecratione vel benedictione ad divinum cultum destinata sunt; *pretiosa* quibus notabilis valor sit, artis vel historiae vel materiae causa.

CAN. 777.

In canonibus qui infra sequuntur, nomine Ecclesiae significatur non solum Ecclesia universalis aut Sedes Apostolica, sed etiam quaelibet persona moralis in Ecclesia, nisi ex contextu sermonis vel ex natura rei aliud appareat.

TITULUS I.

De Bonorum Ecclesiasticorum Acquisitione.

CAN. 778.

§ 1. Ecclesia acquirere bona temporalia potest omnibus iustis modis iuris sive naturalis sive positivi, quibus id aliis licet.

§ 2. Dominium bonorum, sub suprema auctoritate Sedis Apostolicae, ad eam pertinet moralem personam, quae eadem bona legitime acquisiverit ².

ref., c. 4; sess. XXV, *de ref.*, c. 12; Professio fid. Waldensib. praeser. ab Innocent. III; Art. 18, Ioann. Wikleff, damn. a Martin. V, per bullam « *Inter cunctas* » et « *In eminentis* », 22 febr. 1418; S. C. C., 16 apr. 1639.

¹ S. C. de Prop. Fide, ep. 15 ian. 1903.

² C. 16, 19, C. XII, q. 1; c. 3, 5, C. XII, q. 5; c. 10, 11, C. XIII, q. 2; c. 6, C. XVI, q. 3; c. 2, C. XVI, q. 6; c. 2, X, *de consuetudine*, I; 4; c. 1, 5,

CAN. 779.

Diviso territorio personae moralis ecclesiasticae ita ut illius pars alteri personae morali uniatur, vel distincta persona moralis pro parte dismembrata erigatur, etiam bona communia quae in commodum totius territorii erant destinata, et aes alienum quod pro toto territorio contractum fuerat, ab auctoritate ecclesiastica, ad divisionem competente, cum debita proportionem ex bono et aequo dividi debent, salvo priorum fundatorum seu oblatores voluntatibus, iuribus legitime quaesitis, ac legibus peculiaribus, quibus persona moralis regatur.

CAN. 780.

Extincta persona morali ecclesiastica, eius bona competunt Apostolicae Sedi, si persona extincta eidem erat immediate subiecta; secus, si persona extincta territorium habebat, transeunt ad personam moralem cui territorium extinctae personae adnexum sit; si persona extincta territorium non habebat, fiunt personae moralis immediate superioris, salvo semper fundatorum seu oblatores voluntatibus, iuribus legitime quaesitis atque legibus peculiaribus quibus extincta persona moralis regebatur.

CAN. 781.

Quod ad decimarum et primitiarum solutionem, peculiaris statuta ac laudabiles consuetudines in unaquaque regione servantur ¹.

X, *de in integrum restitutione*, I, 41; c. 9, X, *de probationibus*, II, 19; c. un., *de rebus Ecclesiae non alienandis*, III, 4, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. XXII, *de ref.*, c. 11; Bened. XIV. ep. « *Cum encyclicas* », 24 maii 1754; Pius IX, ep. encycl. « *Quanta cura* », 8 dec. 1864.

¹ C. 42, X, *de simonia*, V, 3: S. C. C., decr. 10 iun. 1896, ad I.

CAN. 782.

Salvis praescriptis can. 482-487 et can. 542 § 2, *De personis*, vetantur privati tam clerici quam laici sine Sedis Apostolicae aut proprii Ordinarii ac Ordinarii loci licentia, in scriptis data, stipem cogere pro quolibet pio aut ecclesiastico instituto.

CAN. 783.

§ 1. Loci Ordinarius, habens iurisdictionem episcopalem vel quasi-episcopalem, praeter tributum pro seminario, de quo in can. 629-630, aut beneficiale pensionem de qua in can. 707, potest, necessitate impellente, ob expensas regiminis dioecesani, imponere omnibus saecularibus ecclesiis et beneficiis sive saecularibus sive religiosis, et laicorum confraternitatibus propriam ecclesiam habentibus, vectigal cathedriticum quotannis solvendum, secundum locorum statuta a Sede Apostolica probata ¹.

§ 2. Aliud tributum in bonum dioecesis vel pro patrono imponere ecclesiis, beneficiis aliisque institutis ecclesiasticis, quamquam sibi subiectis, Ordinarius potest tantummodo in actu foundationis vel consecrationis; sed nullum

¹ C. 1, 4-6, 8, 10, C. X, q. 3; c. 16, X, *de off. ordin.*, I, 31; c. 9, X, *de censib.*, III, 39; S. C. C., *Cathacen.*, 21 maii 1644; *Albinganen.*, 3 dec. 1644; *Saxonen.*, 27 iun. 1705, ad V; *Amalphitana*, 5 sept. 1705 et 26 febr. 1707, ad I; *Anglonen.*, 30 ian. 1723, ad I; 5 oct. 1731, ad V; *Maceraten.*, 8 maii 1734; *Asculana*, 22 maii 1734, ad III; *Firmana*, 24 iul. 1734, ad I-III; *Assisien.*, 15 ian. 1735; *Perusina*, 19 nov. 1735; *Bisacciarum*, 15 mart. 1738, ad II; *Tolentina*, 14 mart. 1739; *Viterbien.*, 7 apr. 1742; *Ferentina*, 19 apr. 1760; *Setina*, 18 maii 1765; *Aesina*, 16 mart. 1771; *Camerinen.*, 18 mart. et 8 iul. 1775; *Anglonen. et Tursien.*, 31 iul. 1852.

imponi tributum potest super eleemosynis Missarum sive manualium sive fundatarum ¹.

CAN. 784.

§ 1. Praefinire taxas pro variis actibus iurisdictionis voluntariae vel pro executione rescriptorum Sedis Apostolicae vel occasione ministrationis sacramentorum vel sacramentalium, in tota ecclesiastica provincia solvendas, erit, salvo praescripto can. 512, Concilii provincialis aut si Concilium haberi nequeat, conventus episcoporum provinciae, sed nulla vi praefinitio pollebit, nisi prius a Sede Apostolica approbata fuerit ².

§ 2. Quod ad taxas pro actibus iudicialibus servantur can. ... *De iudiciis*.

CAN. 785.

Praescriptionem, tamquam acquirendi et se liberandi modum, prout est in legislatione civili respectivae nationis, Ecclesia pro bonis ecclesiasticis recipit, servatis canonibus qui sequuntur.

CAN. 786.

Praescriptioni obnoxia non sunt:

- 1.º Quae sunt iuris divini sive naturalis sive positivi;
- 2.º Quae obtineri possunt ex solo privilegio apostolico;
- 3.º Iura spiritualia, quorum laici non sunt capaces, si agatur de praescriptione in commodum laicorum;
- 4.º Limites certi et indubii provinciarum ecclesiasticarum, dioecesium, paroeciarum, vicariatuum apostolico

¹ C. 3. 7. 9, X, *de censib.*, III, 39; c. un., *de supplenda neglig. praelator.*, I, 5, in Clem.; c. un., *de excessib. praelator.*, V, 6, in Clem.

² S. C. Consist., 21 apr. 1910; S. C. C., decr. 10 iun. 1896.

rum, praefectarum apostolicarum, missionum, abbatiarum nullius et quasi-nullius;

5.° Eleemosynae et onera Missarum;

6.° Beneficium ecclesiasticum sine ullo titulo aut cum titulo simoniaco a clerico obtentum, aut bona beneficalia ab extraneis possessa;

7.° Ius visitationis et obedientiae subditorum ecclesiasticorum ita ut nulli praelato iidem iam subsint ¹.

CAN. 787.

§ 1. Res consecratae vel benedictae quae in dominio privatorum sint, praescriptione acquiri a privatis personis possunt, dummodo ad profanos usus ne adhibeantur; si vero consecrationem vel benedictionem amiserint, libere acquiri possunt etiam ad usus profanos, non tamen sordidos.

§ 2. Res sacrae, quae in dominio privatorum non sint, non a persona privata, sed a persona morali ecclesiastica contra aliam personam moralem ecclesiasticam praescribi possunt.

CAN. 788.

§ 1. Res immobiles, mobiles pretiosae, iura et actiones sive personales sive reales, quae pertinent ad Ecclesiam Romanam vel Sedem Apostolicam, spatio 100 annorum praescribuntur ².

¹ C. 5-7, C. XVI, q. 3; c. 4, 11, X, *de consuetudine*, I, 4; c. 7, 12, 16, X, *de praescriptionib.*, II, 26; c. 4, X, *de parochis*, III, 29; Reg. 1, R. I., in VI°; Bened. XIV, ep. « *Declarasti Nobis* », 16 mart. 1746; S. C. C., *Bononien.*, 17 dec. 1718; *Romana*, 30 iul. 1768; *Comaclen.*, 8 iul. 1818; *Lucana*, 9 ian. 1825; *Theanen.*, 17 iun. 1899 et 27 apr. 1901.

² C. 17, C. XVI, q. 3; c. 2, 3, C. XVI, q. 4; c. 13, 14, 17, X, *de praescriptionib.*, II, 26; c. 2, *de praescriptionib.*, II, 13, in VI°; Honor. III,

§ 2. Quae ad aliam personam moralem ecclesiasticam, spatio 40 annorum ¹.

CAN. 789.

Nulla valet praescriptio, nisi bona fide nitatur non solum initio possessionis, sed toto possessionis tempore ad praescriptionem requisito ².

CAN. 790.

§ 1. Quae quis ad causas pias iusserit per ultimam voluntatem, de qua certo constet etiam per unum testem omni exceptione maiorem et generatim liberalitates in bonum Ecclesiae, valent, salva remanente haeredum portione legitima, licet solemnitates iuris civilis servatae non sint ³.

§ 2. Qui ex iure naturae et ecclesiastico libere valet de suis bonis statuere, potest ad causas pias sive per actum inter vivos sive per actum mortis causa, bona relinquere ⁴.

CAN. 791.

Voluntates fidelium facultates suas in pias causas donantium vel relinquentium sive per actum inter vivos, sive

const. « *Sedis Apostolicae* », 23 apr. 1221; Bened. XIV, const. « *Ad honorem* », 27 mart. 1752.

¹ C. 16, C. XVI, q. 3; c. 4, 6, 8, 9, X, *de praescriptionib.*, II, 26; c. 15, X, *de privilegiis*, V, 33; c. 2, *de praescriptionib.*, II, 13, in VI°; c. 7, *de privilegiis*, V, 7, in VI°.

² C. 5, 17, 19, 20, X, *de praescriptionib.*, II, 26; Reg. 2, 3, R. I., in VI°; Bened. XIV, ep. « *Urbem* », 19 mart. 1752; S. C. Ep. et Reg., *Panormitana seu Romana*, 23 sept. 1836.

³ C. 43, C. XVII, q. 4; c. 10, 11, X, *de testamentis*, III, 26; c. 3, X, *de successionib. ab intestato*, III, 27; S. C. C., *Signina*, 20 dec. 1828; *Bergomen.*, 27 apr. 1895 et 26 apr. 1902; S. Poenit., 10 ian. 1901.

⁴ Art. 31, Ioann. Wikleff, damn. a Martin. V, per bullam « *Inter cunctas* » et « *In eminentis* », 22 febr. 1418; Pius IX, ep. encycl. « *Quanta cura* », 8 dec. 1864.

per actum mortis causa, diligentissime impleantur etiam quod ad modum administrationis et erogationis bonorum, salvo praescripto can. 792, § 3 ¹.

CAN. 792.

§ 1. Ordinarii omnium piarum voluntatum tam mortis causa quam inter vivos executores sunt ².

§ 2. Hoc ex iure Ordinarii vigilare possunt, ac debent, etiam per visitationem, ut piaae voluntates impleantur et alii executores delegati debent, perfuncti munere, illis reddere rationem ³.

§ 3. Clausulae huic Ordinariorum iuri contrariae, ultimis voluntatibus adiectae, tamquam non appositae habeantur ⁴.

CAN. 793.

§ 1. Qui bona ad pias causas sive ex actu inter vivos, sive ex testamento fiduciarie accepit, debet de sua fiducia Ordinarium loci certiore reddere eique omnia istiusmodi

¹ C. 10, 11, C. XIII, q. 2; c. 3, 17, 19, X, *de testamentis*, III, 26; c. un., *de testamentis*, III, 6, in Clem.; S. C. C., *Venusina*, 15 nov. 1704; S. C. de Prop. Fide, instr. a. 1807.

² C. 3, 17, X, *de testamentis*, III, 26; Conc. Trid., sess. XXII, *de ref.*, c. 8; S. C. C., *Oscen.*, a. 1589; *Civitatis Plebis*, 16 iul. et 10 sept. 1695; *Faventina*, 29 ian. 1848; S. C. de Prop. Fide, 13 ian. 1794.

³ C. 3, 17, 19, X, *de testamentis*, III, 26; c. un., *de testamentis*, III, 6, in Clem.; Conc. Trid., sess. XXII, *de ref.*, c. 8; Leo XIII, const. « *Condita a Christo* », 8 dec. 1900; S. C. C., *Mediolanen.*, mense dec. 1587; *Eugubina*, 12 nov. 1633; *Derthusen.*, 27 maii 1634; *Asculana*, 3 et 24 mart. 1725, ad VI; *Nullius Montis Casini*, 24 sept. 1729 et 28 ian. 1730; *Liparen.*, 9 maii, 6 iun. et 11 iul. 1750; *Fanen.*, 18 iun. 1757 et 4 mart. 1758.

⁴ C. 17, X, *de testamentis*, III, 26; S. C. C., *Civitatis Plebis*, 16 iul. et 10 sept. 1695; *Bononien.*, 2 mart. 1839, ad I.

bona seu mobilia seu immobilia cum oneribus adiunctis indicare, nisi donator largitioni contrariam conditionem expresse adiecerit ¹.

§ 2. Ordinarius exigere potest ut bona fiduciaria in tuto collocentur et vigilare debet pro executione piaae voluntatis ad normam can. 792 ².

§ 3. Bonis fiduciariis alicui religioso ad pias causas commissis, si quidem bona sacris sint attributa vel loci aut dioecesis incolis iuvandis, quae superius praescribuntur, etiam valent quod ad Ordinarium loci; secus, quod ad Ordinarium eiusdem religiosi proprium.

CAN. 794.

§ 1. Ultimarum voluntatum reductio, moderatio, commutatio, quae fieri ex iusta tantum et necessaria causa debent, Sedi Apostolicae reservantur, nisi fundator hanc potestatem etiam Ordinario loci expresse concesserit ³.

§ 2. Si tamen executio onerum impositorum ob immixtos redditus aliamve ob causam, nulla administratorum culpa, impossibilis evaserit, tunc etiam Ordinarius, auditis iis quorum interest, et servata, meliore quo fieri potest modo, fundatoris voluntate, poterit eadem onera aequè imminuere, excepta Missarum reductione quae Sedi Apostolicae unice competit ⁴.

¹ Conc. Trid., sess. XXII, *de ref.*, c. 8; S. C. C., *Belloracen.*, 9 aug. 1909.

² C. 3, 17, 19, X, *de testamentis*, III, 26.

³ Conc. Trid., sess. XXII, *de ref.*, c. 6; S. C. Ep. et Reg., *Caputaquen.*, 14 iun. 1595; S. C. C., *Asten.*, 19 nov. 1718; S. C. de Prop. Fide, instr. a. 1807.

⁴ Conc. Trid., sess. XXII, *de ref.*, c. 8; sess. XXV, *de ref.*, c. 4, 8; Innocent. XII, const. « *Nuper* », 23 dec. 1697; S. C. Ep. et Reg., 16 sept. 1864; S. C. C., *Cremonen.*, mense iun. 1586; *Nicoteren.*, mense mart.

TITULUS II.

De Bonorum Ecclesiasticorum Administratione.

CAN. 795.

Romanus Pontifex est omnium bonorum ecclesiasticorum supremus administrator et distributor ¹.

CAN. 796.

§ 1. Loci Ordinarii est sedulo advigilare pro administratione omnium bonorum ecclesiasticorum quae in suo territorio sint nec ex eius iurisdictione fuerint subducta, salvis legitimis praescriptionibus, quae eidem potiora iura tribuant ².

§ 2. Habita ratione iurium, legitimarum consuetudinum et circumstantiarum, Ordinarii, opportune editis peculiari-
bus instructionibus intra limites iuris communis, univ-
ersum administrationis bonorum ecclesiasticorum negotium
ordinare curent.

CAN. 797.

§ 1. Ad hoc munus rite obeundum quilibet Ordinarius in sua dioecesi peculiare Consilium instituat, quod constet praeside, qui erit ipsemet Ordinarius, et duobus vel pluribus viris idoneis, iuris etiam civilis, quantum fieri potest, peritis, ab ipso Ordinario eligendis, nisi iure vel consuetu-

1587; *Hienacen.*, a. 1587; *Mediolanen.*, a. 1587; *Lauden.*, 30 maii 1591; *Ferrarien.*, 3 mart. 1597; mense oct. 1597; *S. Agathae Gothorum*, a. 1601; *Florentina*, 15 dec. 1629; *Lucana*, 20 iun. 1682; *Aprutina*, 2 maii 1705; *Montis Politiani*, 19 aug. 1724.

¹ Bened. XIV, ep. « *Cum encyclicas* », 24 maii 1754.

² C. 2, 3, 5-7, C. X, q. 1; c. 13, 24, C. XII, q. 1; c. 19, 32, C. XII, q. 2; Pius VII, litt. ap. 24 aug. 1822; S. C. de Prop. Fide, 1 apr. 1816, ad 2, 3.

dine peculiari iam alio aequivalenti modo legitime fuerit provisum ¹.

§ 2. Citra apostolicum indultum a munere administratoris excluduntur, qui cum Ordinario loci primo vel secundo consanguinitatis vel affinitatis gradu coniuncti sint.

§ 3. Loci Ordinarius in administrationis actibus maioris momenti administrationis Consilium audire ne praetermittat; huius tamen membra votum habent tantum consultivum, nisi iure communi in casibus specialiter expressis eorum consensus exigatur.

CAN. 798.

§ 1. In administrationem bonorum ecclesiasticorum quae ex iure vel tabulis foundationis suum non habeant administratorem, viri assumantur providi, idonei et boni testimonii, nec in hoc munere permaneant ultra triennium, nisi locorum circumstantiae aliud exigant ².

§ 2. Quodsi laicis partes quaedam in administratione bonorum ecclesiasticorum vel ex legitimo foundationis seu erectionis titulo vel ex Ordinarii loci voluntate competant, nihilominus universa administratio nomine Ecclesiae fiat, ac salvo iure Ordinarii visitandi, exigendi rationes et praescribendi modum administrationis ad normam can. 796, § 2 et can. 804 ³.

CAN. 799.

Antequam administratores bonorum ecclesiasticorum suum munus ineant:

¹ C. 4, 5, D. LXXXIX; c. 21, 22, C. XVI, q. 7; S. C. de Prop. Fide. instr. 18 oct. 1883, n. XIV.

² C. 2, *de religiosis domib.*, III, 11, in Clem.; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 15; sess. XXV, *de ref.*, c. 8.

³ C. 2, *de religiosis domib.*, III, 11, in Clem.; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 15; sess. XXII, *de ref.*, c. 9.

1.º Debent de bene et fideliter administrando coram Ordinario loci vel Vicario foraneo iureiurando cavere, nisi iure communi aut peculiaribus statutis aliud praescribatur;

2.º Fiat accuratum ac distinctum inventarium, ab omnibus subscribendum rerum immobilium, rerum mobilium pretiosarum aliarumve cum descriptione atque aestimatione rerum; vel factum antea inventarium acceptetur, notatis rebus quae interim amissae vel acquisitae fuerint;

3.º Huius inventarii alterum exemplar conservetur in tabulario administrationis, alterum apud loci Ordinarium; et in utroque quaelibet immutatio adnotetur quam patrimonium subire contingat ¹.

CAN. 800.

Administratores bonorum ecclesiasticorum debent, diligentia boni patris familias, suum munus implere, sedulo praescripta servantes iuris tam canonici quam civilis, aut quae a fundatore vel donatore vel legitima auctoritate imposita sint ².

CAN. 801.

§ 1. Accepti et expensi libros bene ordinatos teneant ³.

§ 2. Reditus bonorum ac proventus accurate et iusto tempore exigant exactosque loco tuto servant et secundum fundatoris mentem aut statutas leges vel normas impendant.

¹ C. 20, 21, C. XII, q. 1; c. 2, *de religiosis domib.*, III, 11, in Clem.; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 15; S. C. C., *Aliphana*, 18 iul. 1705, ad I; *Senogallien.*, 13 iul. 1765, ad VI.

² C. 2, *de religiosis domib.*, III, 11, in Clem.; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 15; S. C. de Prop. Fide, instr. a. 1807.

³ C. 2, *de religiosis domib.*, III, 11, in Clem.; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 15.

§ 3. Pecunia Ecclesiae, quae de expensis supersit et utiliter investiri potest, de consensu Ordinarii, in emolumentum ipsius Ecclesiae collocetur ¹.

CAN. 802.

Documenta et instrumenta quibus iura Ecclesiae in bona nituntur, rite ordinent et in Ecclesiae archivo vel armario convenienti et apto custodiant; authentica vero eorum exemplaria in archivo vel armario Curiae.

CAN. 803.

Omnes, et praesertim clerici ac rerum ecclesiasticarum administratores, in operum locatione debent adsignare operariis honestam mercedem, curare ut iidem pietati idoneo temporis spatio vacent; nullo pacto eos abducere a domestica cura parsimoniaeque studio, neque plus eisdem imponere operis, quam vires ferant neque id genus quod cum aetate sexuque dissideat ².

CAN. 804.

§ 1. Reprobata contraria consuetudine, administratores tam ecclesiastici quam laici cuiusvis ecclesiae etiam cathedralis aut loci pii canonice erecti aut confraternitatis singulis annis officio tenentur reddendi rationem administrationis Ordinario loci, nisi aliud forte in legitima erectione et ordinatione talis ecclesiae seu fabricae expresse cautum sit ³.

¹ S. C. de Prop. Fide, instr. 30 iul. 1867, n. 2, 5.

² Leo XIII, litt. encycl. « *Rerum novarum* », 15 maii 1891.

³ C. 1, C. X, q. 3; c. 2, *de religiosis domib.*, III, 11, in Clem.; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 15; sess. XXII, *de ref.*, c. 9; Pius VII, litt. ap. 24 aug. 1822; S. C. Ep. et Reg., *Amalphitana*, 6 aug. 1585; *Castellana-ten.*, 14 nov. 1603; *Salernitan.*, 21 iul. 1617; S. C. C., *Hispalen.*, mense apr. 1589; *Zamoren.*, mense mart. 1591; *Conchen.*, 27 maii 1591; *Ariminen.*, 29 aug. 1595; *Cremoneñ.*, mense febr. 1609; 10 febr. 1624; *Constan-*

§ 2. Si ex peculiari iure aliis ad id designatis ratio reddenda sit, tunc etiam Ordinariis loci cum his admittatur, ea lege ut aliter factae liberationes ipsis administratoribus minime suffragentur ¹.

CAN. 805.

Ad quamlibet litem nomine Ecclesiae sive inchoandam sive contestandam licentia indigent Ordinarii loci, aut, saltem, si res urgeat, vicarii foranei ².

CAN. 806.

§ 1. Nisi prius ab Ordinario loci facultatem impetraverint, scriptis dandam, invalide actus ponunt qui ordinariae administrationis limites excedant ³.

tien., 27 nov. 1629, ad VI; *Eugubina*, 12 nov. 1633; *Derthusen.*, 27 maii 1634; *Leyrien.*, 13 sept. 1636; *Civitatis Urbanae*, 17 iul. 1638, ad I; *Tarraconen.*, 10 iun. 1684; *Barchinonen.*, 1 apr. 1702, ad II; *Lancianen.*, 20 sept. 1710, ad IX; *Firmana*, 4 aug. 1714, ad III; *Sutrina*, 7 dec. 1715, ad V; *Narnien.*, 6 apr. 1574, 8 aug. 1693, 29 ian. 1701 et 28 mart. 1716; *Caletana*, 2 iul. 1718, ad III; *Aliphana*, 17 dec. 1718 et 18 mart. 1719; *Asculana*, 3 et 24 mart. 1725, ad V; *Senogallien.*, 18 maii 1726; *Cusentina*, 3 dec. 1729, ad III, IV; *Cremonen.*, 5 apr. 1732, ad VI et 29 aug. 1733; *Iurenacen.*, 7 iul. et 17 nov. 1736, ad II; *Comen.*, 27 iul. 1737; *Miletan.*, 15 iul. 1747, ad III; *Liparen.*, 6 iun. et 11 iul. 1750; *Vaslonen.*, 11 aug. 1753, ad IV; *Montis Alti*, 25 ian. 1755, ad VI; *Fanen.*, 18 iun. 1757 et 4 mart. 1758; *Forolivien.*, 11 sept. 1784, ad XIX; *Asculana*, 12 iul. 1788, ad X et 7 febr. 1789; *Suessana*, 27 aug. 1831, ad III; *Civitatis Castell*, 18 iul. 1857; *Pontis Curri*, 18 dec. 1858; *Platien.*, 18 nov. 1905; S. C. de Prop. Fide, 16 sept. 1771.

¹ Conc. Trid., sess. XXII, *de ref.*, c. 9; Pius VII, litt. ap. 24 aug. 1822; S. C. C., *Caurien.*, mense mart. 1595; *Suessionen.*, 16 sept. 1662.

² S. C. de Prop. Fide, 21 iul. 1856, art. 20.

³ C. 1, *de rebus Ecclesiae non alienand.*, III, 4, in Clem.; S. C. C., *Asculana*, 12 iul. 1788, ad VI, VII et 7 febr. 1789; S. C. de Prop. Fide, 21 iul. 1856, art. 20.

§ 2. Ecclesia non tenetur respondere de contractibus ab administratore sine licentia competentis superioris initis, nisi ubi et quatenus in Ecclesiae utilitatem huiusmodi contractus certo redundaverint ¹.

CAN. 807.

Munus expresse vel tacite susceptum, arbitrato suo dimittere nequeunt, nec ad mercedem ius habent, nisi tabulis foundationis aut conventionem vel legitima consuetudine aliter cautum sit.

CAN. 808.

Sedulo advigilent Superiores religiosi ut bona ad religionem pertinentia recte administrentur ad normam constitutionum.

TITULUS III.

De Contractibus.

CAN. 809.

Quae ius civile respectivae nationis statuit de contractibus tam in genere, quam in specie, sive nominatis sive innominatis, et de solutionibus, eadem, vi iuris canonici, etiam pro rebus ecclesiasticis valeant, nisi iuri divino contraria sint aut aliter iure canonico caveatur.

CAN. 810.

§ 1. Salvo praescripto can. 558, ad alienandas res ecclesiasticas immobiles aut mobiles, quae servando servari possunt requiritur:

¹ C. 4, Δ, *de fideiussorib.*, III, 22; c. 1, *de rebus Ecclesiae non alienand.*, III, 4, in Clem.

1.º Aestimatio rei a probis peritis facienda;

2.º Iusta causa, idest necessitas vel utilitas Ecclesiae aut pietas;

3.º Licentia legitimi superioris, sine qua alienatio invalida erit ¹.

§ 2. Aliae quoque opportuna cautela, ab ipsomet superiore pro diversis adiunctis praescribendae, ne omittantur, ut Ecclesiae damnum vitetur.

CAN. 811.

§ 1. Res alienari minore pretio non debet quam quod in aestimatione indicatur ².

§ 2. Alienatio fiat per publicam licitationem aut saltem nota reddatur, nisi aliud circumstantiae suadeant; et res ei concedatur qui, omnibus perpensis, plus obtulerit ³.

§ 3. Pecunia ex alienatione percepta caute, tuto et utiliter in commodum Ecclesiae investiatur ⁴.

¹ C. 8, C. X, q. 2; c. 15, 16, 52, 53, 70, c. XII, q. 2; c. 8, 12, X, *de rebus Ecclesiae alienand.*, III, 13; c. 1, *de rebus Ecclesiae non alienand.*, III, 9, in VIº; c. 1, *de rebus Ecclesiae non alienand.*, III, 4, in Clem.; c. un., *de rebus Ecclesiae non alienand.*, III, 4, in Extravag. com.; S. C. S. Off., 20 aug. 1778; S. C. C., *Romana*, 4 apr. 1778; *Nullius Sublacen.*, 7 iul. et 18 aug. 1781, 11 maii et 13 iul. 1782; *Asculana*, 21 iun. 1788, ad I; *Anconitana*, 21 apr. 1792; *Civitatis Castelli*, 17 aug. 1793, ad I; S. C. de Prop. Fide, 27 aug. 1832; instr. 30 iul. 1867, n. 1.

² S. C. de Prop. Fide, instr. 30 iul. 1867, n. 1.

³ S. C. C., *Senogallien.*, 24 aug. 1844; S. C. de Prop. Fide, instr. 30 iul. 1867, n. 1.

⁴ S. C. C., *Nullius Sublacen.*, 7 iul. et 18 aug. 1781, 11 maii et 13 iul. 1782; *Asculana*, 21 iun. 1788, ad II; *Maceraten.*, 4 apr. 1789; *Civitatis Castelli*, 17 aug. 1793, ad I; *Senogallien.*, 24 aug. 1844; S. C. de Prop. Fide, 27 aug. 1832; litt. 31 mart. 1836; instr. 30 iul. 1867, n. 1.

CAN. 812.

§ 1. Si agatur de rebus quae pretium excedunt 25.000 libellarum seu francorum aut de rebus pretiosis legitimus superior de quo in can. 810, § 1, n. 3, est Sedes Apostolica.

§ 2. Si de rebus quae pretium non excedunt 1000 libellarum seu francorum, est loci Ordinarius, audito administrationis Consilio et cum eorum consensu quorum interest.

§ 3. Si de rebus quarum pretium continetur intra 1000 et 25.000 libellarum seu francorum, est loci Ordinarius, dummodo accesserit consensus quum Capituli Cathedralis, tum Consilii administrationis, tum partium quarum interest.

CAN. 813.

Solemnitates ad normam can. 810-812 requiruntur non solum in alienatione proprie dicta, sed etiam in quolibet contractu quo conditio Ecclesiae peior fieri possit, salvo praescripto can. 823, § 3¹.

CAN. 814.

§ 1. Ecclesiae competit actio personalis contra eum qui sine debitis solemnitatibus bona ecclesiastica alienaverit et contra eius haeredes; realis vero, si alienatio nulla fuerit, ut bona illa penes quemlibet possessorem persequi possit, salvo iure emptoris contra male alienantem².

§ 2. Contra invalidam rerum ecclesiasticarum alienationem agere possunt qui rem alienavit, eius superior, alteru-

¹ S. C. C., *Baren.*, 4 iul. 1716; *Motulen.*, 4 iul. 1716; *Faventina*, 11 iun., 3 sept. 1825 et 26 iun. 1830; S. C. de Prop. Fide, instr. 30 iul. 1867.

² C. 32, 35, C. XII, q. 2; c. 6, X, *de rebus Ecclesiae alienand.*, III, 13; c. un., *de rebus Ecclesiae non alienand.*, III, 4, in Extravag. com.

trius successor in officio, tandem quilibet clericus illi ecclesiae adscriptus, quae damnum passa sit ¹.

CAN. 815.

In alienationibus quae servatis debitis solemnitatibus perfectae fuerint, si tamen grave damnum Ecclesia passa sit, beneficium restitutionis in integrum ei competit ².

CAN. 816.

Promissiones factae Ecclesiae, antequam eius nomine acceptae sint, revocari possunt, nisi iuramento vel voto sint confirmatae.

CAN. 817.

Praelati de bonis suarum ecclesiarum donationes, praeter parvas et modicas secundum legitimam loci consuetudinem et prudentis administratoris iudicium, facere ne praesumant, nisi iusta interveniente causa remunerationis aut pietatis aut christianae caritatis, ac servatis canonum praescriptis de bonorum ecclesiasticorum alienatione; secus donatio a successoribus revocari poterit ³.

CAN. 818.

§ 1. Nisi contrarium probetur, praesumendum ea quae donantur rectoribus ecclesiarum, etiam religiosorum, esse Ecclesiae donata ⁴.

§ 2. Donatio facta Ecclesiae, ab eius rectore seu superiore repudiari nequit sine licentia Ordinarii.

¹ C. 6, X, *de rebus Ecclesiae alienand.*, III, 13; c. 2, X, *de precariis*, III, 14.

² C. 1, X, *de in integrum restitutione*, I, 41; c. 11, X, *de rebus Ecclesiae alienand.*, III, 13.

³ C. 7, C. X, q. 2; c. 23, 24, C. XII, q. 1; c. 19, C. XII, q. 2; c. 2, 3, 7, 9, X, *de donationib.*, III, 24; c. 8, X, *de testamentis*, III, 26.

⁴ C. 3, C. XII, q. 3; c. 15, X, *de testamentis*, III, 26.

§ 3. Repudiata illegitime donatione, ob damna inde obvenientia actio datur restitutionis in integrum vel indemnitatis.

§ 4. Donatio Ecclesiae facta et ab eadem legitime accepta, propter ingratum Praelati vel rectoris animum revocari nequit ¹.

CAN. 819.

Res sacrae ne commodentur ad usum qui earumdem naturae repugnet ².

CAN. 820.

§ 1. Si res fungibilis ita alicui detur ut eius fiat et postea tantumdem in eodem genere restituatur, nihil lucri, ratione ipsius contractus percipi potest ³.

§ 2. In praestatione tamen rei fungibilis non est per se illicitum de lucro legali pacisci, nisi constet ipsum esse immoderatum, aut etiam de lucro maiore, si iustus ac proportionatus titulus suffragetur ⁴.

CAN. 821.

§ 1. Si Ecclesiae bona, legitima interveniente causa, opignoranda vel hypothecae nomine obliganda sint, vel agatur de aere alieno contrahendo, Ordinarius loci qui, ad normam can. 812 licentiam dare debet, exigat ut antea omnes quorum interest, audiantur, et mandet ut, cum primum fieri poterit, aes alienum dimittatur ⁵.

¹ Reg. 76, R. I., in VI°.

² Reg. 51, R. I., in VI°.

³ Bened. XIV, ep. encycl. « *Vix pervenit* », 1 nov. 1745; S. C. de Prop. Fide, instr. a. 1873.

⁴ C. 7, C. XIV, q. 4; Bened. XIV, ep. encycl. « *Vix pervenit* », 1 nov. 1745; S. C. de Prop. Fide, instr. a. 1873.

⁵ S. C. de Prop. Fide, instr. 30 iul. 1867, n. 4.

§ 2. Hac de causa annuae ratae ab eodem Ordinario praefiniantur quae extinguendo debito sint destinatae ¹.

CAN. 822.

§ 1. Ad normam can. 5, in venditione aut permutatione rerum sacrarum nulla ratio consecrationis vel benedictionis in pretii aestimatione habeatur.

§ 2. Administratores *titulorum ad latorem* quos vocant, possunt eos commutare in alios titulos magis aut saltem aequè tutos ac frugiferos, exclusa qualibet commercii specie ac de consensu Ordinarii, Consilii administrationis aliorumque quorum intersit ².

§ 3. In beneficiorum permutatione servantur praescripta can. 766, 767.

CAN. 823.

§ 1. Bona Ecclesiae immobilia propriis administratoribus eorumque coniunctis in primo aut secundo consanguinitatis vel affinitatis gradu non sunt vendenda aut locanda sine speciali Ordinarii loci licentia.

§ 2. In contractibus de locandis fundis ecclesiasticis addantur semper conditiones de limitibus custodiendis, de bona cultione, de rite solvendo canone, de opportuna cautela pro conditionibus implendis.

§ 3. Ut autem locatio fieri possit usque ad novennium, sufficit Ordinarii loci licentia, servatis praescriptis can. 810-812 itemque can. 756 de locatione bonorum beneficialium.

¹ S. C. C., *Romana*, 5 apr. et 17 maii 1851; S. C. de Prop. Fide. instr. 30 iul. 1867, n. 4.

² S. C. C., 17 febr. 1906, ad 2.

CAN. 824.

§ 1. In emphyteusi bonorum ecclesiasticorum emphyteuta nequit canonem redimere sine Ecclesiae licentia, illoque redempto, eam saltem pecuniae vim Ecclesiae dare debet, quae canoni respondeat.

§ 2. Ab emphyteuta congrua exigatur cautio pro solutione canonis et conditionibus implendis; in ipso instrumento pacti emphyteutici forum ecclesiasticum pro dirimendis controversiis inter partes per modum arbitri recognoscendum notetur, et expresse declaretur meliorationes solo cedere ¹.

TITULUS IV.

De Piis Foundationibus.

CAN. 825.

§ 1. Nomine piarum foundationum significantur bona temporalia alicui personae morali in Ecclesia quoquo modo data, cum onere quotannis in perpetuum vel in diuturnum tempus ex redditibus annuis aliquas missas celebrandi, vel alias praefinitas functiones ecclesiasticas persolvendi, aut nonnulla pietatis et charitatis opera peragendi.

§ 2. Fundatio, legitime acceptata, naturam induit contractus synallagmatici *do ut facias*.

CAN. 826.

Locorum Ordinarii normas praescribant de dotis quantitate infra quam piae foundationes admitti nequeant et de fructibus eius rite distribuendis ².

¹ S. C. de Prop. Fide, instr. 30 iul. 1867, n. 3.

² Innocent. XII, const. « *Nuper* », 23 dec. 1697.

CAN. 827.

§ 1. In casibus peculiaribus, ut huiusmodi foundationes a persona morali acceptari possint, requiritur consensus Ordinarii loci, qui non ante eum praebeat, quam legitime compererit personam moralem tum novo oneri suscipiendo, tum antiquis iam susceptis satisfacere posse; maximeque caveat ut redditus omnino respondeant oneribus adiunctis secundum cuiusque dioecesis morem ¹.

§ 2. In acceptatione, constitutione et administratione foundationis patronus ecclesiae nullum ius habet.

CAN. 828.

Pecunia vel bona mobilia, dotationis nomine assignata, sub dependentia Ordinarii loci statim in loco tuto deponantur ad eum finem ut eadem pecunia vel bonorum mobilium pretium custodiantur et quamprimum caute et utiliter secundum prudens eiusdem Ordinarii arbitrium, auditis et iis quorum interest et dioecesano administrationis Consilio, collocentur in commodum eiusdem foundationis cum expressa et individua mentione oneris ².

CAN. 829.

§ 1. Foundationes scripto consignentur.

§ 2. Alterum tabularum exemplar in Curiae archivo, alterum in archivo personae moralis ad quam fundatio spectat, tuto asservetur.

¹ Innocent. XII, const. « *Nuper* », 23 dec. 1697; S. C. de Prop. Fide, 21 iul. 1856, art. 20.

² Innocent. XII, const. « *Nuper* », 23 dec. 1697.

CAN. 830.

§ 1. Servatis praescriptis can. 791-794 et can. 804, in quolibet ecclesia onerum ex piis foundationibus incumbentium tabella conficiatur quae apud rectorem conservetur ¹.

§ 2. Pariter bini libri retineantur et apud rectorem servantur, quorum in altero singula onera perpetua et temporaria, in altero autem manuales missae, et tam illorum quam istarum implementum et eleemosynae adnotentur, ut de huiusmodi implemento, eleemosynis et oneribus exacta ratio Ordinario loci reddatur ad normam can. 804, § 2 ².

CAN. 831.

Si agatur de piis foundationibus in ecclesiis religiosorum exemptis iura et officia Ordinarii loci de quibus in can. 826-830, exclusive competunt Superiori maiori ³.

¹ Innocent. XII, const. « *Nuper* », 23 dec. 1697; S. C. C., decr. « *Ut debita* », 11 maii 1904.

² Innocent. XII, const. « *Nuper* », 23 dec. 1697; S. C. C., decr. « *Ut debita* », 11 maii 1904.

³ Innocent. XII, const. « *Nuper* », 23 dec. 1697.

INDEX

LIBER TERTIUS DE REBUS.

	PAG.
CANONES PRAELIMINARES . . .	1
PARS PRIMA. — De Sacramentis..	4
Tit. I. — De Baptismo	7
CAP. I. — De ministro baptismi .	8
CAP. II. — De baptismi subiecto	10
CAP. III. — De ritibus et caeremoniis baptismi . . .	16
CAP. IV. — De patrinis	18
CAP. V. — De tempore et loco baptismi conferendi . .	21
CAP. VI. — De collati baptismi adnotatione et probatione	23
Tit. II. — De Confirmatione	25
CAP. I. — De ministro confirmationis .	26
CAP. II. — De subiecto confirmationis	28
CAP. III. — De tempore et loco confirmationis conferendae	29
CAP. IV. — De patrinis	30
CAP. V. — De collatae confirmationis adnotatione et proba- batione.	32
Tit. III. — De Sanctissima Eucharistia	33
CAP. I. — De sacrosancto Missae sacrificio	33
Art. I. — De sacerdote Missae sacrificium celebrante	33
Art. II. — De Missae ritibus et caeremoniis. . . .	39
Art. III. — De tempore et loco Missae celebrandae .	41
Art. IV. — De Missarum eleemosynis seu stipendiis .	43
CAP. II. — De sanctissimo Eucharistiae sacramento . .	51
Art. I. — De ministro sacrae communionis	51
Art. II. — De subiecto sacrae communionis. . . .	53
Art. III. — De tempore et loco quo sacra communio distribui potest.	59

	PAG.
TIT. IV. — De Poenitentia.	60
CAP. I. — De ministro sacramenti poenitentiae.	60
CAP. II. — De reservatione peccatorum	72
CAP. III. — De subiecto sacramenti poenitentiae	75
CAP. IV. — De variis normis servandis in confessionibus recipiendis	78
CAP. V. — De indulgentiis.	79
Art. I. — De indulgentiarum concessione	79
Art. II. — De indulgentiarum acquisitione	85
TIT. V. — De Extrema Unctione	89
CAP. I. — De ministro extremae unctionis	89
CAP. II. — De subiecto extremae unctionis	90
CAP. III. — De ritibus et caeremoniis extremae unctionis	91
TIT. VI. — De Ordine	93
CAP. I. — De ministro sacrae ordinationis	94
CAP. II. — De subiecto sacrae ordinationis	102
Art. I. — De requisitis positivis in subiecto sacrae ordinationis	103
Art. II. — De irregularitatibus aliisque impedimentis	108
CAP. III. — De iis quae sacrae ordinationi praeire debent	114
CAP. IV. — De ritibus et caeremoniis sacrae ordinationis	119
CAP. V. — De tempore et loco sacrae ordinationis.	120
CAP. VI. — De adnotatione ac testimonio peractae ordi- nationis	122
TIT. VII. — De Matrimonio	123
CAP. I. — De iis quae matrimonii celebrationi praemitti debent	125
Art. I. — De investigatione a paroco facienda	126
Art. II. — De publicationibus	127
Art. III. — Quid, his praemissis, agendum	130
CAP. II. — De impedimentis in genere	132
CAP. III. — De impedimentis impedientibus.	139

	PAG.
CAP. IV. — De impedimentis dirimentibus . . .	143
CAP. V. — De consensu matrimoniali	149
CAP. VI. — De forma celebrationis matrimonii	154
CAP. VII. — De tempore et loco celebrationis matrimonii	160
CAP. VIII. — De matrimonii effectibus	161
CAP. IX. — De separatione coniugum	163
Art. I. — De divortio pleno	163
Art. II. — De divortio semipleno, seu separatione thori, mensae et habitationis	167
CAP. X. — De matrimonii convalidatione	170
Art. I. — De convalidatione simplici	170
Art. II. — De sanatione in radice	171
CAP. XI. — De secundis nuptiis	173
TIT. VIII. — De Sacramentalibus	174
PARS SECUNDA. — De Locis et Temporibus Sacris . . .	177
Sectio I. — <i>De Locis Sacris</i>	177
TIT. I. — De Ecclesiis	179
TIT. II. — De Oratoriis	193
TIT. III. — De Altaribus	196
TIT. IV. — De Sepultura Ecclesiastica	201
CAP. I. — De coemeteriis	201
CAP. II. — De cadaveris translatione ad ecclesiam, funere ac depositione	205
CAP. III. — De iis, quibus sepultura ecclesiastica conce- denda est aut neganda	216
Sectio. II. — <i>De Temporibus Sacris</i>	218
TIT. I. — De Diebus Festis	220
TIT. II. — De Abstinencia et Ieiunio	221

	PAG.
PARS TERTIA. — De Cultu Divino .	. . 224
T IT. I. — De Custodia et Cultu Sanctissimae Eucharistiae .	228
T IT. II. — De Cultu Servorum Dei, Sacrorum Imaginum et Reliquiarum . .	. 234
T IT. III. — De Sacris Processionibus .	. 240
T IT. IV. — De Sacra Suppellectile .	. 242
T IT. V. — De Voto et Iuramento .	. 248
C AP. I. — De voto . .	. . 248
C AP. II. — De iuramento .	. . 250
PARS QUARTA. — De Magisterio Ecclesiastico	. 253
T IT. I. — De Divini Verbi Praedicatione .	. . 256
C AP. I. — De catechetica institutione .	. 257
C AP. II. — De sacris concionibus .	. 260
C AP. III. — De sacris missionibus .	. 266
T IT. II. — De Seminariis .	. 267
T IT. III. — De Scholis .	. 279
T IT. IV. — De Censura et Prohibitione Librorum . . .	. 284
C AP. I. — De praevia librorum censura .	. 284
C AP. II. — De prohibitione librorum .	. 289
T IT. V. — De Fidei Professione .	. . . 294
PARS QUINTA. — De Beneficiis aliisque Institutis Ecclesiasticis Non Collegialibus .	. 297
T IT. I. — De Beneficiis Ecclesiasticis	. 297
C AP. I. — De constitutione seu erectione beneficiorum .	299
C AP. II. — De unione, translatione, divisione, dismembra- tione, conversione et suppressione bene- ficiorum	. 301
C AP. III. — De Beneficiorum collatione . . .	. 310

	PAG.
CAP. IV. — De Iurepatronatus.	318
CAP. V. — De iuribus et obligationibus beneficiorum. .	328
CAP. VI. — De resignatione et permutatione beneficiorum.	332
TIT. II. — De Aliis Institutis Ecclesiasticis Non Collegialibus .	334
PARS SEXTA. — De Bonis Ecclesiae Temporalibus . . .	337
TIT. I. — De Bonorum Ecclesiasticorum Acquisitione . . .	338
TIT. II. — De Bonorum Ecclesiasticorum Administratione .	346
TIT. III. — De Contractibus	351
TIT. IV. — De Piis Foundationibus.	357

